

103. Keskiviikkona 10 päivänä syyskuuta 1997

kello 14

Päiväjärjestys

Ilmoituksia

Lähetekeskustelu

1) Hallituksen esitys valtion talousarvioksi vuodelle 1998 3413

Hallituksen esitys 100/1997 vp

2) Hallituksen esitys vuoden 1998 veroasteikkolaiksi 3499

Hallituksen esitys 101/1997 vp

3) Hallituksen esitys laeiksi tuloverolain ja veronkantolain 12 c §:n muuttamisesta ..

Hallituksen esitys 102/1997 vp

4) Hallituksen esitys laiksi Kansaneläkelaitoksen rahoituksen väliaikaisesta muuttamisesta vuonna 1998

Hallituksen esitys 103/1997 vp

5) Hallituksen esitys laiksi veronlisäyksestä ja viivekorosta annetun lain 2 ja 4 §:n muuttamisesta

Hallituksen esitys 104/1997 vp

6) Hallituksen esitys laeiksi alkoholi- ja alkoholijuomaverosta annetun lain ja valmisteverotuslain 18 §:n muuttamisesta

Hallituksen esitys 105/1997 vp

Puhetta johtaa toinen varapuhemies Törnqvist.

Nimenhuudossa merkitään poissa oleviksi edustajat Aura, Biaudet, Dromberg, Filatov, Haatainen, Halonen, Helle, Ihmäki, Isohookana-Asunmaa, Jansson, Joenpalo, Jääskeläinen, Kemppainen, Koskinen M., Krohn, Kukkonen J., Lehtosaari, Lipponen, Luhtanen, Mönkäre, Nurmi, Prusti, Pykäläinen, Rinne, Soininvaara, Tulonen, Vanhanen ja Viljamaa.

Nimenhuudon jälkeen ilmoittautuvat edustajat Aura, Nurmi, Soininvaara, Mönkäre ja Lehtosaari.

Ilmoitusasiat:

Lomanpyynnöt

Vapautusta eduskuntatyöstä saavat tästä päivästä sairauden takia edustajat Filatov, Haatainen ja M. Koskinen sekä yksityisasioiden takia edustajat Joenpalo, Lehtosaari, Nurmi ja Tulonen,
tästä ja huomisesta päivästä virkatehtävien takia ed. Vanhanen,
tämän kuun 12 päivään virkatehtävien takia edustajat Biaudet ja Dromberg,
tämän kuun 14 päivään virkatehtävien takia ed. Jansson sekä
tämän kuun 19 päivään sairauden takia ed. Viljamaa.

Päiväjärjestyksessä olevat asiat:

1) Hallituksen esitys valtion talousarvioksi vuodelle 1998

Lähetekeskustelu
Hallituksen esitys 100/1997 vp

Toinen varapuhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin valtiovarainvaliokuntaan.

Tämän asian yhteydessä sallitaan keskustelu myös päiväjärjestyksen 2)–6) asiasta.

Keskustelu jatkuu:

Puolustusministeri T a i n a : Arvoisa puhemies! Arvoiset kansanedustajat! Turvallisuus- ja puolustuspolitiikkaa on tällä vaalikaudella käsitelty erityisen paljon. Poikkeuksellista on ollut se, että eduskunnan rooli on ollut tässä keskeisempi kuin milloinkaan sotien jälkeen. Vuonna 1995 eduskunnalle annettu hallituksen ulko- ja turvallisuuspoliittinen selonteko sekä tämän vuoden keväällä annettu puolustuspoliittinen selonteko ovat muodostaneet turvallisuuspoliittisen linjamme perustan. Kaikki keskeiset linjaukset on eduskunnassa käsitelty ja hyväksytty.

Puolustuspoliittinen selonteko oli myös siinä mielessä historiallinen, että se tarjosi eduskunnalle mahdollisuuden linjata Suomen puolustusvoimien kehitystä myös pidemmällä aikavälillä. Selonteko oli kohtuullisen yksityiskohtainen. Se sisälsi arvion lähialueidemme turvallisuuspoliittisesta tilanteesta, analyysin muutoksista sodan luonteesta sekä esitykset Puolustusvoimien kehittämisestä vuosina 1998–2008.

Hallituksen ensi vuoden budjetissa esittämä Maavoimien valmiusyhtymien tilausvaltuus perustuu juuri viime keväänä eduskunnassa hyväksyttyyn puolustuselontekoon. Puolustusvoimien kehittämisen osalta selonteko hyväksyttiin eduskunnan täysistunnossa yksimielisesti lukuun ottamatta Oulun ja Vaasan varuskuntien kohtaloa. Ulkoasiainvaliokunnan mietinnössä todetaan, että päämääränä on puolustuksen sopeuttaminen muuttuvaan toimintaympäristöön ja 2000-luvun vaatimuksiin. Ulkoasiainvaliokunnan mukaan rakenteelliset uudistukset ja niihin liittyvät tärkeimmät materiaalihankinnat toteutetaan vuoteen 2005 mennessä. Tältä pohjalta on valmistelutyötä jatkettu puolustusministeriössä.

Ed. Tuomioja totesi eilen pitämässään puheenvuorossa, että eduskunta on hyväksynyt esityksen Maavoimien kehittämisestä, ja juuri näin on tapahtunut selonteon yhteydessä. Hän myös edellytti, että ennen hankintasitoumusta asiat perusteellisesti selvitetään. Näin juuri tulee tapahtumaan, mutta Puolustusvoimat tarvitsee taloudelliset raamit, joiden sisälle hankinnat mitoitetaan. Eduskunta päättää raameista käsitellessään budjetin ja tilausvaltuuden.

Vasemmistoliiton ryhmäpuheenvuorossa to-

dettiin, että hankinnan valmistelusta on puuttunut laajempi kytkentä valtiontalouden edellytyksiin. Tältä osin on todettava, että puolustuselonteon valmistelu on tapahtunut puolustusneuvostossa, hallituksen ulko- ja turvallisuuspoliittisessa ministerivaliokunnassa ja tietysti myös hallituksessa. Näissä kaikissa on vasemmistoliitolla oma edustuksensa. Vasemmistoliitto, niin kuin muutkin hallituspuolueet, on luonnollisesti ollut mukana esitystä tekemässä.

Kaikissa käsitellyn vaiheissa käytiin taloudelliset resurssit perusteellisesti läpi. Suunnitelmat asetettiin realistiselle perustalle. Tämä yksityiskohtainen taloudellinen suunnitelma esiteltiin eduskunnalle puolustuselonteon yhteydessä.

Arvoisa puhemies! Arvoiset kansanedustajat! Julkisessa keskustelussa on esitetty arvioita, että Maavoimien varustamiseksi nyt esitetty tilausvaltuus helikoptereineen merkitsisi materiaalihankintojen toteuttamista varusmieskoulutuksen ja kertausharjoitusten kustannuksella. Esitetty väite ei pidä paikkaansa.

Puolustusbudjetin kannalta selonteon hyväksyminen merkitsi selvää muutosta budjetin sisäisessä painotuksessa. Selonteon mukaan puolustusmateriaalihankintojen suhteellista osuutta tullaan selvästi laskemaan nykyiseen verrattuna. Sen sijaan toimintamenojen osuutta tullaan lisäämään niin, että varusmieskoulutukseen, kertausharjoituksiin sekä hankitun kaluston käytön harjoitteluun voidaan käyttää nykyistä huomattavasti enemmän varoja. Sanoisin, että enemmän investoidaan ihmisten osaamiseen kuin tähän mennessä on ollut mahdollisuus.

Tarkasti ottaen tämä tarkoittaa sitä, että puolustusmateriaalin hankintaan vuosittain käytettävä rahamäärä laskee tämän vuoden 4,2 miljardista vuosina 2000–2005 keskimäärin 3,3 miljardin tasoon ja siitä edelleen vuosina 2005–2008 keskimäärin 2,7 miljardin tasoon. Tämä merkitsee siis merkittävää hankintamäärärahojen tason alentamista. Niiden suhteellinen osuus puolustusbudjetista laskee 43 prosentista 29 prosenttiin.

Toimintamenoihin käytettäviä määrärahoja sen sijaan on tarkoitus nostaa nykyisestä 5,1 miljardista ensi vuosituhannen alussa keskimäärin 6,4 miljardin tasolle. Toimintamenojen suhteellinen osuus puolustusbudjetista nousee noin 65 prosenttiin nykyisestä 53:sta. Tämä merkitsee oleellista parannusta niin varusmies- kuin reserviläiskoulutukseen. Kokonaisuudessaan puolustusbudjetin taso jonkin verran laskee tämänvuotisesta.

Kysymys ei siis ole puolustusmenojen nostamisesta, vaan pitämisestä kansantalouden kannalta realistisella tasolla. Samalla kuitenkin on pidetty huolta puolustuskykymme säilymisestä. Haluan muistuttaa myös siitä, että vertailtaessa puolustusmenoja Euroopassa Suomen puolustusmenot asettuvat erittäin alhaiselle tasolle. Maavoimien uusi tilausvaltuus helikopterihankintoihin ei nosta määrärahan tarvetta. Se mahtuu Puolustusvoimille kaavailtuun nykyistä selvästi alempaan määräraha-kehikseen. Näin ollen vihreiden ryhmäpuheenvuorossa esittämä väite, että Puolustusvoimilla olisi jokin erityisasema rahankäytössä, ei pidä paikkansa.

Kuten edellä totesin, on hankintamäärärahoja puolustusselonteon mukaan tarkoitus laskea nykyisestä reilusta neljästä miljardista noin kolmeen miljardiin. Eduskunta päättää siitä, miten tämä raha käytetään. Eduskunnan jo aiemmin hyväksymät tilausvaltuudet eivät kata sitä kehystä, joka vuosien 2000 ja 2001 hankintamäärärahoille on asetettu. Vuoden 2002 ja sitä seuraavien vuosien osalta mikään eduskunnan hyväksymä tilausvaltuus ei ole voimassa. Jotta puolustushallinto voi pitkäjännitteisesti suunnitella Suomen puolustuksen kehittämistä, on juuri nyt oikea hetki päättää siitä, ryhdytäänkö Maavoimia kehittämään. Muistutan myös siitä, että tämän vuoden budjettiin on hyväksytty 2,7 miljardin tilausvaltuus, jonka tarkoituksena on tutkimus- ja tuotekehittely tulevan vuosikymmenen hankintoja varten. Se on siis täällä eduskunnassa hyväksytty.

Arvoisa puhemies! Budjetissa esitetty Maavoimien valmiusyhtymien tilausvaltuus merkitsee eduskunnan hyväksymän puolustusselonteon tavoitteiden täytäntöönpanoa. Selonteon mukaan Maavoimien sodanajan joukkojen kehittämisen painopiste on kolmen valmiusyhtymän muodostaminen. Ne tulevat olemaan nopeasti perustettavia, suorituskykyisiä prikaateja, joiden varustus ja koulutus mahdollistavat toiminnan valtakunnan kaikissa osissa.

Valmiusprikaatit muodostetaan kolmen nykyisen sodanajan jääkäriprikaatin pohjalta, joten merkittävä osa niiden kalustosta on jo olemassa. Valmiusprikaatin kehittäminen vastamaan modernin liikkuvan sodankäynnin haasteisiin edellyttää kuitenkin uusia hankintoja. Vaikka Maavoimiemme kalusto on pääosin määrältään riittävää, puuttuvat meiltä monet modernissa sodankäynnissä tarvittavat puolustustarvikkeet.

Maavoimien laadullinen kehittäminen on vii-

me vuosina ollut riittämätöntä. Tämä on johtunut valtiontalouden yleisestä tilanteesta ja Hornet-hankinnan suuresta suhteellisesta osuudesta puolustusbudjetissa. Maavoimien kolmen valmiusprikaatin kehittämisessä suurimmat puutteet ovat tällä hetkellä operatiivisessa liikkuvuudessa, tiedustelu- ja johtamisjärjestelmissä sekä tulivoiman rajallisuudessa. Näiden puutteiden poistamiseen on budjetissa esitetty tilausvaltuus, joka jakaantuu vuosille 1998–2006 ja joka enimmillään olisi vuositasolla 1,4 miljardia. Yhteensä tilausvaltuus olisi 7,7 miljardia markkaa.

Valmiusyhtymien keskeinen toimintaedellytys on se, että ne ovat tehokkaita ja liikkuvia. Kalustohankintojen osalta tämä merkitsee muun muassa tykistön tulivoiman lisäämistä, taistelujoiden ja asejärjestelmien pimeätoimintakyvyn oleellista parantamista, ilma- ja panssaritorjuntakyvyn parantamista sekä uuden tulivoimaisen ja panssaroidun taisteluajoneuvon hankkimista, jotka siis kaikki ovat tässä tilausvaltuudessa, josta nyt osa eli nämä helikopterit ovat nousseet arvoon arvaamattomaan.

Arvoisa puhemies! Viime keväänä eduskunnassa hyväksytyssä puolustusselonteossa todetaan sanatarkasti seuraavaa: ”Uusien prikaatien ja koko Maavoimien suorituskyvyn kannalta keskeinen hanke on 2000-luvun alussa aloitettavien joukkojen kuljetuksiin ja tulitukeen tarkoitettujen helikoptereiden hankinta. Helikopterit mahdollistavat kullekin valmiusyhtymälle noin komppanian kokoisen osaston ja tärkeiden asejärjestelmien nopeat siirrot.” Juuri tältä perustalta on asiaa valmisteltu puolustushallinnossa ja, niin kuin aiemmin jo totesin, sillä perusteella, että eduskunta oli nämä linjaukset hyväksynyt.

Selonteossa selvästi todetaan, mihin tarkoitukseen helikoptereita hankitaan ja mikä niiden kuljetuskapasiteetin tulee olla. Kaavailun helikopterihankinnan päätarkoitus on lisätä oleellisella tavalla Maavoimiemme keskeisten osien liikkuvuutta. Tämän lisäksi helikoptereita on voitava käyttää muun muassa tiedusteluun sekä lääkitä- ja ampumatarvikehuoltoon. Edellä kuvatuun toimintaan toteuttamiseksi edellytetään helikoptereilta tai osalta niistä kykyä suojata ja antaa tulitukea.

Koska kysymyksessä on nykyisten lähivuosi-na käytöstä poistettavien helikoptereiden korvaamisen lisäksi kokonaan uuden tyyppisen järjestelmän hankkiminen, vaatii asia huolellista valmistelua. Tämän vuoksi hallitus esittää vuosille 98 ja 99 määrärahoja hankintojen valmistelunsa. Tarkoitus on selvittää, millä helikopte-

rityypeillä parhaiten lisätään Maavoimien liikkuvuutta sekä kyetään suojaamaan liike.

Puolustusministeriön suunnitelmien mukaan tästä tilausvaltuudesta noin puolet käytettäisiin helikopterihankintaan. Toinen puoli on tarkoitus käyttää muuhun Maavoimille tarkoitettun kaluston hankintaan. Erityisesti tilausvaltuuden alkuvuosien rahat on tarkoitus käyttää muuhun kuin helikoptereihin. Tältä osin kotimaisen puolustustarviketeollisuuden mahdollisuudet ovat hyvät. Toisaalta voin myös todeta, että ilman tätä tilausvaltuutta kotimaisen puolustustarviketeollisuuden uudelleenjärjestelyihin käytetyt rahat valuvat hukkaan.

Eduskunnan ulkoasiainvaliokunta ja tietysti myös eduskunta on valtiovarainvaliokunnan turvallisuusjaoston lausunnon pohjalta nimenomaan edellyttänyt kotimaisen puolustustarviketeollisuuden toimintaedellytysten turvaamista. Uuden tilausvaltuuden vastaostovelvoite on tarkoitus, kuten budjettikirjassa todetaan, kohdistaa kotimaiseen puolustustarviketeollisuuteen.

Täällä on myös käyty keskustelua siitä, mitä varoja helikopterihankintaan tarvitaan nyt esitetyn noin neljän miljardin lisäksi. Tältä osin on syytä todeta, että käsittelyssä olevan tilausvaltuuden turvin on tarkoitus hankkia kaikki helikopterit, niiden huolto, tukeutumis- ja koulutusjärjestelmät sekä kohtuullinen määrä aseistusta. Tähän määräraha riittää. Mikäli aseistusta ja tukeutumisjärjestelmiä halutaan myöhemmin parantaa, tarvitaan tähän lisärahoitus. Koko helikopterijärjestelmä on kuitenkin valmis ilman lisärahoitusta. Sitä paitsi eduskunta itse päättää tietysti lisärahoituksen myöntämisestä.

Kuten jo edellä totesin, on hankinnan valmistelu puolustushallinnossa aloitettu niiden suuntaviivojen pohjalta, jotka eduskunnassa on hyväksytty. Puolustushallinto tulee budjetin valiokuntakäsittelyn yhteydessä antamaan eduskunnalle kaiken sen tiedon, mitä se tarvitsee päätöstä tehdessään, ja kuten jo eilen totesin, näin suuri kysymys on tietysti käsiteltävä hyvin huolellisesti täällä eduskunnassa.

Arvoisa puhemies! Vastuu yhteisten varojen käytöstä on tietenkin poliittisilla päätöksentekijöillä. Me olemme tässä talossa hyväksyneet ne periaatteet, joiden mukaan Puolustusvoimiamme kehitetään kymmenen vuoden aikavälillä. Nyt on kysymys siitä, miten tämä uudistus rahoitetaan. Puolustushallinnon asiantuntijat tulevat tarkasti selvittämään, miten eduskunnan Puolustusvoimille kohdistamat rahat voidaan puolus-

tuskyvyn kehittämisen kannalta parhaiten käyttää.

Ed. Tuomioja (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ministeri Tainan puheenvuoro oli itse asiassa erinomainen perustelu sille, miksi tulee menetellä juuri sillä tavoin kuin eilen puheenvuorossani esitin, eli niin että tässä budjetissa myönnetään jatkovaltuutus valmistella tällaista hankintaa ja rahoittaa siihen liittyvää tutkimus- ja kehitystoimintaa, mutta ennen kuin mihinkään hankintoihin sitoudutaan, on oltava, niin kuin ministeri totesi, huolellisesti valmisteltu esitys ja tieto siitä, minkä tyyppisiä helikoptereita ja kuinka kallista järjestelmää hankitaan ja mitä seurausvaikutuksia sillä on. Ei ole kuviteltavissaakaan, että niiden muutaman rivin varassa, joita puolustuspoliittinen selonteko sisälsi tästä asiasta, tai sen tiedon varassa, jota budjetti sisältää asiasta, myönnettäisiin avoin valtakirja mahdollisesti useiden miljardien laajalla haarukalla hankintaan.

Edes Hornet-hankintaa ei valmisteltu näin puutteellisesti ja huonosti. Sitäkin oli toki edeltänyt sentään asianomaisen toimikunnan esitys ja harkinta eri konetyyppien välillä. Sitten esitettiin eduskunnalle markkamääräinen hankintavaltuus, nimenomaan määrättyyn tilaukseen kohdistuvan valtuuden hankinta. Sekin meni pieleen. Siinäkin tapahtui selvästikin vähintäänkin asiaan kuuluvan tiedon kertomatta jättämistä, mutta joka tapauksessa se oli sentään mallikelpoinen menettely verrattuna siihen, jota nyt yritetään tarjota. Ministeri Taina, ei onnistu!

Me emme ole eri mieltä siitä, mitä puolustusseleonteossa on hyväksytty, mutta sellaisella epämääräisyydellä ei tällaisia miljardihankintoja voida päättää eduskunnalla. Tämä on myös hallituksen ja valmistelijoiden etu. Ajatelkaamme vain nyt niitä tilanteita, jotka ovat valitettavasti toteutuneet eräissä muissa Euroopan maissa, joissa vähän hämärästi valmistellut helikopterihankinnat ovat johtaneet ministereiden ja virkamiesten eroihin ja syytöksiin. En usko, että tällaisesta on meillä kysymys, mutta sitäkin varten on ihan hyvä, että mahdollisimman avoimella ja laajalla tiedolla tehdään päätökset, ja sitä tietoa ei kerta kaikkiaan vielä ole olemassa.

Puolustusministeri Taina: Arvoisa puhemies! Ed. Tuomioja totesi, että tästä hankinnasta ja uudistuksesta oli vain muutama rivi selonteossa. Koko selonteon pääkysymys oli se, millä tavoin Puolustusvoimia kehitetään, ja puheenvuo-

rossani jo melko perusteellisesti kertosin ne kaikki asiat, jotka selonteossa olivat esillä: valmiusyhtymien perustaminen ja Maavoimien liikkuvuuden lisääminen, joka on, kuten selonteossa todettiin, oleellinen osa tätä uudistusta. Eduskunta käsitteli selonteon hyvin huolellisesti ja otti myös kantaa tähän ja totesi, että nämä uudistussuunnitelmat ovat perusteltuja, ja myös ulkoasiainvaliokunta kertasi mietinnössään sen, mitkä perusteet uudistamiselle ovat. Siinä mielessä olen täysin eri mieltä ed. Tuomiojan kanssa siitä, ettei itse asia olisi ollut selonteon oleellinen esitys, jonka tosiaan eduskunta on myös käsitellyt.

Mitä tulee avoimeen valtakirjaan, ei ole suinkaan kyse avoimesta valtakirjasta vaan nimenomaan siitä, että eduskunta asettaa raamit tälle hankinnalle ja sen kustannuksille. Voitte olla varmat siitä, että jos Puolustusvoimat saa avoimen valtakirjan, ne miljardiluvut ovat aivan eri luokkaa kuin nyt on tarkoitus esittää.

Ed. Tuomioja pyysi selvittämään, kuinka kalis järjestelmä hankitaan. Juuri ne raamit asetetaan tässä ehdotuksessa, että järjestelmän on mahdolltava tämän raamin sisälle, jonka eduskunta asettaa.

Mitä tulee käytännön ratkaisuun, mistä tässä on kyse, minkälaisia koneita hankitaan jne., se selvittelytyö tietysti tehdään hyvin huolellisesti, kun tiedetään nämä raamit ja tiedetään tavoitteet, ja ne on molemmat täällä hyväksytty. Avointa valtakirjaa ei voida mielestäni antaa, vaan raamit on täällä asetettava.

Ed. L a x (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Minä pyysin oikeastaan vastauspuheenvuoron ministeri Tainan ensimmäisen puheenvuoron jälkeen, jolloin olisin halunnut todeta kiitollisuudella, että hän toi selventävän lisän keskusteluun. Nyt toisen puheenvuoron jälkeen ei ole hirveän paljon lisättävää. Ihmettelin eilen sitä dramatiikkaa ja vastakkainasettelua, jota rakennettiin tässä salissa asian ympärille. Minä uskon, että tällä evästyksellä, jonka ministeri nyt toi tänne, dramatiikka varmasti häviää valiokuntakäsittelyssä. Onhan valiokunnalla ja valiokunnilla käsittelyn yhteydessä oiva mahdollisuus nyt perehtyä tarkemmin siihen, missä mennään valmistelussa, ja myös asettaa omia reunaehtojaan jatkolle, eli ei tämä sen kummallisempi asia ole.

Ed. L a m m i n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Harvoin olen puolustus-

asioissa samaa mieltä kuin ed. Tuomioja, mutta nyt sekin ihme on nähty. Mielestäni ed. Tuomioja puhui tässä asiassa nyt aivan selvää tekstiä.

Nimittäin kun sanotaan, että nämä ostokset mahtuvat 7,7 miljardin markan raameihin, näin se ei missään nimessä tule olemaan. Ainoa maassamme ehkä asiantuntijana pidetty on majuri Jouni Laari, joka on kirjoittanut näistä helikoptereista hyvin pitkän diplomityönkin, jossa hän perustelee ja sanoo, että pelkkä kuljetushelikopterin osto vaatii myös puolitoistakertaisen tulusuojan. Ne ovat siis taisteluhelikoptereita. Jos esimerkiksi kymmenen kuljetushelikopteria ostetaan, se vaatii 15 taisteluhelikopteria suojakseen. Kuwait osti juuri muutama viikko sitten Apache-taisteluhelikoptereita USA:sta. Pelkästään taisteluhelikopterit maksoivat 4,3 miljardia markkaa — niissä ei ollut vielä kuljetuksia ollenkaan — plus huolto, plus kaikki tämä tukeutuminen, 16 Apachea.

Tulen puheessani kiinnittämään moneen muuhunkin asiaan huomiota. Olen sitä mieltä kuin ed. Tuomiojakin, että 18 miljoonaa on ihan paikallaan ja se voidaan myöntää, mutta blanko asiakirjaa ilman tarkkoja selvityksiä minä en voi tässä vaiheessa ainakaan hyväksyä.

Ed. K o r k e a o j a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Hallituspuolueiden sisäinen keskustelu saattaa opposition edustajan asiassa täysin hämilleen. On hyvä palauttaa mieleen ed. Tuomiojan ja ministeri Tainan puheenvuorojen jälkeen ulkoasiainvaliokunnassa käyty keskustelu.

Kun omana käsityksenäni esitin keskustelussa, että tärkein turvallisuuspoliittisen selonteon sisältö on valmiusyhtymien perustaminen ja siihen liittyvä helikoptereiden hankinta, sekä kokoomuksen, vasemmiston että vihreiden edustaja torjuivat tämän käsityksen ulkoasiainvaliokunnassa ja sanoivat, että kysymys on yleisestä visiosta Puolustusvoimiemme kehittämisen osalta eikä suinkaan mistään konkreettisesta päätöksestä edes raamien puitteissa helikopterien hankinnan osalta, mihin sitten totesin, että okei, jos asia on näin, ei käytetä aikaa sellaiseen pohdintaan enempää. Oli todella yllättävää, että nyt budjettikirjassa asia käsitetään sillä tavalla, että homma on päätetty ja käsitelty.

Olisi oikein hyvä, että hallitusryhmät ja hallitus keskustelisivat keskenään, asioiden käsittely olisi vähän helpompaa ja johdonmukaisempaa. Ehdotan, että ministeri Taina keskustelee ensin oman ryhmänsä ja myös muiden hallitusryhmien

kanssa ja vasta sen jälkeen hallitus tuo esityksiä tähän saliin.

Ed. U. Anttila (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Puolustusmateriaalihankintojen momentti 90-luvulla on ollut mestarinäyte siitä, kuinka puolustusministeriö on osannut pitää pintansa. Kun vuoden 92 budjetin perusteella vuosikymmenen alussa tämän momentin loppusumma on ollut 2,6 miljardia, se liki kaksinkertaistuu ensi vuoden budjettiin verrattuna. Hornet-hankinnat ovat yksi syy siihen. Helikopterijärjestelmässä on nähtävissä juuri sama pelko, että alkuun suunniteltu summa ei riitä. Tästä on nyt keskusteltukin. Itse näen, että asia täytyy ottaa aika perusteelliseen keskusteluun. Todellakaan viimekeväinen selonteko ei anna sitä valtuutta, joka on sitten, jos budjetissa myönnetään tilausvaltuus. Ennen kuin se myönnetään helikopterihankintojen osalta, täytyy olla selkeät laskelmat.

Mielestäni se, mitä ed. Lamminen toi keskusteluun, oli ihan mielenkiintoinen lisä. Kaiken kaikkiaan olen sitä mieltä, että puolustusministeriö, joka on pystynyt materiaalihankintojen summan pitämään noinkin korkealla, sitä kohottamaan, ei ole tehnyt selkeitä preferenssejä eri alojen osalta vaan nimenomaan on haluttu oikeastaan kaikkea lisää. Se on ongelma valtiontalouden kannalta.

Ed. Kiljunen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Minulle jäi epäselväksi ed. Korkeaojan puheenvuorossa, mikä on hänen kantansa. Hänen ohjeensa hallitusryhmille olivat varmaankin ihan järkeviä.

Kysymyksessä on poliittispsykologinen ongelma tietysti sillä tasolla, että kun muilla hallinnonhaaroilla on edellytetty leikkauksia ja tiukkaa budjettia, puolustusmenoissa tuntuisi riittävän kuitenkin voimavaroja jopa uusiin mittaviin hankkeisiin.

Toinen olennainen poliittispsykologinen ongelma on tietysti siinä, että puolustusmenot vaikuttavat olevan itse asiassa ainoa lohko talousarviossa, jossa pienillä määrärahapäätöksillä voidaan antaa valtuudet suurillekin hankkeille. Tämä ei ole käytäntöä muilla hallinnonhaaroilla.

Mutta se, mikä minusta on olennaisin kuitenkin Maavoimien hankintapäätöksessä tai helikopterihankintapäätöksessä, liittyy kansainväliseen tilanteeseen. Puolustusministeri oli aivan oikeassa siinä, että Suomessa puolustusmenot sekä suhteessa bruttokansantuotteeseen että

budjettiin nähden ovat kansainvälisessä vertailussa alhaiset. Mutta ongelmallista on se, mikä on kehityksen suunta. Kansainvälisesti asetelma on sen kaltainen, että 90-luku on ollut todellista — alleviivaan todellista — aseistariisunnan kautta. Puolustusmenot ovat kautta linjan laskeneet. Suomi muodostaa ongelmallisen poikkeuksen. Meillä nimenomaan puolustusmenot ovat suhteellisesti ja jopa absoluuttisesti ottaen kasvaneet. Tässä suhteessa, tässä kehikossa herää tietysti kysymys siitä, onko nimenomaan tämä päivä oikea päivä tehdä näinkin suuren mittaluokan päätökset. Siltä osin luonnollisesti tarvittaisiin jatkovalmisteluja ja juuri sen kaltaisia. Voin yhtyä ed. Tuomiojan näkemykseen siitä, että meidän täytyisi selkeämmin määritellä, missä kehikossa ja minkä tyypisiä uusia helikoptereita tulaaan hankkimaan.

Ed. Laakso (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Kun puolustusministeri Taina väittää, että eduskunta on jo hyväksynyt helikopterihankinnan, aivan samalla logiikalla voidaan väittää, että eduskunta on hyväksynyt myös rynnäkköaseistuksen hankinnan Hornet-koneisiin, joka muuten maksaa 6—7 miljardia markkaa. Jos puolustusselontekoa tulkitaan kuin piru Raamattua, voidaan jopa väittää, että me olemme jo kertaalleen hyväksyneet Hornet-koneiden lisähankinnat. Kun puolustusselonteossa sattuu olemaan lause ”tällä suunnittelukaudella ei ole taloudellisia voimavaroja Hornetien lisähankintoihin”, hallitus tai puolustusministeri Taina varmaan kääntää tämänkin niinpäin, että käytännössä on jo hyväksytty se, että seuraavalla suunnittelukaudella Horneteja voidaan hankkia lisää.

Kun budjettia lukee tarkasti, ja tämä saattaa olla yllätys monille kansanedustajillekin, budjetissa on jo uusi tilausvaltuus, joka esitetään helikoptereille, ei vain tämän osalta, vaan uusi tilausvaltuus, jossa todetaan, että asehuoltoon ja tukeutumisjärjestelmien hankintojen loppuunsaattamiseksi esitetään tarvittava rahoitus vuosituhannen vaihteeseen. Eli kun me hyväksymme nyt tämän noin 4 000 miljoonan markan tilausvaltuuden helikopterien hankintaan, niin tämän lisäksi vuosituhannen vaihteessa tulee uusi helikopterien aseistukseen, huoltoon ja tukeutumisjärjestelmään tarkoitettu määräraha, jonka suuruudesta kukaan ei tällä hetkellä tiedä mitään, koska kyse on siitä, minkälaisia helikoptereita hankitaan, kuinka paljon hankitaan ja minkälaisia ne ovat ominaisuuksiltaan.

Käytännössä tämä merkitsee avoimen valtakirjan antamista, ja itse en ole valmis tällaisen avoimen valtakirjan antamiseen. Pelkään vain sitä, että kun näitä niin sanottuja tarvittavia lisäselvityksiä on muutaman liuskan verran eri valiokunnissa saatu, niin täälläkin nyt kriittisesti esiintyvät kansanedustajat ja ryhmäpuheenjohtajat ovat kyllä valmiit vielä joulukuussa sitten hyväksymään nämä helikopterihankinnat.

Ed. Pulliainen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Voin yhtyä lämpimästi niihin ajatuksiin, jotka edustajat Tuomioja ja Lamminen tässä julki toivat, mutta toteaisin siitä eilisestä keskustelusta sen, että se, minkä se keskustelu myös toi esille, oli se, että vuoden 2002 jälkeen raami eräällä tavalla putosi aika alas. Siis se on muutos aikaisempaan. Jos siis se raami on jossakin koko budjetissa 160—170 miljardia nykyrahassa siihen projisoituna, niin kyllähän se on ihan selvä asia, että jos tähän ympäteen tämä puolustusministeriön toiveuni näistä puolustushallinnon määrärahoista nykyisen suuruisena, niin on se raju ratkaisu ja siinä suhteessa nämä tilausvaltuudet ovat aivan erityisen mielenkiinnon kohteena. Voi vain kuvitella sitä sipinää ja säpinää, mikä tuli puolustusministeriön verbaalisen taistelun osastolla viime yönä, kun kirjoitettiin ministeri Tainalle puhetta, jonka hän tuossa sisältäluki. Sen taustalla on absoluuttinen uskotavuuden puute, kun otetaan huomioon esimerkiksi se, mitä Hornet-hankinnoista on täällä todettu ja julkisuudessa toistettu lukemattomia kertoja.

Sitten ed. Kiljuselle lyhyesti, että kyllä tätä taktiikkaa käyttää liikenneministeriökin. Lahden moottoritien kohdalla satasella rakennettiin moottoritie Lahteen.

Ed. Myllyniemi (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ministeri Taina mainitsi Oulun varuskunnan myös puheenvuorossaan, mutta minä olisin toivonut, että hän olisi kertonut, mihin Oulun varuskunta ensi vuonna sitten siirtyy, koska budjetissa on näin sanottu. Tässä ei ole missään markkaakaan varattuna Kajaanissa oleviin rakennuksiin, joiden pitäisi olla valmiina ennen kuin sinne siirrytään.

Tänä aamuna sain olla Pohjan prikaatissa ja otin osaa siihen ilmeisesti viimeisten ikäluokkien lähtöparaatiinkin vastaanottajana. Siellä oltiin hyvin hämmentyneitä. Prikaati on valmis siirtymään, kuten sotilaiden käskyn kuultuaan tulee tehdäkin, mutta mihin he oikein siirtyvät. Voisi-

ko käyttää mustaa huumoria: Ei kai näitä helikoptereita niin paljon tule, että yksi prikaati on aina koko ajan ilmassa?

Ed. Puisto (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tähän käytyyn keskusteluun ja ministeri Tainalle tiedoksi, että kyllä sosialidemokraattinen eduskuntaryhmä käsitellessään ryhmässään tätä selontekoa ja tietääkseni myös ulkoasiainvaliokunnan päätöksissä on tuonut selkeästi julki sen, että kyseessä ei ole tilausvaltuuksien antaminen. Ja tietysti, kun valtiovarainministerikin saapui paikalle, ehkä on kohtuullista keskustella siitäkin, että kun nyt selvästi käynyt ilmi, että halukkuutta tässä vaiheessa ei ole näiden tilausten tekemiseen, niin meillä sitten ilmeisesti on varaa jo aloitettuihin toimiin, jotka ovat maksaneet, ministeri tietää mitä. Jätämme sen 18 miljoonaa sondeeraukseen, joka mahdollisesti ei johda tässä vaiheessa kuitenkaan tilaukseen.

Ed. Wahlström (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Niin kuin täällä jo aiemmin on todettu, kaikki se, mitä ministeri Taina sanoi tässä ensimmäisessä puheenvuorossaan, oli tietenkin kaikkien meidän tiedossa. Emme me halua sitä kuulla uudestaan. Sen sijaan me haluamme todellakin puhua siitä, mistä ministeri Tainakin sanoi; nyt on kysymys siitä, miten uudistus rahoitetaan ja, sanoisin myös, milloin uudistus aloitetaan, koska kaikesta tästä joudutaan päättämään.

Niin kuin täällä on aikaisemmin jo todettu, kyllä ulkoasiainvaliokunnassa käytiin kovin perusteellista keskustelua siitä, mikä on selonteko ja mitä ovat sen liitteet, ja todettiin, että selonteko antaa todellakin nämä suuntaviivat ja kaikista niistä, sekä rahoituksesta että aikataulusta, joista liitteessä mainitaan, päätetään erikseen, koska ei selonteossa voida päättää mistään budjetista. Tämä on aivan selvä asia. Ja jos budjetissa tulee päättää aikataulusta ja siitä, mitä hankitaan, mitä on tämä maajoukkojen kehittäminen, niin silloin tietenkin täytyy olla tarkat tiedot siitä.

Ja sitten vielä: Mikä on tämän uudistamisen suhde muuten valtioon talouteen? Silloin kun selontekoa täällä käsiteltiin, ounastelin puheenvuorossani, että tässäpä punnitaan valtiovarainministeri Niinistö. Hän ei todennäköisesti kykene suhtautumaan Puolustusvoimien vaatimukseen samalla lailla kuin muihin säästöihin. Eikä kyennytäkään, vaan Puolustusvoimat on jälleen erityisasemassa ja sitä tarkoitimme myös eilisessä

ryhmäpuheenvuorossamme. Pitäisi kohdella kaikkia samalla tavalla ja jos kerran on säästötarve ja niukkuutta, tulee siirtää asioita.

Tässä budjetissa todetaan, että 2000-luvun alussa tämä homma aloitetaan. Luin kielitieteilijöiden kommentteja juuri, että 2000-luku tarkoittaa sitä lukua, joka on ennen vuotta 2100. Näin on aikaisemmin tulkittu, kun on puhuttu tuhatluvusta, että aikaa on asiaa mietiskellä.

Valtiovarainministeri Niinistö: Arvoisa puhemies! On erinomainen asia, että tämä budjettiesitys tulee varsin perusteellisesti käsitellyksi päätellen siitä, että 0,1 promilleen budjetin loppusummasta on riittänyt paljon keskustelua. (Eduskunnasta: Ei vaan 7! — Eipäs yritetä!) — Siis minä puhun ensi vuoden budjetin loppusummasta, mutta puhutaanpa sitten hivenen siitä puolustusmenojen budjetista.

Minä olen tässä noudatellut aika pitkälti eduskunnan tahtoa. Nimittäin eduskuntahan lausui saadessaan puolustuspoliittisen selonteon, että hallituksen esityksen liite 10, jossa on esitetty rahoituskooite tuohon selontekoon liittyen, on suuntaa antava. Näinhän te lausuite yksimielisesti. Kyllä ensi vuoden budjettiehdotus on täysin siinä raameissa, ja kokonaisuudessaan myös tuo tilausvaltuus ja Puolustusvoimien kehittämisajattelu tässä budjetissa noudattelee tarkkaan tuota eduskunnan tahtoa. Nyt on sitten toinen kysymys, jonka ymmärrän hyvin, että halutaan nimenomaan helikopterihankintaa tutkia tarkoin. Minusta se on täysin ymmärrettävää ja jopa toivottavaa ottaen huomioon se aikamoinen kalabaliikki, jota on käyty Hornettien hankinnan jälkeen, ei ennen vaan jälkeen. (Ed. Laakso: Kyllä sitä käytiin ennenkin!) — Niin kuin ed. Laaksokin varsin hyvin tietää, olen itsekin ollut puolustus- ja turvallisuusjaoston puheenjohtajana valtiovaroissa aikana, jolloin me taannehtivasti vähän yritimme selvittää, mitä silloin sovittiin muun muassa vastakaupoista, ja jopa alkupeleistä kauppasopimustakin kaipailltiin eduskunnassa pari vuotta sen jälkeen kun se oli tehty. On hyvä, että helikopterihankinta selvitetään.

Mutta jos saan budjettilaatijan näkökulmasta vielä kerran lausua ja panna raameihin tämän keskustelun. Siis sen jälkeen kun eduskunta totei, että se mitoitus, jonka eduskunta itse oli tällä tavallaan hyväksynyt, on suuntaa antava, niin sen jälkeenhän tuollaista mitoitusta lähtee ammattiministeriö täyttämään. (Ed. Wahlström: Suuntaa antava, ei määräävä!) — Suuntaa anta-

va, no parempaa ohjetta ei ollut kylläkään eduskunnan tahdosta kuin se, että jos lausutaan, että joku kustannuskehitys tai kustannuskaava on suuntaa antava, niin ainakin kaikki poikkeamat siitä olisivat olleet ehkä vähemmän suuntaa antavia. Mutta asiahan on eduskunnan käsissä nyt sitten millimetripaperillakin.

Mutta sen jälkeen kun annetaan suuntaa antava luku, niin ammattiministeriöhän lähtee tietysti rakentamaan omia tulevaisuuden suunnitelmiaan sen suuntaa antavan luvun puitteissa. Minä en ole puolustuspuolella sellainen asiantuntija, eikä valtiovarainministeriössä kukaan, että voisin sanoa, että sen jälkeen kun eduskunta on antanut suuntaa antavan raamin Puolustusvoimille ja Puolustusvoimat täyttää sen muun muassa helikopterihankinnoin, että nyt tuo hankinta onkin väärä ja pitää hankkia jotain muuta, että tavalliset pyssyt, lukematon määrä niitä, riittäisivät hyvin. Kun summa on kerrottu suuntaa antavana, niin silloin kyllä täytyy luottaa siihen ammattiministeriöön, että puolustusministeriössä harkitaan sitten parhaiten, miten puolustus niillä suuntaa antavilla raameilla tulee järjestetyksi parhaiten.

Luulen, että on parasta, ettei yksikään valtiovarainministeri eikä valtiovarainministeriö Suomessa nouse kertomaan puolustusministeriölle nyt tai myöhemmin, että parempi teidän on hankkia tällaisia. Me olemme jossain määrin minusta, jos emme nyt sidottuja mutta kohtuudella oli ehkä kuultava sitä eduskunnan suuntaa antavaa kantaa. Jos eduskunta olisi ollut keväällä selonteon puitteissa kovin kriittinen noille luvuille, joita oli ajateltu puolustuksen käyttöön lähivuosina, niin totta kai se olisi otettu huomioon, enkä minä mene väittämään, etteikö se olisi budjettitalouden kannalta ehkä ollut hyvä. Haluan kuitenkin muistuttaa, että puolustuksen toimintamenot kapenevat entisestään. Ne ovat nyt minimissään tällä vuosikymmenellä. (Ed. Korkeaoja: Väkeä pois!) — Väkeä on lähtenyt pois. Se pitää paikkansa. — Mutta kun eduskunnan kanta oli siinä määrin tuore budjetin valmistelun yhteydessä, niin ei siitä oikein suuria poikkeamiaakaan ollut syytä lähteä tekemään. (Ed. Puisto: Kevään budjettiraamitkin olivat suuntaa antavia!) — Niitä ei eduskunta ollut hyväksynyt, päinvastoin kuin Puolustusvoimien erityisraamit.

Ed. Aura merkitään läsnä olevaksi.

Ed. Tuomioja (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! On tärkeätä nyt erottaa kaksi asiaa. Minustakin hallitus ja ministeri ovat sinänsä menelleet täysin moitteettomasti, kun he ovat selonteon eduskuntakäsittelyn jälkeen jatkaneet tämän asian valmistelua. Siihen epäilemättä eduskunta on antanut suuntaa antavan hyväksymisensä. Toinen asia sitten on, että eduskunnassa on, niin kuin tämäkin keskustelu osoittaa, perusteltua tarvetta varmasti edelleenkin arvioida, oliko se hyvin laajoissa puitteissa silloin esitetty suuntaa antava ymmärrys kuitenkin kestävä vai ei. Mutta se on toinen asia.

Se, mistä on varsinaisesti nyt kysymys, on se, että mitään tilausta, koski se sitten jääkaappeja, helikoptereita tai hävittäjäkoneita, ei tällaisilla blankovaltakirjoilla eteenpäin panna. Jos tämä valmistellaankin tältä pohjalta, niin ennen kuin sitovaa tilausvaltuutusta voidaan antaa, täytyy olla tiedossa mitä helikoptereita, mistä, kuinka paljon, minkälaisin kustannuksin ja minkälaisin seurausvaikutuksin hankitaan. Tämä on maailman yksinkertaisin asia. Siihen tämä valmisteluvaltuus on olemassa mutta näillä tiedoilla ei voida itse tilauspäättövaltuutusta antaa.

Toistan, että tässä on kaksi eri asiaa. On koko puolustuspolitiikan suunta, johon tämä liittyy. Valmisteluun valtuus on olemassa, mutta näillä tiedoilla ei voida antaa varsinaiseen hankintapäätökseen valtuuksia, kun ei ole edes 0,5 miljardilla markalla tiedossa mistä on kysymys. Ei valtiovarainministeriö olisi — käsi sydämellä — minkään muun hallinnonhaaran osalta koskaan tällaista esitystä hyväksynyt.

Valtiovarainministeri Niinistö: Arvoisa puhemies! Niin, kyllä tilausvaltuuksia hyväksytään muidenkin ministeriöiden kohdalla. Jälleen kerran joudun toteamaan, että valtiovarainministeriö ei ole oikea paikka arvioida, pitääkö tätä maata puolustaa mieluummin helikoptereilla vai tankeilla. (Ed. Wahlström: Osaa kyllä arvioida, mitä työttömät tarvitsevat!) Sen tehkööt ammattiministeriöt. Mutta aivan yhtä lailla joudun toteamaan myös sen, että ei valtiovarainministeriö myöskään lähde tekemään helikopterivalintaa. Kyllä sekin on ammattiministeriön tehtävä, joten siinä mielessä valtiovarainministeriö ei kovin paljon muuta ole voinut esittääkään.

Mutta olen periaatteessa kyllä, niin kuin eilen täällä jo totesin, sitä mieltä, että olisi hyvä, että helikopterihankinnasta todella perusteellisesti täällä keskustellaan etukäteen, ettei siitä tarvitse

keskustella jälkikäteen, niin kuin Hornet-hankinnasta on joka ainoa vuosi hankkimisen jälkeen täällä keskusteltu. Tästä voidaan tietysti loogisesti päätyä vaikka niihin johtopäätöksiin, joita ed. Tuomioja esitti, tai ainakin sitten sellaiseen seurantaan. Luulen, että nyt kun budjettivalmistelun yhteydessä sekä puolustusvaliokunta että valtiovarainvaliokunta tätä asiaa puivat, saattaa olla, että se siellä selviää, saattaa olla ettei selviä, jolloin on aika luontevaa, että eduskunta pitää asiasta jatkossakin kiinni. Ei siinä ole minusta mitään merkillistä.

Ed. Puisto kysyi 18 miljoonan markan kohtaaloa siinä tilanteessa. Nyt on varsin ilmeistä, että kaikissa tapauksissa, ennen kuin ollaan siinä tilanteessa, että tehdään lopullisia valintoja, kuka niitä sitten pääsee tekemäänkin, asiaa pitää valmistella. Se on tietysti puolustusministeriön asia selvittää, paljonko heillä kuluu rahaa valmistelutoimenpiteisiin, vain niitä varten on ensi budjetissa varauduttu.

Puolustusministeri Taina: Arvoisa puhemies! Ensinnäkin täytyy ministeri Niinistön kunniaksi todeta se, että hän on kyllä osoittanut yhtä suurta tiukkuutta puolustushallinnon kohdalla kuin muidenkin. Kun selontekoa käsiteltiin ja valmisteltiin, lähdettiin aivan toisenlaisista luvuista liikkeelle ja päädyttiin kansantalouden kannalta realistisiin lukuihin, niin kuin jo aikaisemmin puheenvuorossani totesin.

Nythän on siis kysymys siitä, minkä olen jo puheenvuoroissani moneen kertaan todennut, että asetetaan tässä talossa poliittisin päätöisin raamit sille suunnittelulle, joka voidaan tehdä tämän hankinnan toteuttamiseksi. Jos me lähdemme suunnittelemaan täysin blankona sitä, mitä Puolustusvoimat hankkii liikkuvuuden edistämiseksi, voitte olla varmat siitä, että ne luvut ovat erilaiset kuin ne, mistä nyt eduskunnassa päätetään. Uskon, että kun tähän asiaan todella syksyn kuluessa valiokunnissa paneudutaan, saadaan selvyys siitä, mitä käytännössä on tarkoitus suunnitelman toteuttamiseksi tehdä.

Me olemme täällä käsitelleet selonteon yhteydessä sitä, miten Maavoimia ja Puolustusvoimia, mutta ennen kaikkea Maavoimia, tulevaisuudessa kehitetään. On todettu, että niitä modernisoidaan, niiden liikkuvuutta lisätään. En tiedä, minkälainen kielitieteilijä tarvitaan tulkitsemaan eduskunnan kannanotot kielteisiksi näille suunnitelmille. Ne eivät olleet kielteisiä, vaan ne on täällä hyväksytty.

Yksi oleellinen osa suunnitelmassa on helikopterihankinta. Kuten totesin, suunnitelma sisältää paljon muutakin, ja se ei ole herättänyt keskustelua. Jostakin syystä esille nousee tällainen uusi väline, joka minun mielestäni Suomen kokoisessa maassa, jota on puolustettava myös tulevana vuosina ja vuosikymmeninä, on aivan välttämätön väline liikkuvuuden ja puolustuskyvyn nostamiseksi. Asia on täällä todella valiokunnissa pohdittu tarkkaan — tai en tiedä, ed. Korkeaoja esitti, ettei sitä niin tarkkaan pohdittukaan. Mutta valiokunnan mietinnön perusteella olen tehnyt sen johtopäätöksen, että asia on tarkkaan harkittu ja tultu samaan tulokseen. Asiantuntijat puolustushallinnossa selvittävät, mikä on tämän taloudellisen raamin sisällä mahdollista, mikä on kaikkeinärkevin hankinta Suomen oloissa ja tällä määrärahalla, joka on suhteellisen suppea raami niihin toiveisiin nähden, joita tietysti olisi ollut.

Ed. Anttila viittasi siihen, että puolustushallinnossa ei aseteta preferenssejä. Nimenomaan niitä on asetettu. Ilmavoimien kehittäminen Hornet-hankinnalla on ollut painopiste tällä vuosikymmenellä, ja seuraavalla vuosikymmenellä se on Maavoimat, jotka ovat siis tämän vuosikymmenen ajan jääneet kehittämisessä lähes nollatasolle. Suunnitelman mukaan on Maavoimien kehittämisen vuoro 2000-luvulla.

Toivon, ettei eduskunta ole sitä mieltä, ettei Suomen puolustusvoimia pidä kehittää ajan tasalle. Modernisoida pitää koko ajan sillä tasolla, että kun sanomme, että Suomi on sotilaallisesti liittoutumaton maa, jolla on itsenäinen, uskottava puolustus, se todella tarkoittaa sitä.

Ed. Tennilä (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Minusta tässä keskustelussa kierre-tään sitä perimmäistä asiaa, mistä nousee tarve Suomen armeijan supervarusteluun, joka alkoi Horneteista, jatkui valmiusjoukkojen muodostamisena ja varustamisena ja jatkuu taisteluhelikoptereina. Pitää olla jokin iso syy siellä taustalla. Kylmä sota on ohi. Suomen suhteet kaikkiin naapurimaihin ovat hyvät, ne ovat hyvät muihin maihin. Minä näenkin, että tässä on kysymys nyt Nato-jäsenyyden valmistelusta. Nimenomaan Suomen armeijaa ja sen rakennetta pannaan Nato-kuntoon. Ei meitä minun mielestäni Natoon kyllä säkki päässä viedä, vaan hampaisiin saakka aseistettuna. Onko tämä linja sitten oikea, on minusta se seikka, mistä pitäisi ryhtyä keskustelemaan, eli itse asiasta.

Ed. Kiljunen viittasi juuri siihen, että Suomen

linjaus poikkeaa itse asiassa kaikista muista maista. Muualla asevarustelumenot vähennetään, meillä niitä jyrkästi lisätään.

Ed. Aittoniemi (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Puolustusvoimien kehittäminen on välttämätöntä niiden mahdollisuuksien puitteissa, mitä kansantalous antaa myöten. Kyllä täytyy sanoa, että tässä keskustelussa jää enemmän kysyttävää kuin annetaan vastauksia. Toisin sanoen en oikein tiedä, mistä me täällä keskustelemme. Siinä mielessä täytyy lämpimästi yhtyä ed. Tuomiojan hyvin realistiseen ja konkreettiseen puheenvuoroon asiassa.

Emmehän me tiedä tosiasioita. Meillä ei ole sanallakaan kosketeltu sitä, tarvitsemmeko me rynnäköhelikoptereita, taisteluhelikoptereita vai kuljetushelikoptereita, mikä on niiden mahdollinen määrä suunnilleen. On puhuttu 40 kuljetushelikopterista, mikä saattaa olla aivan tuulesta temmattu luku. 40 kuljetushelikopteria ei riitä alkuunkaan siihen vaatimukseen, mitä meillä uusien joukkomuodostelmien liikkuvuus edellyttää, se ei riitä kuin murto-osaan tästä tarpeesta. Jos sen lisäksi hankitaan vielä taisteluhelikoptereita ja näille suojajärjestelmät ja sillä tavalla, se on toinen asia.

Kyllä meidän pitäisi oikeastaan tästä asiasta siinä vaiheessa keskustella, kun on jonkinlaisia raameja, mitä me mahdollisesti tarvitsemme, mitä hankimme, minkälaisiin tarpeisiin. Tässä nyt puhutaan vain puhumisen ilosta, niin kuin minäkin tässä teen, mutta ei pintaa syvemmälle kyllä päästä alkuunsaakaan tässä asiassa, vaan ollaan kuin jossakin puitekeskustelussa. Tämä on aika hassua. Sanokaa nyt puolustusministeriön taholta, minkälaiset ovat konkreettiset tarpeet ja hankintasuunnitelmat edes karkeasti, niin päästään puhumaan oikeista asioista, ettei turhaan kuluteta aikaa.

Ed. Uotila (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Ministeri Taina heti ensimmäisessä puheenvuorossaan perusteli helikopterihankintaa sillä, että sillä myös edesautetaan kotimaisen puolustusvälineiteollisuuden asemaa.

Kun äskettäin istuin työryhmässä, joka mietti suomalaisen puolustusvälineiteollisuuden tulevaisuutta, niin siinä selkeästi ilmeni se, mitä on tapahtunut Hornet-hankintojen osalta: Hornetien maksatuksen sitomat määrärahat ovat olleet nimenomaan este suomalaisen puolustusvälineiteollisuuden hankinnoille omilta Puolustusvoimilta jne. Eli tätä taustaa vasten ei ole perus-

teita, että helikopterihankinnalla pelastettaisiin suomalaisen puolustusvälineiteollisuuden työpaikkoja ja niitä turvattaisiin.

Budjetin sivulla 122 on kauniisti todettu, että tavoitteena on kotimaisen puolustusvälineiteollisuuden kehittäminen, sen vientimahdollisuuksien parantaminen jne. En tiedä mitä tässä on takana, onko kenties mahdollisesti tarkoitus kytkeä suomalainen puolustusvälineiteollisuus entistä tiukemmin kansainvälisiin Nato-ympyröihin jne. Jos tästä on kysymys, niin minusta selvittelytyössä myös tältä osin tarvitaan lisää tietoa, jotta tätäkin taustaa silmälläpitäen eduskunnalla olisi valmiutta päätöksiä tehdä.

Toivon todella sitä, että ed. Tuomiojan näkemyks, jonka hän ministeri Tainalle esitti, että esitellyllä mallilla ei onnistuta, todella tässä salissa myös loppuun asti pitää.

Ed. Liikkane (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Ministeri Tainan ajatuksiin siitä, että Puolustusvoimia pitää kehittää, on helppo yhtyä. Ei todella sellaisella armeijalla tee mitään, jolla ei ole kunnon kalustoa, ja siinä mielessä ehdottomasti pitää valmistella myös helikopterien hankintaa.

Nyt kuitenkin täytyy todeta se, että olisi helppo kokonaisuutena nämä kaikki hyväksyä, mikäli tietäisimme, että kansantulomme kasvaa 4,5 prosentin vauhtia. Mutta nyt on jonkinlaisia yli-kuumenemisen merkkejä tässä maassa. Olemme rakentamassa moottoritietä Lahteen yksityisrahoituksella, ja jos annamme lähes 8 miljardin tilausvaltuudet tässä ja nyt, niin nämä kaikki ovat edessä ja maksettavina. Jos kuvitellaan tilannetta, että tulee laskusuhdanne, olemme silloin todellisessa pulassa. Näin ollen näen, että valmisteluja pitää jatkaa, mutta pitäisi pyrkiä tutkimaan, onko mahdollisuuksia hiukan lyhyempiäaikaisiin sitoumuksiin, jotta maan talous ei menisi perikatoon.

Minusta ed. Tuomioja sanoi ihan nappiin, että annetaan valtuudet jatkaa valmisteluja ja aikaan eduskunta päättää, minkälaiset hankinnat suoritamme. On vaikeaa mennä sanomaan asiasta mitään yksityiskohdittain, kun ei tiedä tarkalleen, missä muodossa esitys tulee olemaan.

Ed. Laakso (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Mielestäni valtiovarainministeri Niinistö esiintyi liian vaatimattomasti, kun hän toteasi, ettei ole puolustusministeriön hankintojen asiantuntija. Te olitte kuitenkin asiantuntija kaikkien muiden ministeriöiden määrärahojen

osalta, jopa sellaisten määrärahojen, joiden suuruus oli miljoona markkaa. Nyt, kun on kysymys 4 000 miljoonan markan hankinnasta, te sanotte että ette ole asiantuntija tässä asiassa.

Itse epäilen, että kysymys on kyllä muusta. Jos katselemme teidän suhtautumistanne puolustusministeriön määrärahoihin, onhan se kokonaan toisenlainen kuin muihin budjetin pääluokkiin: Tänä vuonna puolustusmäärärahat nousevat yli 10 prosenttia, 776 miljoonaa markkaa, verrattuna viime vuoteen. Ensi vuonna esitetään miltei 500 miljoonan markan lisäystä eli lähes 5 prosentin lisäystä, samanaikaisesti kun miltei kaikkien muiden ministeriöiden määrärahojen osalta tapahtuu leikkauksia. Eli epäilenpä, että kyse on jostakin muusta kuin siitä, että ette ole asiantuntija. Teillä on se sama käsitys kuin muullakin hallituksella, että nämä hankinnat ovat tarpeellisia, ja siksi esitätte näin suuria hankintoja.

Haluaisin kysyä: Katsotteko tekin ministeri Tainan tapaan, että kaikki se, mitä puolustusse-lonteossa on sanottu ja minkä eduskunta on muka hyväksynyt, on ikään kuin tulossa, muun muassa rynnäkköaseistus, 6 000—7 000 miljoonaa markkaa Hornet-koneisiin? Olemmeko me todella nyt hyväksyneet nämä kaikki?

Valtiovarainministeri Niinistö: Arvoisa puhemies! Ed. Laakso, itse itsellenne esittämäanne retoriseen kysymykseen, olemmeko nämä kaikki hyväksyneet, osaatte varmaan parhaiten itse vastata. Mitä todella eduskunta on hyväksynyt?

Jos mennään kokonaisuuteen, tiedätte varsin hyvin, että ei toimintamenojen, jotka putoavat Puolustusvoimien kohdalla tässä budjetissa alimpaan tasoonsa tällä vuosikymmenellä, vaan hankintojen nouseva määrä, jota kuvailitte, johtuu aikaisemmista eduskunnan päätöksistä. Se johtuu Hornetien maksujen erääntymisestä voimakkaasti ensi vuonna. Siinä suhteessa budjetin tekijöitten kädet ovat olleet sidotut, että on maksettava, mitä on tilattu, sen aikataulun mukaisesti, mikä silloin on sovittu. Se, mistä tässäkin suhteessa on syntynyt hivenen keskustelua, on eräs pienempi erä, josta kait parasta aikaa neuvotellaan, voidaanko saada muutaman sadan miljoonan markan osalta maksulykkäys, joka oli lisäleikkaus tämän budjetin yhteydessä.

Mutta mennään sitten valtiovarainministeriön rooliin. Kaksi asiaahan tässä budjetissa näyttää kiinnostavan: Toinen on 0,1 promillea budjetin loppusummasta ja toinen on valtiovarainministeriön rooli. Silloin, kun pysytään jos-

sain raamissa, emme mene sen sisälle kertomaan, miten sosiaalipalvelu on tehtävä tai minkälaisia laitteita on hankittava, mutta silloin reagoimme, kun mennään raamien yläpuolelle. Silloin on pakko mennä ja kertoa se asia, että tähän rahanmenoon ei ole varauduttu.

Sitten Puolustusvoimien asiasta. Kevään mitaan, kun tätä selontekoprosessia käytiin, niin luulenpa, ettei kenellekään ole jäänyt salaisuudeksi se, että valtiovarainministeriön ja erityisesti minun ajatukseni Puolustusvoimien raameista oli vähän alempaa tasoa kuin se, mitä selonteossa lausuttiin ja mitä eduskunta hyväksyi suunta-antavana, mutta reagoimatta kuitenkaan. Kun tuo kanta oli aika lailla tuore, siinä oli tavallaan sitä raamia, jota vastaisuuteen päin joutuu noudattelemaan. Sitähän ei lyödä toki kokonaisuudessaan lukkoon tällä budjetilla, vaan vain tilausvaltuuksien osalta. Tämä budjetti koskettaa, haluaisin kuitenkin muistuttaa, ensi vuotta, ja haluaisin jälleen kerran muistuttaa siitä, että helikopterihankinta on ensi vuoden budjetista 0,1 promillea. Onko se yksi kymmenestuhannes osa? Sen enemmästä ei kuitenkaan nimenomaan vuoden 1998 budjetin laatimisen kannalta ollut kysymys.

Olen hyvin selkeästi todella perustellut tässä ja yrittänyt eduskuntaa auttaa päättämään, mistä eduskunta päätti selonteon yhteydessä. (Ed. Pekkarisen välihuuto) — Tuon retorisen kysymyksen ehkä ed. Pekkarinen esittää omalta kohdaltaan itsellensä.

Ed. U. A n t t i l a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ministeri Tainalle toteaisin, että Puolustusvoimien sisältä tulleista kannanotoista voisi päätellä sen, että puolustusministeriössä preferenssilista ei ole niin selkeä. Tulee jopa sellainen vaikutelma, että Hornet-hankinta, joka on ollut suuri menoerä, on osaltaan heijastunut siten, että Puolustusvoimat on saanut muita menoesityksiä paremmin läpi, koska tyytymättömyyttä on muualla kuin Ilmavoimissa nyt valitsemaan tilanteeseen tai aiemmin vallinneeseen tilanteeseen. Kyllä tämä mielestäni on näkynyt siinä, että kyseinen puolustusmateriaalihankintojen momentti, joka vielä vuoden 90 tilinpäätöksessä oli 2,37 miljardia, on ensi vuoden budjettiesitykseen kasvanut 4,72 miljardiin. Tässä on kyse siis koko summan kaksinkertaistumisesta.

Olen erittäin tyytyväinen siihen, että ministeri Niinistö on sitä mieltä, että helikopterihankintaa pitää harkita tarkalleen. Ministeri Niinistö oli valtiovarainvaliokunnan turvallisuus- ja puolus-

tusjaoston puheenjohtaja kuusi vuotta sitten, jolloin käsitteimme jaostossa Hornet-hankintoja. Vuoden 92 budjettikirjassa on arvioitu niiden hinnaksi 9,5 miljardia ja me kaikki tiedämme, että summa ei enää ole se nykytietojen valossa.

Ed. L a m m i n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kun kesällä luin tätä selontekoa hyvinkin tarkkaan, niin tulin yhä uudelleen ja uudelleen pohtineeksi, onko todella niin, mitä tässä lukee, eikä voida keskustella ollenkaan tästä asiasta, koska täällä sanotaan ihan selvästi, että keskeisin hanke on joukkojen kuljetuksiin ja tulitukeen tarkoitettujen helikoptereiden hankinta. Sen verran nyt tiedän helikopterista, että se on sellainen laite, missä on vipperä katolla. Ajattelin, että maksavathan ne tietysti. Kun budjettikirjan eteeni sain, siellä todella puhutaan, että 18 miljoonaa markkaa annetaan tutkimukseen ja erilaisiin kokeiluihin ja muihin, mikä on aivan selvä asia, sen myönnän, okei. Mutta sen lisäksi tällä perusteella annettaisiin tilausvaltuus, joka käsittää sekä kuljetushelikopterit että tulitukeen tarkoitettut helikopterit.

Esimerkiksi Puhurissa, joka on puolustusministeriön sisäinen lehti, mainitaan selvästi, niin kuin budjettikirjassakin, että tämä määräraha ei tule riittämään, mikä nyt myönnetään, vaan kokonaisuuden kannalta keskeisten ase-, huolto- ja tukeutumisyjärjestelmien hankintojen loppuun saattamiseksi tarvittava rahoitus esitetään vuosituhaten vaihteessa vasta. Siellä tulee toinen tilanne. Minä en ymmärrä ollenkaan esimerkiksi niitä medioita, lehtiä tarkoitan tässä, jotka kysyvät, eivätkö kansanedustajat tiedä, mitä he päättävät. Ei tällä hetkelläkään tässä salissa, minä voin sanoa, ole yhtään ihmistä, joka pystyisi sanomaan, mikä tämä potti on kokonaisuudessaan ...

Toinen varapuhemies (koputtaa): Kaksi minuuttia, ed. Lamminen!

Ed. H u r s k a i n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ministeri Niinistö sekä ed. Korkeaoja toivat esille sen, että ulkoasiainvaliokunnassa sosialidemokraatit eivät puuttuneet tähän asiaan. Päinvastoin me hyvin vahvastikin puutuimme siihen ja kävimme pitkän keskustelun tästä, onko tämä "suunta-antava" oikea muoto vai pitäisikö olla, että nämä hankintasuunnitelmat eivät ole sitovia. Lisäksi toimme hyvin vahvasti esille myös sen, että liitteissä olevia asioita ei hyväksytty tämän selonteon yhtey-

dessä, joten se, miten ed. Korkea-osa väitti sosiaalidemokraattien valiokunnassa toimineen, ei pitänyt paikkansa.

Ed. Pekkarinen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Periaatteessa ei viitsisi hallituspuolueiden sisäisiin kädenväntöihin, joita tässä on käyty, kovin paljon sotkeutua. Ne toki olisi voitu käydä ryhmien sisälläkin. Mutta siltä osin, mikä koskee ministeri Niinistön tulkintaa selonteon käsittelystä, pari sanaa.

Eduskunta käsittelee monenlaisia selontekoja. Yksi tärkeä niistä oli varmasti puolustuspoliittinen selonteko, mutta ei voida, ja nyt puhun valtiovarainvaliokunnan puheenjohtajan ominaisuudessa, kyllä mitenkään tehdä sellaista johdopäätöstä, että eduskunta tai valtiovarainvaliokunta olisi jollakin tavalla sitoutunut siihen, että olisi hyväksytty sillä käsittelyllä, sillä lausunnolla, sellainen raami, joka merkitsee esimerkiksi tälle vuodelle viiden prosentin kasvua ja jonka raamin puitteissa, niin kuin ministeri sanoo, rahaa pitää ilman muuta ottaa ja jos ei muuta täytetty tule, niin päätetään ottaa 18 miljoonaa markkaa, jolla pannaan liikkeelle valtuuksien antaminen. Ei toki tähän valtiovarainvaliokunta eikä koko eduskunta varmastikaan ole sitoutunut, ei liioin siihen, että suuntaviivoista puhuminen olisi merkinnyt sitä, että tässä, nyt ja näin valtuuksien anto voisi tapahtua tai siinä yhteydessä, kun eduskunta tuon selonteon käsittelee. Minusta on aika kohtuutonta tehdä sellaisia johdopäätöksiä, että siitä käsittelystä jotenkin hallitus olisi tällaiset valtuudet saanut. Totisesti se ei niitä ole saanut.

Valtiovarainministeri Niinistö: Arvoisa puhemies! Tämä keskustelu menee nyt hivenen absurdiksi, kun viimeksi ed. Pekkarinen ja sitä ennen moni muu kyselee täällä, mitä oikein on päätetty selonteon yhteydessä. Kun se on nimenomaan eduskunnan päätös, turha minusta on heilutella hallituksen selontekoesitystä. Siihenhän eduskunta otti kannan, kannattaa heilutella eduskunnan kantaa ja miettiä, mitä eduskunta tarkoitti.

Toinen ehkä hiukan outo käsittelytapa: eihän budjettia ole päätetty. Eduskunta päättää budjetin. Budjettiesitys on annettu ja budjettiesityksen antamisen pohjaksi eduskunnan selonteon yhteydessä ottama suuntaa antava raami oli toki aika hyvä ohje. Olisi voitu tietysti miettiä sitä, että poikettaisiin siitä luvusta, jota eduskunta piti suuntaa antavana, johonkin

suuntaan, mutta luulenpa, että silloin olisi tullut eduskunnassa kyllä keskustelua, miksi valtiovarainministeriö on poikennut puolustuksen kohdalla siitä luvusta, josta eduskunta vain muutama kuukausi sitten on sanonut, että se on suuntaa antava. (Ed. Pekkarinen: Kaikkien hallinnonalojen osalta poiketaan!) Mistä valtiovarainministeriö sitten ottaa paremman suunnan? Kyllä tässä on nyt aika loogisesti tätä ehdotusta rakennettu juuri niin kuin eduskunta ymmärtääkseni on halunnut, mutta haluan korostaa sitä, että tämä on ehdotus, ei tämä ole budjettipäätös vielä, joka teillä on käsissä. Nythän on nimenomaan yksityiskohtaisen tarkastelun aika. Myös tuo aloitusraha, 18 miljoonaa kaupan tutkimiseen, kyllä taitaa selonteon puolelta löytyä sellainen ajatus, että ei eduskunta nyt ainakaan tyrmännyt sitä puolustusvoimien keskeistä ajatusta, että hankitaan helikoptereita. (Ed. Pekkarinen: Eihän sitä tässä tyrmätäköön!) — Mistä sitten puhutaan, ihmetellään, mitä on tullut päätetyksi?

Puolustusministeri Taina: Arvoisa puhemies! Ehkä on todellakin turha toisaalta keskustella siitä, mistä eduskunta on aikaisemmin päättänyt, mutta haluan nyt kuitenkin vielä muistuttaa, että eduskunta käsittelee hallituksen yksimielisesti tänne tuoman selonteon, jossa on linjaukset siitä, miten puolustusvoimia tulevaisuudessa kehitetään. Toki se käsittelee myös tulevaisuuspolitiikkaa laajemmin, mutta hyvin tiedätte, mistä asiakirjasta on kyse. Eduskunta antoi kolmen eri valiokunnan käsittelyn jälkeen oman mietintönsä ja kannanottonsa, ja vaikka sitä suurenuslasilla lukisi, sieltä ei löydy kantaa siihen, että näitä suunnitelmia ei pidä toteuttaa. Toivon, että me olemme nyt edes yksimielisiä tästä lähtökohdasta, josta on lähdetty liikkeelle.

Kun siellä ei edes kritisoitu niitä vuosia, joille suunnitelmat on esitetty hyvin selkeästi selonteossa, niin on aivan selvää, että hallitus on lähtenyt tätä suunnitelmaa toteuttamaan, koska se on saanut sille periaatteellisen tuen jo eduskunnalta hyvin perusteellisen käsittelyn jälkeen. (Ed. Pekkarinen: Kaikki muut suunnitelmat siirtyvät, tämä toteutetaan!) Minä toivon, että tämän syksyn aikana, kun käsitellään ehdotusta suunnitelman rahoittamisesta, te vielä lukisitte uudestaan, mitä selonteossa esitettiin ja minkä kannan eduskunta silloin otti. Siitä on todella, niin kuin ministeri Niinistökin on todennut, niin lyhyt aika, ettei ole voitu kuvitella eduskunnan kannan muuttuneen tällä välillä.

Joka tapauksessa nyt tietysti eduskunta käsittelee budjetin ja toivottavasti pohdiskelee tätä kysymystä ilman suurta kiihkoa ja ilman suurta intohimoa pohtien asiallisesti sitä, miten Puolustusvoimia kehitetään, mitkä ovat kansantalouden kantokyvyn rajat puolustuskyvyn kehittämiseksi, onko järkevää päättää jo nyt, mitkä raamit ovat tuleville vuosille. Tämä on taloudellisesti järkevää. Olen siitä vakuuttunut ja toivon, että eduskunta on samaa mieltä, että on järkevää päättää hankinnan raamit tuleville vuosille tässä vaiheessa, jotta voidaan tehdä mahdollisimman järkevät sopimukset Suomen ja Puolustusvoimien hankintojen kannalta. (Ed. Puisto: Näin ei tule käymään!)

Vielä pariin puheenvuoroon, jotka käytettiin. Ed. Aittoniemi pohdiskeli, mitä varten helikoptereita tarvitaan. Kertaus on opintojen äiti, se on täällä moneen kertaan todettu ja se on keväällä käsitellyssä selonteossa ja sen yhteydessä moneen kertaan keskusteltu, mutta siteeraanpa vielä selontekoa: "Uusien prikaatien ja koko maavoimien suorituskyvyn kannalta keskeinen hanke on 2000-luvun alussa aloitettava joukkojen kuljetuksiin ja tulitukeen tarkoitettujen helikoptereiden hankinta. Helikopterit mahdollistavat kullekin valmiusyhtymälle noin komppanian kokoisen osaston ja tärkeiden asejärjestelmien nopeat siirrot." Puolustusvaliokunnan puheenjohtajalle sama huomio. Tätä tekstiä ja suunnitelma on ollut käsitellyssä eduskunnassa. (Ed. Lamminen: Olen silloin jo arvostellut!)

Ed. Laakso viittasi ilmapuolustuksen kehittämiseen. Voisin tietysti siteerata siltäkin osin selontekoa. Siinä todetaan, että Suomella ei ole taloudellisia edellytyksiä taistelukoneiden lisähankintoihin tällä suunnittelukaudella, joka siis menee vuoteen 2008, mutta suunnittelukauden aikana voidaan tehdä selvitykset ja suunnitelmat siitä, mitkä ovat mahdollisuudet kymmenen seuraavan vuoden aikana. Tällä tavoinhan koko ajan tietenkin Puolustusvoimia kehitetään vuodet ja vuosikymmenet eteenpäin ja pitkän tähtäyksen suunnitelmia tehden. Ei ole muuta mahdollisuutta tämän tyyppisessä toiminnassa kuin tehdä pitkän tähtäyksen suunnitelmia. Siinä suhteessa tietysti puolustushallinto poikkeaa muista hallinnonaloista.

Haluan vielä todeta, että maan puolustaminen on tietysti valtion perustehtävä. Siitä on huolehdittava kaikissa olosuhteissa eikä se ole sillä tavoin suhdanteista riippuvainen kysymys vaan aina ylläpidettävä asia. (Ed. Puisto: Työn ja perusturvan anto on perustehtävä!)

Täällä viitattiin suomalaisten työpaikkoihin ja helikopterihankintoihin. Totesin jo aiemmin puheenvuorossani, että tämä tilausvaltuus sisältää hankintoja kotimaiselta puolustustarviketeollisuudelta, joita hankintoja varten eduskunta sen pitemmittä puheitta on jo hyväksynyt 2,7 miljardin tilausvaltuudet tutkimus- ja tuotekehitykseen, ja näitä suunnitelmia toteutettaisiin vuoden 2000 alusta. Tämä suunnitelma noudattaa myös eduskunnan tahtoa, koska eduskunta todella voimakkaasti otti kantaa kotimaisen puolustustarviketeollisuuden puolesta ja ilman epäröintiä esitti, että valtiovallan toimenpitein on huolehdittava kotimaisen puolustustarviketeollisuuden hankinnoista. Jos tilausvaltuus ei nyt tulisi hyväksytyksi, suurin kärsijä lähivuosina on kotimainen puolustustarviketeollisuus, koska sen tilanne tulee täysin epävarmaksi. Olen varma, että puolustustarviketeollisuuden edustajat ovat omalta osaltaan valmiita täällä selvittämään valiokuntakäsittelyn aikana, mitä tämä päätös merkitsee heidän kannaltaan.

Täällä viitattiin myös siihen seikkaan, joka on ollut julkisuudessaakin lehtien palstoilla yleisönosastokirjoituksina ym. esillä, onko eduskunta tiennyt Hornet-päätöstä tehdessään mitä päätti. Kyllä Hornet-päätöstä tehtiin myöskin sellaisilla tiedoilla, että kun ensimmäinen päätös tehtiin, todettiin, että tästä seuraa uusia tilausvaltuuksia. Silloin ennakoitiin kolme tilausvaltuutta, joita myöhemmin tuli vain kaksi kaiken kaikkiaan. Silloin on myöskin arvioitu Hornetien hinnan nousevan jotakuinkin nykyiseen hintatasoon. On merkittävää, miten julkisuudessa voi syntyä sellainen keskustelu, joka ei lainkaan perustu tosiasioihin. Eduskunnan pöytäkirjasta löytyvät tiedot siitä, millä perusteilla silloin päätökset on tehty.

Täällä viitattiin siihen, että nyt halutaan ikään kuin hyvittää jotakin muuta puolustushaaraa, kun Ilmavoimat ovat saaneet Hornet-hankintansa. Juuri näinhän onkin, että Hornet-hankintoihin on keskitytty, kuten jo totesin, 90-luvulla ja Maavoimien hankinnat ovat jääneet syrjään tästä syystä. On pitkän tähtäyksen suunnittelu ollut jo se, että vuosi 2000 on Maavoimien kehittämisen aika. Juuri tästä on tässä budjettikäsittelyssä kysymys. Toivon todella, että valiokunnat käsittelevät asian niin perusteellisesti, ettei tämän käsittelyn jälkeen tulla sanomaan, että eduskunta ei saanut niitä tietoja, mitä se pyysi. Varmasti kaikki ne selvitykset annetaan, jotka päätöksenteon perustaksi tarvitaan ja myöskin, oletan, myönteisen ratkaisun aikaansaamiseksi.

Työministeri J a a k o n s a a r i : Arvoisa puhemies! Hyvät kansanedustajat! Haluan kommentoida joitakin eilen opposition esille nostamia kysymyksiä, jotta pääsisimme vaihtamaan ajatuksia siitä, miten työttömyyden laskuvauhtia voitaisiin vielä nopeuttaa.

Opposition keihäänkärkihän oli eilisessä lähetekeskustelussa työllisyyden osalta se, että hallitus unohtaa työttömät (keskusta) ja hallituksen työllisyyspolitiikka on surkeaa (kristilliset). Keskustalaisena erityisesti käyttäisin vähän pienempiä kirjaimia, koska erityisesti pitkäaikaistyöttömyydellä ja meidän massatyöttömyydellämme on Esko Ahon kasvot.

Alueelliset erot todellakin tasoittuivat edellisen hallituksen aikana sillä tavalla, että työttömyys perinteisillä työttömyysalueilla vain kolminkertaistui ja alueilla, joilla työttömyyttä ei tunnettu lainkaan, erityisesti ei pitkäaikaistyöttömyyttä tunnettu lainkaan, työttömyys kymmenkertaistui. (Ed. Pekkarinen: Yli varojen eläminen siellä kylläkin!)

Kristilliset olivat puolestaan vieläkin jännittävämpiä, koska ed. Kallis ei suostunut kertomaan yhtäkään yksityiskohtaa, mikä on kristillisten lääke työttömyyden alenemisvauhdin nopeuttamiseen, vaan kristilliset suostuvat paljastamaan ajatuksensa vasta sitten, kun hallitus neuvottelee heidän kanssaan. Rakentavaa, jännittävää! Suostun hallituksen puolesta heti tämän puheenvuoron jälkeen keskustelemaan Bjarne Kalliksen kanssa.

Keskustan pääesityksethän olivat seuraavat: Työelämää täytyy joustavuutta. Ihan hyvä asia, mutta kertokaa meille, mitä vielä pitäisi tehdä ja miten se lisäisi työvoiman kysyntää. Millä tavalla vielä työlainsäädäntöä muuttamalla alennetaan työllistämiskynnystä? Keskusta esitti sitä — aivan oikein — että välillisiä työvoimakustannuksia pitää alentaa. Eläkkeitäkö pitää alentaa? Sosiaaliturvaako pitää alentaa perusturva mukaan lukien? Miten tämä rahoitetaan? (Ed. Pekkarinen: Ei ole tullut luettua meidän papereitamme!)

Ainoa suhteellisen konkreettinen esitys keskustalla oli se, että pienistä tuloista ja sosiaali-etuuksista pitäisi poistaa vero kokonaan. Tällaisen uudistuksen hinta olisi miljardeja markkoja, mutta sen kattamisen keskusta tietenkin unohtaa. Tänä vuonnahan on tullut käyttöön ns. kannustinvähennys, joka on alentanut pienituloisten palkansaajien verotusta. Se on hyvä suunta alentaa verotusta maltillisesti ja kestävästi. Näin pitää menetellä tulevaisuudessakin. (Ed. Pekkarinen: 700 000 ihmistä ei saanut penniäkään!)

Ed. Aapo Saari syytti hallitusta temppupolitiikasta tarkoittaen ensi vuonna tulevaa työvoimapolitiikan uudistamista. Sen ideahan on parantaa työmarkkinoiden toimivuutta juuri nyt, kun uusia työpaikkoja syntyy, ja toisaalta estää syrjäytymistä, mitä pidän erittäin tärkeänä. Meillä on itse asiassa vihon viimeinen hetki estää laajamittainen syrjäytyminen, ja siihen on käyty käiksi.

Ed. Aapo Saaren fraasinomainen temppukriittikki uudistusta kohtaan kertoo keskustan ajattelussa sen totuuden, joka on heijastunut myös varjobudjeteissa ja aikaisemmissa säästöesityksissä, että syrjäytymisen hoitaminen ei teitä kiinnosta, vaan ainoa kiinnostus on saada aikaan ns. työreformi, joka on siitä kuuluisasta keskustan sanasalaattitehtaasta ja johon ei ole tullut konkreettista esitystä. (Ed. Pekkarinen: Tässä on!) — Olen lukenut sen erittäin tarkkaan, erittäin tarkkaan. Syrjäytyminen on teille vain poliittinen pelimerkki, ei todellinen ongelma, jolle pitäisi tehdä jotain käytännössä.

Kun ed. Aapo Saari vielä retorisesti puheen- vuorossaan totesi ja itse asiassa syyllisti hallituksen lähes kaikesta — esimerkiksi näin: ”Patjamajoituksiin ahdistetut opiskelijat, leipäjonoihin vaiennetut kansalaiset, lasten lisääntyneet huostaanotot ja selittämätön väkivalta kertovat karua kieltään tilanteesta” — niin minä kysyn, auttavatko teidän yltyöpäiset vaatimuksenne lisäturvattomuudesta työelämässä, sosiaaliturvan romuttamisesta ja työvoimapolitiikan suoranainen halveksiminen, mitä te aina teette, syrjäytyneitä. Pelastaako yleissitovuuden poistaminen leipäjonoon joutuneen syrjäytyneen, kouluttamattoman työttömän takaisin työelämään, vähentääkö ajamanne yhteiskuntamalli väkivaltaa ja antaaako työreformi jokaiselle opiskelijalle uuden kaksion keskeltä kaupunkia?

Oletteko te oikeasti kiinnostuneita pitkäaikaistyöttömyyden hoidosta ja syrjäytymisen estämisestä? Ette ole! Tästä yksi todistus on siinä, että sitä työmarkkinatuen muutosta, jonka hallitus on tehnyt ja jolla nuorille tarjotaan ensisijaisesti koulutusta ja katkaistaan tie koulusta koristoon, te olette jatkuvasti vastustaneet. Olen joutunut nimenomaan keskustan lukuisiin eduskuntakyselyihin vastaamaan tästä erittäin olenaisesta, tärkeästä syrjäytymisen estämisen keinosta, joka on onnistunut kaiken lisäksi aika hyvin. Toivoisin hieman selkärankaa ja moraalila, vaikka oppositiossa ollaankin.

Mitä tulee sitten ed. Kalliksen väitteeseen, että Suomessa on EU:n korkein työttömyys ja että

Espanjassakin on alhaisempi työttömyys kuin meillä, niin voin todeta, että tuuli huulia heiluttaa. Espanjan työttömyysaste oli toukokuussa 97 — kaikkein uusin saatavissa oleva tilasto — yli 20 prosenttiyksikköä, 20,5, ja Suomessa työttömyysaste samaan aikaan oli 16,7. (Välihuutoja keskustasta.) — Kaikki, niin Tilastokeskuksen kuin työministeriön luvut osoittavat sen suunnan, sen trendin, että työttömyyden aleneminen on aivan selvästi nopeutunut.

Ed. Kallis toivoo kuitenkin vielä sitä, että ottaisimme mallia Espanjasta. Espanja, kuten moni muukin Etelä- ja Keski-Euroopan maa, käyttää erikoisryhmien työllistämisessä välillisten työvoimakustannusten alentamista. Espanjassa on alennettu sosiaalimaksuja oppisopimuskoulutuksessa sekä 75 prosenttia nuoria rekrytoitaessa. Meillä ei näin tehdä. Siinä ed. Kallis on oikeassa. Muuten hän on väärässä. Nimittäin Suomessa kompensoidaan nuorten työntekijöiden heikompi tuottavuus mm. harjoittelijapalkoilla ja panostamalla erittäin voimakkaasti juuri tämän hallituksen toimesta ammatilliseen koulutukseen.

Keskustan työreformissa on vaadittu sitä, että palkanmuodostus tapahtuisi työpaikalla ja palkansaajan totaalinen perusturvan musertaminen korvattaisiin minimipalkkalailla. Minimipalkkalaki on huomattavasti järempi kuin se, mikä meillä on, että työehtosopimuksessa alakohtaisesti erilaisen tuottavuuden omaavilla aloilla on erilaiset minimipalkat. Se on huomattavasti joustavampi. Keskustan malli tässä lisäisi vain jäykkyyksiä. Erityisryhmien osalta Suomessa toteutetaan suoria, kohdennettuja tukimuotoja, mm. työpajat, vammaisten nuorten työllistäminen jne. Nämä kohdistuvat huomattavasti tehokkaammin juuri ongelmallisiin ryhmiin kuin yleinen sosiaaliturvamaksun alennus, joka helposti syrjäyttää syrjäytymässä olevia vielä enemmän, kun alennuksen saavat kaikki.

Suomessa nuorten työttömyys laskee erittäin voimakkaasti. Kun vuonna 1995 heinäkuussa — tämä on työministeriön tilasto — oli työttömiä nuoria lähes 100 000, niin tänä vuonna heinäkuussa heitä oli enää noin 60 000. Se on voimakasta nuorisotyöttömyyden laskua. (Keskustasta: Koulutus!) — Jos nuorten työttömyyden olennainen syy on kouluttamattomuus, niin totta kai tähän sairauteen täytyy etsiä lääkkeitä juuri koulutuksella. En ymmärrä, mikä ihmeen koulutusvihamielisyys keskustaa riivaa nykyään, kun aina erityisesti nuoriin suuntautuvia koulutustoimenpiteitä halveksitaan.

Työttömyystilastot ovat toden totta aiheuttaneet hämminkiä, ja on hyvä asia, että Tilastokeskus nyt selvittää omien tilastojensa kriteereitten paikkansapitävyyden. Mutta erittäin tärkeää, sanon sen vielä kerran, on seurata trendiä. Oikeastaan työttömyystilastojen seuraamisen sijasta kannattaisi ainakin hetken perusteellisesti seurata myös työllistettyjen määrän kehitystä, koska se kertoo huomattavasti enemmän kansantalouden kyvystä luoda uutta työtä ja se kertoo, mihin suuntaan ollaan menossa. Jos vertaillaan EU-tasolla työllistettyjen määrää, niin huomataan, että Suomi onkin tässä hyvässä asiassa Euroopan kärkimaita. Meillä työllistettyjä on yli 60 prosenttia työikäisestä väestöstä, kun Hollannissa luku on 56, Belgiasa 55 ja Saksassakin vain 62. Tämä kertoo sen, että uusia työpaikkoja syntyy. Hallituksen toimet ovat olleet siinä suhteessa tehokkaita, ja näitä syntyy kiihtyvällä vauhdilla. (Ed. Pekkarinen: Naisten työelämään osallistuminen selittää sen asian!) — Kyllä, ja siitä pidämme kiinni! (Ed. Pekkarinen: Kyllä, se on oikein!)

Kansanedustaja Suvi Lindén ei ole täällä, mutta hän arvosteli minua siitä, että olen vaatinut maakunnallisia kehittämisrahoja työvoima- ja elinkeinokeskuksiin. En ole niin tehnyt. Suomenmaa vääristelee aina. Puhuin Oulussa työvoima- ja elinkeinokeskuksen avajaisissa, että mielestäni Euroopan unionin rakennerahastopolitiikkaa pitäisi sillä tavalla tehostaa ja voimistaa, että mahdollisesti työvoima- ja elinkeinokeskukset olisivat rakennerahastopolitiikan tyyssiä ja siellä voimavaroja suunnattaisiin vaikuttavampiin ja parempiin hankkeisiin kuin tällä hetkellä. Me olemme kieltämättä onnistuneet tekemään ihan omatekoisen byrokratian, mitä tulee EU:n rakennerahastopolitiikkaan.

Arvoisa puhemies! Kaikki rakentavat ehdotukset siitä, millä tavalla työttömyyttä saataisiin vielä nopeampaan laskuun, ovat tervetulleita joko täällä salissa tai ed. Bjarne Kalliksen kanssa tuolla muualla.

Ed. H y s s ä l ä (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Ministeri Jaakonsaari kiinnitti huomiota nuorisotyöttömyyteen ja siihen, kuinka se on laskenut. Itse vierailin Varissuolla Turussa työvoimapiisteessä ja virkailija kertoi, että pahin mahdollinen on nuorten pakkokoulutus. Siellä nuoret hakevat vaikka Helsinkiin kättilökoulutukseen, jotta eivät varmasti saisi koulutuspaikkaa, koska he eivät ole motivoituneita tähän pakkokoulutukseen. He lähettivät

työvoimaministerille tulikivenkatkuiset terveiset, ja nyt ne tässä tulevat perille. Järjestelmiä on kyllä kehitetty ja byrokratiaa lisätty, mutta todellista uudistusta, todellista rakenteisiin menevää uudistusta, jolla olisi saavutettu uusia todellisia aitoja työpaikkoja, ei ole tapahtunut.

Edelleen kentällä kuulee, että työtä ei kannata ottaa vastaan. Mihän on haudattu kannustinloukkutyöryhmä? Senhän juuri piti sovittaa yhteen palvelumaksuja, verotusta ja sosiaaliturvaa ja sitä kautta luoda ihmisille kannustavuutta ottaa töitä vastaan. Ainoa mitä se on saanut aikaan, on epäonnistunut päivähoitomaksulaki, jossa pieni- ja keskituloiset monilapsiset perheet joutuvat köyhyysloukkuun sen sijaan, että heitä olisi kannustettu.

Ministeri Jaakonsaari puhui edelleen syrjäytymisestä. Minä haluaisin kuulla, mitä erikoista te olette tehneet syrjäytyneiden hyväksi. Onko se, että lisätään virkailijoita edelleen työvoimatoimistoon siirtämään ihmisiä luukulta tai systeemistä toiseen, todellista syrjäytyneiden auttamista? Mitkä ovat aidot toimenpiteet?

Ed. Pulliainen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Lähetekeskustelun merkitys on siinä, että kun budjetti on julkistettu, pystytään kentältä saamaan pikapalautteita valiokuntatyötä varten. Tällä kertaa palautteita on tullut aika reippaasti ja aivan erikoisesti ne ovat kohdistuneet työministeriön hallinnonalan pyrkimysiin.

Kun arvoisa ministeri äsken niitä kaipasi, en ole ed. Hyssälän kanssa koskaan samaa mieltä, en ole nytkään, mutta saman havainnon olen tehnyt kansalaispalautteesta liittyen pakkokoulutusjuttuun. Olen ollut parissa kolmessa tilaisuudessa elokuun aikana, jossa on tästä asiasta puhuttu. Muun muassa oppilaskuntien liitot ovat olleet asialla ja todenneet, että tässä on ehdottomasti reivaamisen varaa. Toivoisin, että ministeriössä nyt mietittäisiin, onko tässä kaikki mennyt kohdalleen.

Toinen on se, että työttömien yhdistykset ovat hädissään arvoisan ministerin pyrkimyksistä liittyen työttömien yhdistysten käytännön toimintaan eli ateriapalveluihin jne. He katsovat, että nämä toimenpiteet, joita olette ehdottanut valtioneuvoston kautta, johtavat siihen, että ateriapalvelut sun muu häipyä pois. Juuri näillä konsteillahan on syrjäytymiskehitystä lievennetty. Sosiaalinen kanssakäyminen on uskomattoman tehokasta sen hernerokkakupin ääressä. Olen käynyt sen henkilökohtaisesti toteamassa. Jos te

tähän puututte, niin äsken puhuitte itseänne vastaan, arvoisa ministeri.

Ed. Kallio (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Ministeri Jaakonsaaren puheen loppuosa oli varsin hyvä, että käydään neuvotte-luja. Toivon, että käydäänkin.

Kun eilen viittasin tilastoihin ja sanoin, että Espanjassa ja Itä-Euroopan maissa on myös alhaisempi työttömyys kuin Suomessa, niin kaikki ne tiedot on otettu European-lehdestä, ja sen mukaan Espanjassa oli heinäkuussa 12,5 prosentin työttömyys. Tämä on European-lehdestä, pitääkö paikkansa vai ei, minä en osaa sanoa, siitä tiedot on otettu.

En tiedä, mitä te ajattelitte tai missä olitte, kun puhuin kristillisen liiton työllisyysohjelmasta ja annoin hyvin paljon esimerkkejä, mihin suuntaan pitäisi mennä. Viittasin Kalmarin malliin, viittasin myös niihin ratkaisuihin, mitä juuri Espanjassa on tehty. Siellä annetaan verohelpotusta työnantajalle, joka työllistää. Työtön, joka ryhtyy yrittäjäksi, saa kertakorvauksen ja verohelpotuksia jne. Viittasin myös kristillisen liiton esittämään työllisyysohjelmaan.

On väärin väittää, ettemme olisi mitään uutta esittäneet. Kyllä me esitimme uutta. Kyllä me vakavassa mielessä haluaisimme näistä asioista neuvotella työministerin kanssa, ihan niin kuin valtiovarainministerinkin kanssa neuvottelisimme budjetin tasapainottamisesta. Tyydytyksellä totean, että työministeri otti pyynnön vastaan. Luovutan vielä tänä päivänä hänelle nämä konkreettiset esitykset.

Ed. Nurmi merkitään läsnä olevaksi.

Toinen varapuhemies: Ennen kuin annan seuraavat vastauspuheenvuorot, huomautan, että jäljellä on vielä 96 etukäteen pyydettyä varsinaista puheenvuoroa.

Ed. Veteläinen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ministeri Jaakonsaaren toteamus, että tällä työttömyydellä on Esko Ahon kasvot, oli kyllä aika hirveä toteamus. Mihinkään tilanteeseen ei jouduta tyhjistä. Jos ajatellaan Esko Ahon hallitusta edeltänyttä hallitusta ja sen tekemisiä, se oli se hallitus, joka petasi asetelmat ja toinen sai koko tämän loskan syliinsä.

Tällä hetkellä meillä on 4,5 prosentin talouskasvu. On uskomatonta, jos tämä talouskasvu ei

vedä hyvin koulutettuja työttömiä töihin. Nämä työllistyvät, mutta rakennetyöttömiä tämä kasvu ei vedä. Rakennetyöttömillä tällä hallituksella on ollut vain temppuja tarjota. Jokaikinen toimenpide, mitä on tällä hetkellä näille heikosti koulutetuille pitkäaikaistyöttömille budjetissa, on temppu. Hetken kuluttua tämä sama väestönosa on taas uudelleen käsissä ja taas niille mietitään uusia temppuja.

Aivan yleisesti todetaan, että jakoa syrjäytyneisiin ja pärjääviin, mikä meillä on tällä hetkellä, kuinka syvä se on, ei ole ollut aiemmin. Eli missä on todellinen mielenkiinto vetää syrjäytyneet takaisin aktiivielämään?

Ed. P e k k a r i n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Täytyy ensin suorittaa sellainen arvio, että minä kyllä uskon, että ministerin historianantamus on huomattavasti parempaa kuin hänen holtiton retoriikkansa äskен oli. Ministeri tietää varmaan ne syyt, jotka johtivat Suomen talouden romahtamiseen. Ministeri tietää varmaan sen hyvän nousuvauhdin uran, mille Suomi asettui 93 vuoden lopusta lähtien. Ministeri tietää, että sitä edeltävänä vuonna, jolloin hän tuli ministeriksi, työttömyys maassa oli vähentynyt noin 50 000 henkilöllä. Ministeri tietää, että Suomi oli tuolloin sellaisessa kasvussa, jolloin vuosikasvu oli 5—6 prosentin välillä. Liki-main samana on kasvu jatkunut. Notkahdus tapahtui, kun hallitus teki leikkauksia.

Mutta se, että tämä hallitus ei ole kyennyt työllisyyden parantamiseen näiden kahden ja puolen vuoden aikana, on kyllä aikamoinen enenätys. Maan talouden kasvun jatkuessa koko ajan 3—5 prosentin vuosivauhtia työttömyys tästä huolimatta on jämähtänyt paikalleen. Kun hallitus lähti, työttömyysluvut olivat hieman alle 450 000. Viimeinen tilasto kertoi muistini mukaan noin 422 000 tai 426 000, yli 420 000. Työttömyys on jämähtänyt paikalleen huolimatta korkeasuhdanteesta. Herää kysymys, miten käy, kun aallonpohja joskus jollakin tavalla jälleen koittaa.

En käy arvioimaan, mikä tässä kaikessa on ministeri Jaakonsaaren syytä. Viime kädessä syy on koko hallituksen, sen politiikan vinouden.

Mitä tulee verotukseen ja kannustinvähenyksiin, sotumaksuihin ja työreformiärvointeihin, niihin on aikaa paremmin vastata varsinaisen puheenvuoron yhteydessä.

Ed. K u o p p a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Siinä olen ministeri Jaakonsaaren

kanssa samaa mieltä, että työttömyys on laskeutunut, ja siitä voimme kaikki olla iloisia, että työttömyys laskee. Mutta laskuvauhtihan on todella hidasta, ja sen täytyisi huomattavasti kiihtyä, jotta työttömyyden puolittaminen edes teoriassa olisi mahdollista. Se on käytännöllisesti katsoen mahdotonta tällä vauhdilla.

Ed. Pulliainen otti esille jo työllistämispalvelujen kautta työllistetyt ihmiset. On todella hankala ja paha tilanne, jos näin tapahtuu, että ne 500 työpaikkaa työllistämispalvelusta menevät ja niiden ihmisten ruokailumahdollisuudet myös, joita työttömät siellä käyttävät, että saavat edullisen aterian. On muistettava, että työttömien työttömyysturva on niin alhainen, että sillä ei pysty kerta kaikkiaan normaalihintaista ruokaa syömään, ja näin ollen se on myös taloudellinen kysymys työttömille.

Haluaisin ministerille muistuttaa, että kun kannustusvähenys otettiin käyttöön, myös työttömyysturva pudotettiin vähennysoikeuksien piiristä pois. Se merkitsee eräiden pitkäaikaistyöttömien verotuksen kiristymistä, joten se ei kovin myönteinen asia ainakaan pitkäaikaistyöttömien kohdalla ollut.

Lisäksi haluaisin vielä kiinnittää huomiota siihen, että työttömyysturvan saantiehtojahan ollaan kiristämässä ja sitä perustellaan sillä, että on työtä vieroksuvia työnhakijoita niin paljon, että sen tähden täytyy kiristää työttömyysturvan saantiehtoja. Minulla on tässä työvoimaministeriön tilasto vuodelta 96, jossa muun muassa todetaan, että hakija kieltäytyy ammattitaidon huomioon ottaen sopivasta työstä alle 5 päivää: 16 tapausta koko Suomessa, ja yli 5 päivää vastaavista töistä kieltäytyy 187 tapausta. Kun muistetaan, että työttömiä on 450 000, niin todella puhutaan hytтын määrästä tässä kokonaisuudessa.

Ed. H u r s k a i n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ministeri Tainalle vastauksena sen verran, että kun hän väitti, että selonteon yhteydessä eduskunta yksiselitteisesti hyväksyi suunnitelman, niin luenpa nyt ulkoasiainvaliokunnan mietinnöstä suoraan tätä käsittävän kohdan. Ulkoasiainvaliokunta lausuu näin: "Ulkoasiainvaliokunnan mielestä puolustushallinnon budjetoinnin tulee kuitenkin muiden hallinnonalojen tapaan noudattaa vuosittaista talousarvio ...

Toinen varapuhemies: Ed. Hurskainen, nyt keskustelemme ministeri Jaakonsaaren puheenvuoron johdosta.

Puhuja: ... menettelyä” jne.

Muidenkaan selonteiden yhteydessä hyväksyttyjä asioita ei ole viety eteenpäin. Otanpa esimerkiksi ...

Toinen varapuhemies (koputtaa): Seuraava vastauspuheenvuoro ed. Rehnillä.

Ed. Rehn (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ministeri Jaakonsaari jälleen kerran puhui hyvin pilkkaavasti keskustan työreformista, joka on aivan vakavissaan tehty, työllisyyden parantamiseksi laadittu asiakirja. Joitakin sen uudistuksia on hallitus jo jopa toteuttanutkin, ainakin siihen suuntaan mennyt jo. Sitä paitsi tällä hetkellä istuu kauppa- ja teollisuusministeriössäkin joku tai joitakin työryhmiä miettimässä esimerkiksi byrokraatia, joka estää jonkin verran työllistämistä jne.

Toinen asia, johon myös ministerin puheessa puuttuisin, on se, kun hän väittää, että keskusta vastustaa koulutusta, mikä on aivan ennenkuulumaton sanonta sinänsä. Mutta kun tietää, että hän tulkitsee sitä omalla tavallaan, niin ei mahda mitään muuta kuin selvittää sen verran, että keskustassa ei ole koulutusvihamielisyyttä vaan aito halu asianmukaiseen kohdennettuun täsmäkoulutukseen, joka auttaisi työtöntä entisen tai uuden alan hallitsemiseen, jotta hän voisi saada harjoittelu- tai työpaikan, usein tosin runsaan hakijajoukon kilpaillessa samoista paikoista. Työvoimakoulutuksessa on työttömien itsensäkin mielestä paljon sellaista koulutusta, millä ei ole kuin säilössä pitämisen merkitys.

Kannattamme myös oppisopimuskoulutusta sekä yritysten henkilökunnille tarkoitettua koulutusta, jolla pyritään estämään irtisanomisista tai lomautuksista. Samoin kannattamme yrittäjyyteen kannustavaa koulutusta, olkoon se sitten johtamis- tai markkinointikoulutusta tai teknistä jne.

Ed. Penttilä (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ministeri Jaakonsaari kehotti meitä katsomaan uusien työpaikkojen määrää, ei työttömyyslukuja. Jos näin menetellään, niin huomataan, että Suomi onkin itse asiassa Euroopan paras. Tämä on todellista positiivista ajattelua, sillä jos aloitamme Euroopan huonoimmista työttömyysluvuista, niin meidänhän täytyy olla Euroopan parhaita uusien työpaikkojen luonnissa, jos aiomme ikinä saada muut eurooppalaiset valtiot kiinni.

Mielestäni ainoa oikea luku, jota pitää tuijottaa, on se, saavuttaako hallitus tavoitteensa eli

puolittuuko työttömyys. Tässä voidaan käyttää kumpaa tahansa näistä luvuista, työttömyyslukuja taikka uusien työpaikkojen määrää. Mutta ihan niin positiiviseen ajatteluun en ole valmis, että katsotaan vain toista.

Työministeri Jaakonsaari: Arvoisa puhemies! Se, että sanoin keskustan ruokkivan kummallista koulutuspessimismistä johtuu siitä, että juuri teidän joukoistanne jatkuvasti kuulee omituisia sanoja ”pakkokoulutus”. Ei ole mitään pakkokoulutusta. Miksi ette ole huolestuneita siitä, että nuorilla oli vaihtoehtona siirtyä suoraan koulusta passiiviselle työmarkkinatuella? Kaikkien tutkimusten mukaan se, että ammattikouluttamaton nuori siirtyy koulusta suoraan työmarkkinatuella, on varmin tapa syrjäyttää hänet pysyvästi. Se oli erittäin huono järjestelmä ja osittain kuvastaa myös työttömyyslukumme korkeutta.

Nimittäin Suomessa tapahtui niin merkkillinen ilmiö, että työttömyys kasvoi voimakkaammin kuin työpaikkojen hävikki oli, työttömyys kasvoi voimakkaammin edellisen hallituksen aikana. Kun on selvitetty, miten se on mahdollista, että työttömyys kasvoi jopa nopeammin kuin työpaikkojen hävikki, niin selitys on se, että Suomessa passiivisen työmarkkinatuen piiriin tuli koko ajan ihmisiä, joilla ei ollut minkäänlaista työhistoriaa. Ja kun ihminen tulee ilman minkäänlaista työhistoriaa työttömyysturvan piiriin, joka on ajoittamaton, niin kuin työmarkkinatuki, se kertaantui niin, että heidän työttömyytensäkin on todella pitkä. Tämä kierre nyt katkaistiin ja sen takia olen kyllä ihmetellyt keskustan kritiikkiä, joka tähän on. Tämä kertoo siitä, että te rakastatte enemmän passiivitukia kuin aktiivista ihmisten elämän hallintaa ja kouluttamista. (Ed. Pekkarinen: Yrityksiin, työpaikkoihin, ihmisten työllistämiseen!) — Kyllä, mutta ongelman ydinhan teidän hallituksenne aikana oli se, että työpaikkahävikki oli niin valtavan suuri, oli aivan perusteltua ja oikein, että silloin, kun aitoja työtilaisuuksia ei ollut, ihmisten työmarkkinavalmiuksia pidettiin työvoimakoulutuksella, tukityöllä ja muulla vahvasti esillä. Se nyt poikiikin sillä tavalla, kun nämä toimenpiteet ovat olleet niin valtavan suuria, että nyt ne ihmiset, jotka ovat teidän halveksimaanne työvoimakoulutusta käyttäneet, työllistyyvät, koska he ovat säilyttäneet työmarkkinavalmiutensa.

Toinen, jota oikein sydämestäni toivon, on se, että ed. Liisa Hyssälä ja muut keskustalaiset lopettavat sen väärän viestin levittämisen, että työn

vastaanottaminen ei kannata. Työn vastaanottaminen kannattaa aina, ja lyhyenkin työn vastaanottaminen kannattaa aina. Aina on palkkatulo suurempi kuin työttömyysturva. Juuri sen takia kannustusvähennys tehdään työtuloista eikä työttömyysturvasta tai eläkkeistä, juuri sen takia, että työn vastaanottaminen on aina kannattavaa. Kaiken lisäksi yksilön kannalta on todennäköinen työllistyminen aina suurempi mahdollisuus, kun on ottanut vastaan lyhytkestoisenkin työn. Te puhutte itseänne vastaan viesteillänne.

Mitä ed. Pulliainen otti esille työvoimapolitiikan reformista ja johon myös ed. Kuoppa viittasi, on tärkeä asia ns. työllistämispalvelun lopettaminen. Se aiotaan korvata lisäämällä varoja työttömien toimintaan, ns. omatoimisuusavustukseen, luomalla ns. yhdistelmätuki, jolla halutaan kaivaa kolmannen sektorin työllistymispotentiaali esille. Siinä työttömien toiminta on erittäin esimerkillistä. Mutta miksi työllistämispalvelu lopetettiin? Ensinnäkin se oli erittäin kallis ja byrokraattinen, ja kaiken lisäksi se sisälsi sen väärän viestin, että ihmiset olivat ikään kuin työsuhteessa työvoimatoimistoon — sama väärä viesti, joka oli velvoitettytyöllistämisessä, että tulee sellainen käsitys, että ikään kuin työvoimatoimisto on työnantaja. Eihän se näin tietenkään ole. Mutta on ehdottomasti tärkeää, että työttömien toiminta turvataan ja erityisesti omatoimisuusavustuksen ja yhdistelmätuen kautta turvataan ne palvelut, joita työttömien oma toiminta on hyvin ansiokkaasti hoitanut. (Eduskunnasta: Siis samat palvelut säilyvät, jotka nyt ovat?) — Samat palvelut, sama mahdollisuus työllistää niitä ihmisiä. Se on työttömien omaa harkintaa, säilyvätkö samat palvelut vai eivät.

Työttömyys ei ole jämähtänyt paikoilleen. Uusia työpaikkoja syntyy, ja kaikki viimeaikaiset tilastot todellakin kertovat, että työttömyyden alenemismuutos on nopeutunut. Pian on tulossa taas uusia tilastoja ja uusia hyviä uutisia.

Ed. Löf: Värderade fru talman, arvoisa rouva puhemies! Budgetförslaget för 1998 är uppbyggt för att hejda statens skuldsättning, förbättra förutsättningarna för skötseln av arbetslösheten och upprätthålla allmän ekonomisk stabilitet. Intentionerna i budgeten har i princip riktig infallsvinkel, men man måste dock fråga sig om statens ekonomi stabiliseras tillräckligt med tanke på framtiden. Är budgeten tillräckligt stram? Borde vi i en högkonjunktur balansera snabbare med tanke på kommande generationer? Vi måste

också tänka på den potentiella risk en eventuell världsomfattande lågkonjunktur innebär för vår välfärd när inkomstbortfall inte mera kan kompenseras med ökad låntagning.

Vuoden 98 talousarvioesitys on rakennettu estämään valtion velkaantumista, parantamaan työttömyyden hoidon edellytyksiä ja ylläpitämään yleistä taloudellista vakautta. Budjetin pyrkimyksillä on periaatteessa oikea suunta, mutta on kysyttävä, vakautetaanko valtiontaloutta riittävästi tulevaisuutta ajatellen. Onko budjetti riittävän kireä? Olisiko meidän tasapainotettava talouttamme nopeammin noususuhdanteessa tulevia sukupolvia ajatellen? Meidän on myös otettava huomioon potentiaalinen riski, jota mahdollinen maailman laajuinen laskusuhdanne merkitsisi hyvinvoinnillemme, koska tulojen vähenemistä ei voida enää kompensoida lainanottoa lisäämällä.

Työministerin politiikka työttömyyteen puuttumiseksi on nyt määrätietoisempaa. Muun muassa periaate, jonka mukaan yhteiskunnalta saatavan tuen eteen on tehtävä jotakin, onkin oikea. Valmiutta vaihtoehtojen löytämiseen voidaan parantaa koulutuksella. Ammatillinen koulutus on hyödyllistä, vaikka se aina välittömästi ei johdakaan työn saantiin. Koulutus parantaa aina yksilön potentiaalisia mahdollisuuksia ja tarjoaa paremman elämänlaadun jo koulutuksen aikana. Kansallisrikkautemme keskitetynä tietona ja sopeutumiskyynä kasvaa aivan yleisesti koulutuksen ja monipuolisen ammatillisen koulutuksen ansiosta. Siis koulutusmahdollisuus tietää oikeata vastuuntuntoa ja antaa elämänlaatua minunkin mielestäni, vaikka rakennetta varmasti voidaan korjata ja parantaa nykyisestä.

Joudun kommentoimaan työministeriön ja Tilastokeskuksen työttömyystilastojen välistä suurta eroa. Tilastointimenetelmien mahdollisista puutteista riippumatta ne todistavat siitä, että monet työttömyyskortistossa olevat eivät todellisuudessa pyri palaamaan työelämään. Tähän on puututtava aktiivisemmin ottein. Tarkempi seuranta, koulutus, harjoittelu, kuntoutus, starttiraha ym. tuottavat tuloksia.

Työmarkkinaosapuolilla on tänä syksynä suuri vastuu maan vakaasta talous- ja työllisyyskehityksestä. Maltilliset palkkasopimukset takaavat paremmat investointimahdollisuudet uusiin työpaikkoihin. Luvutut veronkevennykset lisäävät ostovoimaa ja alentavat välillisesti työnantajamaksuja. Veronkevennys on tietysti suun-

nattava sosiaalisesti, jotta voitaisiin auttaa niitä, joiden ostovoima on juuri nyt heikoin.

Arbetsministeriets policy för att angripa arbetslösheten är numera mera målmedveten. Bl.a. principen att göra något för det samhällsstöd man får är riktig. Färdighet att hitta alternativ kan förbättras genom utbildning. Yrkesutbildning är nyttig, trots att den inte alltid leder till omedelbar anställning. Utbildning förbättrar alltså individens potentiella möjligheter och ger bättre livskvalitet redan under utbildningens gång. Vår nationalförmögenhet i form av samlad kunskap och förmåga till anpassning förbättras rent generellt tack vare utbildning och mångsidig yrkesutbildning.

Jag måste här samtidigt kommentera den stora skillnaden mellan arbetsministeriets och statistikcentralens mättningsresultat av arbetslösheten. Oberoende av eventuella brister i mätmetoder vittnar de om att många arbetslöshetsregistrerade i verkligheten inte strävar till en återgång till arbetslivet. Detta måste mötas med aktivare grepp. Noggrannare uppföljning, utbildning, praktik, rehabilitering, startbidrag m.m. ger resultat.

Arbetsmarknadsparterna har denna höst ett stort ansvar för en stabil ekonomisk utveckling i landet och för sysselsättningen. Moderata löneavtal borgar för större investeringsmöjligheter i nya arbetsplatser. Utlovade sänkta skatter höjer på köpkraften och sänker indirekt arbetsgivaravgifterna. Skattesänkningen bör naturligtvis få en social inriktning för att hjälpa dem, som har sämsta köpkraften just nu.

En sak, som jag tycker illa om i det här budgetförslaget, är höjningen av bränslepriserna. Glesbygdsbefolkningen är beroende av personbil för sitt arbete och sitt liv av rörlighet i övrigt. Vi borde hitta någon modell för differentiering av kostnaderna så att områden, som inte har kollektivtrafik, skulle ha lägre kostnader. En modell kunde vara en höjning av bruksskatten för att kompensera en sänkning av bränsleskatten. En överföring av skatt från inköp till bruksskatt skulle dessutom ha gynnsam miljöeffekt genom en snabbare skrotning av bilar utan katalysator. T.o.m. vägtullar och stark differentiering av försäkringsavgifter vore andra möjligheter.

Kommunernas ekonomi försämras nu enligt prognoserna, trots det gynnsamma utfallet från samfundsskatten. Den väntade nedskärningen där är försvarbar allmänt sett, men utfallet av samfundsskatten till olika kommuntyper är klart

orättvis. Skall vi kunna driva en vettig regionalpolitik kan det inte var riktigt att nästan en tredjedel av samfundsskatten landar i huvudstadsregionen. En arbetsgrupp arbetar för en bättre modell och vi hoppas på resultat snart.

Asia, josta en pidä tässä talousarvioesityksessä, on polttoaineiden hinnan korotus. Syrjäseutujen väestö on riippuvainen henkilöautosta työssään ja muissa liikkumistarpeissaan. Meidän tulisi löytää jonkinlainen malli kustannusten porrastamiseksi siten, että alueilla, joilla ei ole joukkoliikennettä, kustannukset olisivat alhaisemmat. Yhtenä mallina voisi olla käyttömaksun korottaminen kompensoimaan polttoaineveron laskua. Siirtymisellä auton oston verratamisesta käyttömaksuun olisi lisäksi myönteinen ympäristövaikutus katalysaattorilla varustamattomien autojen nopeamman romuttamisen kautta. Jopa tietullit ja vakuutusmaksujen voimakas porrastaminen olisivat muita mahdollisuuksia.

Kuntien talous heikkenee nyt ennusteiden mukaan yhteisöveron suotuisasta vaikutuksesta huolimatta. Odotettu leikkaus tässä on puolusteltavissa yleiseltä kannalta, mutta yhteisöveron vaikutus eri kuntatyypeille on selvästi epäoikeudenmukainen. Järkevän aluepolitiikan harjoittamisen kannalta ei voi olla oikein, että kolmannes yhteisöverosta kertyy pääkaupunkiseudulle. Työryhmä onkin laatimassa parempaa mallia, ja toivomme tästä pikaisia tuloksia.

Julkisten menojen rajoittamistarpeen on kannustettava myös todelliseen keskusteluun tärkeysjärjestyksestä, mistä meidän arvostuksiemme mukaan julkisen puolen tulisi vastata, kun talous ei salli nykyistä tarjontaa. Meidän on ainakin annettava tilaa suuremmalle yksilölliselle aloitteellisuudelle ja kolmannen sektorin avulle. Myös sosiaalisessa huolenpidossa useat toimijat yhdessä ovat yhtä ainoaa vahvempia. Hallitus ei hyväksynyt sosiaali- ja terveysministeriön ehdotusta tasausjärjestelmästä ensisijaisesti kuntien suurten lastensuojelukustannusten ja toissijaisesti muun erityishuollon kuten vammais- ja mielen-terveyshuollon osalta. Tämä tapahtuu siis vaiheessa, jossa jotkin kunnat eivät selviä lakisääteisen lastensuojelun hoidosta.

Hallituksen linja hämmästyttää suuresti, koska ehdotus oli valtion kannalta kustannusneutraali. Tasauksen tulisi tapahtua kuntayhtymien puitteissa kuntien välisenä tasoituksena. Hallintovaliokunta on mietinnössään 24/96 edellyttänyt vastaavaa järjestelyä. Toivon järjen voitta-

van tässä asiassa mahdollisimman pian, mieluiten jo tämän budjettikäsittelyn aikana.

Puhemies! Ensi vuoden talousarvioesitys henkii realismia ja turvaa hyvinvoinnin jatkumisen Suomessa, vaikka enemmän rohkeutta olisi tarvittu vielä parempaan esitykseen pääsemiseksi.

Till slut vill jag, talman, säga att jag sällar mig till dem i regeringsblocket som inte gillar en öppen fullmakt för anskaffning av försvarsmaktens helikoptrar. En nyanskaffning med dessa principiella förtecken och av denna storleksordning måste stå under riksdagens kontroll.

Årets budgetförslag andas realism och baddar för en fortsatt välfärd i Finland, även om lite mera mod hade behövts för att uppnå ett ännu bättre förslag.

Ed. K a n k a a n n i e m i : Arvoisa puhemies! Kävin huolellisesti läpi hallituksen ensi vuoden talousarvioesityksen nimenomaan ensien sieltä uusia säästökohteita. Niitä löytyykin. Mielestäni olisi mahdollista säästää seuraavista kohteista.

Kaikkien ministeriöiden ja laitosten toimintamenoista voitaisiin kipua tuottamatta kohtuudella nipistää 5 prosenttia. Säästö olisi 1,5 miljardia markkaa, koska näihin menoihin on varattu sama summa kuin tänä vuonna, runsas 30 miljardia markkaa. Puoluelehtien tuki voitaisiin poistaa kokonaan, säästö 35 miljoonaa markkaa. Telakkatuki 265 miljoonaa markkaa voidaan poistaa kokonaan. Telakoilla on tällä hetkellä jo aika pitkälle tulevaisuuteen hyvä työtilanne. Valtion rahat menevät norjalaisten suurkapitalistien voittoihin, koska norjalaiset omistavat lähes kaikki telakamme. EU-Emu-byrokratiameinoista voitaisiin poistaa parikymmentä miljoonaa markkaa. Tulopuoella on mahdollista viini-, alkoholiveron kevennys perua ja saada näin 80 miljoonaa markkaa lisää tuloja. Näistä muutamista kohteista jo löytyy noin 2 miljardia markkaa nettoa lisää valtion talouteen.

Miksi tuossa minun listassani ei ole paljon puhuttuja taisteluhelikoptereita, saattaa joku kysyä. Ensi vuodelle varatun 18 miljoonaa markkaa haluan käyttää helikopterien hankintaan, mutta ne helikopterit tulee hankkia elämää pelastamaan eli Medi-Helille, Medi-Helin laajentamiseksi koko maan kattavaksi apu- ja pelastustoiminnan muodoksi. Maailman sota-teollisuus voi erinomaisen hyvin ilman Suomen uusia miljarditilauksiakin. Hämmästyttävää, todella hämmästyttävää onkin, että vasemmiston ja vihreiden mukana ollessa hallituksessa

on suuri into, yksimielinen ajo hankkia näitä uusia sotakaluja.

Arvoisa puhemies! Säästäväisyys, laihialaisuus, on siis syytä nostaa kunniaan. Kerron pienen opettavaisen tarinan säästäväisyydestä, jos arvoisa puhemies sallii. Tämä liittyy taloudenpiitoon, josta meillä on kysymys.

Laihialla eleli vanha pappa nimeltään Koppinen. Eräänä päivänä hänen maallinen vaelluksensa päättyi. Perilliset kokoontuivat pohtimaan, miten papan poismentosta tiedotetaan ystävälle ja kylänmiehille. Kaikkein nuukimmaksi tiedetty veljenpoika lähetettiin panemaan ilmoitus paikallislehteen. Veljenpoika meni toimitukseen ja jätti lyhyen ja selkeän ilmoituksen: Pappa Koppinen kuollut. Toimitussihteeri totesi, ettei lehti valitettavasti julkaise viittä sanaa lyhyempiä ilmoituksia. Veljenpoika tyrmistyi ja lähti murheellisena kotiin. Perilliset kutsuttiin kokoon pohtimaan vaikeaa tilannetta. Koko yön pohdinnan jälkeen, kuten budjettiriihessäkin, ratkaisu löytyi. Veljenpoika asteli seuraavana aamuna uudelleen toimitukseen ja jätti uuden ilmoituksen. Se kuului: Pappa Koppinen kuollut. Mopo myytävänä. Se kelpasi eikä papan perintörahoja turhaan tuhlatu. Mopokin vaihtui rahaksi. Lipposen hallitus ei jätä jälkeensä tällaista laihialaista perintöä, päinvastoin, suuren velan.

Arvoisa puhemies! Hallitus on antanut eduskunnalle talousarvioesityksen yhteydessä nipun verolakien muutoksia. Todelliset veropäätökset hallitus on kuitenkin jättänyt tulevaisuuteen. Niistä päätetään tosiasiasa muualla kuin tässä salissa. Verotuksen lisäksi myös sosiaaliturvasta, muun muassa eläkeläisten kohtelusta päätetään muualla kuin eduskunnassa. Vanha 1970-luvun huono tapa on taas palaamassa muotiin. Saattaa joku jo kysyä, mitä merkitystä tällä kansan valitsemalla eduskunnalla on, kun verotus ja sosiaaliturva, muun muassa yli miljoonan eläkeläisen kohtelu, päätetään muualla.

Valta Suomessa kuuluu kansalle, jota edustaa valtiopäiville kokoontunut eduskunta. Näinhän sen pitäisi olla, mutta perustuslakia ei tässä maassa kovinkaan hyvin kunnioiteta. Eduskunnan ja kansanvallan yli kävellään häpeilemättä.

Voidaan tietysti sanoa, että väliäkö sillä, missä päätökset tehdään, kun päätökset ovat hyviä ja oikeudenmukaisia. Työnantajavuorineuvokset ja tupoherrat eivät tee koko kansan edun mukaisia vero- ja sosiaaliturvaratkaisuja. Niissä pöydissä istuvat itsekkäät oman edun ajajat. Työttömillä, eläkeläisillä ja sairaila ei ole edustajia niissä kammareissa, joissa taas lähikuukausina teh-

dään koko kansaa koskevia vero- ja sosiaaliturvapäättöksiä.

Tällaisesta vallan luovutuksesta eduskunnalta on tehtävä loppu. En halua millään tavalla rajoittaa ammattiyhdistysliikkeen toimintaa enkä sopimusvapautta. Tuomitsen vain jyrkästi sen, että hallitus luovuttaa kaikkein keskeisimmän osan poliittisesta vallasta sekä itseltään että eduskunnalta pois.

Työttömien peruspäivärahan "mahtava" 2 markan korotus sentään päätetään eduskunnassa, mutta hyvätuloisille annettavista verokevennyksistä päätetään työmarkkinapöydissä. Kaksi markkaa alimpiin työttömyyspäivärahoihin — mielestäni se on häpeä. Vasemmisto vielä hyväksyy tämän rahoittamisen leikkaamalla muualta työttömyysturvaa.

Miksi palkankorotus- ja verohelpotusvaroja ei käytetä työllisyyden parantamiseen? Nyt siihen olisi taas tuponeuvottelujen ja hallituksen toiminnan tässä vaiheessa tilaisuus. Hallitus pyrkiköön tähän ja ay-liike julistakoon lakon, ellei palkankorotus- ja hyvätuloisten verokevennyksivarjoja käytetä uusien työpaikkojen luomiseen. Mutta eipä ole koskaan nähty lakkoa työttömien puolesta tässä maassa eikä taideta nähdä tänään syksynä.

Verokevennykset, kun niitä kuitenkin hallitus lupaa, tulee antaa pienituloisille, jotta matalapalkkaistenkin työpaikkojen vastaanottaminen tulee kannattavaksi. Eläkeläisten korotetusta sairausvakuutusmaksusta tulee luopua. Köyhän kansan ostovoimaa pitää lisätä. Kasvava kulutuskysyntä luo uusia terveitä työpaikkoja sekä tuotantoon että palveluihin.

Hallituksen linja on runsaat kaksi vuotta ollut köyhän kansan kurittaminen ja rikkaiden etujen ajaminen. Tämä linja jatkuu ensi vuonnakin. Ihmettelen, miten vasemmistokin tukee tällaista, voisi sanoa, riistopoliittikkaa. Myös ruoan arvonnäkövero olisi pudotettava sen mukaan kuin edellinen hallitus ja eduskunta päättivät. Se olisi vähävaraisten kannalta oikeudenmukainen ratkaisu. Mutta vasemmistoliitolle ja vihreillekin näyttää todellisuudessa Emu ja taisteluhelikopterit olevan tärkeämpiä tavoitteita kuin työllisyyden parantaminen. Hämmästyttävää on seurata sitä poliittista takinkäännöstä, joka näin on tapahtunut.

Työllisyyden parantaminen on pantava kaiken muun edelle. Helikopterit, Emu ja hyvätuloisten verokevennykset on työnnettävä nyt siivuun rauhassa odottamaan parempia aikoja, jos sellaisia tulee.

Arvoisa puhemies! Tilastokeskuksen aivan uusien tietojen mukaan Suomessa hiilidioksidipäästöt lisääntyivät vuodesta 95 viime vuoteen lähes 10 prosentilla. Vuonna 96 hiilidioksidipäästöt siis syöksähtivät hurjaan kasvuun. Vuodesta 1990 viime vuoteen hiilidioksidipäästöt ovat nousseet 53 miljoonasta tonnista viime vuoden 60 miljoonaan tonniin. Suomi etääntyy tavatonta vauhtia vihreän ympäristöministerin aikana kansainvälisistä ympäristösitoumuksistaan. Myös rikin ja typen oksidipäästöt kääntyivät viime vuonna kasvuun.

Kioton ympäristökokous on joulukuussa. Miten ministeri Haavisto kehtaa mennä Kiotoon? Miten hallitus linjaa politiikkansa niin EU:ssa kuin Kiotossakin? Ympäristökomissaari Ritt Bjerregaard keväällä ilmoitti, että Suomen hyväksi ei lueta Suomen tuella itärajan takana tehtyjä päästövähennystoimenpiteitä. Hallitus rakensi siihen politiikkansa. Se linja on romahtanut. Nyt tarvitaan uusia toimenpiteitä kasvihuonekaasupäästöjen rajoittamiseksi. Ellei pian tässä suhteessa jotakin tapahdu, Suomen uskottavuus ja maine on samanlaisella liukuvalla pohjalla kuin se on jalkaväkimiina-asiassa. Ilmasto-muutos etenee kiihtyvällä vauhdilla. Hallituksen on syytä herätä.

Arvoisa puhemies! Lopuksi vielä esitän murteeni siitä, että oman maakuntani Keski-Suomen osalta käsittelyssä oleva talousarvioesitys on suoranainen syrjäntäbudjetti. Keski-Suomi ei saa sille kuuluvaa osuutta valtion toimenpiteistä. Käynnissä olevat investoinnit alkavat loppua ja uusia ei aloiteta lainkaan. Kuntien valtionosuusleikkaukset iskevät monen kunnan, myös Keski-Suomessa sellaistenkin kuntien kuin Jyväskylän ja Jyväskylän maalaiskunnan, peruspalveluihin puhumattakaan syrjäisemmistä kunnista. Työttömyys on huippulukemissa, Jyväskylässä on suurten kaupunkien kaikkein korkeimmat luvut.

Nämä valtionosuusleikkaukset koituvat periaamiltään sairaiden, vanhusten, lapsiperheiden, muiden vähävaraisten ja työttömien osalle kaikkein raskaimpina. Hyväosaisia ne eivät juurikaan koske. Työllisyys ei parane ministeri Jaakonsaaren Suomen mallilla, kun samanaikaisesti rajusti resursseja leikataan. Pelkkä byrokraattien palkkaaminen ei työllisyyttä paranna. Työllisyysvarojenkin leikkaukset kohdistuvat maakuntiin kipeimmin. Tämä on hämmästyttävää työllisyyspolitiikkaa vasemmistovetoiselta hallitukselta ja varsinkin, jos sitä vertaa viime kauden puheisiin elvytyksestä, josta silloin puhuttiin.

Osaltaan myös nestemäisten polttoaineiden mittavat veronkorotukset rassaavat juuri hajasutusalueiden ja maakuntien ihmisiä ja elinkeinoelämää kaikkein pahiten. Onkin ihmeellistä, todella käsittämätöntä, että hallitus alentaa viinin ja alkoholijuomien veroja, nimenomaan viiniveroa ja antaa pois 80 miljoonaa markkaa verotuloja, mutta panee liikenteen yhä kohtuuttomamman verorasituksen alaiseksi. Tässä ei ole mitään järkeä.

Arvoisa puhemies! Paljon on tässä talousarviossa korjattavaa, mutta kun tiedän, että minua jälleen syytetään, niin kuin yleensä on käynyt vain synkkien pilvien maalaamisesta, totean tästä budjettiesityksestä ja hallituksen politiikasta yhden valoisaa, todella aurinkoisen puolen: Rikailla ja hyväosaisilla menee loistavasti hallituksen erityisessä suojeluksessa.

Puhetta on ryhtynyt johtamaan puhemies Uosukainen.

Ed. K a r p i o (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tuossa eilen, kun kristilliset käyttivät ryhmäpuheenvuoronsa, he totesivat, että valtion tulot ja menot olisi voitu jo ensi vuonna tasapainottaa, mikäli muun muassa kristillisten kanssa olisi neuvoteltu tästä budjetista. Mitään toimenpiteitä ei eilen eikä tänäänkään nyt ed. Kankaanniemen toimesta esitetty, miten tasapainottaminen tapahtuisi.

Olen samaa mieltä ed. Kankaanniemen kanssa siitä, että todellakin Keski-Suomessa on huoli tulevaisuudesta. Jyväskylän kaupungissa suurista kaupungeista työttömyys on kaikista korkein: 24 prosentin luokkaa eli todellakin siihen valtion toimenpiteitä odotetaan.

Tässä sitten ed. Kankaanniemi otti yhtenä kohtana viinien arvonlisäveron alentamisen. Kuitenkin siinä asiassa on myös se puoli, että jos voidaan kotimaaisessa viiniteollisuudessa tarjota työpaikkoja viinitiloilla, niin arvonlisäveron alentaminen on kyllä aivan perusteltavissa. Ehkä olisi nyt ollut syytä mainita, että myös lääkkeiden ja kirjojen arvonlisävero tulee laskemaan.

Ed. K a n k a a n n i e m i (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Minä tässä puheenvuorossani en voi tietystikään kaikkia mahdollisia kohtia käydä läpi, mutta jo tuolla lyhyellä kaavalla löysin parin miljardin markan tasapainotuksen valtion budjettiin siihen nähden, mitä

hallitus on aikonut. Sitten näistä veromuutoksista, joita nyt ollaan tekemässä, niiden järkevällä, vastuullisella suuntaamisella nimenomaan hallituksen ja eduskunnan toimesta ilman, että annetaan valta työmarkkinaosapuolille, varmasti voitaisiin löytää hyvinkin paljon valtiontalouden tasapainottamiseen välineitä. Näitä löytyy varmasti. Ed. Penttilä kertoo nuorsuomalaisen listasta, mutta se on tietysti monelta osin utopistinen ja mahdoton toteuttaa, mutta realistinenkin lista löytyy varmasti.

Mitä sitten tulee tilaviinien kohtaan, niin ed. Karpio, ei tässä hallituksen esityksessä kotimaisia tilaviinejä kohdella millään tavalla eri tavoin eikä Euroopan unioni salli, että kotimaista tuotantoa millään tavalla suosittaisiin, joten ei tapahdu muuta kuin että ranskalaiset ylituotantoviinit tulevat entistä edullisemmin ja entistä suuremmalla voimalla tänne ja aiheuttavat omat haittansa myös.

Ed. P e n t t i l ä : Arvoisa puhemies! Samaan aikaan, kun budjettiehdotus on edessämme, on julkistettu tutkimus Wisconsinin osavaltion ja Suomen eroista ja yhtäläisyyksistä. Tämä tutkimus, jonka tulevaisuusvaliokunta on tilannut ja hallinnoinut, on tärkeä budjettikeskustelulle, koska se paljastaa rakenteellisten erojen merkityksen työttömyydelle.

Wisconsinin osavaltio ja Euroopan unionin jäsenvaltio Suomi ovat kuin kaksi marjaa. Molemmissa on viisi miljoonaa asukasta, sama ilmasto, sama uskonnollinen perinne, protestanttinen perinne, sama teollisuuden rakenne, jossa metsäteollisuus ja etenkin paperi on keskeisessä asemassa ja myös nopeasti kasvava elektroniikkateollisuus. Nämä ovat yhtymäkohtia, mutta myös eroja on. Tärkein ero on se, että Suomessa on suuri työttömyysongelma. Wisconsinissa on työvoimapula.

Kun perehtyy tähän tutkimukseen, jonka tänään tulevaisuusvaliokunta sai käsiinsä, huomaa, että suurin tilastollinen ero on palvelusektorilla. Wisconsinissa palvelusektori on kasvanut viimeisen seitsemän vuoden aikana nopeasti, liki 40 000, ja työllistää koko ajan suuremman ja suuremman osan väestöstä. Samaan aikaan Suomessa se vähäininkin palvelusektori, joka vuosikymmenen alussa oli, on lähestulkoon tuhattu. Työllisyys on itse asiassa kaikilla sektoreilla kasvanut Wisconsinissa toisin kuin Suomessa, jossa kasvavia työllisyyslukuja on vaikea löytää muualta kuin aivan korkeasti koulutettujen ihmisten parista.

Mistä siis löytyy selitys siihen, että Wisconsin työllistää, mutta Suomi ei? Siihen on kolme syytä, jotka löytyvät tästä tutkimuksesta. Tärkeysjärjestyksessä ne ovat verotus, sosiaaliturva ja työmarkkinat. Verotus Wisconsinissa on alhainen, karkeasti ottaen puolet Suomen tasosta, sosiaaliturva kannustaa työntekoon, ja työmarkkinat ovat vapaat. Kun tätä tutkimusta katsoo, tulee siihen päätelmään, että Suomessa on poliittisilla päätöksillä tai niiden puutteella estetty uusien työpaikkojen synty sinne, minne niitä olisi luonnollisesti syntynyt.

Yhteen tutkimukseen ei kannata kiinnittää liikaa huomiota. Sellainen olisi lyhytnäköistä ja kapeakatseista. Kannattaa katsella laajemmin. Valtiovarainministeriön virkamiehet ovat tilanneet laajemman vertailevan tutkimuksen, joka on julkaistu otsikolla ”Julkinen talous kansainvälisessä perspektiivissä”. Tuon tutkimuksen keskeinen sisältö voidaan tiivistää seuraavasti: Ne valtiot, joissa on korkeat verot ja suuri julkinen sektori, ovat työttömyystilastojen kärjessä. Onko kyseessä muna vai kana? Kumpi tulee ensin: korkea työttömyys ja sitten korkeat verot vai toisinpäin?

Suomessahan on tähän saakka selitetty, että meillä on korkea verotus ja suuri julkinen sektori, koska meillä on työttömyysongelma. Nyti alkaa näyttää enemmän ja enemmän selvältä, itse asiassa ilmiselvältä, että meillä on suuri työttömyysongelma, josta ei päästä eroon, koska meillä on korkea veroaste ja suuri julkinen sektori. On lukuisia esimerkkejä valtioista, jotka ovat päässeet irti korkeasta veroasteesta ja suuresta julkisesta sektorista ja tätä kautta päässeet alhaisempaan työttömyyteen. Mainitsen vain kaksi: Irlanti ja Uusi-Seelanti.

Hallituksen antama budjettiesitys ei ratkaise miltään osin yhtäkään Suomen rakenteellisista ongelmista. Siksi tämä on epäkelvo ja karsea budjetti. Budjettia voisi kehua tyydyttäväksi, jopa hyväksi, jos meillä olisi varmuus siitä, että nousukausi jatkuu vähintään 15 vuotta. Kun meillä ei sellaista varmuutta voi olla, silloin on ainoa päätelmä se, että näihin rakenteellisiin kysymyksiin — verotukseen, sosiaaliturvaan ja työmarkkinoihin — pitäisi kiireen vilkkaa ottaa uudistava ote.

Arvoisa puhemies! Miten on mahdollista, että tällainen budjetti tuodaan eduskunnalle? Sitä en tiedä. Miten on mahdollista, että eduskunta ei puhu työttömyydestä, vaan helikoptereista? Siihen minulla on arvaus. Se arvaus on, että tämä on sellaista sijaistoimintaa. Kun ei pystytä otta-

maan kantaa tavalla, joka osoittaisi eduskunnan olevan tilanteen tasalla ja oikea vallankäyttäjä Suomessa, sitten puuhastellaan helikoptereiden parissa.

Mitä tulee paljon puhuttuihin helikoptereihin, on toki ilmeistä, että puolustushallinto on tehnyt asiassa strategisen virheen. On ilmeistä, että asiassa olisi pitänyt edetä siten, että ensin tutkitaan ja sitten vasta tehdään päätöksiä tilauksista. Täytyy vain toivoa, että tämä strateginen ajattelu, joka näin kelvottomana tulee esille helikopterihankinnassa, ei ole yhtä kelvotonta silloin, kun puhutaan Suomen puolustamisesta, eli niistä asioista, jotka kuuluvat kenraalien ammattitaitoon.

Puolustusministeri T a i n a : Arvoisa puhemies! Haluan aivan lyhyesti viimeiseen puheenvuoroon ottaa kantaa, kun ed. Penttilä totesi, että strateginen ajattelu on pettänyt. Täällä on tietysti jo paljon keskusteltu siitä, mihin hallituksen esitys perustuu, mutta toistan sen vielä: Asia on käsitelty eduskunnassa. Käsitelly perustui tietysti hallituksen hyvin pitkäaikaiseen työhön, jossa puolustusneuvosto muun muassa oli voimakkaasti mukana alustavana valmistelijana jne., joten tälle strategialle on periaatteellinen perusta ollut harvinaisen vahva. Oli täysin loogista, että puolustusministeriö on toiminut aiemmin asetettujen suuntaviivojen mukaisesti.

Ed. J u u r o l a : Arvoisa puhemies! Aluksi muutama sana talousarvion esittelystä. Valmisteluprosessistahan täällä on jo keskusteltu runsaastikin. Kansanedustajien kesäkokouksien aikana talousarviota verhoaa vielä budjettisalaisuus, joten keskustelu käydään varsin yleisellä tasolla. Syyskauden toiminnan alkaessa kansanedustajat saavat talousarvioesityksen aamulla käsiinsä, ja iltapäivällä arvoisa valtiovarainministeri esittelee talousarvion.

Muutaman vuoden kokemuksella voin todeta, että valtiovarainministerin budjettiesittely ei ole tuonut mitään sellaista uutta tietoa, mitä ei olisi jo yleisellä tasolla puitu viikkotolkulla. Ministerien esittelyä omista sektoreistaan meillä ei ole mahdollisuutta kuulla. Me tavalliset kansanedustajat joudumme kuitenkin heti vastaamaan omille maakuntalehdillemme budjetin sisällöstä. Minun mielestäni työjärjestyksemme pitäisi mahdollistaa kansanedustajien esiintyminen fiksuina, asioista tietävinä yksilöinä. Talousarviopuheenvuoron pitäminenhan on kyllä mahdollista, vaikka talousarvion salat eivät niin tiedossa olisikaan.

Esitänkin, että hallitus järjestäisi myös kansanedustajille vastaavanlaisen tiedotustilaisuuden, kuin se järjestää lehdistöllekin. Tai kun en tiedä, millainen tämä tilaisuus on, esitän, että kansanedustajille järjestetään sellainen tiedotustilaisuus, ilmeisesti tämän salin ulkopuolella, jossa kukin ministeri voisi esitellä oman budjettinsa, siihen liittyvät uudistukset ja sen, minkä laatuiheen toimintaan rahat riittävät. Tässä lähetekeskustelussa he sitten voisivat olla mukana syventämässä oman sektorinsa tietämystä.

Arvoisa puhemies! Sitten itse asiaan. Erilaisista selvityksistä, lyhennelmistä, omien ministeriiden puheenvuoroista ja talousarvioehdotuskirjan selailusta tietoni ottaen voin todeta, että talousarvioehdotusta on pidettävä kohtuullisen hyvänä. Yleisesti hurrataan sille, että valtion velanotto pienenee, ja vaikea on olla eri mieltä siitä, etteikö talousarvio pidä saattaa tasapainoon. Kysymys lieneekin siitä, millä aikataululla sen pitää tapahtua, jotta budjetin tasapainottaminen ei liiaksi haittaisi työllisyyden hoitoa. Tässä yhteydessä on tietysti harkittava tarkkaan, missä osin maata esimerkiksi rakentamisen ylikuumenemista tapahtuu. Toisaalta on selvää, että vilkkaan rakentamisen aikana yhteiskunnallisesti tuettua rakentamista voidaan ja pitääkin vähentää.

Talousarvio sisältää myös hyvin inhimillisiä asioita. Sellaisena mainittakoon esimerkiksi eläkkeiden indeksitarkistukset, veteraaneihin kohdistuneet lisätoimenpiteet, työmarkkinatuen ja peruspäivärahan pienikin korotus, asumistuen muutokset jne. Mahdolliset tuloveroalennukset ja savamaksun alennukset on siirretty tupoon. Minäkin olen pitänyt ratkaisua huonona, koska olen pelännyt, että sosialidemokraattisen ryhmän vahvasti ajama vaatimus alennuksen kohdentamisesta pieni- ja keskituloiisiin ei tapahdu liittojen ajaessa jäsenistönsä etua. Olen kuitenkin tyytyväisyydellä pannut merkille pääministerin päättäväisen lausunnon asiasta ja vakuuttelun, että verolinjaus pitää.

Talousarvion mielenkiintoisin osuus on työvoimapolitiikkaan liittyvät uudistukset. On annettava ministeri Jaakonsaarelle täysi tunnustus sitkeydestä ajaa asiaa. Tuntuuhan usein siltä, että tehdään työvoimapolitiikan osalta mitä tahansa, työlliset pelkäävät työpaikkojensa puolesta, työttömät tuntevat itsensä nöyryytetyiksi ja päättäjät mitäöivät koko asiaa. Mikään ei ole koskaan mitään. Sen on tässä salissa muuten hyvin huomannut tämänkin päivän aikana. Aivan uskomaton oli mielestäni esimerkiksi ed.

Hyssälän purkaus nuorten koulutusuudistusta vastaan.

Työttömyyteen liittyy paljon asioita, joita on vaikea ymmärtää. Työttömien määrän arvioinnissa liikutaan 350 000—600 000 työttömän välillä. Kuitenkin tuotannossa olemme ylittäneet sen tason, joka tehtiin aikana, jolloin työttömiä oli noin 100 000. Työttömien määrän kasvu on ollut moninkertainen siihen nähden, kuinka paljon työpaikkoja laman aikana hävisi. Työttömäksi jäämistä ei selitä sekään, että työikäiseksi tulevat ikäluokat olisivat niin paljon suurempia kuin työiän ylittävät.

Ed. Soininvaara piti työttömyyden olemuksesta eilen mielestäni erinomaisen puheenvuoron. Jo aiemminkin on tiedetty, että koulutettu väestö saa nyt hyvin työtä, kouluttamaton ei ollenkaan tai hyvin vähän. Kehitykseen vaikuttavat teknologian kehitys, globalisoituminen, kova kansainvälinen kilpailu, teollisuuden siirtyminen halvan työvoiman maihin jne. Yhteiskuntamme on muuttunut sellaiseksi, että Koskelan Akseli pärjäisi ehkä vielä hyvin, mutta Leppäsen Preetiltä työt ovat loppuneet. Emmekä ole siirtyneet ainoastaan automatisoituneeseen tuotantoon, vaan yhteiskuntaan, jossa henkilökohtaista palvelua ei enää saa. Tässä Wisconsin-raportti tietysti vastaa omaa käsitystäni.

Miten on käynyt työvoimatoimistoille? Kun laman aikana avoimia työpaikkoja ei ollut ja työttömien määrä kasvoi kuukausi kuukaudelta valtavalla vauhdilla, työn välittäjistä tuli työvoiman säilöjiä ja perusturvan maksajia. Suunnan kääntäminen passiivisesta toiminnasta aktiiviseksi ei ole helppo ja yksinkertainen asia, mutta siihen tässäkin talousarviossa vahvasti pyritään. Se ei ole helppoa, koska varmastikin maan eri alueilla tällä hetkelläkin löytyy työvoimatoimistoja, joilla ei ole yhtään avointa työpaikkaa välittäväänään.

Työvoimaviranomaisten ykköstehtäväksi on kuitenkin noustava työ, jolla avoimet työpaikat ja työnhakijat saadaan kohtaamaan, ja koulutus- ja työvoimaviranomaisten yhteiseksi tärkeimmäksi tehtäväksi on noustava se, miten turvata kansalaisille oikean laatuinen koulutus, jotta ei kävisi niin, kuten ed. Soininvaara eilen totesi, että kasvun taittumisen aiheuttajaksi nopeasti Suomessa tulee koulutetun henkilökunnan puute.

Talousarviossa esitetyt toimenpiteet tähtäävät tehokkaampaan työnhakuun sekä syrjäytymisen estämiseen tai syrjäytymisestä aktiiviseksi nousemiseen. Käyttöön otetaan määräaikaishaastatte-

lut, työnhakukirjat, työnhakusuunnitelmat. Työttömien oikeuksien lisäksi määritellään myös työttömien velvollisuudet. Toivottavasti toimenpiteiden jälkeen työtön saa omat kasvot. Työtön muuttuu työnhakijaksi, jolla on oma työhistoriansa, omat taitonsa ja kokemuksensa ja omat tarpeensa koulutukseen, ja hän saa arvoisensa kohtelun.

Yhtä tärkeää kuitenkin tällaisten toimenpiteiden jälkeen on arvioida, ketkä eivät ole työmarkkinoiden käytettävissä, ja heidän osaltaan elämisen turva pitää järjestää toista kautta. Suurena ryhmänähän näissä varmaan ovat ikääntyneet, eläkettä odottavat henkilöt, joiden osalta erityistoimenpiteet ovatkin vireillä. Entä sitten ne Lep-päsen Preetin työt? Eikö niitä oikeasti ole enää? Työtä on, mutta sitä ei tehdä. Yhdistelmätki auttanees edes pieneltä osin näiden töiden uudelleen käynnistymisessä.

Suurempi kysymys on, miten paljon työpaikan pitää tuottaa, jotta sen perustaminen on kannattavaa. Ed. Soininvaara eilen laski, että tämä summa on 10 550 markkaa kuukaudessa, jolloin työntekijälle jää nettopalkaksi 4 500 markkaa kuussa. Jo pelkästään tällä perusteella veronalennukset tulee aivan järkisyistä suunnata pieniin palkkoihin.

Palkan sivukuluista suurin osa on työeläke-, kansaneläke- ja sairausvakuutusmaksuja. Työeläkemaksut ovat keskimäärin — siis pelkästään työeläkemaksut — noin 23 prosenttia palkkasummasta ja ovat kasvamaan päin. Eläkemaksun suuruushan johtuu siitä, että me maksamme tällä hetkellä paitsi tänä vuonna maksuun pantavia eläkkeitä myös jo vuoden 2020—2030 eläkeitä. Vakavasti tulisikin nyt pohtia, olisiko vuoden 2020 eläkevaroja kerrytettävä eri tavalla kuten esimerkiksi siten, että myös automatisoitu suurteollisuus siihen osallistuisi, vaikka sillä ei palkkakuluja enää olekaan, koska ihmiset on saneerattu ulos.

Arvoisa puhemies! Vielä muutama sana muista aiheista. Perustetut työvoima- ja elinkeinokeskukset ovat alkamassa työtään. Keskuksiin liittyy paljon odotuksia työttömyyden vähentämiseksi. Työn onnistumista tulee vaikeuttamaan keskuksiin asti ulottuva ministeriöiden putkihalinto, ministeriöiden eri asteiden delegoinnin taso sekä valtion budjettirakenteeseen liittyvät ongelmat. Nämä ongelmat on ratkaistava. Delegoinnin osalta voidaan todeta esimerkiksi se, että työministeriö on delegoinut huomattavasti enemmän päätösvaltaansa kuin KTM. Kolmen ministeriön käytössä olevia määrärahoja ei het-

kessä saada yhteen, mutta hyvällä yhteistyöllä rajoja tulisi murtaa. EU:n rakennevaroihin liittyvän kansallisen valtion rahoitusosuuden budjet-tikäytäntöä tulisi muuttaa siten, että kaikkia momentteja voitaisiin käyttää EU-hankkeiden osarahoituksena, mikäli se käyttöperusteiden mukaan on mahdollista.

Kuntatalous on todistettavasti kohentunut viime vuosien aikana. Kuntaliiton ennusteet sa-doista negatiivisen katteen kunnista tänä vuonna ovat onneksi osoittautuneet liioitelluiksi. Se ei tietenkään lohduta niitä pariakymmentä kuntaa, joilla negatiivinen kate on tosiasia. Erilaisten päätösten ja esitysten mukaan kuntien valtion-ohjelmarahoitus vähenee ensi vuonna 2,8 miljardia. Totta on, että yhteisöveron tuotto on kasvanut noin 80 prosenttia, mutta toisaalta kunnallis-veron tuoton muutos monissa kunnissa jää negatiiviseksi tai tuotto kasvaa hyvin vähän. Lisäksi kuntien on vaikea arvioida todellista tilannetta, koska esimerkiksi yhteisöveroon kohdistuva tassa-us tulee kuntiin kolmen vuoden viipeellä. Verotulojen tilityksissä kunnille on tapahtunut sikäli järjevä muutos, että ennakot tänä vuonna tulevat reaalisena suuruusina eikä ensi vuoden lopulla kuntien tarvitse siinä määrin palauttaa veroja valtiolle kuin ennen on tapahtunut. Hallituksen tulee kuitenkin tarkoin seurata kuntien selviyty-mistä ja mikäli verohelpotuksiin mennään, kun-tien verotulojen lasku on kompensoitava kunnil-le.

Arvoisa puhemies! Maailma on tullut rauhal-lisemmaksi. Itänaapurimme on useissa asian-tuntijalausunnoissa todettu olevan heikkouden tilassa muun muassa aseiden kehittämisen suhteen. Samanaikaisesti kuin kylmä sota on päätty-nyt, Suomen valtion tilanne on heikentynyt, vaikka näillä ei nyt suoranaista yhteyttä olekaan. Mutta mitä tekee Suomi? Varustautuu vauhdilla useammanlaiseen sodankäyntiin, sekä sissisotaan että johonkin tietokonesodankäyntiin, se oli yksi termi. Ajatus 4—5 miljardin tilausvaltuuk-sista helikopterihankintoihin tuntuu näillä tie-doilla täysin mahdolliselta, ja Nato-yhteenso-pivuudellakin varmasti pitäisi olla järjevä hinta.

Ed. A l a - H a r j a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Juurola ansiokkaassa pu-heenvuorossaan selvitti työvoimatoimistojen muuttuneesta roolista hyviä kohtia ja toi esiin toiveen, että nyt on mahdollista työvoimakoulu-tuksen avulla estää työttömyys. Kuitenkin työvoimakoulutus, joka hinnaltaan on melko halpaa, vaikka nyt nouseekin 130 markasta

133,50 markkaan, on niin halpaa, että sillä ei kunnan koulutusta voida järjestää ainakaan niissä vaativissa töissä, joissa työvoimapula uhkaa. Toiseksi työvoimakoulutus ei ole toistaiseksi tutkintotavoitteista, mikä sivistysvaliokunnankin esitys on ollut, joten toivoo sopii, että koulutus kytkettäisiin tarkemmin opetustoimen koulutukseen niin, että se olisi vaikka modulimalli, jolla voidaan rakentaa pätevyyttä ja korjata aukkoja. Myös hintaa voitaisiin arvioida aina koulutuksen puitteissa eikä noudatettavana olisi päivän hinta, joka on määriteltä.

Toinen asia on ikääntyneet työttömät. Nythän on muutamissa kunnissa, ehkä kymmenessä työvoimapiirissä tai työvoimatoimistossa meneillä yli 50-vuotiaitten tilanteen selvitys ja kuntoutus. Sehän ei koko maassa siis ole käynnissä. Uskon, että molemmat, siis ikääntyneiden selvitys että yksilölliset selvitykset toivon mukaan nostavat esiin juuri ne, jotka eivät ole markkinoiden ...

Puhemies (koputtaa): Kaksi minuuttia, ed. Ala-Harja!

Ed. Ala-Nissilä (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Ed. Juurola asiallisessa puheenvuorossaan toivoo ja lähti siitä, että veroratkaisut tulevat olemaan työllisyyden kannalta ja muutoinkin hyviä, kun ne nyt ovat tupopöydässä. Valitettavasti joudun teitä oikaisemaan ja epäilemään tätä asiaa, kun tilanne on niin, että tupopöydässä on erilaisia intressejä veroratkaisujen suhteen. Siellä täytyy kuitenkin päästä sopimukseen. Tämä on eräs ongelma.

Toinen ongelma on se, että tupopöydässä muun muassa eläkeläiset, joihin te viittasitte, eivät ole edustettuina eivätkä ole muuta sosiaalisia tulonsiirtoja saavat. Eivät siellä ole yrittäjät, eivät viljelijät edustettuina.

Kolmas, mikä on pahin ongelma, on ehkä se, että eduskunnalle ei jää linjanvedon paikkaa aikataulusyistä johtuen. Kun nämä ratkaisut tulevat tänne joulukuun alussa, niin meille ei jää aikaa niitä kovin perusteellisesti käsitellä. Ehkä vielä tuloveron kohdistaminen voidaan jotenkin katsoa, mutta siellä on myös verorahoitus pöydällä. Tällä tarkoitan välillisiä veroja, joita ehkä nostetaan työn verotuksen keventämiseksi. Eduskunnalle ei jää kovin paljon aikaa niitä käsitellä. Toisaalta luulen, että meille ei anneta valtuuksia. Todetaan vain, että on sovittu näin ja tupo kaatuu, jos te lähdette näitä sormeilemaan.

Valitettavasti siis, ed. Juurola, teidän toiveen-

ne siitä, että veroratkaisut olisivat työllistäviä ja oikeudenmukaisia ja kohdistuvat matalapalkkisiin pieni- ja keskituloisiin oikeudenmukaisella, työllistävällä tavalla, eivät tällä mallilla parhaalla mahdollisella tavalla toteudu.

Ed. Kuisma (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Juurolan puhe oli todella asiallinen, jos ajatellaan teoreettisesti, mutta valitettavasti elämä on paljon huonompaa ja työvoiministeriön touhut joutavanaikaista näpertelyä. Tarvittaisiin todella rakennemuutoksia.

Kerron ihan omakohtaisen esimerkin. Minulla oli pieni omakotitalolaajennus touko-kesäkuussa. Pikku urakoitsija lupasi tehdä sen kahdessa viikossa. Se kesti kuusi viikkoa, kun ei saatu työvoimaa, vaikka urakoitsija itse kävi paikalliset työvoimatoimistot, joissa oli 300 työtöntä ilmoittautunut, kaikki läpi. Kun minä häntä kovistelin, kun oli hankala asua asunnossa, jossa remontti oli kuusi viikkoa kesken, niin hän suuttui, löi minulle sadan nimen listan eteen ja sanoi, että tämän hän on saanut työvoimatoimistosta. Hän on soittanut kaikki sata miestä läpi. Soita sinä ja kerro sitten eduskunnassa tulos, niin saatte jotain muutosta näihin asioihin. Missä ne miehet ovat, minä kysyin. Hän sanoi, että osa on työkyvyttömiä, osa katsoo, että saa niin paljon vähemmän rahaa, kun lähtee töihin, ettei kannata, mutta hän veikkaa, että suurin osa on harmailla markkinoilla, kun on nyt hyvä aika tehdä töitä. Tässä jamassa työttömyys on.

Ed. Soininvaaran teoriat ja työministeriön puuhastelu eivät valitettavasti muuta tätä asiaa. Pitäisi uskoa se, niin kuin sosiologit ovat tutkinut, että jos ihminen on yli kuusi kuukautta työttömänä, tapahtuu pysyviä menetyksiä, hän ei enää välttämättä palaa töihin.

Nyt meillä on 400 000—500 000 entisen työntekijän harmaat markkinat, mitä me emme millään Stasi- tai urkintakonsteilla saa aisoihin. Meidän pitäisi todella tehdä remontteja. Esimerkiksi tulevaisuusvaliokunta tilasi Wisconsin-tutkimuksen. Toivottavasti siitä jotakin järkeä jää edustajien päähän.

Ed. Juurola (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Ala-Harjalle totean, että itse asiassa en puheenvuorossani tarkoittanut sitä, että työvoimakoulutus olisi se, millä koulutusta yksinomaan pitäisi antaa, vaan totesin, että koulutussektorin ja työvoimaviranomaisten ensisijaisena tärkeänä tehtävänä pitäisi olla koulutuksen suunnittelu ja toteuttaminen siten, että se

mahdollisimman hyvin palvelisi työvoiman sitä tarvetta, mikä elinkeinoelämällä ja muulla työelämällä on ja tulee olemaan. Tästä emme varmastiakaan olleet eri mieltä.

Totesin myös tuposta, että itse olisin nähnyt mieluummin sen tapahtuvan täällä, mutta ovatko toiveeni ja luottamukseni tällä hetkellä oikeita, se nähdään loppuvuodesta.

Ed. Kuismalle: On aivan selvää, että tällaisena massatyöttömyyden aikana koko työllisyyspolitiikka ei ole toiminut siten kuin laki on tarkoittanut, koska se on tehty aivan erilaista yhteiskuntaa varten. Tarkoitin myös sitä, että kun syvähaastattelua ja yksilöllistä työtä pystyttäisiin työttömien kanssa tekemään, rohjettaisiin myös tehdä johtopäätöksiä esimerkiksi siitä, minkälainen on työkyky ja halu ottaa vastaan työtä.

Ed. V e t e l ä i n e n : Arvoisa puhemies! Tiettyä budjettiin liittyviä ennustelukuja on mielenkiintoista peilata toisiaan vasten. Kaksi tällaista olennaisen merkittävää lukua on bruttokansantuotteen kasvu ja työllisyyden kehittyminen. Tämänvuotinen voimakas 4,5 prosentin kasvu pienentynee prosenttiyksiköllä, mutta työttömyyden ennustetaan laskevan 1,5 prosentin verran.

Taloukskasvun vaikutusta kuvataan yleensä siten, että 3 prosentin kasvu riittää pitämään työllisyystilanteen entisellään. Se ei paranna sitä mutta ei pahennakaan. Ensi vuodeksi ennustettuun 3,5 prosentin taloukskasvuun ei siis voi perustaa oletamaa oletetun suuruudesta työllisyystilanteen paranemisesta. Budjettiin ei sisälly selaisiakaan uudistuksia, jotka loisivat voimakkaasti uutta yritystoimintaa ja synnyttäisivät tätä kautta uusia työpaikkoja.

Hallitus on tyytynyt turvautumaan budjettiesityksessään temppuihin ja siivoamaan sitä kautta työttömyystilastoja. Tämä tie on kuitenkin kuljettu nopeasti päätepisteeseensä, mutta varsinaiset ongelmat ovat jääneet hoitamatta ja tarpeelliset uudistukset tekemättä. Käsissä on edelleenkin hetken kuluttua sama vaikeasti työllistettävä, yleensäkin heikosti koulutettujen joukko. Taloukskasvun vuodet mahdollistaisivat pureutua ongelman ratkaisemiseen pitkäjänteisellä tavalla, mutta hallitus on valitettavasti luovuttanut ja siirtänyt ikävän työn vaalien jälkeiseen aikaan.

Budjetissa on uutena porkkanana pitkäaikaistyöttömien työllistämiseksi niin sanottu yhdistelmätuki ja rekrytointiraha. Ne voivat lämmittää hetken aikaa, mutta varsinainen ongelma ei niillä hoidu. Paikalleen jäsähtäneestä tilanteesta ker-

too sekin, että pitkäaikaistyöttömyyden hoitoon ollaan kehittämässä eräänlaista piiskurijärjestelmää. Rahaa on noin parinsadan uuden virkailijan palkkaukseen tavoitteena saada liikkeelle yli kaksi vuotta työvoimatoimiston kautta työtä hakeneet. Sen työttömän puolesta, joka saa hetken avun temppujen kautta, voi olla tyytyväinen, mutta mitä tämän lyhyen työllistämiskampanian jälke-

Yhdistelmätuessa piilee jo valmiina yksi louku, mikä vaikeuttaa ottaa tätä työtä vastaan. Työtön toteaa, että se ei edistä ensinnäkään paluuta ansiosidonnaiselle päivärahalle eikä oikeutta normaalin työn tuomiin etuuksiin. Se koetaan eriarvoistavaksi, loukuksi. Olen itse törmännyt jo vastaavan tyyppisiin ongelmiin kotikunnassani.

Kunnat ovat olleet hyviä nuorten ja pitkäaikaistyöttömien työllistäjiä. Näiden määrärahojen leikkaus johtaa siihen, että tämänvuotisten 30 000:n näin työllistetyn henkilön määrä tipahdtaa 20 000:een. Monet keskikokoiset ja pienet kunnat ovat niin tiukoilla taloutensa kanssa, että ne eivät omin varoin pysty paikkaamaan syntyvää aukkoa. Itse olen istunut kotikuntani talouden tervehdyttämisseminareissa, missä paineet ovat kovat työvoiman vähentämiseen. Liian suuri työtaakka kaatuu jäljelle jäävien harteille, eikä kotikuntani varmasti jää ainoaksi tällaiseksi kunnaksi.

Arvoisa puhemies! Keskusta on työreformissaan paneutunut juuri siihen, millä helpotetaan yrittämistä ja uusien työpaikkojen syntyä. Vero-kiilaongelman ratkaisemisella pystyttäisiin luomaan todellisia työpaikkoja varsinkin palvelusektorille, joka on työvoimaa käyttävä, ei automatisoitu ala, mutta tässäkin työ on sammunut alkutaipaleelle. On vaikea kuvitella, etteikö josakin vaiheessa päädytä tilanteeseen, että automaatio maksaa osan sosiaaliturvan kustannuksista. Milloin työ aloitetaan tähän suuntaan?

Arvoisa puhemies! Tämä hallitus on rusikoinut kuntakenttää rautaisella saappaalla eikä jatko näytä sen paremmalta. Viimeisin Kuntalehti otsikoi budjettiannin kielteisellä ilmauksella: "Ne tekivät sen taas." Aiemmin sovitusta oli tiedossa tulossa oleva 1,3 miljardin leikkaus, mutta se muuttuikin kaikkineen 2,8 miljardiksi. Yhteisöveron pysyvä jakoperusteiden muuttaminen kehää nyt valtion kassaan. Kuinka kipeästi tuon veron kasvanut tuotto olisi tarvittu jokapäiväisten palveluiden tuottamiseen kuntalaisille!

Arava- ja korkotukilainoista leikataan katteettomin perustein kolmannes. Asuntotuotan-

nossa se merkitsee noin 10 000 asuntoa vähemmän vuositasolla. Asuntojonot pitenevät kasvu-keskuksissa ja paljon kipeästi kaivattua työtä jää syntymättä. Tällä hetkellä asuntojonossa on 82 000 ihmistä, heistä kolmannes pääkaupunkiseudulla. Muuttoliike pahentaa tilannetta. Paine ei purkaudu vapaarahoitteisen rakentamisen myötä.

Rakentamisen ylikuumenemisesta ei ole tietoaakaan valtaosassa maata. Jonkin asteinen poikkeus on pääkaupunkiseutu, mutta miksi rangaista kaikkia? Kuinka monta myönteistä työllisyysignaalia jää syntymättä tämän leikkauksen myötä? Samalla kun vähennetään valtionosuusperusteista muuta rakentamista kuntakentässä, monta koulua, monta terveydenhoitoon ja sosiaalisetoriin liittyvää rakennusta jää rakentamatta ja peruskorjaamatta. Homekouluja on hirvittävä määrä jonossa.

Hallitus on erittäin taitava soluttamaan omia velvoitteitaan kuntien kontolle. Yksi hyvä esimerkki on joukkoliikenteen tuen leikkaus. Kuntaliitto laski tästä koituvan kunnille noin 40 miljoonan lisärasitteen. Yksityistieavustuksissa käy samoin. Budjetissa ei ole lisärahaa luvassa, vaikka myönteisyyttä näiden teiden rahoitusavustuksiin on liki kaikissa puolueissa.

Arvoisa puhemies! Tienpidon määrärahojen jatkuva supistuminen ja niiden painottuminen herättää todella huolta. Esimerkiksi Oulun tiepiirissä ei suunnitelmakaudelle 1997—2001 ole yhtään ainoaa kehittämishanketta. Perustienpidon rahoitus laskee jatkuvasti ja niukkenevat määrärahat hupenevat hoito- ja ylläpitoluonteisiin toimiin. Investointiluonteiset hankkeet sijoittuvat vain pääteille. Ihmiset ja elinkeinoelämä tarvitsevat kaikkia teitä. Kun jostakin on karsittava, käy näin, että yritykset ja ihmiset sijoittuvat jatkossa vain hyvien kulkuyhteyksien varteen. Tämäkin ajaa kaiken keskittymistä ja haja-asutusalueiden tyhjenemistä. Kerran rakennettu kattava tieverkosto rappeutuu. Liikenneturvallisuuden lisäämiseksi tehtävä työ ontuu pahasti, mikäli perusasia, liikenneväylien kunto, ei ole kohdallaan.

Tehokas aluepolitiikka on aikoinaan ollut laajojen alueiden työllistäjä ja teollistaja. Sellainen se voisi olla vieläkin, jos siihen panostettaisiin. Budjettivarat ovat tällä hallituskaudella laskeutuneet todellisen liukumäen. Tekesin määrärahoihin pystyvät harvat yritykset Helsinki — Tampere — Turku - akselin ulkopuolella. Oulu muodostaa poikkeuksen pohjoisempana. Nämä tulevaisuuden työtä luovat määrärahat ovat kyllä oikea sijoitus, mutta samalla pitää muistaa, että tämän

päivän investointeihin ja kehittämiseen on myös panostettava. Tämä panostus on budjetissa lapsipuolen asemassa. Selitykseksi ei riitä se, että EU vastaa osin rakennerahastojensa kautta aluepolitiikasta. Jos omaa kansallista rahaa ja kehittämistähtoa ei ole käytettävissä, ei Euroopan unioniltakaan ole saatavaa.

Hallituksen vetäytymisvastuusta erinomaisen hyvä viimeinen esimerkki on vetäytyminen EU:lta anottavien tavoiteohjelmien indeksointivarojen oman osuuden kattamisesta. Velvoite siirrettiin näppärästi kuntien ja yritysten vastatavaksi. Aluepolitiikan laiminlyönnin hinta maksetaan väestön kiihtyvänä muuttoliikkeenä ja laajojen alueiden näivettymisenä.

Arvoisa puhemies! Mitä lasketaan säästettävän leikkaamalla vanhempien asunnossa asuvalta opiskelijalta asumislisä? Mikä peruste on yleensäkin johtanut tähän hallituksen esitykseen? Monet vanhemmat ovat kovalla velkaraamalla mahdollistaneet nuortensa opiskelun ostamalla asunnon, koska niistä on kaikilla opiskelupaikkakunnilla puute. Valtaosa nuorista maksaa niistä käyvän vuokran. Jos hallituksen esitys toteutuu, käynnistyy varsinainen keinottelu. Opiskelijat vaihtavat asuntoja keskenään. Sillä asia on hoidettu. On jälleen annettu yksi oppitunti keinottelussa, ei muuta. Eikä asuntoja jatkossa osteta samassa määrin. Säästöt ovat nolla markkaa.

Arvoisa puhemies! Kuinkahan paljon jouddumme lukemaan tätä budjettia Emu-kuntoisuuden ja Rahaliiton kolmanteen vaiheeseen siirtymisen näkökulmasta. Jää miettimään, mikä kaikki olisi pitänyt ajatella toisella tapaa, jotta meillä kansalaisilla ja elinkeinoelämällä olisi myös selviämisen mahdollisuudet, jos hallitus jääräpäisesti ajaa maan ensimmäisten joukossa Emun kolmanteen vaiheeseen. Tällä velkamäärällä, korkealla rakenteellisella työttömyydellä, suurilla kärjistyvillä alueellisilla ja ihmisten välisillä tuloeroilla ei ole kovin lupaavia tulevaisuudennäkymiä. Poliittinen tavoite näyttää valitettavasti ajavan taloudellisten realiteettien edelle.

Ed. K o k k o n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Kiittäisin ed. Veteläistä siitä, että hän toi tällaisen keinottelusuunnitelman asuntojen vaihtamisesta heti tässä vaiheessa esiin. Hallitus voinee varmasti ottaa tämän onkeen ja miettiä, mitä tälle asialle voidaan vielä tässä vaiheessa tehdä. Erinomainen idea, että tämä tuli täällä esiin.

Ed. Antvuori (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ihän samaan asiaan. Ihmettelin vähän, kun ed. Veteläinen paheksui sitä, että nyt ehdotetaan, että vanhempiensa asunnossa asuvat opiskelijat eivät saisi enää asumislisää. Tämä kyllä minusta viittaa sellaiseen yleiseen henkeen, että ei edes omaan opiskeluun, ei edes omien lasten opiskeluun tai asumiseen tarvitse panostaa, vaan kaikki pyydetään yhteiskunnalta. Minusta se on erittäin valitettavaa. Sitten tällainen keinotteluasia kuvastaa sitä samaa henkeä, että joku muu maksaa kuin itse. Mikä arvo on sitten enää millään?

Ed. Kautto (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Minusta ed. Veteläinen otti esille hyvin tärkeän asian, ja se on nimenomaan tämä, että vanhempien omistamassa asunnossa asuvilta opiskelijoilta vietäisiin asumistuki pois. Se todella johtaisi käsittäkseni siihen, että nämä opiskelijat muuttavat, mahdollisesti tehdään keskenään kauppaa tai muutetaan pois toisenlaiseen asuntoon ja sitä kautta hankitaan asumistuki, eli se johtaa todella keinotteluun. En voi millään ymmärtää sitä, että tällainen kömmähdys on menty tekemään.

Ed. Veteläinen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Toteaisin tähän esille nostettuun ongelmaan elikkä omien vanhempien asunnossa asuvien asumislisän poistamiseen, että opiskelijat ovat juuri tällä tavalla ottaneet yhteyttä ja todenneet itse, että näin tulee käymään.

Ed. Antvuorelle sanoisin, kuinka hirvittävän paljon monet vanhemmat ovat todella tiukasta panostaneet, kun ovat ostaneet sen asunnon. Ei ole välttämättä saatavissa asuntoja. Sen takia tämä on tehty ja asuntoon panostusta maksetaan sitten vuokralla.

Ed. Lamminen: Arvoisa puhemies! Käsitellen puheessani ainoastaan puolustusministeriön hallinnonala.

Käsiteltävänämme olevan talousarvioehdotuksen puolustusministeriön hallinnonala on ensi vuonna 100 miljoonaa yli 10 miljardin, nousua noin 4,6 prosenttia eikä suinkaan 10 prosenttia, kuten täällä aikaisemmin päivillä tuli keskustelussa esiin.

Keväällä hyväksymämme turvallisuuspoliittisen selonteon perusteella valmiusyhtymien varustamisen tilausvaltuus, 7,7 miljardia, sisältyy myös edessämme olevaan budjettikirjaan. Tästä 7,7 miljardista on tarkoitus avata paljon keskus-

telia aiheuttanut helikopterihankintakin. Ensi vuodesta eteenpäin maksupositit ovatkin sitten jyrkästi kohoavia tähän tapaan: Siis ensi vuonna menee 18 miljoonaa, seuraavana 22 miljoonaa, sitten 801 miljoonaa, sitten 1 300 miljoonaa, sitten 1 450 miljoonaa, 1 250 miljoonaa ja vuonna 2006 584 miljoonaa. Nämä summat eli tilausvaltuus ei tule riittämään, vaan uusi tilausvaltuus tarvitaan sitten vuosituhannen taitteessa, jolloin hankitaan ase-, huolto- ja tukeutumisjärjestelmät näille helikoptereille.

Viime viikolla tiedotusvälineissä olleen uutisen mukaan Kuwaitin valtio hankki 16 kappaletta Apache-taisteluhelikoptereita aseineen. Hankintahinta on 4,3 miljardia markkaa, ja tämä summa on vertailuarvona syytä pitää mielessä, kun pohditaan Suomen mahdollista heko-hankintaa. Onkin ilmeistä, että esillä oleva noin 4 miljardin tilausvaltuus on vain alkusoittoa, sillä tuskin kukaan pystyy sanomaan edes osapuilleen koko kaupan hintaa. Hintaanhan on luettava, mikäli kyseessä ovat kuljetushelikopterit, niille välttämättömän tulisuojan antavat taisteluhelikopterit sekä asejärjestelmät, huoltojärjestelmä, henkilöstön koulutus jne., seikkoja, joita amatööri ei edes osaa luetella. Pelättävissä on, että summa paisuu ainakin kaksinkertaiseksi.

Otan esimerkin: Majuri Jouni Laariota pidesään helikopteriasiantuntijana. Hän kirjoittaa Sotilasaikakauslehdessä: "Kuljetushelikoptereiden käytön ehdoton edellytys on, että niiden kuljetustehtäviä suojataan saattohelikoptereilla". Laario mainitsee, että kuljetushelikoptereiden suhde suojaaviin taisteluhelikoptereihin on 1:1,5:een, joka "suhde on lisäksi jatkuvasti kääntymässä taisteluhelikoptereiden kannalta epäedullisemmaksi". Jos siis puolustusvoimat hankkii esimerkiksi 10 kuljetushelikopteria, jolla nyt ei vielä tehdä komppanian kuljetuksessa paljoakaan, olen kuullut puhuttavankin huomattavasti suuremmasta määrästä, niin jo nuo tarvitsisivat 15—16 Apachea esimerkiksi turvakseen. Kuten sanoin, Kuwait siis maksoi näistä taisteluhelikoptereista tuon esitetyn 4,3 miljardia.

Majuri Laario toteaa myös kirjoituksessaan, että raskaat kuljetushelikopterit olisivat koko yhteiskunnan käytössä, ja ideana esimerkiksi Ruotsissa on luoda valtakunnallinen palveluhelikopteriverkosto. Suomessa olisi ehdottomasti tehtävä sama ratkaisu.

Arvoisa puhemies! Ilmoitan heti alkuun, että kannatan helikoptereiden hankintaa mutta vasta perusteellisten selvitysten, tutkimusten, kokeilu-

jen ja kehittämistoimien jälkeen. Ennen kaikkea koko toiminnan tästä eteenpäin pitää olla avointa kaikkien tulevaisuudessakin eteen tulevien menojen suhteen. Onhan niin, ja siihen usein vedotaan, että asiantuntijat vastaavat kaikkiin kysymyksiin, mitä eteen sattuu. Mutta kun täysin asiantuntematon kysyy, niin hän ei osaa kysyä oleellista vaan tarttuu pikkuseikkoihin. Ja siinä on suuri ero, kerrotaanko asia vai saadaanko se kyselyllä selvillä.

En todellakaan ymmärrä nykyistä hätiköintiä, jota perustellaan muun muassa sillä, että jos nyt ei saada valmiusjoukoille varattua 7,7 miljardia, siihen siis sisältyvää noin 4 miljardin valtuutusta helikoptereille ja tätä alkupanosta, 18 miljoonaa, läpi tässä salissa tässä ja nyt, niin koko valmiusjoukkoajatus romuttuu yhdessä Suomen puolustuksen kanssa. Asiaan siis liittyy myös tämä hekojen tilausvaltuus. Täytyy sanoa, että tähän asti on selvitty kohtuudella ilman helikoptereita, ja nyt keskustelun vasta virittyä asiassa on alkanut olla tavaton hätä ja hoppu.

Pidän erittäin tärkeänä, että rahat ja tilausvaltuudet aikanaan tulevat normaalin puolustusbudjetin ulkopuolelta. Tiedän vaikeuden mutta ehdotan kuitenkin ja perustelen sitä seuraavaksi.

Meillä on Hornetien hankinta erinomaisena varoittavana esimerkkinä budjetin raameissa tapahtuvista miljardien siirroista. Tämän seurauksena huomattava osa puolustushallinnon toimialasta paraikaa rappeutuu. Jokainen, joka on edes pintapuolisesti vieraillut joissakin varuskunnistamme, tulee varmasti samaan lopputulokseen. Jopa aivan Helsingin liepeillä on sellaisia paikkoja, jotka siviilielämän tarkastajat laittaisivat välittömästi asumiskieltoon. Rahaa ei ole riittänyt enää vuosikymmeniin edes välttämättömiin kohteisiin.

Otan vain yhden esimerkin tästä rappeutumisesta monien joukosta. Niinisalossa on maamme kansainvälisin varuskuntamme. Vanhimmat rakennukset ovat 30-luvulta, ja henkilöhtaisesti olen yrittänyt saada valtion talousarvioon kymmenen vuoden ajan määrärahaa ruokalan uusimiseen tai edes peruskorjaamiseen. Ruokalassa tarjotaan päivittäin noin tuhat aterialla, ja sitä käyttävät myös YK:n koulutuksessa olevat ulkomaiset henkilöt. Kaikki ruokatarvikkeet kannetaan jyrkkiä portaita pitkin 5 metriä lattiataason alapuolella oleviin kelleihin, varastoihin ja kylmiöihin. Ruokaa valmistettaessa jokainen purkki, pussi ja purtilo kannetaan jälleen samoja portaita ylös keit-

töön valmistukseen, koska ei edes hissiä ole voitu rahan puutteen takia hankkia. Eipä tietenkään. Hissin tehtävät on uskottu naisille tai keittiölle komennetuille varusmiehille. Jotta olot olisivat työntekijöille totaalisen kehnot, niin voidaan sanoa, että "sopasta puuttuvat enää rotat", ja niitäkin siellä todella on.

Näin ovat siis asiat Suomen kansainvälisesti tunnetuimmassa varuskunnassa ja sen ruokalassa. Ainoa asia, joka tuossa ruokalassa on henkilökunnan ohella hyvää, on ruoka. Jälleen on muuten Niinisalon ruokalan korjausrahat talousarviosta ylivedetty.

Mutta on myös muita sellaisia seikkoja, jotka huolestuttavat minua, ja näenkin, että marssijärjestys on nyt väärä tai ainakin marssi on aloitettu väärällä jalalla.

Varojen puutteessa esimerkiksi reserviläiskoulutus on jo nyt lähes olematonta. Se on 80 000 vuorokautta, ja se on puolet tämän vuoden luvusta. Siis reserviläisten koulutus vähenee tasan puolella ensi vuonna. Kun me sukellamme vielä ensi vuonna oikein syvälle, niin sitten se ilmeisesti vähenee vielä siitakin.

Varusmieskoulutus on, sanoisinko, tehotonta kulissitoimintaa.

Henkilökunnan ansiotaso on aallonpohjassa, erityisesti kouluttajien, ja tästä johtuen tietysti myös työmotivaatio.

Lentokoneet seisovat kentällä, laivat satamissa ja ajoneuvot tallissa, tai mikä pahinta, joissakin varuskunnissa taivasalla.

Isoja sotaharjoituksia ei ole enää varaa pitää ja harjoituksen puutteessa henkilökunnan ammattitaito tietenkin rapistuu. Kauppalaivasto pitääkin sotalaivoja, siis tämä on erittäin tärkeä kohta, jo nyt merenkulun riskitekijänä, koska edellä mainituista syistä ammattitaidottomat sotilaat eivät pääse harjoittelemaan esimerkiksi pimeäajoa nk. sotilasväylillä — ne ovat niitä salaisia väyliä, mitä ei valoilla merkitä.

Tästä herää tietysti looginen kysymys, ovatko myös sotilaskoneet vaaraksi muulle ilmailuliikenteelle.

Rakennukset ja muu kiinteä omaisuus, niitähän on 19 miljoonaa kuutiota puolustuslaitoksella, rapistuvat huollon ja korjausten puutteen takia.

Luetteloa voisin jatkaa aivan hyvin vielä pitkäänkin, sillä en ole vielä puhunut varusmiesten majoitus- ja sosiaali-tiloista, olemattoman päivärahan korotuksesta, matkakorvauksista ym. sellaisista menoista, jotka me vuodesta toiseen hylkäämme juuri rahan puutteen takia ja, sanoisin-

ko, budjetin raamien sisällä tapahtuvien summien liikuttelun takia.

Helikopterihankintoihin liittyen minulle ei ole vielä selvinyt eikä varmaan ihan kaikille muillekaan tässä salissa, mikä on tämän hankintatarpeen todellinen ydin. Siksi esitänkin kysymyksiä tässä ikään kuin itselleni, jos sattuisi sitten paljastumaan.

Minkälaisia taktisia tilanteita esimerkiksi hekoilla aiotaan ratkaista, kun niiden kuljetuskyky on vain muutama kymmenen miestä kopteria kohti? Toisin sanoen, mikä on luotavan uuden aselajin — siitähän tässä on kysymys Saksan malliin, siellähän on Heeresfliegertruppe ihan omana aselajina — todellinen rooli koko maamme puolustuksessa ja nimenomaan vain Suomen puolustuksessa? Nimenomaan komppanian kuljettaminen ei ratkaise koko Suomen puolustusta. Ei varmaankaan, vaikka se saadaankin heti iskemään juuri siihen kipukohtaan, niin se ei ratkaise sitä.

Vai onko todellisuudessa kyse vain ulkomaisiin konflikteihin osallistuvan kriisinhallintayksikön näytävyyden lisäämisestä? Lähes aina hankintoja on perusteltu sillä, että joukko, joka perustetaan, tarvitsee sitä ja tätä. Se ei voi olla todellinen syy. Esitänkin maallikon arvailuja, miksi juuri nyt on otollinen aika tehdä pitkälle vaikuttavia ratkaisuja eli taottava, kun rauta on kuumaa.

Kansamme on nyt harvinaisen maanpuolustushenkinen ja itäinen naapurimme on lamassa. Kriisinhallinnan varjolla voimme hankkia Naton kanssa yhteensopivaa kalustoa, mikä sinänsä on mielestäni hyvä asia ja mistä olenkin monesti avoimesti puhunut.

Millaisiin kopterivariaatioihin on tarve, mihin todennäköisesti on tyytyminen ja mitä nämä variaatiot maksavat nimenomaan täydellisinä ilman jälkivarustelua? Millaisella organisaatiolla ja henkilöstöllä uusi aselaji on tarkoitus saada toimimaan? Miten lentäjien, teknisen henkilökunnan ja maaorganisaation henkilöstön koulutus on tarkoitus toteuttaa? Kauanko koulutus kestää ja mitä se maksaa ja missä se suoritetaan? Hornetien myyjä suoritti aluksi lentäjien koulutuksen. Millainen tukeutumisjärjestelmä on luotava kullekin maanpuolustusalueelle infrastruktuuri ja maaorganisaatio mukaan lukien? Miten ylläpito, huolto ja korjaustoiminta aiotaan toteuttaa ja mitä se maksaa?

Tiedossa on ainoastaan, että koulutuspaikka on Utissa, mutta tietysti korjaustoiminnan pitää tapahtua näissä kolmessa valmiusyksikössä: Sä-

kylässä, Kajaanissa ja Vekarajärvellä. Totta kai, eihän rikkinäisiä helikoptereita voida sieltä kuljettaa.

Näin maallikon mielestä kaikki edellä luetellut kysymykset vaativat ainakin suuntaa antavia vastauksia, ennen kuin eduskunta voisi päättää mitään sitovaa tilausvaltuutta, sillä sellaisella tempulla me sidomme tulevien eduskuntien kädet pitkäksi aikaa. Käsittelin tätä problemaa jo 17.3. pitämässäni puheessa. Silloin keskustelimme puolustuspoliittisesta selonteosta. Toistankin nyt osan silloin esittämästäni puheesta. Sanoin silloin näin:

”- tämän tasoisista kannanotoista” — siis selonteko — ”tulee helposti puolustuspoliittinen raamattu, johon erikoisesti Puolustusvoimien johto tulee vetoamaan. Niinpä tämä ei saa eduskunnassa jatkokäsittelyssä mennä lähipuutojutuna läpi. Tähän täytyy valiokunnissa erittäin syvällisesti perehtyä ja puuttua.”

Arvoisat kollegat! Toistan tämän saman pyynnön jälleen, että tähän asiaan puututaan erittäin tarkasti joka kivi kääntäen. Valitettavasti silloin selonteon yhteydessä koko keskustelu muun muassa puolustusvaliokunnassa, kuten hyvin ymmärrän, ohjautui lakkautettaviin varuskuntiin, vaikka meille oli sanottu, että tämä on ministeriön päätös eikä eduskunta voi enää mitään muuta kuin siunata sen, se on päätetty asia.

Palaan Horneteihin vielä, koska näen, että juuri budjettiraameissa liikkuminen rasittaa erittäin paljon koko muuta puolustuslaitosta. Budjettikirjan mukaan Hornetien maksatuksiin menee ensi vuonna hieman päälle 2,5 miljardia markkaa plus indeksi- ja kurssimaksut. Hornetit kouraisevat budjettia vielä vuonna 1999 yli 2,2 miljardilla markalla plus indeksi- ja kurssimaksut. Vuonna 2000 koneisiin tarvittaneen enää noin 850 miljoonaa markkaa plus indeksi- ja kurssimaksut. Hännät hoidetaan vuonna 2001. Hornetien kokonaishinnaksi arvioidaan tällä hetkellä noin 5,50 markan dollarikurssin mukaan vajaat 18 miljardia. Tähän mennessä tästä hinnasta on maksettu aika tarkalleen puolet. Kun äsken mainitsin indeksi- ja kurssimaksuista, ne eivät ole ihan vähäiset vaan ne vienevät edellä mainitulla kurssilla lähes 2,8 miljardia markkaa jäljellä olevana aikana.

Helikopterihankinnan todelliset maksatukset alkaisivat vuonna 2000. Sitä ennen summat ovat pieniä, kuten äsken luettelin, jolloin pitäisi löytyä noin 800 miljoonaa. Onneksi, kuten edellä käy ilmi, Hornetien maksatukset löysäävät hieman samana vuonna.

Olen julkisuudessa ollut sitä mieltä, että muutamana vuoden hengähdystauko puolustusmenoissa, jotka vastaväitteistä huolimatta rasittavat tärkeitä toimintamenoja, olisi nyt paikallaan. Sinä aikana puolustuslaitoksella olisi varoja kunnostaa kansallisuusomaisuuttaan eli paikkoja, panna paikat kuntoon ja paneutua aktiivisesti esimerkiksi rapistuvaan koulutukseen.

En voi olla mainitsematta vielä, että eduskunnan tulisi mielestäni jatkokäsittelyssä vaatia selvityksiä myös venäläisistä kuljetushelikoptereista Neuvostoliitolta jääneen velan vastineeksi. Asiantuntijoiden mukaan muutamat mallit ovat sopivia Suomen oloihin. Ongelman muodostaisivat tietysti avioniikka ja muut elektroniset järjestelmät, jotka jouduttaisiin Suomessa modifioimaan esimerkiksi Naton vaatimuksia vastaaviksi. Hyviä puolia tietenkin tässäkin asiassa olisivat meidän hyvä tuntemuksemme venäläisistä koneista ja lentokoneteollisuutemme työllistäminen.

Arvoisa puhemies! Kaiken tämän jälkeenkin esitän, että talousarviossa säilytetään puolustushallinnolle esitetyt 18 miljoonaa markkaa tutkimus-, kehittämis- ja kokeilutoimintaa varten ja edellytän, että eduskunta vaatii puolustushallintoa laatimaan mainitun tyyppisen selvityksen sekä informoimaan eduskuntaa hyvissä ajoin ennen vuoden 99 talousarviota.

Ed. Soininvaara merkitään läsnä olevaksi.

Puolustusministeri T a i n a : Arvoisa puhemies! On jo käyty pitkä keskustelu Maavoimien tilausvaltuudesta, ja olen moneen kertaan todennut sen, että on tärkeää, että eduskunta huolellisesti paneutuu asiaan, niin kuin ed. Lamminenkin totesi, että tähän on paneuduttava huolella, ja se on tietysti syksyllä valiokuntien tehtävä.

Pyysin puheenvuoron vain korjatakseen yhden ehkä väärinkäsityksen — en tiedä, mistä se on johtunut — joka koski Oulun ja Vaasan varuskuntien lakkauttamista. Normaalistihan ministeriöllä on päätösvalta ja Puolustusvoimillekin on delegoitu osa päätösvallassa, joka koskee Puolustusvoimien organisaatiota ja sen muuttamista, joten esimerkiksi varuskuntien lakkauttamiskysymykset voidaan päättää ministeriössä. Puolustusselonteon yhteydessä kuitenkin hallitus halusi tuoda eduskunnan käsittelyyn tämän kokonaisuuden, joka sisälsi myös sen, millä tavoin organisaatiota muutetaan, joten tässä ta-

pauksessa poikkeuksellisesti eduskunnan käsiteltävänä oli myös varuskuntien asia, toisin kuin ed. Lamminen sanoi.

Ed. P u h j o (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Lamminen käytti ansiokkaan, kriittisen puheenvuoron helikopterihankinnoista. Me edustajat olemme aika tavalla hämillämme näistä hankintaehdotuksista ja aivan syystäkin, koska emme tiedä oikeastaan, mitä olemme saamassa. Asia pitää tietenkin perusteellisesti tutkia, ennen kuin teemme päätöksiä.

Muuten koko Puolustusvoimista sen verran, että kaikki me varmasti olemme sitä mieltä, että jokaisessa maassa tarvitaan puolustusvoimat. Puolustusvoimia tulee tietenkin kehittää asianmukaisesti. Nyt kuitenkin näyttää siltä, että Puolustusvoimien kehittäminen on aika edesvastuutonta viitaten vähän siihenkin, mitä ed. Lamminen sanoi. Ainakin Satakunnan varuskunnissa ruostuu taivasalla valtava määrä kallista, tarpeellista kalustoa. Kuinka me voimme hukata tällaista? Nyt tiedossa olevien menokehysten suhteen on nähtävissä, että hankitaan edelleen erittäin kallista kalustoa. Sen sijaan toimintamäärärahat ja koulutus vähenevät. En itse ymmärrä, jos Puolustusvoimia kehitetään tosi kriisitilanteeseen, jossa tarvitaan laajat joukot, koko armeija ja reserviläisiä, miten muutaman sadan ihmisen liikkuvuudella parannetaan koko armeijan toimivuutta. Ei voi olla niin, että jollain kirjekursilla hoidetaan homma kuntoon.

Lopuksi vielä sanoisin sen, että väitettiin 2000-luvulla kalustomenojen vähenevän, mutta silloin meillä ei ole päätösvaltaa, koska EU:lla on silloin yhteinen puolustuspoliittikka.

Puolustusministeri T a i n a : Arvoisa puhemies! Onneksi kirjekursilla ei ole tarkoitus tulevaisuudessakaan kouluttaa sotilaita, vaan kuten aiemmin jo puheenvuorossani totesin, se puolustusselonteko, jonka sisällöstä tänään on paljon keskusteltu, sisälsi myös arvion siitä, että nimenomaan koulutukseen ja toimintamenoihin satsattaisiin tulevina vuosina enemmän kuin nyt on ollut mahdollisuus. Tämä on tietysti hyvä päätös, koska toimintamenot ovat juuri olleet ongelmakohta Puolustusvoimissa ja se kohta, johon erityisesti valtiontalouden säästötoimenpiteet ovat kohdistuneet.

Ed. R i m m i (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Ed. Lamminen käytti ihan ansiokkaan puheenvuoron, ja hänen kanssaan voi olla

monesta asiasta samaa mieltä. Sen sijaan en ole samaa mieltä siitä, että esimerkiksi tällaiset suuret hankinnat tehtäisiin puolustusbudjetin ulkopuolelta. Minusta on erittäin tärkeää, että hyvin selkeästi puolustusbudjetin kokonaisuus näkyy yhtenä määrärahana puolustusbudjetin loppusummassa.

Haluaisin kiinnittää huomiota siihen seikkaan, jonka ed. Lamminenkin otti esiin, mikä on varuskuntien taso. Tästä on nyt muutama vuosi aikaa, kun eduskunnan oikeusasiamies muun muassa huomautti varuskuntien tasosta. Tiedämme varsin tarkkaan, että jos ne olisivat todella tavallisia työpaikkoja, ne olisi työsuojeluviranomaisten toimesta suljettu. Minusta asiaa on hyvin vakavasti tarkasteltava siitäkin syystä, että ne ovat henkilökunnan ja varusmiesten työpaikkoja. Kun samaan aikaan kannamme monella taholla huolta myös siitä, että asevelvolliset keskeyttävät asevelvollisuutensa suorittamisen, varmaan on paljon syytä siinäkin, että nämä paikat ovat todella heikossa kunnossa.

Ed. Lamminen toi esiin myös Niinisalon varuskunnan keittiön. Näitä on varmasti muitakin, ja meidän olisi todella syytä hyvin vakavasti katsoa näitä myös työsuojelukysymyksinä, sellaisina kysymyksinä, että kannettaisiin huolta myös ihmisten työympäristöstä. Varuskuntien palveluksessa olevat miehet ja naiset ovat aivan samanlaisia työntekijöitä kuin mitkä tahansa työntekijät työelämässä. Sanon, ettei missään paperitehtaassa, metallitehtaan ruokalassa tai elintarvikelaitoksen ruokalassa eikä työpaikassa tällainen peli vetelisi.

Ed. Vihriälä (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Ed. Lamminen käytti asiallisen ja hyvän puheenvuoron, johon voin monelta osin yhtyä. Meidän on kuitenkin syytä muistaa, että olemme tehneet merkittäviä uusia puolustuspoliittisia ratkaisuja viime vuosien aikana ja — tahdomme tai emme — siitä seuraa myös eräitä asioita. Ymmärrän näin, että helikopterihankinnat tulevat olemaan edessä ja ovat Maavoimien kannalta välttämättömiä mutta ei vielä.

Kun ed. Rimmi ja muutkin puhuivat varuskuntien tasosta, tähänkin pitää paikkansa. Jos me aiomme helikopterit syystä tai toisesta hankkia, siinä on helppo yhtyä ed. Lammisen käsitykseen, nämä hankinnat eivät saa tietenkään tapahtua mitenkään salamyhkäisesti vaan ne on tuotava ulkopuolella puolustusbudjetin, jotta voidaan turvata Puolustusvoimissa ne tar-

peet, joita siellä tänään on, joita tunnutaan joka puolella murehdittavan, jotka ovat todella kohdallaan olevia, mutta nämä maksavat sitten markan rahoja. Sopii kysyä, mistä nämä markat rahat löytyvät.

Arvoisa puhemies! Muuten kysymykseen, miksi tämä on noussut budjetin lähetekeskustelun tärkeimmäksi asiaksi: Ehkä juuri sen takia, että tästä on nyt sopiva keskustella, ja ehkä hallitus on tuonut tämän epäkypsänä juuri tässä budjetissa sen takia, että saadaan aikaan täällä kova debatti ja unohtuvat kaikki muut tärkeät asiat. Siihen sosiaaliseen ja taloudelliseen eriarvoisuuteen, joka tämän budjetin kautta muuten lisääntyy, ei jakseta kiinnittää huomiota. Tämä on varmasti aivan oikeaa taktiikkaa, kun hallitus ajattelee sitä omalta kannaltaan, ja joulukuussa tämä kuitenkin hyväksytään sen mukaisena kuin tänne on kirjoitettu.

Ed. Peltomäki (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Ed. Lammisen ansiokkaan puheenvuoron johdosta otan myös esille varuskuntien tason. Meille satakuntalaisille oli erittäin suuri pettymys se, että Niinisalon ruokalan määrärahat on vedetty yli, kuten myös se, että Säkylässä sijaitsevan Huovirinteen keskusvaraston korjaukseen ei ole rahoja eikä myöskään henkilökunnan asuntoihin, jotka ovat lähes homeaurion partaalla, ja myös juuri tämä, minkä ed. Rimmi toi esille, että kun ruokalassa työskentelee naisia, onko se todellakin näin, että silloin ei välitetä työolosuhteista, työympäristöstä ja jätetään korjaamatta erittäin huonokuntoinen ruokala. Toivoisin, että ministeri kävisi tutustumassa erityisesti Niinisalon nykyiseen ruokalaan; eiköhän se avaisi silmiä. Jos ajatellaan, että kymmenen vuotta satakuntalaiset kansanedustajat ovat yrittäneet saada määrärahoja ruokalan peruskorjaukseen, kysynkin ministeri Tainalta, kun olette paikalla: Ei kai enää seuraavia kymmeniä vuotta jouduta odottamaan näitä määrärahoja?

Ed. Kokkonen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Se kuva, jonka ed. Lamminen antoi Puolustusvoimiemme tilasta, on todella surkea. Yhdyn siihen käsitykseen, jonka ovat lausuneet edustajat Rimmi ja Peltomäki. Olen itsekin ollut tilaisuudessa vierailla joissakin näistä Puolustusvoimien yksiköistä, eivätkä ne todellakaan täyttäisi työsuojeluvaatimuksia taikka terveellisyysvaatimuksia, jotka tavallisesti työpaikoille asetetaan. Toivon, että tähän

asiaan voidaan huolellisesti paneutua myös puolustusministeriössä.

Olisin vielä kysynyt ministeriltä, riittääkö tuo tilausvaltuus vai tullaanko se ylittämään. Ed. Lamminen oli sitä mieltä, että tuo tilausvaltuus ei tulisi riittämään. Edelleen kysyisin, tarvitaanko todella kuljetushelikoptereitten suojaksi sellainen määrä taisteluhelikoptereita, jonka ed. Lamminen toi puheessaan esiin. Jos niitä tarvitaan, olisivatko ne nimenomaan Apacheja vai eivät?

Ed. Vihriälän puheenvuoron johdosta arvelen, että eivät nämä helikopterit ihan markoilla heltä, siihen tarvitaan dollareita.

Ed. L a m m i n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Rimmi tarttui kyllä ihan oikeaan asiaan. Olen edelleen hänen kanssaan eri mieltä siitä, että rahoituksen pitää tulla siis ulkopuolelta budjetin. Vetoan siihen, että muun muassa majuri Laario huomasi sen, että nämä Puolustusvoimien helikopterit ovat koko yhteiskunnan helikoptereita ja niitä voidaan käyttää yhteiskunnan tarpeisiin ympäri maata. Perustetaan näitä pisteitä, mistä ne voivat operoida siis joka puolelle Suomea, ettei tarvitse odottaa hätätilanteessa, että Turusta lähetetään helikopteri jonnekin Vaasan korkeudelle, vaan on lyhyemmät matkat, kun hätä tulee, nimenomaan siviilihätä.

Kyllä meidän varuskuntamme ovat surkeassa kunnossa. Otan toisen esimerkin. Vasta nyt saivat kadetitkin kunnollisen yösijan. Pojat nukkuvat — silloin oli vain poikia — muutama vuosi sitten kadettikoululla päällysvaatteet päällä ja makuupusseissa, kun lämpötila laski yöllä tuonne plus kahdeksaan asteeseen. Tietysti joku voi sanoa, että se on reipasta sotilaselämää, mutta se oli sentään oppilaitos.

En malta olla tarttumatta siihen, kun täällä puhuttiin näistä varuskunnista. Minä arvostelin ensimmäiseksi, että tämä koko asia tuotiin psykologisesti väärään aikaan tänne. Eräs lehti irvaili, että Lamminen argumentoi psykologialla, että psykologinen ilmapiiri ei ole mihinkään muuttunut. Kuulkaa, se on muuttunut. Sen näki täällä tänään vastustuksesta, mikä tässä salissa oli. Se psykologinen ilmapiiri muuttui näitten varuskuntien lakkauttamisen yhteydessä. Minä kuvailen tätä näin, että eduskunta totesi silloin tulleen päähän potkituksi, kun meille ilmoitettiin, että te ette tähän asiaan voi mitenkään vaikuttaa. Tässä demokratiaa lyötiin korvalle.

Puolustusministeri T a i n a : Arvoisa puhemies! Kun eduskunta tekee täällä päätökset, niin

se vastaa omista päätöksistään, joten ed. Lamminen ei voi siirtää vastuuta niistä päätöksistä mihinkään muualle. Nämä varuskuntien lakkauttamisasiat ovat niin konkreettisesti olleet täällä eduskunnassa käsiteltävänä, että niistä on täällä äänestetty, joten siitä on olemassa eduskunnan enemmistöpäätös. Tämä ratkaisu on täällä selkeästi tehty.

Mitä tulee varuskuntien tai kiinteistöjen kuntoon yleensä puolustushallinnossa, tämä on varmasti sellainen ikuisuuskytymys ja pitkän aikavälin ongelma johtuen varmasti siitä, että Puolustusvoimat on valtavan kiinteistömassan haltija. Siellä on jatkuvasti vuosikausia tehty peruskorjaustyötä ja tietysti rakennettu uutta, joten tilanne on kyllä parantunut koko ajan. Mutta varmasti on yksittäisiä kohteita, joissa puutteita edelleen on ja toivon, että mahdollisimman pian pystytään näihin paneutumaan. Nyt esimerkiksi työllisyysmäärärahoissa saatiin nimenomaan varuskuntien peruskorjaustyöhön rahaa ja siinäkin tilanne hieman korjaantui, mutta työtä kyllä tällä saralla riittää.

Kyllä Puolustusvoimia koskee samat työsuojelumääräykset kuin muitakin työpaikkoja, joten työsuojelumääräysten vastaisia tiloja en helposti kyllä usko siellä tällä hetkellä olevan. Siellä on ollut kiinteistöjä, joissa on homevaurioita. Siellä on nimenomaan työsuojeluviranomaisten toimesta työnteko kielletty ja juuri tämän tapaisia kiinteistöjä korjataan tai poistetaan käytöstä.

Mitä tulee siihen, montako taisteluhelikopteria tarvittaisiin kuljetuksen suojaksi, tämä on kysymys, johon kukaan ei varmasti tällä hetkellä pysty vastaamaan, koska niin kuin olen jo aiemmin todennut, tiedetään tarve ja nyt halutaan selvittää, mitkä ovat ne vaihtoehdot, minkälaisella hankinnalla voidaan tämä tarve tyydyttää. Siinä tietysti on olemassa vaihtoehtoja, jotka merkitsevät sitä, että hankitaan esimerkiksi pieni lukumäärä näitä kuljetushelikoptereita, jotka pystyvät suurempia joukkoja kuljettamaan, tai enemmän pienempiä helikoptereita jne. Se, miten ne suojautuvat itse tai miten niitä suojataan, on tietysti asiantuntijoiden selvitettävänä parhailaan. Ja kuten olen moneen kertaan todennut, tämä raami, josta nyt on kyse, tämä 7,7 miljardia, johon helikopteritkin sisältyvät, asettaa tietysti raamin kaikelle suunnittelutyölle, minkä puitteissa voidaan toimia.

Mitä sitten tarvitaan lisää mahdollisesti tulevaisuudessa, se riippuu siitä, mihin taloudelliset resurssit antavat myöten ja minkälaisia tarpeita

todetaan jatkossa, esimerkiksi tukeutumisjärjestelmien lisäämistä, kenttien rakentamista enemmän kuin alun perin tehdään tai aseiden hankkimista lisää. Mutta sehän on kaikki uuden käsitteilyn ja pohdinnan tulos. Tämä tilausvaltuus, jota nyt esitetään, riittää tämän helikopterijärjestelmän luomiseen ja helikoptereiden hankintaan.

Ed. L a m m i n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kaiken tämän jälkeen olen entistä vakuuttuneempi siitä, että on todella hyvä lykätä tätä asiaa eteenpäin ja katsoa, niin kuin sanoin jo tuossa puheessa, kääntää joka kivi, mitä tässä esiintyy, ettei tule ikäviä yllätyksiä, ettei meitä päästä syyttämään, etteivät edustajat lue, mitä eteen tuodaan. Otetaan nyt ihan tarkalleen tämä homma alusta alkaen, a:sta alkaen, mitä tässä on tapahtumassa.

Vielä noihin varuskuntiin, minun täytyy todella tarkistaa tämä asia. Minulle on nimenomaan valiokunnassa sanottu, että tämä on ministeriön peukalon alla ja varuskuntien lakkauttamiset on päätetty asia, eikä siihen eduskunta voi mitään. Siitä oli turha keskustella varsinkin sen jälkeen, kun valiokunta oli käynyt Oulussa. Olen sitten saanut väärää informaatiota.

Puolustusministeri T a i n a : Arvoisa puhemies! En tiedä, kuka ja millä mandaatilla on ed. Lammiselle näin todennut, mutta toistan vielä sen, että puolustusselonteon käsittelyn yhteydessä pohdittiin myöskin sitä vaihtoehtoa, että selonteko ei sisältäisi kokonaisuutta siltä osin, mikä koskee varuskuntia johtuen siitä, että kuuluu ministeriön toimivallan piiriin tehdä niistä päätös. Mutta hallitus halusi tuoda tämän kokonaisuuden esiin, niin että edustajilla on tiedossa kaikki seikat, mitkä tähän asiaan liittyvät. Eduskunta päätti tästä asiasta, toistan sen vielä keran, jopa äänestämällä siitä suuressa salissa.

P u h e m i e s : Siirrymme 89 puheenvuoron pyytäjän puhujalistaan.

Ed. P o l v i : Arvoisa rouva puhemies! Hallituksen talousarviesitys kokonaisuudessaan tukee hallitusohjelmassa omaksuttua talouspoliittista linjaa, joka tähtää valtiontalouden alijäämän kestävään supistamiseen, velkasuhteen kääntämiseen laskuun, alhaiseen korkotasoon ja samalla tuotannon nousuun. Siltä osin asetetut tavoitteet ovat näköjään saavutettavissa. Sen sijaan hallituksen ohjelmassaan erääksi keskeisimmäksi tavoitteeksi asettama työttömyyden puo-

littaminen on edelleen toivottoman etäällä. Vaikka työttömyyden arvioidaan kokonaisuudessaan alenevan tämän vuoden 15 prosentista 13,5 prosenttiin, on laskuvauhti edelleen liian hidas, ja osassa maata työttömyys on jämähtänyt parinkymmenen prosentin pintaan ja jopa sen ylikin.

Minusta hallitus näyttää talousarviesityksessään perusteettomasti luottavan markkinoiden vetävän muun muassa vapaarahoitteisen asuntotuotannon nousuun ja samalla pelkää yleisesti rakentamisen ylikuumenemista. Myönteisenä seikkana on todettava, että maan joillakin osaluilla rakentaminen on vilkastunut ja kohentanut samalla työttömyystilannetta. Samalla kuitenkin on syytä tiedostaa, että huomattavassa osassa maata rakentamisessa ei ole tapahtunut mitään merkittävää vilkastumista puhumattaakaan mistään ylikuumenemisesta. Esimerkiksi Itä-Suomessa, jossa kuumenemisestä ei ole näkynyt merkkiäkään, rakennusalan työvoimasta lähes kolmannes on edelleen työttömänä. Sen vuoksi niin tuettua asuntorakentamista kuin valtionosuushankkeita on yksityiskohtaisia ratkaisuja tehtäessä suunnattava erityisesti näille korkean työttömyyden alueille. Lisäksi on seurattava asuntotuotantotavoitteiden toteutumista ja tarvittaessa lisättävä lainojen myöntämisvaltuutusta, mikäli näitä asetettuja tavoitteita ei muuten saavuteta.

Valtiontalouden tarkastusviraston mukaan talousarviesityksen perustelut eivät tarjoa nykyisellään riittävää tietopohjaa eduskunnan budjettivallan käytölle. Yhdyn tietyiltä osin tarkastusviraston raportissaan esittämään näemykseen. Ymmärrän kyllä täysin sen, että jokaisesta siltarumpua ja tienpätkää ei yksityiskohtaisesti voida talousarviossa eritellä, mutta enemmän erittelyjä ja tietoja kyllä kaipaan.

Minua on jäänyt erityisesti kiinnostamaan se, millä tavalla valtion talousarviesityksessä on huomioitu valtioneuvoston periaatepäätös Itä-Suomen kehittämiseksi. Valtioneuvostohan toteisi kuluvan vuoden helmikuussa, että Itä-Suomen asema muuhun maahan nähden on viime vuosina heikentynyt, ja päätti samalla kehityserojen kasvun pysäyttämiseksi edistää alueen taloutta ja työllisyyttä erityistoimenpitein. Samalla se edellytti, että asianomaiset ministeriöt huomioivat Itä-Suomen erityisaseman valtion talousarviota sekä muita päätöksiä valmisteltaessa kohdistamalla alueelle erityispanostuksia.

Minä en löytänyt mitään merkittäviä erityispanostuksia tuosta budjetista. Mitään tavanomaista poikkeavaa panostusta siitä ei ilmene.

Toivottavasti ministeriöt kuitenkin noudattavat valtioneuvoston päätöstä, jolloin ne erityispanostukset tulevat toteutetuiksi pitkien momenttien sisältä, mihin on eri yhteyksissä viitattu. Siihen meillä Itä-Suomessa on lupa uskoa, niin moneen kertaan nämä lupaukset on annettu.

Vasemmistoliitto pitää tavoitteena, että kaikille kansalaisille taataan välttämättömät peruspalvelut ja perusturva kunkin varallisuudesta riippumatta. Taloudellinen liikkumavara ja sen kehitys asettaa luonnollisesti rajansa niiden tasolle. Taloutta koskevia tosiasioita enemmän niiden kehittämisen esteenä on kuitenkin eri toimijoiden erisuuntaiset arvot ja arvostukset. Erityisesti se tulee näkyviin talousarvion valmistelun ja myös sen käsittelyn yhteydessä.

Taloudellisen liikkumavaran kaventumisen seurauksena budjetin valmistelussa näyttää korostuvan liikaa ahdas ekonomistinen näkökulma, jota valtiovarainministeriön virkamieskoneisto edustaa. Sille näyttää olevan alistetun koko yhteiskuntapolitiikan linjaukset, mikä sinänsä on vahinko. Se näkökulma on auttamattomasti liian suppea ja on vaarassa johtaa epäoikeudenmukaisiin ratkaisuihin ja eriarvoisuuden lisääntymiseen niin kansalaisten kuin myös eri alueiden välillä.

Kannustavuuden lisäämisen välttämättömydestä puhuvilla tuntuu edelleen olevan ajattelun lähtökohtana se, että nykyinen sosiaaliturvan taso on niin korkea, että kansalaisten ei kannata mennä työhön. Sen vuoksi työttömyyden alentamiseksi tarvitaan toisaalta keppikuuria eli sosiaaliturvan leikkauksia ja toisaalta työssäolevien palkitsemista verohelpotuksin ja muokkaamalla tulonsiirtojärjestelmää uuteen asentoon. Tuloloukkutyöryhmän aikaansaannos edustaa osaltaan juuri tuota ajattelumallia. Siinä ajattelussa kuitenkin unohdetaan kokonaan se tosiasia, että korkea työttömyys johtuu työpaikkojen riittämättömyydestä eikä lainkaan työttömien työhaluttomuudesta.

Perusturvan leikkaaminen, vaikkakin se tapahtuu kannustavuuden nimissä, ei synnytä yhtään uutta työpaikkaa vaan päinvastoin johtaa niiden vähenemiseen. Jos samalla kannustavuuden nimissä leikataan viimesijaistakin perusturvaa, ratkaisut tapahtuvat pelkästään kaikkein heikoimmassa asemassa olevien kustannuksella. On selvää, että kulloinenkin taloustilanne asettaa tietyt reunaehdot tehtäville ratkaisuille. Nykyinen tilanne kuitenkin, jolloin tuotanto on korkeammalla tasolla kuin milloinkaan aikaisemmin, mahdollistaa perustoimeentulon turvaami-

sen jokaiselle. Kysymys on ensisijaisesti siitä, miten työ ja sen tulokset jaetaan. Niinpä tulo ratkaisun yhteydessä onkin ensisijaisesti panostettava työn jakamiseen, johon löytyy riittävästi ratkaisumalleja. Sen lisäksi siinä yhteydessä on huolehdittava, että veronalennusvara käytetään pienituloisten hyväksi.

Talousarvioesitykseen sisältyvä asumistukijärjestelmän laajentaminen on sinänsä myönteinen ja perusteltu uudistus tai muutos. Se, että sen maksumiehiksi esitetään toimeentulotuen saajat, on kuitenkin kestävämpi. Esitys on hallitusohjelman vastainen, ja minusta se loukkaisi myös kansalaisten perusoikeuksia. Toivottavasti perustuslakivaliokunta asiaa pohtiessaan päätyy samaan johtopäätökseen. Ymmärrän kyllä hyvin, että tuo esitys tyydyttää muun muassa kookoomusta, kuten ryhmäpuheenvuorossa todettiin. Tosin se, niin kuin eräät muutkin hallituspuolueet, tavoitteli vielä tuloloukkutyöryhmän yhteydessä 20 prosentin asumiskustannusten omavastuuosuutta sisällytettäväksi toimeentulotuen normiin. On myönnettävä, että tämä esitys on siitä jonkin verran jalostunut myönteiseen suuntaan, mutta edelleen pidän sitä kestävämmänä.

Vähäisenä mutta myönteisenä eleenä on mainittava talousarvioesitykseen sisältyvä työttömyyspäivärahan peruspäivärahan 2 markan korotus. Se, että se tavallaan maksetaan toisilla työttömällä, on kuitenkin epäonnistunut esitys, joka vaatii korjausta. Niin asumistukijärjestelmän muutoksen kuin työttömyysturvan peruspäivärahan korottamisen rahoittamisessa on valittu ratkaisumalli, joka edustaa tyyppiä "pannaan sokea taluttamaan rampaa".

Tuloverotusta koskevat ratkaisut talousarvioesityksen mukaan tehdään syksyllä neuvoteltavan tulo ratkaisun yhteydessä. Sen mukaan tuloverokevennykset kohdistetaan eri tuloluokkiin, painopisteinä pieni- ja keskituloiset palkansaajat. Tuo kireys jättää tilaa monille tulonnoille. Kattaako esimerkiksi termi "palkansaajat" vaikkapa työttömät? Mitä osaa tekstissä tulee painottaa? Minusta lähtökohtana on joka tapauksessa oltava sen, että verokevennykset suunnataan ensisijaisesti pienituloisille tulonsaajille, ei siis pelkästään palkansaajille. Käytännössä se merkitsee sitä, että tuo veronalennusvara joudutaan silloin hakemaan suurelta osin kuntien kukkarosta, koska pienituloisimmat eivät valtionveroa maksa tai maksavat sitä hyvin vähän. Kun kuntien asemaa jo muutenkin kuristetaan tässä esityksessä kohtuuttomasti, on mahdollinen ve-

ronalennus kompensoitava kuntasektorille kokonaisuudessaan.

Eläkkeensaajien verokevennyksistä ja niiden ajoituksista päättäminen on myös siirretty odotamaan tuloratkaisua, samoin kuin yritysverotus poistojärjestelmän osalta. On vain vaikea löytää perusteita näille siirroille. Kaiken kaikkiaan yhtymäkohtia tulosopimuspyötyään on vaikea löytää.

Eläkeläisten ylimääräisen sairausvakuutusmaksun alentamisesta on eduskunnan tahto olemassa ja tiedossa. Se tulisi toteuttaa vuoden alustalukien.

Myös yritysverotuksen uudistamisen yhteydessä lamaan vedoten silloin toteuttamatta jätetty verotuksessa hyväksyttävä poistojärjestelmä on syytä toteuttaa nyt, kun yrityksillä menee yleisesti ottaen hyvin. Se on eräs käyttökelpoinen keino tulojen lisäämiseksi ja mahdollistaa samalla kipeimpien leikkausten perumisen.

Talousarvioesitykseen sisältyy mittava muutokset kuntien ja valtion väliseen kustannustenjakoon. Jo aikaisemmin päätettyjen, ensi vuoden alusta voimaan tulevien leikkausten lisäksi kuntasektori yllätettiin jälleen uudella ylimääräisellä leikkauksella muuttamalla yhteisöveron jakoperusteita veronsaajien kesken. On myönnettävä, että yhteisöveron jakoperusteiden muutos on kuntien kesken oikeudenmukaisempi ratkaisu kuin valtiovarainministeriön alkuperäinen esitys leikata valtionosuuksien indeksikorotuksia.

Alkuperäinen esityshän olisi merkinnyt sitä, että leikkaus olisi painottunut erityisesti heikompisiin kuntiin, jolloin se olisi entisestään lisännyt kuntien talouseroja. Se, että talousarvioesitykseen sisältyvä leikkausmalli on kuntien kesken alkuperäistä oikeudenmukaisempi, ei kuitenkaan tee sitä oikeudenmukaiseksi kuntien ja valtion välisessä kustannustenjaossa. Tässä kuitenkin näyttää onnistuvan se menettelytapa, että kun tekee oikein pöyrityttävän esityksen, saa sen varjolla lävitse melkein yhtä tyrmistyttävän ratkaisun.

Kaiken kaikkiaan tuo muutosesitys on kuitenkin minusta lyhytnäköinen. Sen toteuttaminen toimii nykyisen hallituksen keskeisintä tavoitetta, työttömyyden puolittamista, vastaan. Käytännössä kunnilta valtion kassaan leikattu raha on suoraan poissa työllistämistä. Se johtaa sen tyyppiseen menettelyyn.

Pettymykseksi kuntien kannalta on kirjattava myös harkinnanvaraisen rahoitusavustuksen kohtalo. Vaikkakin se nousi budjettiriihessä 50 miljoonalla markalla, puuttuu siitä edelleen se

toinen 50 miljoonaa markkaa, jota valtionosuusuudistuksen yhteydessä aikanaan pidettiin lähtökohtana. Myös tuo puuttuva summa on suoraan poissa työllistämistä ja poissa nimenomaan niistä kunnista, joissa työttömyysaste on tällä hetkellä kaikkein korkein.

Helikopterihankintoja on niin pitkään käsitelty, että en ota niihin muuta kantaa kuin totean, että avoimen vekselin antaminen tulee yleensä kalliiksi. Siitä on syytä pidättyä.

Ed. K a u t t o (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Olen ed. Polven kanssa pitkälti samaa mieltä siitä, miten hän linjasi asuntopolitiikkaa. Pariin asiaan haluaisin kiinnittää huomiota.

Mielestäni asuntopolitiikkaa ei voida kohdentaa pelkästään työllisyysperustein, vaan on otettava huomioon myös se, mikä on asuntotilanne, kysyntätilanne, eri paikkakunnilla, ja erityisesti suuremmissa kaupungeissa tilanne alkaa olla erittäin kriittinen.

Sitten toinen asia. Hän epäili vapaarahoitteista asuntotuotantoa, kun on kirjattu, että se olisi 14 000. Minulla on tässä Rakennusteollisuuden Keskusliiton oma arvio, ja he ovat arvioineet, että niitä aloitettaisiin yhteensä 12 500, joista pääosa olisi omakotitaloja eli 7 000. Kyllä jonkinlaista pohjaa voidaan katsoa vapaarahoitteisten asuntojen määrän arvioinneilla olevan.

Ed. A l a - H a r j a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Polvi paheksuu kokoomuksen linjaa toimeentulotuen omavastuusuuden nostamisessa. Kuitenkin jos muistamme, kannustinloukkutyöryhmä teki esityksen, jossa nostettiin esiin omavastuuosuus, ja nyt selvitysmies Arajärven linjaukset myös viittaavat siihen, että meidän pitäisi yhteensovittaa asumistukea ja toimeentulotukea niin, että asumistukeen tulisi 7 prosentin omavastuuosuus. Olen sitä mieltä ja kokoomuksessa ollaan, että tämä voisi olla korkeampikin, koska samalla nostetaan asumistuen tasoa ja sitä tulorajaa, millä asumistukeen oikeutetaan.

Tämä on kannustavaa, koska se kannustaa vastaanottamaan työtä, koska työstä saatu tulo ei heti pudota asumistukea ja sillä tavalla pienennää käteen tulevaa rahaa. Siinä mielessä kokoomus haluaa kannustavaa sosiaalipolitiikkaa, jossa annetaan mahdollisuus saada jokaisesta työtulosta vähän enemmän käteen eivätkä sosiaaliset etuudet ole paremmat kuin työstä saatu tulo. Sen takia 7 prosentin asumismenojen omavastuu on aivan oikean suuntainen, ja aivan varmasti

kokoomus edelleen kannattaa sen nostamista, kun selvitetään, millä tavalla perheet voivat tätä kautta lisätä työpanosta ja omatoimisuutta. Siis kannustavuus on tässä hyvin tärkeää, ja samalla myös toimeentulotukimenot voivat laskea, koska ansiotulo nousee.

Ed. Polvi (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Ala-Harja oikeastaan toi esille sen tosiasian, että kokoomus pyrkii avoimesti siihen, että perustoimeentuloturva leikataan.

Meidän on syytä tiedostaa se tosiasia, että asumistuen saajat ja toimeentulotuen saajat välttämättä eivät ole sama ryhmä. Eli silloin aina kun lisätään asumistuen omavastuuosuutta toimeentulotukinormien sisään, se merkitsee käytännössä nimenomaan kaikkein heikko-osaisimpien etujen leikkaamista, josta hallitusohjelmassa on nimenomaan sovittu pidättäydyttävän. Siinä mielessä menettely ei täytä niitä sopimuksia, mitä hallituspuolueet ovat tehneet.

Ed. Rosen Dahl: Värderade talman! Jämfört med den utveckling för samhällsekonomin som presenterades i samband med budgetbehandlingen i fjol framställs framtidsutsikterna nu klart mera optimistiskt. Det gäller såväl produktionsökningen som sysselsättningen. Den positiva bilden störs bara av ett par siffror, nämligen det stora underskottet i statsekonomin trots den höga skattegraden, och statsekonomin skuldbörda med påföljande räntekostnader. Mot den bakgrunden kan man förstå budgetmakarnas strävan att minska budgetramarna. Regeringen ser inte heller några betydande riskfaktorer för den ekonomiska utvecklingen under förutsättning av att löneförhöjningarna förblir återhållsamma och att förberedelserna för Emu:s tredje etapp framskrider planenligt.

Puhemies! Työllisyyden parantaminen vaatii kestävästä tuotannon kasvua ja investointeja, jotka puolestaan edellyttävät hyvää kilpailukykyä ja alhaista reaalikorkoa. Yritysten, investojien ja kuluttajien odotusten tulee olla myönteisiä, jotta saavutettu suotuinen taloudellinen ilmapiiri pysyttäisiin säilyttämään.

On selvää, että suurin uhka tulee tällä hetkellä työmarkkinasektorilta, jolla lakkoalto on jo saanut kauhean alkunsa parhaiten palkatulla alalla. Alhaisten korkojen ja vakaan hintakehityksen edellytyksenä on kuitenkin kotimaisen kustannustasokehityksen jääminen hitaaksi. Tässä palkkakustannukset ovat avainasemassa.

Palkkainflaatiosta seuraa kilpailukykyimme romahtaminen.

Tätä taustaa vasten on varmasti viisasta politiikkaa hallitukselta pyrkiä olemaan mukana tulopoliittisessa pöydässä. Työmarkkinoiden toimijoille on kuitenkin oltava selvää, että kaikki veronalennukset on rahoitettava valtiontalouden lainanottoa kasvattamalla tai uusilla leikkauksilla, jotka kohdistuvat helposti niihin, jotka ovat yhteiskunnassa heikoimmassa asemassa ja tuista riippuvaisia.

Jotta tupoon liittyvät veronalennukset voitaisiin hyväksyä, koko ratkaisulla on oltava selvä työllisyysulottuvuus. Tuolloin on myös helpompi esittää kansantaloudellisia perusteluja veronalennuksille paketin tullessa eduskuntaan. Jos palkkaratkaisusta sen sijaan tulee inflaatiota kiihdyttävä ja se sitoo lisäksi poliittisen sektorin kädet kahdeksi vuodeksi eteenpäin ilman työllistävien veropoliittisten toimien tai ns. työelämän uudistusten toteuttamista, verohelpotuksia on vaikeampaa perustella tällaiseen ratkaisuun liittyen.

Budjetti on kyllä tiukka, mutta ei kuitenkaan tosi tiukka; olkoonkin, että sitä ei pystytty myöskään tasapainottamaan helikoptereiden hankintaan ehdotetulla 18 miljoonalla markalla. Koska tällainen päätös kuitenkin sitoisi seuraavan eduskunnankin pitkälti 2000-luvulle miljardihankintoihin, mielestäni näin ei voi tapahtua siitä huolimatta, että päätös asiasta on jo ilmeisesti harkittu puolustusneuvostossa. Asiasta on annettava kunnollinen selvitys eduskunnalle ja sen jälkeen harkitaan, voidaanko kuljetushelikoptereita antaa esimerkiksi rauhan aikana poliisin tai pelastuslaitoksen käyttöön vai onko niiden valmiusyistä seisottava koko ajan armeijan lentokonehalleissa.

Puolustuspolitiikka, joka vähentää miehistöä ja sen valmiutta, lakkauttaa yksikköjä, uhkaa Dragsviken ruotsinkielistä varuskuntaa vaatiin samaan aikaan useiden miljardien kuljetushelikoptereita, edellyttää kyllä selkeämpien perustelujen esittämistä meille, jotka teemme tulevaisuuden veronmaksajia sitovat päätökset.

Toinen arvostelua ansaitseva ehdotus budjetissa on bensiinin ja dieselin veron korotus. Tämä vero on nykyiselläänkin korkea. Veron korotus kohdistuu liian yksipuolisesti niihin, jotka hakevat vapaaehtoisesti työtä ja kulkevat pitkiä matkoja jopa vieraille paikkakunnille. Erityisesti tästä kärsivät syrjäseutujen työnhakijat, joilla ei ole käytettävissään subventoituja yleisiä kulkuneuvoja.

Talman! Positiivt i förslaget till statsbudget är att medel har reserverats för vattenvård för att få ett stopp på övergödningen i Finska viken och Skärgårdshavet. Vid sidan av utsläppen från St Petersburgsområdet är våra egna utsläpp av central betydelse för hur den lokala övergödningen utvecklas i Finska viken. Det gäller i första hand att fortsättningsvis minska på kväveutsläppen från bosättningscentra samt på fosfor- och kväveutsläpp från jordbruket. Urlakningen av näringsämnen minskar när gödslingsnivån sjunker och de övriga villkoren för jordbrukets miljöstöd uppfylles. Redan under åren 1990–95 sjönk jordbrukets kvävebelastning i Finska viken med 15 procent.

Utvecklingen går till denna del i positiv riktning, men kräver fortsatta satsningar från statsmaktens sida för att bosättnings-, industrins och jordbrukets nödvändiga miljöinvesteringar kan genomföras i snabb takt.

Medel behövs även för att miljösanera de cirka 1 000 insjöar som under tidigare årtionden belastats med orenat samhälls- och industriutsläpp. Ännu under decennierna lösgörs dessa näringsämnen under gynnsamma omständigheter. Näringsämnena upptas kontinuerligt i näringskedjan av alger, plankton och skräpfisk. Vid en sådan sanering av gamla synder kan situationen inte upphjälpas i våra vatten, trots att nya utsläpp förhindras genom en allt effektivare rening.

Jag tycker också om idén att inte tvångsinlösa fullt så mycken mark för Natura 2000 och att förslaget att spara någon miljard för miljöinvesteringar i vattenskyddets tecken är god. Den miljöplan som krävs för EU:s miljöstöd och de miljöinvesteringar som görs på lantgårdarna kräver att lantbrukscentralerna kan stå till tjänst med förslag till åtgärder för att i olika situationer förhindra näringsutsläpp. Mot den bakgrunden är det oacceptabelt att regeringen minskar lantbrukscentralernas anslag med 1 miljon mark, som är en liten summa mot bakgrunden av de medel som anslås för Natura 2000, men som kan vara avgörande för ett positivt resultat.

Puhemies! Maa- ja metsätalousministeriön pääluokka eroaa muista ministeriöistä siten, että 3/4 budjettimenoista johtuu EU-jäsenyydestä ja 2/3 menoista katetaan EU:lta tulevilla varoilla. EU:n maatalouspolitiikka on kuitenkin vuosisadan vaihteessa suurten muutosten edessä Agenda 2000:n ja uuden Wto-kierroksen puitteissa. Meidän on tämän vuoksi käytettävä jäljellä olevat vuoden maataloutemme kilpailukyvyyn rakenta-

miseen, jotta pystyisimme vastaamaan tulossa oleviin tuntuviin hinnanalennuksiin.

Maatalouden kehittämisrahaa tarvitaan tänä vuoksi rahoittamaan välttämättömät uudistukset ja tarvittavat ympäristöinvestoinnit. Ei ole hyväksyttävää, että rahastosta imuroidaan varoja valtiontalouden muiden tarpeiden kattamiseen. Nyt virinnyttä kiinnostusta investointeihin artiklan 141 mukaisiin hankkeisiin on hyödynnettävä ja C-alueella tehtävien investointien tukieitoja on tarkistettava kokonaisuuden kannalta. Meidän on muistettava, että Suomen elintarvikesektorilla on vain 800 päivää siirtymä kautta jäljellä. Sen jälkeen tämän sektorin on oltava EU-kunnossa.

Talman! Också skogssektorn bör få de skogsförbättringsmedel som är direkt sysselsättande och som bildar grunden för vår nationalekonomi. Detta gäller också de medel som behövs för att upprätthålla de 16 skogscentraler vi har. Utan planering och utan rådgivning kan inte de knappa skogsförbättringsmedlen användas effektivt. Viktiga organisationer får inte skrotas för att täcka kostnaderna för en misslyckad pensionsfinansiering inom ramen för Eläke-Tapio.

Under 1990-talet har skogscentralernas personal minskats från 1 800 till 1 000 personer. Detta måste räcka. Riksdagen inväntar även ett förslag till en modern lag för skogsvårdsföreningar, där dessa inte uppträder på den monopoliserade skogsindustrins villkor utan ges möjlighet att fullt verka skogsbruket till fromma.

Inom fiskerisektorn står vi inför en reform av kvoteringen av lax- och torskfisket, där yrkesfiskarna måste få förtur före fritidsfiskarnas intresse. Om några veckor börjar också förhandlingarna om Finlands undantagsvillkor att fiska strömming för foderändamål. Trots att strömmingen i allt större utsträckning räknas som livsmedel behöver vi fortsättningsvis kunna fiska även foderströmming. Regeringen budgeterar minskade intäkter från fiskevårdsavgifterna på grund av att olika grupper har befriats från avgiften. Enligt riksdagens kläm i fjol borde medel motsvarande tidigare anslag reserveras för fiskevårdens behov.

Lääniuudistuksella on vaikutuksia viehekalustumaksuista kertyviin varoihin, jotka on ohjattava vesien omistajille korvauksena pakkokalastuksesta. Nykyinen viehekalastusmaksu, joka on 150 markkaa vuodessa kokonaisen suurläänin alueella tai 35 markkaa seitsemältä vuorokaudelta, ei vastaa alkuunkaan vapaasta kalas-

tusoikeudesta yksityisvesille suurläänin alueella saatavaa hyötyä. Myös maa- ja metsätalousvaliokunta katsoi viehekalastusta koskevassa mietinnössään, että maksua on tarkistettava läänien vähetessä ja tullessa suuremmiksi.

Som nylänning har jag svårt att förstå att vår viktigaste isfria hamn i Hangö ännu inte kan få den vägförbättring som har efterlysts i tiotal år. Tyvärr är tyngdpunkten i vägprojektet ännu förlagd vid byggandet av korta sträckor motorväg, medan vägnätet i övrigt hotas av förfall. I övrigt hoppas jag att staten inte stöder byggandet av en ny storhamn i Helsingfors, medan man lämnar de nuvarande hamnarna vid sydkusten åt sitt öde. Förutom Hangö har vi hamnar i Ingå, Sköldvik, Valkom och Kotka. Farlederna behöver fördjupas och förbindelserna inåt landet bör förbättras från dessa hamnar. Ett exempel är riksväg 6 mot Kouvola. Jag hoppas därför, herr talman, att statsbudgeten på dessa punkter kan justeras i statsutskottet inom ramen för budgetramarna.

Puhetta on ryhtynyt johtamaan toinen varapuhemies Törnqvist.

Ed. R ä s ä n e n : Arvoisa puhemies! Talousarvioesityksen merkittävin puute on mielestäni sen heikko ote suurimpaan ongelmaamme, työttömyyteen. On täysin liioiteltua, jopa hupaisaa puhua historiallisesta työvoimapolitiikan perusuudistuksesta, jopa Suomen-mallista.

Eräät kohdat budjetissa kyllä ansaitsevat kiitosta työllisyydenkin kannalta, esimerkiksi tietotekniikka-alan koulutuspaikkojen merkittävä lisääminen ja yhdistelmätuen esittelemine. Mutta tässä yhteydessä toivon, että työministeriö huolehtisi siitä, että työvoimatoimistot eivät toimisi perinteisten työtapojensa mukaan, joissa etsitään kaikki mahdolliset perustelut, joilla voitaisiin estää tuen käyttö ja näin työttömän työllistämisen.

Hallituksen taholta on ainakin ministeri Niinistön toimesta penätty kristilliseltä liitoltakin käytännön ehdotuksia työllistämispolitiikkaan. Olemme useaan kertaan esittäneet, että työnantajalle tulisi antaa vaihtoehto siten, että hän joko maksaa työttömyysvakuutusmaksut, sotumaksut, tai vastaavalla summalla palkkaa lisää työvoimaa. Tämä käytäntö laskisi varmuudella työttömyyden lukuihin, joista nyt voidaan vain haaveilla.

Kun tämänkertainen budjetti veroratkaisuihin on sidottu tulopoliittisiin neuvotteluihin, niin hallituksen tavoitteena tulisi näissä neuvotteluissa olla se, että koko palkankorotus- ja tuloveronalennusvara käytettäisiin työttömyyden hoitoon. Työllisyyden kannalta olisi hedelmällisempää se, että palkkauksen sivukuluja leikattaisiin kuin että tuloveroa yleisesti ottaen vain alennettaisiin.

Hallitus tyytyy omassa työllisyystoiminnassaan valitettavan vähäpätöisiin toimenpiteisiin. Joissakin kohdin voidaan kysyä jopa myös niiden tarkoituksenmukaisuutta. 200 000:tta työtöntä koskeva työnhakukoulutus on yksi näistä kohdista, jotka jäävät kysymykseksi. Onko todella niin, että puuttuva työnhakutaito on osasyynä näin suuren joukon kohdalla?

Hallitukselta toivoisi enemmän otetta ja huolta koko kansan hyvinvoinnista. Valitettavasti näyttää siltä, että maallamme on pitkälti hyvinvoivien, hyvin menestyvien ihmisten hallitus. Tuloveroratkaisun kohdalla päätösvalan siirtäminen eduskunnalta työmarkkinaosapuolille kertoo pitkälti tästä. Työmarkkinapöydissä ovat edustettuina pääoman haltijat ja työssäkäyvät ihmiset. Nämä ihmiset ovat vähemmistö Suomen kansasta.

Korporatistinen harvainvalta ei ole kansanvaltaa, demokratiaa. Aikaisempina vuosina vasemmistopuolueita on arvosteltu liiallisesta sitoutumisesta työmarkkinajärjestöihin. Nyt tämä sama kritiikki täytyy ulottaa myös kokoomusministereihin.

Ministeri Niinistö on puolustellut työmarkkinajärjestöjen valtaa tuloveroihin siten, että näin saavutetaan koko kansantaloutta hyödyttävä ratkaisu. Kuitenkin herää kysymys siitä, keitä tämä koko kansantalous edustaa. Ratkaisuja eivät ole tekemässä näissä pöydissä työttömät, lapset, opiskelijat, eläkeläiset, kotiäidit ja -isät. Tällä linjalla voitaisiin työmarkkinapöytiin siirtää koko kansantaloutta hyödyttävät ratkaisut tulonsiirroista, vaikkapa lapsilisistä ja toimeentulotuesta. Itse asiassa valitettavasti tämä onkin ollut hallituksen linja aiemminkin. Muistellaanpa vaikka sairauspäivärahan leikkausta, joka ulottui ainoastaan niihin ryhmiin, jotka eivät olleet näissä neuvottelupöydissä edustettuina.

Periaatteellisella tasolla on kysymys varsinkin suuresta asiasta. Sata vuotta sitten päätösvalta kunnalliskokouksissa oli sidottu isännän omaisuuteen ja äänivalta valtiollisissa vaaleissa suku- puoleen ja yhteiskunnalliseen asemaan. Täytyy toivoa, ettei historia tule toistamaan itseään.

Työmarkkinajärjestöillä ja niiden ratkaisulla on luonnollisesti suuri vaikutus koko kansantalouden kehitykseen. Tämä ei kuitenkaan saa johtaa siihen, että niille annetaan vielä nykyistä enemmän valtaa. Eli työmarkkinajärjestöjen ei tule saada viime kädessä päättää valtion verotuksesta ja tulonjaosta.

On merkittävää, että hallituksesta löytyy jatkuvasti tahtoa alkoholijuomien verotuksen alentamiseen. Samalla valtiontalous on edelleen alijäämäinen ja jokainen veromarkka tärkeä. Alkoholinkulutuksen sivukulut ovat tunnetusti suuret ja alkoholinkulutus hintojen laskiessa nousevaa. Tämän on historia näyttänyt moneen kertaan.

Hallitus perustelee alkoholijuomien verotuksen alentamista paineilla Euroopan unionin suunnasta. Tällä hetkellä ei meillä ole kuitenkaan pakottavaa syytä muuttaa ensi vuoden budjetin osalta suomalaista verotusta. Ajatus siitä, että kotimainen alkoholiteollisuus kärsii ja valtion verotulot pienenevät, kun suomalaiset lähtevät halvempien juomien hakuun alemman verotuksen maihin, on spekulatiota. Normaali suomalainen ei matkusta Saksaan parin viinipullon tähden. Kuluttaja osaa kyllä laskea hankintansa kokonaiskustannukset. Etenkään niin kauan kun Ruotsissa säilytetään Suomea lähellä oleva alkoholiverotuksen taso, käytännön syitä oman verotasomme alentamiselle ei ole.

Hallituksen perusteluissa todetaan näin: "Suomessa alkoholilainsäädännön ja alkoholipolitiikan perustavoitteena on alkoholista aiheutuvien haittojen ehkäiseminen. Alkoholipolitiikan keskeinen keino perustavoitteen saavuttamiseksi on alkoholinkulutuksen rajoittaminen." Näin siis hallituksen esityksessä.

Mielestäni nyt olisi syytä toteuttaa näitä alkoholipolitiikan terveitä periaatteita. Näennäinen eurooppalaistuminen ei voi olla tätä tärkeämpää.

Sitten joku sana joukkoliikenteen arvonlisäveron suunnittelusta korotuksesta, mikä on mielestäni myös hyvin surullinen tarina. Hallituspuolueiden sisältäkin on jo moneen kertaan tässä salissa myönnetty, että lupaukset ovat tältäkin osin tulleet rikotuksi. Aikoinaan hallitusohjelmaan kirjattiin, että joukkoliikennettä tullaan kehittämään ja tukemaan verotuksen keinoin.

Sinänsä hallitusohjelmasta lipsumisesta ei ole mitään poikkeuksellista. Näin on tapahtunut muissakin kohdin, mutta merkittävää on se, että jopa vielä elokuksessa valtioneuvoston periaatepäätöksessä todettiin ja hallitus julisti, että se kehittää julkisen liikenteen palveluja liikenteen

yleisen kasvun hillitsemiseksi, ja luvattiin, että verotuksella vaikutetaan samaan suuntaan ja sovelletaan joukkoliikenteeseen muiden EU-maiden tapaan yleistä arvonlisäveroa alemmaa verokantaa.

Joukkoliikenteen käyttäjälle palvelun hinta on hyvin merkittävä peruste käyttöpäätöksiä tehtäessä. Hintojen nosto verojen kautta ei ole julkisen liikenteen kehittämistä. Niin Finnair, Linja-autoliitto, Paikallisliikenneliitto, Taksiliitto, VR, Liikenneliitto jne. ovat kaikki ennustaneet matkustajamäärien suotuisan kehityksen häiriintyvän hintojen noustessa. Periaatepäätöksessä esitetty lupaus toimimisesta muiden EU-maiden tapaan jää arvonlisäveron noustessa ontoksi. Keskimäärin arvonlisävero joukkoliikenteessä on EU:ssa 5 prosenttia. Britanniassa veroa ei peritä lainkaan.

Joukkoliikenteen aseman heikentäminen ei ole hyvinvoinnin, yhteisvastuun ja tasa-arvon politiikkaa. Kyseessä on ratkaisu, joka osaltaan vahvistaa yhteiskunnan rakenteellista jakautumista. Joukkoliikenteen käyttäjät ovat tyypillisesti pienituloisia ja naisia. Tasa-arvon ja ympäristöpolitiikan kannalta katsoen on omituista heikentää joukkoliikenteen vetovoimaa korottamalla sen verotusta. Suhteellinen haitta jokaisesta yksityisauton käyttöön hintojen nousun takia jäävästä tai siirtyvästä on paljon suurempi kuin pelkkä lippu- ja verotulojen menetys. Merkittävää on, että hallituksen mielestä oli tärkeämpää ja kiireellisempää laskea viinien kuin joukkoliikenteen verotusta. Yhteiskunnan ja ympäristön hyöty joukkoliikenteellä kuljetusta matkasta on jostain aivan muuta kuin hyöty kulutetusta viinipullost.

Ministeri Niinistö arvosteli eilen kristillistä liittoa vaatimuksista tasapainottaa budjetti sosiaalisesti. Toisin kuin hän väitti, olemme olleet useissa yhteyksissä tukemassa kipeitä mutta välttämättömiä leikkauksia. Hyväksyimme leikkauksen sairauspäivärahasta, sen leikkaustason, mutta emme hallituksen esittämällä tavalla, jossa leikkaus kohdistettiin vain tulottomiin ja vähätuloisiin. Leikkaus olisi tullut tehdä tasaisesti kaikkiin tulotasoihin ulottuen. Annoimme tukemme kuntien valtionosuuksien leikkauksiin, mutta emme hyväksyneet harkinnanvaraisen avustuksen liian pientä tasoa. Itse tuin sivistysvaliokunnan jäsenenä jopa sosiaalisesti oikeudenmukaisettua opintotuen leikkausta.

Eduskunta on joutunut tekemään kipeitä lapsiperheiden, ikääntyneiden ja työttömien arkea koskettavia leikkauksia ja tehnyt niitä hallituk-

sen ohjaamana vielä melko epäoikeudenmukaisesti ja epäsosiaalisesti. Tätä taustaa vasten on kohtuutonta vaatia eduskunnalta ilman parempia selvityksiä ja parempia perusteluja tukea miljardiluokan helikopterihankkeelle. Uskottava, tehokas ja moderni puolustuskyky on tärkeä tavoite, mutta voidaan hyvin perustellusti kysyä, onko helikopterihanke tällä aikataululla ja tässä laajuudessa välttämätön tämän päämäärän saavuttamiseksi. Mielestäni tämä on se kysymys, johon tulisi saada selkeämpi ja perustellumpi vastaus, ennen kuin tälle hankkeelle voidaan antaa hyväksyntä. Olen kyllä kuunnellut hyvin tarkkaan ministeri Tainan puheet tänään, mutta itseäni ne eivät ole vakuuttaneet.

Kun kiireelliseksi ja tarpeelliseksi nähdylle esipetushankkeelle ei löytynyt ensi vuodeksi 350:tä miljoonaa, on mielestäni kohtuutonta vaatia eduskuntaa nielaisemaan purematta hanketta, joka merkitsee tulevana vuosina useita miljardeja markkoja.

Ed. Mönkäre merkitään läsnä olevaksi.

Ed. T. Pohjola: Arvoisa rouva puhemies! Suomessa on aika myöntää, että pelkkä talouskasvu tai markkinavoimat eivät ratkaise työttömyyttä. Talouskasvua tarvitaan työttömyyden alentamiseksi, mutta lisäksi tarvitaan yhteiskunnallisia toimia. On hyvä asia, että työttömyys alenee, mutta markkinavoimat eivät ole kiinnostuneita kasvavasta pitkäaikaistyöttömyydestä. Minä uskon, että me voimme omilla päätöksillämme vaikuttaa niin, etteivät kauhukuvat toteudu.

Tilastokeskuksen tuoreet mittaukset kertovat, että tuloerot ovat kaiken aikaa kasvamassa, vaikka tulonjako on Suomessa vielä maailman tasaisinta. Osa tutkijoistamme aivan oikein pelkää, että Suomi on ajautumassa pikku hiljaa kohti luokkakajoa, jossa köyhät köyhtyvät ja rikkaat rikastuvat.

Pitkäaikaistyöttömyyden katkaisemiseen kohdistuvilla työministeriön toimenpiteillä ja satsaamalla resursseja kaupunkien asunalaishoidon ihmisten hyvinvointiin voimme estää yhteiskuntatieteiden professori Risto Sänkiähon ja monien muiden pelot. Hän arvioi, että ellei asioihin pikaisesti puututa, on Suomessa muutamassa kymmenessä vuodessa asunalaishoitoa, joissa työttömyys siirtyy isältä pojalle. Näillä alueilla uuden ajan ryyssyrannan jooseppeja ovat pitkäai-

kaistyttömät ja muuten sivistisyhteiskunnan ulkopuolelle tipahtaneet. Alueen perusrakenne leimautuu työttömyydellä, rikollisuudella, alkoholismilla ja huumeongelmien lisääntymisellä. Suurimpiin kaupunkeihin syntyy köyhyyslummeja, hökkelikyliä etelän malliin. Yläluokka asui omilla tarkasti vartioituilla alueilla omaisuutta suojellen. Poliisivalvonta ja yksityiset vartioliikkeet yleistyvät.

Työministeriössä on laitettu arvot järjestyseen ja on etsitty uusia toimenpiteitä pitkäaikaistyöttömyyden alentamiseksi. Valtion ensi vuoden talousarvioesityksessä työllisyyspolitiikassa siirrytään uuteen Suomen malliin. Työttömyys-turvasta siirrytään työllisyysturvaan. Järjestöille, työnantajille tai kunnille myönnetään yhdistelmä-tukena 5 000 markkaa kuukaudessa vuoden ajan, mikäli työllistää kaksi vuotta työttömänä olleen pitkäaikaistyttömän. Suomen uudessa työllistämismallissa on useita muitakin parannuksia, joihin tässä salissa on useissa puheenvuoroissa kiinnitetty huomiota.

Tukityöllistämisen tarpeellisuus on kyseenalaistettu useiden toimesta. Hyvänä esimerkkinä käynee, että Oulun työttömien yhdistyksen tukityöllistetyistä 20:stä 17 työllistyi avoimelle sektorille kesken tukityöjakson tai heti tukijakson loputtua. Suomen pahimmilla työttömyysalueilla, Kainuussa, Koillismaalla ja Iijokilaaksossa, työttömyyden kesto on huomattavasti lyhyempi kuin suurissa kaupungeissa, koska työvoimahal-linnon tukitoimenpiteet ovat kohdentuneet aivan oikein pahimmille työttömyysalueille.

Pitkäaikaistyöttömyys on suurien kaupunkien asunalaishoidon räjähdysmäisesti kasvava ongelma. Oulussakin on lähiöitä, joissa työikäisestä väestöstä joka toinen on työttömänä. Helsingissä ongelma on vielä hälyttävämpi. Se aiheuttaa syrjäytymistä ja sosiaalista turvattomuutta.

Olin erityisen iloinen, kun sisäministeriö perusti kaupunkipoliittisen työryhmän etsimään keinoja kaupunkilähiöiden ihmisten auttamiseksi, mutta olen pettynyt, kun tähän tarkoitukseen ei ole esitetty penniäkään rahaa ensi vuoden talousarvioesityksessä. Pelkillä korulauseilla ongelmia ei ratkaista. Tiedän, että hallintoministeri Jouni Backman esitti määrärahaa, mutta valtiovarainministeri Niinistö tyrmäsi esityksen. Toivon, että valtiovarainministeriössäkin suvaitaan arvokeskustelun pohjalta asiantuntijaministeriöiden esitykset. Asia voidaan vielä korjata. Se vaatisi päätöksen, että tältä vuodelta jakamattomana olevasta Raha-automaattiyhdistyksen 250

miljoonasta markasta korvamerkittäisiin tulevassa lisätalousarviossa 60 miljoonaa markkaa kaupunkilähiöiden ihmisten auttamiseen. Rahaa voisivat hakea myös asukasyhdistykset. Lisäksi tarvitaan ministeriöiden välistä hyvää yhteistyötä tämän suuren ongelman ratkaisemiseksi. Raha-automaattiyhdistykselle kertyneillä rahoilla ei saa lyhentää valtion velkaa, vaan rahat on käytettävä alkuperäiseen tarkoitukseen.

Arvoisa puhemies! Meillä kansanedustajilla on suuri vastuu tulevaisuudesta, tulevaisuuden Suomesta. Minä uskon edelleen suomalaisen hyvinvointiyhteiskuntaan, joka ei jätä pulaan joutuneita yksin. Siksi toivon ymmärrystä kaupunkien asumalähiöiden ihmisten auttamiseksi. Kauniit korulauseet budjetin perusteluissa eivät riitä. Tarvitsemme rahallisia panoksia.

Kuntien valtionosuusleikkauksia ei toteuteta indeksikorotuksia alentamalla vaan yhteisövero- tuoton kasvusta. Yhteisöveron tuotto on kasvanut ensimmäisen puolivuotiskauden aikana edellisestä vuodesta 86 prosenttia. Tämä on oikeudenmukainen päätös. Väitän, että tällä päätöksellä toteutettiin myös aluepolitiikkaa.

On myönnettävä, että kuntien välillä on suuria eroja. Siksi kuntien harkinnanvaraista valtionosuutta korotetaan 50 miljoonalla markalla. Korotuksen tulisi kuitenkin olla 100 miljoonaa markkaa selvitysmies Kosken esityksen pohjalta.

Oma aiheensa on nykyinen yhteisöverojen epäoikeudenmukainen jakoperuste. Tavoitteena on, että jakoperusteet oikeudenmukaistetaan vastaamaan nykypäivää vuoden 1999 alusta lukien.

Työmatkakustannuksen omarahoitusosuus nousee 2 500 markasta 3 000 markkaan. Jos haluamme kannustaa ihmisiä ottamaan lyhytaikaisia töitä vastaan, on työmatkakustannusten verovähennys huomioitava myös lyhyissä työsuhteissa.

Toinen työmatkoihin liittyvä ongelma on niillä, joiden työmatka on noin 60–70 kilometriä päivässä eikä ole mahdollisuutta käyttää julkisia liikennepalveluja. Tämäkin ongelma poistuisi, kun verottaja hyväksyisi ensimmäisen 5 000 kilometrin matkalta verovähennyksen 1,20 markkaa. Verovähennykset, vuorotteluvapaan korvausprosentin korottaminen ja eläkeläisten sairausvakuutusmaksun alentaminen jätettiin tuponeuvottelujen yhteyteen. Sosiaalisesti oikeudenmukaisinta ja järkevintä olisi laskea ruoan arvonlisäveroa. Siitä hyötyisivät niin pienipalkkaiset lapsiperheet, työttömät, opiskelijat kuin eläkeläisetkin. Se lisäisi kulutusta ja toisi palvelu-

aloille uusia työpaikkoja. Mikäli kuitenkin päädytään tuloveron alentamiseen, tulee se kohdentaa pieni- ja keskituloihin. Tällöin on löydettävä yhteisymmärrys siitä, miten pieni- ja keskituloisuus määritellään.

En oikein ymmärrä, miksi valtion budjettia leikataan lisää dollarin kurssivaihtelun vuoksi. On jäänyt vähälle kertominen siitä, ketkä tästä hyötyvät, eli tietenkin vientiteollisuus. Eikö olisi oikeudenmukaista, että se osallistuisi esimerkiksi suhdanneveron kautta yhteisiin talkoisiin?

Arvoisa puhemies! Olen iloinen, että liikunta koetaan osaksi hyvinvointipolitiikkaa. Liikunnan ja terveyden myönteiset yhteydet tunnustetaan. Ikääntyvän väestömme terveyden sekä työ- ja toimintakyvyn säilyttämiseksi taloudellisesti edullisin ja väestön kannalta miellyttävin vaihtoehto on liikuntapalvelujen lisääminen. Lähes kaikki suomalaisten kansantaudit kytkeytyvät liikunnan puutteeseen.

Lasten ja nuorten kasvuun ja kehitykseen liikunnan vaikutukset ovat lähes korvaamattomia. Koulu-uudistuksen myötä jo vähentynyt koulu- liikunnan asema on heikentymässä. Lamavuosina koulujen kerhotoiminta ajettiin alas. On huolestuttavaa, kun jo 13-vuotiailla tytöillä on todettu osteoporoosia, joka aiheutuu liikunnan laiminlyönnistä ja vääristä ruokatottumuksista. Toivon vakavaa keskustelua koululain uudistuksen yhteydessä liikunnan merkityksestä koululaisten hyvinvointiin ja terveyteen.

Positiivista budjetissa on, että liikuntamarkat lisääntyvät 27 miljoonalla markalla ja liikuntapalvelujen arvonlisäosuus pienenee 4 prosenttia. Paikallisiin liikunnan työllisyysprojekteihin osoitetaan työministeriön menokehyksestä 60 miljoonaa markkaa. Vääryys on edelleen liikunnan osuuden laskeminen veikkausvoittovarojen tuotosta.

Toinen ongelma on, ettei liikuntapaikkoja varten myönnettyjen lainojen palautuksia ja korkotuloja, 26 miljoonaa markkaa, ohjata liikuntapaikkarakentamiseen. Me tiedämme, että esimerkiksi uimahallit on pääosin rakennettu 70-luvulla ja ne tarvitsevat pikaisesti peruskorjausta.

Suurin epäoikeudenmukaisuus on mielestäni se, että liikunnan ammatillinen koulutus rahoitetaan pääosin veikkausvoittovaroilla, vaikka kaikki muu ammatillinen koulutus kustannetaan verovaroin.

Me kaikki olemme saaneet suruksemme lukea voimakkaasti kasvaneista hukkumisonnettomuuksista tänä kesänä. Vuodessa hukkuneiden

määrä on kasvanut räjähdysmäisesti. Lasten ja nuorten osuus on kasvanut huolestuttavasti. Syynä on uimataidottomuus. Kuntien säästötoimet ovat vähentäneet ja monissa kunnissa jopa lopettaneet koulujen uinninopetuksen. Kunnat rikkovat opetushallituksen 5.1.1994 vahvistamaa opetussuunnitelmaa, jonka mukaan oppilailla on oikeus uinninopetukseen.

Tein talousarvioaloitteen, jonka on allekirjoittanut muuten 115 edustajaa, että opetusministeriö myöntäisi erillisen 300 000 markan projektirahan Uimaopetus- ja hengenpelastusliitolle, jotta tutkittaisiin koulujen uinninopetuksen ja kansalaisten uimataidon tila Suomessa ja ryhdyttäisiin toimenpiteisiin niin, että jokainen suomalainen saavuttaisi uimataidon. Muistutan vuosi sitten keväällä käydystä vesiliikenneläin keskustelusta. Silloin mm. liikennevaliokunnan lausunnossa korostettiin lasten oikeutta uinninopetukseen ja sitä, että opetuksella ja valistuksella hukkumisonnettomuuksiin voidaan parhaiten vaikuttaa.

Arvoisa puhemies! Valtion talousarviosta käytävän keskustelun aiheeksi tulee ilman muuta puolustusministeriön pääluokkaan kuuluva puolustusmateriaalin hankinta. Ensimmäisenä haluaisin kiinnittää huomiota hankintamenojen siihen osaan, joka koskee jo myönnettyjen tilausvaltuuksien maksuista vastaamista. Surullisen kuulut F-18 Hornet-torjuntahävittäjät ovat tuomassa valtiolle mittavan lisälaskun mm. valuuttakurssien muuttumisen vuoksi. Ilman tätä lisälaskuakin Hornetit ovat sitoneet eduskunnan kädet ja johtaneet kehitykseen, joka on sekä valtiontalouden, työllisyyden että maanpuolustuksenkin kannalta kyseenalainen. Juuri niiden vuoksi on toimintamenoja jouduttu supistamaan, varuskuntia sulkemaan ja kertausharjoituksia karsimaan. Juuri niitä koskevan vuonna 1992 tehdyn päätöksen vuoksi meillä on kohta käsissämme Puolustusvoimat, jonka varusmiehet ovat heikosti koulutettuja ja jonka reserviläiset ovat kokonaan koulutusta vailla.

Jotta emme tekisi Maavoimien osalta samaa virhettä, jonka teimme Ilmavoimien kalustohankinnassa, on budjettiin merkitty 7,8 miljardin markan tilausvaltuus otettava nyt kriittiseen käsitteelyyn. Meidän on tiedettävä ainakin seuraavaa: Kuinka paljon summasta käytetään ulkomaisen helikopterikaluston hankintaan; paljonko se maksaa; kuinka paljon uuden asetyypin käyttöönotto lisää koulutus- ja henkilöstön palkkauskuluja; mistä ne rahat otetaan? Ilman kunnollisia, seikkaperäisiä vastauksia näihin kysy-

myksiin en halua olla tukemassa tilausvaltuuksien myöntämistä.

Oululaisena kansanedustajana minulla on aivan erityinen näkökulma Puolustusvoimien uudelleenjärjestelyyn. Minulla on hyvässä muistissa Pohjan prikaatin katkera lakkauttamispäätös. Eduskunta edellytti, että lakkauttaminen ei saa johtaa irtisanomisiin. Tiedän, että henkilöstön kanssa käytävät keskustelut ovat kesken ja tiedot henkilöstöjärjestelyistä valmistuvat tämän kuun loppuun mennessä. Olen yrittänyt kaikin keinoin vaikuttaa siihen, ettei tässä vaikeassa taloudellisessa tilanteessa myönnetä lisäbudjetissa rahaa uusinvestointeihin. Inhimillisintä olisi siirtää investointeja ja antaa lisää aikaa henkilöstön sopeutamiseen.

Arvoisa puhemies! Lopuksi haluaisin käyttää puheenvuoron valtion vastuusta omista työnteekijöistään. Meillä on vastuu valtion yritysten ja liikelaitosten henkilökunnasta. Meidän on huolehdittava siitä, ettei liiketoiminnan tehostaminen merkitse työnteekijöiden riistämistä ja turvattomuutta. Tässä asiassa yhdistämme sosiaalisen oikeudenmukaisuuden ja taloudellisen tarkoituksenmukaisuuden. Pitämällä huolta henkilöstön eduista ja oikeuksista varmistamme, että liikelaitosten toiminnan tehostaminen tapahtuu muuten kuin vain pudottamalla palkkoja, heikentämällä työsuhteitten ehtoja ja lisäämällä työnteekijöiden turvattomuutta.

Vastuun kantaminen henkilöstön oikeuksista on valtion kiinteistöjen hoidosta vastaavan Engel-yhtymä Oy:n kohdalla ollut tähän mennessä varsin kyseenalaista. Yhtiöittäminen yhteydessä syntyneet ristiriidat ratkaistiin tavalla, joka jättää kysymyksiä auki. Valtion talousarvion mukaan valtioneuvostolle ollaan antamassa oikeus hyväksyä omistusjärjestelyitä, jotka merkitsevät tai ainakin voivat merkitä Engel-yhtymä Oy:n yksityistämistä. Toivon, että tässä asiassa edetään varovasti, otetaan henkilöstöjärjestöjen pyytämä aikalisä ja annetaan yhtiön henkilöstön sopeutua nykytilaan ennen uudistusten jatkamista.

Ed. N u r m i : Arvoisa rouva puhemies! Budjettikirjassa, kirjaa lukiessa, on niin hyviä kuin huonojakin puolia. On hyvä, että budjetin loppusummaa on pienennetty. Se antaa ihmisille päätäjistä vaikutelman, että he sittenkin ymmärtävät kansantalouden päälle jonkin verran.

Ekä budjetin loppusummaa olisi pitänyt pienentää rohkeammin. Ilman lainsäädännön muutoksia tulevat säästöt ihmisille sietämättömiksi.

Tällä lainsäädännöllä on tultu säästöjen päähän. On uskallettava uudistaa lakeja tämän päivän vaatimuksia vastaaviksi.

Linja, että kulutusta verotetaan työn sijasta, on oikea, mutta siinäkin on poikkeuksia. Syrjäseutujen ja maaseudun asukkaille joukkoliikenteen arvonlisäveroprosentin nostaminen ja bensiinin hinnan nousu on raskas isku. Maaseutua vaaditaan asutetuksi ja elinvoimaiseksi, toisaalta kaikki sieltä viedään: joukkoliikenne, kyläkaupat, postit, pankit ja kauppa-autot.

Niille, jotka asuvat maaseudulla, tulisi taata kohtuulliset asioimis- ja liikkumismahdollisuudet. Esimerkiksi heille voisi verotuksellisesti tulla kysymykseen pitkän matkan lisästä annettava verohuojennus. Eihän maaseudulla voi laittaa lapsia linja-autoon vietäväksi hoitoon, koska maaseudulla ei ole enää kunnon linja-autopalveluja. Niinpä vanhemmat vievät lapset päivähoitoon omalla autolla pitkienkin matkojen päästä.

Eläkeläisten sairausvakuutusmaksua on alennettava. On valitettavaa, että sairausvakuutusmaksun laskemista ja veropäätöksiä ei voida tehdä budjetin yhteydessä, vaikka ymmärrän kyllä tehdyn ratkaisun. Parempi näinkin kuin ei mitään.

Työllistämisessä kotitalouksien työllistäminen oli positiivinen päätös. Kuitenkin työllistäminen olisi tehokkaampaa, jos kotona tehdyn työn palkkaus olisi sivukuluineen kokonaisuudessaan verotuksessa vähennyskelpoinen. Tällöin välttyttäisiin alipalkkaukselta ja palkkaus olisi kohdallaan.

Kehitysalueilla yritykset saavat verohelpotuksia. Mielestäni esimerkiksi yrityksiä, jotka ovat Lahden alueella, olisi syytä huomioida vastaavanlaisesti. Näitä yrityksiä olisi autettava voimistamaan toimintojaan ensinnäkin, koska siellä on terveitä ja toimivia yrityksiä, ja toiseksi, koska ne voisivat työllistää ihmisiä työttömyyden runtelemalla alueella. Koska verohelpotukset menevät kehitysalueelle, kyseessä olevat yritykset kärsivät vääristyneestä tilanteesta, ja saattaapa olla, että hyväkin yritys jää kehittymättä.

Taloudellisen kasvun aika on kyettävä hyödyntämään mahdollisimman hyvin. Silloin olemme vahvoja ottamaan vastaan taloudellisia iskuja laman jälleen ilmestyessä. Lisäksi pimeän työn tarkastukset pitäisi ottaa tehokkaammin käyttöön. Kaiken kaikkiaan kaikkien suomalaisten on saatava osallistua työelämään ja tämän maan kehittämiseen.

Muita hyviä asioita ovat muun muassa lääkkeiden hintojen lasku sekä verotuksen ja sairaus-

vakuutusmaksun alennus, josta jo mainitsin. Kaikki tulonsaajat pitäisi ottaa veronalennusten piiriin. Painopiste voi olla mielellään pieni- ja keskituloisilla.

Valitettavia asioita, jotka pitäisi korjata pikaisesti, ovat muun muassa poliisin määrärahojen puutteellisuus ja metsäkeskuksen riittämättömät resurssit.

Varsinkin alle kolmevuotiaiden päivähoito tulisi ensisijaisesti järjestää kotona tai kodinomaisissa olosuhteissa. Lapsiperheiden, jotka hoitavat lapsiaan kotona, tulee saada muun muassa tasavertainen verotuskohtelu verrattuna niihin, jotka hoitavat lapsiaan päivähoiton toimesta. Muutenkin lasten ja nuorten asioissa tässäkin budjetissa on roimasti kehittämisen varaa.

Kansainvälinen paine johtanee jalkaväki-miinoista luopumiseen puolustuksen osana. Tämä on Suomelle katkera puolustuksellinen ja taloudellinen isku.

Helikopterit ovat jalkaväki-miinojen kallis vastine. Helikopterihankintojen suunnittelusta voi todeta, että valitettavasti emme löytäneet puolustusvoimille 3 miljardia markkaa hallituskauden alussa. Olisimme tällöin ehkä voineet säilyttää kertausharjoitukset ja perinteisen suomalaisen armeijan. Tämä tie valittiin, ja tämä tie näyttää olevan ainoa realiteetti omatoimisuuden säilyttämiseksi.

Ellemme pidä maastamme huolta ja seiso omilla jaloillamme, saattaa olla, että toisen valan alle joutuessamme emme enää voi valittaa kurjista oloistamme ja tehdä parannuksia, kuten nyt voimme. Tarttukaamme töihin!

Puhetta on ryhtynyt johtamaan ensimmäinen varapuhemies Pesälä.

Ed. T i u s a n e n : Arvoisa puhemies! Vuoden 98 talousarvion valmistelu ansaitsee sen kritiikin, jota se on täällä salissa kohdannut, eikä nimenomaan opposition puolelta vaan hallitusryhmien taholta. Talousarvioon oleellisimmin vaikuttavia tekijöitä, kuten muun muassa talousarvion raameja, muutettiin lähinnä pääministerin ja valtiovarainministerin keskinäisellä välipuheella, muita ministereitä kehoitettiin lukemaan Turun Sanomien kolumneja. Kuuman ja kauniin kesän valtalajikkeena tässä maassa rehotti siis ruiskaunokki ja kaiken yläpuolella, tai paremminkin takana, vaikutti hymyilevä ja tyytyväinen valtiovarainministeri. Muut ministerit,

ei tietenkään pääministeri, olivat sitten enemmän kesannolla onnellisen tietämättöminä valtiovarainministeriön virkamiesten junailuista.

Tähän asiantilaan ovat kiinnittäneet huomiota niin ryhmäpuheenjohtaja Erkki Tuomioja, puheenjohtaja Satu Hassi kuin myös ryhmäpuheenjohtaja Eva Biaudet. Kritiikki on siis perusteltua. Kabinetti- ja kähmintäpolitiikan koeteltu keino, uuden merkityksellisen asian tuominen päätettäväksi suoraan pöydälle ilman edeltä käyvää keskustelua ja puntarointia, oli valtiovarainministeriön taktiikka. Sokki- ja yllätysvaikutus toi tietysti menestystä osan ministereistä tultua tietämättöminä yllätetyiksi.

Vaatus keskeisten talousarviolinjausten käsittelystä koko valtioneuvoston voimin on perusteltu ja kannatettava. Keskustelu, jossa eduskunnan tulee olla myös mukana luonnollisesti välillisesti, on syytä käydä hyvissä ajoin keväällä. Budjettiriihestä ei tule luoda kauhukabinettia, jonne valtiovarainministeri tuo taktisen kikkailun.

Ministeriöiden mahdollisuus hoitaa sektoriaan järkevällä ja tasapainoisella tavalla ei onnistu, jos aikaisemmin sovittuja talousarvion raameja muutetaan ja jos valtiovarainministeri superministerinä ja -ministeriönä työntää käteensä sektoriministeriöiden alueelle poistaen valikoidusti ministeriöissä valmisteltuja hankkeita. Tällöin ammattiministeriön asiantuntevuus ohitetaan hallinnollisen notaarin tai kamreerin ottein. Tuloksena on, arvoisa puhemies, huonoa valtionhallintoa.

Näyttääkö hallitusohjelma sitten tulleen toteutetuksi budjettiesityksessä, vai onko niin, että budjettiesitys näyttää hallitusohjelmalle pitkään? Ongelmallista on talousarvioesityksen suhde hallitusohjelmaan. Hallitusohjelmahan toteaa, että ei leikata kaikkein heikko-osaisimpien turvaa. Hallitusohjelman vastaisena voidaan pitää asumistukeen sisällytettyä 7 prosentin omavastuuosuutta, joka leikkaa tukea kaikkein heikko-osaisimmilta kansalaisilta. On nurinkurista, jos budjettiesitys pysyy hallitusohjelman vastaisena. Tässä eduskunnan sosiaali- ja terveysvaliokunnalla sekä luonnollisesti valtiovarainvaliokunnalla jaostoinen on vastuu.

Hallitusohjelma toteaa edelleen: "Joukkoliikenteen käytettävyyttä ja kilpailukykyä tuetaan säilyttämällä joukkoliikenteen arvonlisävero nykyisellään." Budjettiesitys rikkoo tässä ei ainoastaan hallitusohjelman henkeä vaan myös suoraan sen kirjainta. Joukkoliikenteen arvonlisäveron nosto 6:sta 8 prosenttiin vaikuttaa ehkä vähäiseltä. Kuitenkin korotuksen kerrannaisvaiku-

tukset ovat huomattavia. Julkisen liikenteen menopaineita nostava ratkaisu tulisi kompensoida. Talousarvion esitys sähköveron poistamisesta raideliikenteeltä on tämän suuntainen.

Vuoden 98 talousarviossa esitetään joukkoliikenteen ostomäärärahoihin vähennystä tämän vuoden tasosta 30 miljoonaa markkaa. Leikkauksesta on ositettu 20 miljoonaa markkaa linja-autoliikenteelle ja noin 10 miljoonaa markkaa Valtionrautateille. Kuluvan vuoden budjetissa on VR-Yhtymä Osakeyhtiöltä jo jätetty ostamatta palveluja 15 miljoonalla markalla vastoin aikaisempaa Suomen hallituksen tekemää sopimusta.

Arvoisa puhemies! Talousarvioesitystä voi aiheesta syyttää työllistämisen sivuuttamisesta. Väitteen tueksi on valitettavan helppo löytää perusteita. Ikävintä on rakentamisen heikentäminen. Peruskorjausmäärärahojen piikki on kylläkin avoin kuten tähänkin saakka, ja taloyhtiöitä ja osakkeenomistajia voi edelleen kannustaa peruskorjaukseen. Sitä vastoin huonosti uhkaa käydä maamme homekouluille ja homesairaaloloille. Homevauriorakennusten kunnostamismäärärahoista leikattiin sosiaali- ja terveysministeriöltä 110 miljoonaa markkaa ja vastaavasti opetusministeriön hallinnonalalta lähes 90 miljoonaa markkaa, yhteensä siis noin 200 miljoonaa.

Puolustushallinnon rakennuslaitokselta on leikattu 80 miljoonaa markkaa. Tilanne on siis kestämaton. Puolustushallinnon rakennusten laskennallinen kiinteistöjen huoltoväli on 300 vuotta. Sitä pystyttäisiin lyhentämään ja niin kutsutusti korjausvelkaa lyhentämään, mikäli 1 prosentti kiinteistöjen jälleenhankinta-arvosta käytettäisiin peruskorjaukseen. Nyt varuskunnissa kukkii home, eivät siis ruiskaunokit. Samalla kenraalikunta haikailee lisää asejärjestelmiä varusmiesten ja henkilökunnan joutuessa palvelemaan terveyden kannalta kyseenalaisissa olosuhteissa.

Homevaurioisten päiväkotien, koulujen, terveyskeskusten, varuskuntien ja sairaaloiden saneeraustoimenpiteet ovat joutuneet siis valtiovarainministeriön säästögiljotiini uhreiksi. Tyypiltään säästö päätös kuuluu erityisen selkeästi nk. väärän säästämisen luokkaan. Homealtistusten seurausten myöhempi korvaaminen tulee yhteiskunnalle paljon kalliimmaksi. Saavutetun säästön ylittää aiheutettu haitta homealtistumisen jatkumisena, sen seurauksien hoitokuluina ja erilaisten väliaikaisratkaisujen hintana.

Rakentaminen ei ole likuumentunut. Talous-

arvioesityksen uudet aikaisempaa tiukemmat raamit on saavutettu muun muassa vähentämällä 1,5 miljardia markkaa aravarahoitusta ja korotettua rakentamista. Tältä osalta budjettiesitys heikentää, samalla tavoin kuin on aikaisemmin mainittu, maamme suurimman ongelman työttömyyden ratkaisemista. Meillä on joukoittain järkevää rakentamista. Todellakin ylikuumentuneet vuokra-asuntojen hinnat on saatava alas. Tämä toteutuu vuokra-asuntoja rakentamalla. Valitettavasti hallituksen budjettiesitys ei anna tähän kylliksi mahdollisuuksia.

Verotuksen ongelmat on siirretty syksyn tupopöytäan. Verotuksen helpottamisen painopiste on todella kohdistettava pienituloisiin. Se on tärkeää koko kansantalouden kannalta, ja tässä viittaan muun muassa ed. Soininvaaran analyysiin eiliseltä päivältä, miksi näin on. Valtiovainministeriön ja kokoomuksen eduskuntaryhmän puheenvuorot kuitenkin viestivät valitettavasti muuta. Mikäli veroalennukset toteutetaan läpi taulukon, niiden todellinen työllistymistä lisäävä vaikutus katoaa.

Eläkeläisillä ei puolestaan ole edustajaansa tupopöydässä. Eduskunnan pitää pystyä itse poistamaan eläkeläisten ylimääräinen 3 prosenttiyksikön sairausvakuutusmaksu. Eduskunta on maksun myös säättänyt. Ylimääräinen sairausvakuutusmaksu tulee poistaa täysimääräisesti pieniltä ja keskisuurilta eläkkeiltä. Kuunnellessani tarkkaan valtiovarainministeri Niinistön kannanottoa ja kokoomuksen ryhmäpuheenvuoroa vaikuttaa siltä, että valtiovarainministerin puole on kiinnostunut lähinnä suurta eläkettä nauttivien eduista. Eläkeläisten kohdalla on kyse niiden ihmisten elämänsä täysipainoisesta turvaamisesta, jotka ovat tämän maan rakentaneet.

Arvoisa puhemies! Tällä hetkellä eivät vain pienet maalauskunnat elä taloudellisten ongelmien keskellä. Yhä useampi suurempikin kaupunki on joutunut ongelmiin. Tämä on johtanut näissä kaupungeissa nopeihin ja huonosti valmisteltuihin sekä ennakoituihin ratkaisuihin. Päätöksien pohjalla ei ole arvokeskustelua vaan usein hyvin yksinkertainen säästötavoitteen prosenttimääräinen jyvitys eri hallintokunnille. Tästä on seurauksena sairaalaosastojen sulkemisia, vanhusten kotipalvelujen lopettamista ja niiden yksityistämistä avun tarvitsijan ulottumattomiin. Valtakunnallisissa mitassa kuntien erilaisuus ja epäyhteismitallisuus on kasvava ongelma.

Erityisen epäoikeudenmukainen ja perusteton on yhteisöveron jako. Kotkan ja vaikkapa

Imatran kaltaiset teollisuuspaikkakunnat ovat jatkuvasti nettomenettäjiä. Kotkan kohdalla tämä merkitsee 50 miljoonaa markkaa vuositasolla, Imatran kaupungin menetys on suhteellisesti vielä suurempi, noin 30 miljoonaa markkaa vuodessa. Nykyajan pohjana on tunnetusti pysähtynyt ja epäoikeudenmukainen jakopohja. Tilannetta selvittämään on perustettu työryhmä. Nyt odotellaan valtiovarainministeriön ja verohallituksen työryhmältä lausuntoa laaditusta uudesta laskentamallista. Asialla on erityinen kiire, ja totean, että varsin moni edustaja on tähän asiaan ennen minua jo kiinnittänyt huomiota.

Myönteistä toki hallituksen budjettiesityksessä myös on. Lääkkeiden ja kirjojen arvonlisäveron lasku 4 prosenttiyksiköllä on luonnollisesti myönteistä. Ongelma lääkkeiden osalta on kuitenkin siinä, hyötyvätkö lääkkeiden käyttäjät tästä. Onkin selkeästi katsottava, että kaikkien lääketyyppien kohdalla hintojen alenema toteutuu. Rahassa lääkkeiden ja kirjojen arvonlisäveron lasku 12 prosentista 8:aan on luonnollisesti myönteinen, ja se on arvioitu noin 300 miljoonan markan suuriseksi.

Rakentamisen leikkaamista tulee kompensoida lisäbudjetilla. Lohtuna tästä voisi toimia syksyn lisäbudjetti, jonne mahtuisi vaikkapa Valkealan varuskunnan 15 miljoonan markan koulutusrakennus. Tältäkin osin on kyse työllisyydestä. Yksi rakentajan työpaikka poikii, kuten tiedämme, yhdestä kahteen muuta työpaikkaa.

Lopuksi, arvoisa puhemies, budjettiesityksen armeijalle tuleva 7 760 miljoonan markan tilausvaltuus aiheuttaisi runsaan miljardin markan paineen vuosien 2000–2006 budjetteihin. Heliokopterikaupat kuuluvat ketjuun, jonka seuraava rengas on niiden aseistaminen, erilaiset viestintälaitteet, koulutus jne. Eduskuntaa ja suomalaisia ollaan sitomassa niihin menoihin, jotka ovat parhaillaan koettavien Hornet-laskujen luokkaa. Tämä yritys on ehdottomasti torjuttava.

Ed. Aittomäki (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Tiisanen, niin kuin monet muutkin vasemmistoliton edustajat, kävi ripittäytymässä toteamalla olevansa pahoillaan siitä, että budjetti ei kaikilta osin vastaa hallitusohjelman lausumaa siitä, että kaikkein vähäosaisimpien asemaa ei heikennetä. Ei tämän, ed. Tiisanen, pitäisi teille sen paremmin kuin muillekaan vasemmistolaisille olla mitenkään outoa. Jos katsotaan meneillään olevan vuoden budjettia, sen veroratkaisuthan merkitsivät sitä, että vähätuloi-

set ja eläkeläiset eivät saaneet markan markkaa alennusta verotuksessaan, kun sen sijaan kaikki veroalennukset keskittyivät. Mitä suurempituloinen, sitä suurempi oli veroale. Näinhän se oli, ed. Tiusanen. Tämä oli ihan selvä. Tuttua teille on tämä asia, köyhän aseman huonontaminen.

Minä vain uskon, ed. Tiusanen, ja painakaa mieleenne: Kun tupopöydässä käytetään jonkinlaisina pelimerkkeinä tai kaupantekovälineinä verotuskysymyksiä, ei siellä köyhän ja runnotun asia paljon paina, kun siellä tehdään sopimuksia. Vähäosaiset, vähätuloiset ja eläkeläiset jäävät veroalennusten ulkopuolelle. Sen sijaan kauppaa tehdään niillä ehdoilla kuin siellä tehdään. Sitten taas taivastellaan seuraavan budjetin aikana, että voi voi, kun tällä tavalla kävi. Vasemmistoliitolla se näyttää käyvän vuodesta toiseen samalla tavalla. Puhutaan köyhän ihmisen asiasta kauniisti budjetin yhteydessä, mutta loppujen lopuksi köyhä ja kurja ihminen on heikommalla kuin koskaan teidän hallintokautenne jälkeen.

Ed. T i u s a n e n (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Aittoniemellä on varmasti paljon enemmän kokemusta kuin allekirjoittaneella köyhän ihmisen aseman huonontamisessa. Edellisen eduskunnan aikana toki esimerkiksi eläkeläisille tuotettiin tällainen viisas asia kuin kansaneläkemaksu. Silloin nostettiin sairausvakuutusmaksun 3 ylimääräistä prosenttiyksikköä. Tehtiin koko joukko muita vastaavan tyyppisiä ratkaisuja, jotka ovat nimenomaan mainitsemanne köyhän eläkeläisen kannalta kestävämpiä. Kansaneläkemaksun alentamisen suoritti nykyhallitus ja poistamisen suoritti nykyhallitus, mikä on positiivinen asia. Siitä, missä sairausvakuutusmaksun alenema pitäisi toteuttaa, olen kanssanne samaa mieltä, jos te olette myös sitä mieltä, että se olisi ollut eduskunnan ja olisi eduskunnan eikä tupopöydän tehtävä. Siellä todellakaan ei ole eläkeläisillä omaa edustusta.

Ed. L i n d q v i s t (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Tiusanen ei halunnutkaan ymmärtää sitä tilannetta, missä Ahon hallitus toimi ja missä nykyinen hallitus toimii, tai sitten hän ei ymmärrä kylmiä talouselämän numeroita. Silloin elettiin todella vaikeita talouselämän aikoja, jolloin joka päivä työttömyys lisääntyi ja yritykset saneerasivat väkeä ulos johtuen edellisen sinipunahallituksenkin osittaisesta toiminnasta, osittain kansainvälisestä lamasta.

Silloin hallitus kuitenkin toimi oikeudenmukaisesti kaikkia kansalaisryhmiä kohtaan. Sil-

loin ei tullut palkankorotuksia. Silloin lisättiin työntekijöille maksuja. Silloin myös lisättiin maksuja eläkeläisille. Sen sijaan te annoitte verohelpotuksia meille kaikille palkansaajille, mutta eläkeläiset ja työttömät jäivät siitä ulkopuolelle.

Ed. M. P i e t i k ä i n e n : Herr talman! Förslaget till statsbudget, där vårens budgetramar stramas åt, är ur ekonomisk synvinkel väl motiverat. Det är nu under stigande konjunktur som det här är en chans att få statsekonomin på fötter igen. Den allmänna målsättningen och riktningen är den rätta, men själv processen inför budgetmanglingen måste kritiseras.

Den snabba nedbantningen av budgetens slutsumma kom som en överraskning och därför är det mera nödvändigt än under tidigare år för riksdagen att se till att de föreslagna inbesparingsmomenten är motiverade och träffar rätt. Min uppfattning är att riksdagen blir tvungen att göra tyngdpunktsförskjutningar inom de nu givna ramarna.

Puhemies! Tulen puheenvuorossani kiinnittämään huomiota lähinnä kahteen sektoriin nimitäin opetusministeriön ja sosiaali- ja terveystieteiden ministeriön hallinnonalaan.

Opetuksen ja tutkimuksen osalta on syytä panna merkille, että budjetin loppusumma on kasvanut aiempiin vuosiin verrattuna, mikä on tietysti ilahduttavaa. Monia myönteisiä asioita onkin syytä kirjata, muun muassa yliopistomäärärahojen kasvu 200 miljoonalla markalla ja toimivan myöntäminen neljälle uudelle ammattikorkeakoululle. Iloitsen myös siitä, että suunniteltu ruotsinkielisille vammaisille tarkoitettu erityispedagoginen resurssikeskus voi käynnistyä ensi vuonna.

Huolta sen sijaan tunnen peruskouluista kuntiin kohdistuvien leikkausten vuoksi. Olemme vaarallisella tiellä, jos kunnat joutuvat leikkaamaan koulumäärärahoja. Myös hallituksen säästöehdotukset rakentamis- ja korjausmäärärahoista aiheuttavat huolta. Homevauriot ovat aikapommeja, jotka voivat johtaa astmaan ja pysyvään oppilaiden ja koulun työntekijöiden invalideettiin. Tähän terveysongelmaan kiinnitti myös ed. Tiusanen huomiota puheenvuorossaan. Jos säästöt johtavat välttämättömän saneerauksen lykkäämiseen, kuten yksi asiantuntijoista, joita olemme ehtineet kuulla valtiovarainvaliokunnan sivistys- ja tiedejaostossa, pelkäsi, teemme vastuuttomia päätöksiä. Tällaiseen en ole valmis myötävaikuttamaan.

Toistan aiemmin esittämäni pettymyksen siitä, että kaikkia koskevaa esikouluoikeutta ei sisälly budjettiehdotukseen. Itse asiassa ensi vuoden budjetissa otetaan askel taaksepäin. Vuotuinen 1 000 esikoulupaikan lisäys koululaitoksen piirissä on pysäytetty. Kuuden vuoden ajan esikoulun laajennus on tapahtunut siten, että esimerkiksi tänä syksynä meillä on jo 6 000 lasta, jotka käyvät ala-asteen koulun esikoululuokkaa. Sen lisäksi, että esikoulun sisältöä on mielestäni kehitettävä myös ensi vuonna siitä riippumatta, onko esikoulu sijoitettu päiväkotiin vai kouluun, katson, että 1 000 uutta paikkaa on perustettava myös ensi vuonna. Palaan asiaan valiokuntakäsittelyssä.

Talman! Lagen om stöd för skolresor har nyligen trätt i kraft. Den innebär i sig ett välkommet statligt ansvar för finansieringen av skolresorna för yrskole- och gymnasieelever. I praktiken har det dock visat sig att lagen inte i tillräcklig grad beaktar ungdomar som bor i skärgården och glesbygderna. Lagen och förordningen verkar vara i behov av en korrigering.

Sosiaali- ja terveystaloudessa on myös joukko kysymysmerkkejä ja puutteita. Aluksi haluan kuitenkin todeta, että käynnissä oleva työ toimeentulotuen uudistamiseksi on myönteistä. Tukijärjestelmien viidakkoon vaatii selkeyttämistä, ja selvitysmies Pentti Arajärven kehitystyö onkin tervetullut.

Kysymys lapsiasiavaltuutetusta näyttää olevan ratkaisematta, vai onko valmistelussa ehkä ajateltu, että 1.9.1998 perustettavan toisen apulaisoikeusasiamiehen viran yhtenä painopistealueena olisivat lapset ja lastensuojelukysymykset. Se voisi mielestäni olla hyväksyttävissä oleva vaihtoehto.

Herr talman! Jag är missbelåten över att en sänkning av den extra sjukförsäkringspremien för pensionärer inte ingår i förslaget. Riksdagen har uttryckligen krävt att den extra sjukförsäkringspremien för pensionstagare år 1998 kan sänkas med minst 1 penni per skattöre. Det är ett minimikrav.

Avslutningsvis vill jag ta upp två andra frågor. För det första: regeringens utlovade stöd till västra Nyland. Det är inte lätt att hitta västnyländska projekt i budgeten. Det är i varje fall glädjande att anslagen för stöd och utveckling av kollektivtrafiken utökades med 20 miljoner mark under budgetmänglingen, vilket torde möjliggöra att

trafiken på bland annat banavsnittet Hangö — Karis fortsätter. Däremot saknas anslag för vägen Hangö — Skogby och den vägen är i fruktansvärt dåligt skick. Jag vill betona att också anslag för sysselsättning bör riktas till regionen. Ett konkret projekt som är värt allt stöd är till exempel regiongruppen Pomovästs olika aktiviteter och tyngdpunktssatsningar. Gruppens verksamhetsområde är Ekenäs, Hangö, Ingå, Karis, Kyrkslätt, Pojo och Sjundeå.

On myönteistä, että budjetissa puututaan ympäristöongelmiin ja Itämereen. Olkoon kesän leväkukinta herätyskellona kaikille. Itämeren konkreettinen toimenpideohjelma on välttämätön.

Talman! Det är positivt att budgeten tar upp miljöproblemen och Östersjön. Sommarens algblooming bör tjäna som en väckarklocka för alla. Ett konkret åtgärdsprogram för Östersjön är nödvändigt.

Ed. R e h u l a : Arvoisa herra puhemies! Valtio ja kunnat muodostavat julkistaloudellisen kokonaisuuden. Tätä mieltä oli muun muassa valtiovarainministeri esitellessään budjettia eduskunnalle. Meistä jokainen tunnustaa valtiontalouden edelleen jatkuvat ongelmat. Kuntien ongelmista sen sijaan osa keskeisistäkin päättäjistä näyttää olevan vähintäänkin kahta mieltä.

Kuntien rahoitusasemaa on heikennetty monista lupauksista huolimatta, viimeisimmäksi nyt käsittelyssä olevalla budjettiesityksellä yhteensä 2,8 miljardilla markalla. Summa sisältää toki jo aiemmin sovittuja valtionosuuksien leikkauksia — tähän Kuntaliittokin on aikanaan tyytynyt — ja aiemmin päätettyjä velvoitteita. Valtion osallistuminen kuntien palvelutuotannon rahoittamiseen on käytännössä järjestelmien muutokset pois lukien lähes puoliintunut kuluva vuosikymmenen aikana.

Kunnat ovat osaltaan olleet hyvinkin kantamassa oman vastuunsa yhteisistä ongelmistamme. Ei tarvitse tällä hetkellä olla kummoinenkaan ennustajaeukko, kun jo nyt voi sanoa, että syksyn tupon veroratkaisuissa ollaan kuntien päänen menoksi jälleen kerran puuttumassa kuntien verokertymään. Valtionosuuslupien on jäljellä vielä yli 22 miljardia markkaa.

Turhia ovat olleet ne lupaukset, jotka kuntien isille valtion taholta annettiin muun muassa viimekeväänä Kuntapäivillä Turussa. Pääministeri-

rin suulla vakuutettiin, että jo tehdyt päätökset pitävät. Kuntia ei kuriteta uusilla rasituksilla. Mitä on tapahtunut? Mitä oleellista on tapahtunut kevään ja kesän aikana, etteivät nämä asiat olisi olleet jo aiemmin keväällä tiedossa? Osaltaan kunnallishenkilöt voivat tietysti katsoa itseään myös peilistä, mutta eipä ole sopijapuolenkaan sanoihin luottamisessa liikaa ylistämistä. Luottamus on mennyt. Epävarmuus jatkuu.

Ajassa olevat muutokset ovat toki nopeita, mutta varautuminenkin on tulevaisuuteen aina vain yhä vaikeampaa. Ongelmat, joiden kanssa kaikki me painimme, on tunnistettu jo vuosia sitten ja niiden eteen myös toimittu. Kenen etu on se, että palveluista vastaavat eivät pysty suunnittelemaan tulevaisuuttaan aina edes vuoden aikavälillä? Vaikeus ei ole tosin pelkästään palvelujen tuottajilla vaan myös niillä, jotka tarvitsevat päivähoitoa tai vanhustenhuollon avopalveluja. Alkaa olla viimeistään nyt aika kysyä: Miksi valtio ajaa omasta mielestään kumppaninsa taloudessa ehdoin tahdoin vaikeuksiin vai onko taustalla kenties joitain muita asiaan kuulumattomia tahotiloja?

Nyt käsittelyssämme olevassa talousarvioesityksessä on toki esimerkkejä tästäkin. Paljon puhuttu Itä-Suomeen panostaminen jää pelkäksi sanahelinäksi. Asuntotuotannon leikkauksia perusteltaessa ongelmien näkökulmana on pelkästään pääkaupunkiseutu. Joukkoliikenteen toimintaedellytyksiä heikennetään jne. Malli yhteisöveron tason leikkauksista ja prosessi leikkauksen syntymisestä osoittaa myös sen, miten kuntia on toistuvasti kohdeltu. Ensin tehdään päätöksiä ja vasta sen jälkeen mietitään, mitä käytännössä tapahtuu.

Käsiteltävää asiakirjaa on perusteltu muun muassa sillä, että tehdyt leikkaukset ja heikennykset eivät kohdistu välittömästi suoraan ihmisiin. Kansalaiset eivät saaneet huonoja uutisia. Jos valtiovalta pitää kuntia samassa veneessä olevana toimijana, tämä ei pidä paikkaansa. Vai onko palvelutuotannon järjestämiseen käytettävät varat se kriittinen rajapinta, jolloin valtio — kunta-suhde saakin aivan uuden ulottuvuuden? Kunnat ovat rintamavastuussa palvelujen tuottamisesta. Kaikissa olosuhteissa pitäisi pystyä tarjoamaan peruspalvelut riippumatta kunnan sijainnista. Kunnat toimivat etulinjassa, siellä missä julkinen valta kohtaa yksityisen ihmisen.

Kuluneella vuosikymmenellä kunnat ovat saaneet lisää toimintavapauksia. Tämä kehitysuunta ei kuitenkaan ole niin ikään lupauksista huolimatta käynyt käsi kädessä tehtyjen leik-

kausten kanssa. Päinvastoin erilaiset uhkaukset palvelutuotantonsa järjestämisen vaikeuksissa olevien kuntien kanssa ovat tätä päivää. Olemme myös voineet kuulla, miten valmistelusta vastuussa olevien virkamiesten lausunnot jopa uhkaavat, että kuntien valvontaa tulee lisätä. Missä on kuntien itsehallinto, kun hallitusmuodon itsehallinnosta kirjoitettua pykälää koetellaan jatkuvasti?

Kunnat ovat pystyneet sopeuttamaan toimintansa vastaamaan tulorahoitustaan. Tämä mahdollisuus alkaa olla loppuun käytetty ilman rajuja, palvelutuotannon laajuuteen vaikuttavia toimenpiteitä. Tahtoa kunnilta kyllä löytyy jatkosakin. Neuvottelukumppanin sanaan on voitava luottaa. Neuvottelut eivät saa jäädä kohteliaisuuskäyntien tasolle. Leikkauksetkin on helppompaa ymmärtää, kun saa olla edes näennäisesti itse vaikuttamassa asioiden etenemiseen.

Arvoisa herra puhemies! Paljon on helikoptereista puhuttu. Puhun minäkin joitakin sanoja.

Puolustusvoimien kehittämislinjauksethan hyväksyttiin tässä salissa viime keväänä. Tehtyjen päätösten mukaan Puolustusvoimat kokee merkittävän rakennemuutoksen. Samoin tapahtuu mahdollisen kriisiajan organisaatiolle ja järjestelmille. Virallisesti turvallisuuspolitiikkamme perustaa ei ole muutettu.

Kun on itse saanut Puolustusvoimain koulutuksen aikana, jolloin maamme puolustus perustui miesmäärältään suureen reserviin, suomalaisen maaston ainutlaatuisen osaamiseen ja hyväksikäyttöön eri olosuhteissa, on hyvä syy kysyä, eikö meillä ole edelleenkin sama maapinta-ala tuhansine järvineen ja laajoine metsäalueineen, eivätkä luonnonolosuhteetkaan pakkastalvineen ja kuumine kesineen ole mihinkään muuttuneet. Aika on tosin uusi. Ei meillä ole Berliinin muuria eikä Neuvostoliittoakaan.

Yhtäkkiä kuitenkin näyttää syntyneen tilanne, jossa puolustukseemme on käytettävissä merkittävä määrä lisää valtion varoja. Kuitenkin samanaikaisesti päivittäisiä toimintamenoja leikataan tulevana vuonna. Sama uhka leijuu näköpiirissä olevassa tulevaisuudessa niin ikään. Tilanne on hyvinkin mielenkiintoinen. Teknisessä kehityksessä mukana oleminen on välttämätön asia, mutta asettuuko nyt esitettävä helikopterihankinnan tilausvaltuus tärkeysjärjestyksessä kärkeen?

Pääministeri on antanut vain asiantuntijoille luvan keskustella tästä hankkeesta. Asia on kuitenkin siitä mielenkiintoinen, että uskoakseni meillä jokaisella on mielipide tästä asiasta. En

halua lukea rivien välistä mitään. Väkinä kuitenkin tulee mieleen ajatus siitä, miksi ja ketä varten tilausvaltuuden käynnistämisen kanssa ollaan liikkeellä. Yhteisesti tehtyjä puolustuspoliittisia periaatteita nakerretaan pala palalta. Tätä emme suinkaan kaikki halua.

Ed. K a r p i o : Arvoisa puhemies! Viikko sitten valtiovarainministerin toimesta esiteltiin meille vuoden 1998 talousarvioehdotus, mitä edelsi, niin kuin hyvin tiedämme, hyvin tiukkaa budjettiriihiä. Se tuotti tuskaa lehtitietojen mukaan myös monelle ministerille, koska vasta siellä heille tiedotettiin esityksen loppusumma, mitä oli alennettu vielä muutamalla miljardilla markalla alkuperäisten päätösten jälkeen. Näin vasemmistoliiton ja ainakin vihreitten ryhmäpuheenvuoroissa täällä on esitetty.

Lopputulos on kuitenkin se, että vielä ensi vuonna meillä lisävelantarve on noin 15 miljardia markkaa, mikä kuitenkin on huomattavasti pienempi kuin aikaisemmin ennakoitiin. Kun täällä kristillisten ryhmäpuheenvuorossa todettiin, että neuvotellen olisi saatu valtion tulot ja menot tasapainoon, en pidä sitä kovin vakavasti esitettynä väitteenä. Kristillistenkään taholta mitään selvityksiä siitä, mitä menoja ja mitä leikkauksia kuuluisi tehdä, ei esitetty.

Arvio, että valtion tulot ja menot olisivat tasapainossa vuonna 2002, näyttää onneksi nyt olevan liian varovainen, sillä todellinen taitekohta näillä näkymin ajoittuu vuoden 2000 budjettiin. Näin tapahtuu, jos kasvunäkymät jatkuvat yhtä hyvinä ja valtion menojen supistus jatkuu hallitusti, niin kuin nykyin todellisuudessa on hyvin pitkälle tapahtunut. Ilmeistä on, että saavutamme tänä vuonna noin 4,5 prosentin bruttokansantuotteen kasvun eikä ensi vuonnakaan tässä tapahdu mitään oleellista muutosta.

Yksi hallituksen keskeisimpiä tavoitteita, työttömyyden voimakas alentaminen (Ed. Aitto-niemi: Eikö ollut puolittaminen?) — työttömyyden puolittaminen — tapahtuu edelleen liian hitaasti. Yllättävää on, että kesän työttömyystilastot vaihtelevat niinkin kovasti kuin nyt on tapahtunut. Ensi vuodelle työttömyysarvio on laskettu 13,5 prosenttiin, mutta kovin epätasaisesti työttömyysluvut vaihtelevat eri puolilla Suomea.

Kun hallituksen taholta kiinnitetään nyt erityistä huomiota maan pohjoisten osien ja Itä-Suomen vaikeaan tilanteeseen, toivoa vain voi, että Väli-Suomi ei tässä tilanteessa joudu kärsimään kohtuuttomasti. Kun esimerkiksi kotikaupungissani Jyväskylässä työttömyys näistä suu-

rista kaupungeista on maan pahin eli 24 prosentin luokkaa, toivottavaa on, että tämä ongelmallinen tilanne saa myös valtiovalan taholta huomiota. Ymmärrettävää on, että esimerkiksi Helsingin seudun rakennusalan ylikuumenunutta tilannetta myös valtion taholta pyritään hillitsemään, mutta vastaavaa ylikuumenemista ei ainkaan Keski-Suomessa ole havaittavissa.

Arvoisa puhemies! Hallituksen budjettiesitys on kokonaisuudessaan saanut suhteellisen myönteisen vastaanoton, ja yleinen toteamus on, että jos taitoja ja malttia riittää, Suomella on hyvät mahdollisuudet alentaa työttömyyttä kohtuullisesti ja tasapainottaa valtiontaloutensa, mitä kautta myös palkansaajien verotus tulee toivon mukaan alenemaan.

Myös keskustaa lähellä olevien tiedotusvälineiden kannanotoissa on varovaista hallituksen noudattaman tiukan talouspolitiikan hyväksymistä, vaikka painotukset ymmärrettävästi ovat monissa asioissa erilaisia kuin budjettikirjassa nyt. Omaan arvoonsa voidaan jättää jotkut viime viikolla julkaistut ns. varjobudjetit, jotka hyvistä ajatuksistaan huolimatta on tehty ilman sen suurempaa vastuuta ja jotka eivät ole nyt realistisia toteutettaviksi. Jo valtiovarainministerin esittelypuheenvuorossa todettiin, että budjetti on tiukka, ja varmasti sen tekoa budjettiriihessäkin vaikeuttivat vielä viime hetkellä tehty ylimääräiset supistukset muun muassa kuntien valtionosuuksiin. Vaikka nämä linjaukset laajasti ymmärrettäinkin, luonnollista on, että esitys on saanut myös tiukkaa ja osin oikeutettua arvostelua osakseen.

Maatalousväki tuntee huolta toimeentulosta EU:n Suomessa. Kunnat ovat voimakkaasti arvostelleet nyt toteutettavaa yhteisöveron tuoton leikkausta, mikä erityisesti etelän kuntia kohtelee hyvinkin kovasti. Oikeudenmukaisuuskysymyksistä voidaan olla montakin mieltä, esimerkiksi siitä olisiko leikkaus indeksikorotuksista ollut parempi, mutta nyt tehtävä leikkaus tuotosta on paremmin perusteltu vaikeuksissa olevien kuntien kannalta. Itsekin kunnallispolitiikassa mukana olevana tiedän ne vaikeudet, mitä omassa kotikunnassanikin tällä hetkellä taloudellisesti nyt on, joten Kuntaliiton kritiikki valtiovaltaa kohtaan sopimuskumppanina on myös ymmärrettävää.

Lähes jokaisessa puheenvuorossa täällä on myös käsitelty suunniteltuja helikopterihankintoja ja niiden järkevyyttä tässä kireässä taloudellisessa tilanteessa, enkä itsekään ole vielä vakuutunut hankkeen mielekkyydestä. Pyydetäänhän

nyt lähes 8 miljardin markan valtuuksia kolmen suunniteltavan valmiusprikaatin varustamiseen, mistä summasta kopterien osuus olisi lähes 4 miljardia markkaa. Mainittu summa perustuu arvioon, koska hallitus ei esitä arviota helikopterikaupan lopullisesta kustannuksesta. Meidän olisi nyt siis sitouduttava hankkeeseen ilman tietoa siitä, miten hankinta toteutetaan, miten kalustoa käytetään ja miten henkilöstökysymykset ja muut tarvittavat resurssit aiotaan varmistaa.

Asiantuntijat ovat kertoneet, että esimerkiksi ohjaajien, joita helikopterissa on aina kaksi, koulutus vie noin seitsemän vuotta, teknisen henkilökunnan noin viisi vuotta ja taistelukäytön oppiminen osana valmiusprikaatin operatiivisia tehtäviä todennäköisesti vuosikymmeniä. Hankintojen tarkoituksenmukaisuutta on syytä arvioida huomioiden mainitun aselajin luomisen hankaluudet, olosuhteitten asettamat rajoitukset ja kopterien käyttöarvo kriisitilanteessa.

Puolustuspoliittisen selonteon yhteydessä näitä seikkoja ei sivuttu juuri lainkaan, joten koko helikopterihankinta vaatii vielä perusteellista harkintaa. Tämän iltapäivän aikana tosin puolustusministerin ja valtiovarainministerin taholta on tuotu selvitystä moniinkin näihin asioihin, mitkä meitä ovat askarruttaneet, mutta todettakoon muun muassa, että puolustusvaliokunnan puheenjohtaja perusteellisessa puheenvuorossaan hyvinkin kriittisesti suhtautui koko hankkeeseen.

Myös monet muut ryhmät katsovat, että ovat jääneet luvattujen budjettivarojen ulkopuolelle tai että niiden toiminta varojen niukkuudesta johtuen vaikeutuu liikaakin. Poliisit katsovat täysin oikeutetusti, että rahaa jo lähes 500:n avoinna olevan viran täyttämiseen tarvittaisiin kipeästi ja etteivät poliisikuntaan kohdistuvat leikkaukset lopultakaan saa aikaan toivottavaa säästöä lisääntyvän rikollisuuden takia, mihin seikkaan ei tänä päivänä kiinnitetä varmastikaan riittävästi huomiota. Tosiasia myös on, että yleinen kansalaisten turvattomuus väkivallan lisääntyessä on seikka, johon valtiovallan pitäisi enemmän puuttua, kun poliiseilla ei enää ole resursseja sen torjumiseen. Toivottavasti budjettikäsittelyn aikana tähän asiaan kiinnitetään riittävästi huomiota.

Viime keväänä hallitus antoi aluepoliittisen selonteon, mistä johtuen olemme hallintovaliokunnassa kuulleet huomattavan määrän asian-
tuntijoita. Lääniuudistus aikaansai ainakin Keski- ja Itä-Suomessa huolta tulevaisuudesta ja siitä, kuinka valtiovallan taholta huomioidaan

maakuntien tarpeet. Vaarana on nytkin suurten asutuskeskusten voimistuminen ja joidenkin maamme osien voimakas muuttotappio. Myös nykyisen hallituksen on tiedostettava tämä tilanne ja huomioitava oikeudenmukaisesti ja tasapuolisesti koko maan eri osien tarpeet. Nykyiset suurläänit eivät tule siihen kykenemään.

Arvoisa puhemies! Huolimatta esittämästäni kritiikistä katson kuitenkin, että budjetin yleislinja on oikea ja osaltaan aikaansaa lähivuosina taloutemme tervehdyttämisen ja työttömyyden alenemisen nykyisestäänkin huomattavasti.

Ed. H u o t a r i : Arvoisa puhemies! Jokainen meistä on huolissaan tulevaisuudesta. Jokainen meistä on huolissaan yhä paisuvasta valtion velasta. Jokainen meistä on huolissaan työttömyydestä. Tavoitteet ovat siis kaikilla samat: kestävä kehitys, valtiontalouden kuntoonsaattaminen ja työllisyyden parantaminen. Mutta keinot ovat puolueista riippuen erilaiset. Budjetti on kasa kompromisseja, joissa on kaikkien hallituspuolueiden kannalta sekä hyviä että huonoja asioita.

Olen todella pettynyt tapaan, jolla valtiovarainministeriö hoiti budjetin valmistelun. Näyttää siltä, että virkamiehet eivät vielä ole huomanneet, mitä raamibudjetointi tarkoittaa. Kun asiantuntijaministeriöt olivat saaneet budjettinsa valmiiksi, tuli valtiovarainministeri, haki raamin sisältä uusia asioita ja veti ne yli punakynällä. Kaiken huippu oli se, että osa näistä ylivedetyistä asioista oli eduskunnan yksimielisesti hyväksymiä ponsia. Tällainen toiminta kuvaa valtiovarainministerin ylimielisyyttä eduskunnan päätöksiä kohtaan.

Valtiontalouden kuntoonsaattaminen ei välttämättä edellytä uusia leikkauksia, mikäli halutaan käyttää muita keinoja, siis tulopuolen nostamista. Siksi työllisyyden hoitaminen kaikin keinoin on välttämätöntä. Eräs lapsi tuumasi kouluun lähtiessään äidilleen: "Mitä sinä jätät tänne makaamaan? Menisit edes töihin." Tuttavani kertoi tapauksesta järkyttyneenä. Ajatteleeko lapsikin jo, että äiti ei halua töihin, vaikka tämä on kyselty ja hakenut töitä jatkuvasti? Häpeäkö lapsi koulussa ja kaveripiirissä vanhempiensa työttömyyttä? Miten se vaikuttaa lapsen tulevaisuudessa? Nämä ovat isoja kysymyksiä, joita myös meidän töissä olevien pitäisi miettiä.

Samanaikaisesti kun osa työläisistä on tukehtua työpaineisiin ja ylitöihin, toinen osa joutuu olemaan joutilaana turhautumassa. Jos joku katsoisi joltakin toiselta planeetalta tällaista yhteiskuntaa, hän varmaankin sanoisi, ettei tässä ole

mitään järkeä. Työtä pitäisi ilman muuta tasata, vähentää sitä niiltä, joilla sitä on liikaa ja antaa sitä niille, joilla ei ole ensimmäistäkään työpaikkaa. Mutta asia ei tietenkään ole niin yksinkertainen.

Työnjakaminen on edistynyt huomattavasti viimeisten vuosien aikana. On tullut osa-aikalisää, vuorotteluvapaata, ja parhaillaan on menossa 6+6-kokeilu kunnissa. Silti tarvitaan uusia työnjakamisen muotoja, ja parhaiten ne löytyvät uusien kokeilujen kautta. Kun näyttää siltä, että valtio on aktiivinen tupopöydässä, esitän, että veronalennukset kohdistetaan työn jakajille. Joku viisas on laskenut teoreettisesti, että jos jokainen työssäoleva Suomessa lyhentäisi 7 prosenttia työaikaansa ja tilalle palkattaisiin uutta väkeä, kaikki Suomen työttömät pääsisivät töihin; vain 7 prosenttia.

Hyötyjiä työn jakamisesta olisivat kaikki. Ensinnäkin työssäolevat saisivat lisää vapaa-aikaa ja kestäisivät työn paineen paremmin. Työttömät saisivat töitä. Valtio ja kunnat saisivat lisää verotuloja ja samalla niiden kulut vähenisivät, kun toimeentulo tulisi työstä eikä luukuilta, niin kuin nyt. Kulupuoletta säästyisi paljon muutakin kuin suorat työttömyysturva-, asumistuki-, toimeentulotuki- ja työllistämistukimenot. Työnantajat saisivat uutta verta ja tuoretta koulutusta omaavia ihmisiä työyhteisöihinsä. Palvelusektori saisi uutta potkua, kun ihmisillä olisi taas varaa ostaa tuotteita ja palveluja. Yleinen toimeliaisuus ja henkinen ilmapiiri paranisivat. On siis uskomatonta, miksi työn jakamista ei voisi kokeilla laajamittaisesti.

Tiedämme, että työttömyyden aiheuttama tulevaisuudenusko puute on lisännyt psykiatrisen hoidon tarvetta ja samalla tietysti kustannuksia. Myös työssäolevien pahoinvointi lisääntyy ja eläkkeelle halutaan yhä varhaisemmin. Yhteiskunnan kahtia jakautuminen lisääntyy ja siten myös rikollisuus ja väkivalta. Pitääkö meidän maksaa näin kallis hinta siitä, että me työssä olevat saamme yksin pitää tämän herkkumme? Miten helposti tai vaikeasti jäljet ovat korjattavissa, jos annamme massatyöttömyyden jatkua liian pitkään?

Sitten haluan puuttua muutamiin yksittäisiin asioihin.

Työministeri on usein puheissaan painottanut paikallisen aktiivisuuden merkitystä. Me Kainuussa olemme jo joitakin aikoja sitten päättäneet löytää oman mallimme työllisyyteen ja myös oman mallin siihen, miten ihmiset voisivat elää siellä silloin, kun työtä ei ole. On täysin järjetöntä

lähteä raahaamaan sieltä yli viisikymppisiä työttöminä olevia ihmisiä juurettomiksi pääkaupunkiseudulle. He ovat tehneet jo pitkän päivätyön ja olisi kohtuullista, että he saisivat jonkinlaisen kansalaispalkka-tyylisten aktiivisen kansalaispalkan, jota nimitämme yhteistyöksi, korvauksen siitä, että he antavat oman panoksensa yhteiskunnalle joko järjestöjen tai kunnan tai valtion töissä. Näin he pystyisivät elämään omilla paikakunnillaan.

Olemme tekemässä kuhisevaa Kainuuta, jossa jokainen kainuulainen miettisi sitä, miten jokainen omalla panoksellaan pystyy auttamaan työllisyystilannetta. Siinä suunnittelussa olemme jo pitkällä. Toivon, että myös ministeri Backman voi olla tämän Lex Kainuu -työnimellä kulkevan ajatuksen takana, kun siihen joskus tarvitaan päätöksiä. Me emme välttämättä tarvitse lisää rahaa. Me tarvitsemme uusia keinoja, joilla voimme käyttää nykyisiä Kainuuseen tulevia markkoja hyväksemme.

Sitten muutama asia, mitkä myös Kainuussa puhuttavat kovastikin. Sellainen on Kainuun prikaati, jota nyt vahvistetaan. On ikävää, että Pohjan prikaati lakkautetaan, mutta on hyvä, että kuitenkin saamme läänissä säilyttää yhden prikaatin. Se on arvokas asia. Kun se nyt tällä kertaa sijaitsee Kainuussa, niin toivomme, että myös jo aikaisemmin korjausrakentamisen listalla olleet hankkeet Kainuun prikaatissa saisivat rahoitusta, että pääsemme laittamaan paikat kuntoon myös Oulusta tulevia henkilöitä varten.

Sitten haluan sanoa vielä muutaman sanan kumppanuuskokeiluista. Olimme juuri viime viikolla työasiainvaliokunnan kanssa Irlannissa. Sanoisin, että se on ollut paras valiokuntamatka, millä tähän asti olen ollut, sillä siellä oli konkreettisia esimerkkejä siitä, miten työllisyyteen voidaan saada apua.

Mielenkiintoisinta minusta siellä oli asenne, jolla he suhtautuvat työttömiin. Kukaan ei tullut sanomaan, että työttömiä pitää kannustaa kepillä, ei yksikään ministeriön virkamiehistä tai kumppanuuskokeilussa mukana olleista henkilöistä. Siellä on nähty, mitä todella pitkäaikaisytyöttömyys ja se, että ihmisillä ei ole rahaa käytettävissään, aiheuttaa. Kävimme alueella, jolla ennen tätä neljä vuotta sitten alkanutta kokeilua työttömyysaste oli ollut 80 prosenttia. Vaikka alueella oli yrityksiä, siellä ei palkattu siltä alueelta yhtään työntekijää, koska työnantajilla oli sellainen asenne, että tältä alueelta ei saa kunnon työntekijöitä. Jotenkin se kuulostaa ihan tutulta.

Täälläkin olen joskus kuullut ainakin rakennus-alasta puhuttavan ihan samanlaista.

Mutta sitten kumppanuusajattelu lähti liik-keelle ja työnantajat lähtivät siihen mukaan, koska he huomasivat, että on edullista varsinkin palvelusektorille se, että ihmiset voivat olla töis-sä. Tämä tapahtui erilaisten toimenpiteiden kautta, kouluttamisen ja yhteiskuntaan uudelleen saattamisen kautta. Koska nämä ihmiset olivat olleet todella pitkään työttöminä, tarvittiin monenlaisia toimia, joilla heidät saatiin edes siihen kuntoon, että he voivat hakea työtä, saati sitten kouluttautua. Oli mielenkiintoista nähdä, miten innostuneita kumppanuushankkeen ihmiset sekä työnantajapuolella että muutkin osakkaat olivat siitä tavasta, millä he työskentelivät vielä neljä vuotta sen jälkeen, kun kumppanuushankkeet olivat aloitettu.

Tuolla alueella oli muun muassa 2 000 ihmistä löytänyt itselleen mahdollisuuden yrittäjänä tai ammatinharjoittajana. Paras esimerkki oli, että henkilö oli työttömyydestä siirtynyt ikkunanpesijäksi ja tällä hetkellä hänellä oli 10 työntekijää eli hän oli yrittäjänä. Mutta siihen on tarvittu paljon apua. Yksi sellainen on keino, jolla ammatinharjoittajaksi voi paremmin siirtyä kuin Suomessa. Siellä ensimmäisenä vuonna henkilö voi saada täyden työttömyysturvan, toisena vuonna 75 prosenttia ja kolmantena vuonna vielä 50 prosenttia, mikäli on tarvetta.

Meidän ongelmamme on juuri tässä eli jos henkilö ryhtyy yrittäjäksi, siinä voi olla ehkä starttiraha, joka yleensä tarvitaan yrityksen perustamiskuluihin, mutta toimeentulo on ongelma. Työttömyysturva loppuu käytännöllisesti katsoen heti, kun yritystoiminta aloitetaan.

Kysymme myös, onko siellä ollut kilpailutilanneongelmia niin, että aikaisemmat yrittäjät olisivat valittaneet siitä, että uudet yritykset veisivät heiltä tällä tavalla tuettuina työtarjouksia. Sellaista ongelmaa vähän oli ollut, mutta kuitenkin nämä kumppanuusyritykset, joissa työnantajat ovat mukana, tarkastavat hyvin tarkkaan, min-käläisiä uusia yrityksiä alueelle perustetaan. He sanoivatkin, että esimerkiksi taksiyrityksiä tai kampaamoja ei voida enää perustaa, niitä siellä on jo riittävästi. Eli hyviä ideoita ja vähän sekä henkistä että taloudellista apua alkuvaiheessa, niin kyllä todella pitkäaikaistyöttömistä ihmisistä voidaan saada vielä hyviä työntekijöitä ja jopa yrittäjiä, kun siihen haluaa on eikä heitä lannisteta turhanpäiväisillä kannustuspuheilla.

Totta kai kannustinongelmiakin voi olla jois-akin tilanteissa, ja jos joku henkilö ei halua

lähteä töihin, työttömyysturvan menetys on oikea ratkaisu. Mutta pidentämällä karensseja siten, kuin hallituksen budjettiesityksessä on, voimme aiheuttaa myös tilanteita, joissa henkilö täysin ilman omaa syytään joutuu kohtuuttomaan tilanteeseen. Olen omassa työssäni aikaisemmin tehnyt lukemattomia valituksia työttömyysturvalautakunnalle ja lautakunnasta takaisin tultuaan ne ovat monesti olleet positiivisia, mutta henkilö on joutunut odottamaan vuoden päivät rahojaan ja se on tuntunut minusta aika kohtuuttomalta.

Ed. Lehtosaari merkitään läsnä olevaksi.

Ed. P u h j o (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Kiiruhdin pitämään vastauspuheen-vuoroa ed. Karpion puheenvuoron vuoksi, kun hän mainitsi Helsingin seudun ...

E n s i m m ä i n e n v a r a p u h e m i e s (koputtaa): Vastauspuheenvuoro ed. Huotarin puheenvuoroon, valitettavasti!

Ed. A n t v u o r i : Arvoisa puhemies! Kansliapäällikkö Raimo Sailas peräänkuulutti viime sunnuntain Helsingin Sanomissa arvokeskustelua yksilön ja yhteiskunnan vastuusta. Sosiaali- ja terveysministeriön kansliapäällikkö on puolestaan esittänyt oman ohjelmansa samaan asiaan. Myös yhteiskunta, tavalliset ihmiset, veronmaksajat ovat jo pitkään viestittäneet samaa. Kaikki tahot ovat kuitenkin hyvin pessimistisiä nykyisen eduskunnan mahdollisuuksiin muuttaa jotakin, saada aikaan merkittäviä päätöksiä. Kansliapäällikkö Sailas esitti jopa arvokeskustelulle aloitusaikaa, mutta vasta vuonna 99. Asiat ja kysymykset ovat vaikeita ja yhteiskunta viestittää hyvin ristiriitaisia käsityksiä ihmisten elämästä. Miksi keskustelua ei voisi kuitenkin aloittaa nyt ja heti?

Monet merkit viittaavat kehitykseen, mikä ei missään mielessä ole toivottavaa. Ne, joilla on työtä, tekevät monen edestä, esimerkiksi terveys- ja sosiaalipuolen ihmiset jopa voimiensa ääri-rajoilla. Kohtuullinenkaan palkka ei verotuksen jälkeen anna juurikaan mahdollisuuksia kuin aivan vähimmäiseen välttämättömyyteen.

Liian suuri joukko on edelleen työttömänä. Suurin osa heistä on niitä, jotka aidosti etsivät vielä paikkaansa työmarkkinoilta, osa on jo luovuttanut syystä tai toisesta. Tiedämme myös, että

osa hankkii elantonsa sosiaaliturvan ja harmaan talouden keinoin. Sitten on valitettavasti suuri joukko erityisesti nuoria ihmisiä, jotka ovat opineet jo uudenlaisen elämisen kulttuurin. Kuvaavaa on, kuten eräs nuori sanoi minulle, kun voivottelin hänen ja hänen ystäväpiirinsä tilanetta, että älä sinä meistä kanna huolta, meillä on asunto ja rahaa eikä terve ruumis työtä kaipa. Lopuksi ovat vielä ne, jotka ovat auttamattomasti syrjäytyneet työelämästä, jotka eivät ehkä enää koskaan kykene työhön.

Ristiriitaa lisäävät vielä yritykset, jotka väittävät, etteivät saa työvoimaa. Eräs vantaalainen yritys on etsinyt 150:tä ihmistä kokoamis- ym. ihan yksinkertaiseen työhön. Työntekijät on luvattu kouluttaa jne., mutta työntekijöitä ei löydy pääkaupunkiseudun suuresta työttömien massasta.

Jo pelkkä tarkastelu työllisyyden ja työttömyyden näkökulmasta on hyvin moninainen ja hyvin ristiriitainen. Yhteiskunta, sen pieni veronmaksajien joukko, kannattelee kuitenkin koko systeemiä. Ei olekaan ihme, että monet ahkerat puurtajat ovat todella turhautuneita, kun verojen jälkeen itselle ei jää juuri mitään, vaikka kuinka puurtaisi.

Elämme sellaisessa murrosvaiheessa, että kaikki nykyinen olisi syytä ottaa tarkasteluun ja aloittaa ikään kuin puhtaalta pöydältä ja käydä todellakin suuri arvokeskustelu. Suomalainen hyvinvointiyhteiskunta on pyrkinyt hyvään ja sille on annettava arvonsa. Vaikeat lamavuodet osoittivat osaltaan, että yhteiskunta ja sen instituutiot ovat vahvoja ja pitävät pintansa huonoinakin aikoina.

Suuri työttömyys ja sen mukanaan tuomat sosiaaliset ja terveydelliset ongelmat muodostavat kuitenkin sellaisen uhan, että niiden poistamiseen tarvittaisiin uusia keinoja. On myös nähtävä hyvinvointiyhteiskunnan nurjat puolet. Onko huolehtiminen kuitenkin viety liian pitkälle, niin pitkälle, ettei enää tarvitse selviytyä itse, ei tarvitse panostaa mihinkään tai löytää itse omia selviytymiskeinoja? Olemmeko vieneet ihmisiltä työnteon, pärjäämisen ja selviytymisen ilon?

Esimerkiksi nyt Helsingin kauppakorkeakoulun opiskelijat ovat nousseet takajaloilleen esityksestä, jonka mukaan asumislisää ei annettaisi enää omien vanhempien omistamissa asunnoissa asuville. Kuvaava hyvin nykyistä asennetta, ettei edes omaan tai oman lapsen opiskeluun haluta panostaa, vaan se on yhteiskunnan tehtävä. Tämän kaltaiset viestit ynnä monet monet muut ovat jokapäiväistä kuultavaa ja jokapäiväistä

elämää. Onko todella niin, etteivät nykyinen eduskunta ja hallitus kykene vakavaan laajalaaiseen arvokeskusteluun saatikka päätöksenteokoon, jolla olisi merkittävää merkittävyyttä yhteiskunnalle? Vai onko niin, että olemme peruuttamattomasti antaneet jo lainsäädäntövallankin muualle?

Monenlaisia uudistuksia ja malleja on esitetty, mutta kaikki kaatuvat yleensä johonkin, ja se johonkin on yleensä etujärjestöt. Kolmikanta on hyvä ja on ajan saatossa puoltanut paikkaansa. Muun muassa viime laaja maltillinen tuporatkaisu oli aivan välttämätön. Toisaalta tosin on sanottava, olisiko kansantalouden tila huomioon ottaen mikään muukaan ollut mahdollista. Onko järkevistä ratkaisuista aina maksettava kova hinta?

Työttömyyden alasajo on eduskunnan tärkein tehtävä. Siihen on pyrittävä yhdessä etujärjestöjen kanssa. Mutta jos kolmikanta on este rakenneiden muuttamiselle ja tavoitteiden eteenpäinviemiselle, on sekin todettava ja pidettävä mielessä, kuka kantaa vastuun lainsäädännöstä. Eduskunnalla on vastuu työttömyydestä kuin myös siitä, jos sosiaali- tai työeläinlainsäädäntö asettaa esteitä työllisyyden kehittymiselle.

Arvoisa puhemies! Työministeriö esittää joitakin ihan hyvän tuntuista uudistuksia, joilla erityisesti pyritään selvittämään sitä, kuka työnhakijoista todella hakee työtä ja kuka vain toimeentulolleen turvaa. Toisaalta ne pyrkimykset, joilla yritetään yksilökohtaisemmin löytää ratkaisuja työttömän ongelmiin, ovat varmasti oikeaan osuvia. Enemmän kuitenkin pitäisi löytää keinoja, joilla saataisiin työttömät konkreettisesti integroitua työelämään, koska usein kysymyksessä on myös suuri kynnyks palata, kun ei oikein enää tiedä, osaako ja pystyykö mihinkään. Yleensä ihmiset pystyvät, kunhan vähän tuetaan ja tuutataan liikkeelle. Sitäpaitsi kaikkialla on valtavasti tekemätöntä työtä tai työtaakkaa kasaantuu joillekin aivan kohtuuttomasti.

Itse olen miettinyt ja ennenkin esittänyt, olisiko aivan mahdollon ajatus sellainen, että kunnat saisivat työttömyyden hoitoon käytetyistä rahoista esimerkiksi 30—40 miljardia suhteessa kunnan työttömien määrään. Nythän työttömyyden hoitoon käytetään laskutavasta riippuen 20—60 miljardiin vuosittain. Kunta osoitaisi työtä työttömälle esimerkiksi neljän työttömyyskuukauden jälkeen. Kukin työntekijä saisi palkkaa työttömyyskorvausta vastaavan määrän, mutta tekisi työtunteja vain sen verran, että tuntipalkka muodostuisi yleisen taksan mukai-

seksi. Työllistämisaika voisi olla esimerkiksi kymmenen kuukautta tai 15 kuukautta enintään ja ellei siinä ajassa olisi aidosti työllistynyt, putoaisi työttömyysturvan varaan.

Tiedän, että tämän kaltainen ajattelu herättää kauhistusta ja kiukkua ja nimittelyä lapiolinjasta, uusliberalismista ja ties vaikka mistä. Minulla on kuitenkin sellainen käsitys, että työllistettävälle tilanne voisi olla tietenkin aluksi vaikea, mutta kun hän huomasi kuuluvansa työyhteisöön, osaavansa jotakin ja olevansa tärkeä jossakin, tilanne muuttuisi myönteiseksi ja rohkaisevaksi kokemukseksi. Ajatukseni on joka tapauksessa hyvään pyrkivä ja perustuu siihen kokemukseen, että kuuluminen johonkin sekä työn ja pärjäämisen ilot ovat aivan ensiarvoisen tärkeitä ihmisen elämässä.

On ihan selvää, ettei kaikkia voi työllistää. Osa tarvitsee koulutusta, osa ei vain enää ole syystä tai toisesta työhön kykeneviä. Heistä on sitten pidettävä huolta ja todettava, etteivät he kuulu myöskään työttömyystilastoihin. Ainoa, mikä joutuisi tosi ahtaalle, olisi harmaa talous. Sille ei juurikaan jäisi elintilaa tämän mallin jälkeen. Uskon, että erilaisia tehokkaita ja käyttökelpoisia malleja kyllä löytyy vaikka kuinka, kunhan vain otetaan uusi näkökulma asioihin.

Me puhumme täällä paljon syrjäytyneistä, kun itse asiassa pitäisi kai puhua syrjäytetyistä. Meillä on aika suuri vastuu syrjäyttämisestä. Syitä on monia, mutta merkittävimpiä lienee se, että olemme kaiken kattavalla huolehtimisella vienteet ihmisiltä itsetunnon ja mahdollisuuden selviytyä. Puhutaan yhdenlaisesta uusavuttomuudesta, kun on totuttu, että aina joku huolehtii, yhteiskunta tulee aina vastaan.

Toisaalta olemme eri tavalla syrjäyttäneet niitä, jotka ovat eniten tarvitsevia kuten pienituloiset eläkeläiset, psykiatriset potilaat, syrjäytettyjen perheiden lapset, monet kroonisesti sairaat vanhukset jne. On paljon niitä, jotka tarvitsisivat yhteiskunnan tukea paljon enemmän kuin mihin nyt on mahdollisuus, kun kaikkien asioista pyritään kantamaan huolta tasaisen kattavasti.

Arvoisa puhemies! Suuri työttömyys yhdistyneenä julkisen velan määrään ja rahoitusvajeesen muodostavat sellaisen uhan kansakunnallemme, että niiden poistamiseen on löydettävä myös uusia, ehkä ihan ennen näkemättömiä keinoja. Siksi tämä puheenvuoro.

Mitä talousarvioehdotukseen muuten tulee, voi vain sanoa, että se on oikean suuntainen, tiukka, kuten noususuhdanteessa kuuluukin. Se uskoo asioiden hoituvan pitkälle talouskasvun

myötä, mutta ei ota huomioon sitä murrosta, jossa suomalainen yhteiskunta elää. Siis päkänliapäällikkö Sailas on ilmeisesti oikeassa siinä, että suuri arvokeskustelu voidaan aloittaa vasta vuonna 1999.

Ed. Huotari (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Antvuori kertoi tarinaa yrityksestä, joka ei saanut 150:tä henkilöä kurssille. Ilmeisesti pääkaupunkiseudun kaikki työttömät ovat tällä hetkellä sitten karenssissa, koska jos työvoimatoimisto noudattaa lakia, niin kaikki ne, jotka eivät ole suostuneet lähtemään kurssille, joutuvat, jos heillä ei ole pätevää syytä, karenssiin, tällä hetkellä vielä kuuden viikon karenssiin, mutta jos eduskunta hyväksyy lait, niin paljon pitempään karenssiin. Eli minun mielestäni on väärin, jos työvoimatoimisto ei näin tee, koska ainakin sillä alueella, missä itse asun, työvoimatoimistot kyllä rankaisevat karenssilla, jos henkilö ei lähde töihin tai koulutukseen.

Sitten vielä siitä, onko hakija todella työnhakija vai ei. Nykyisellä järjestelmälläkin se asia pystytään järjestämään, jos työvoimatoimistoissa on tarpeeksi resursseja ja siellä tehdään oikeita asioita, siis työttömien selvityksiä. Nykyisessäkin laissa sanotaan, että pitää tehdä työllistymissuunnitelma jo ennen kuuden kuukauden työttömyyden täyttymistä, mutta lakia ei ole tässäkin suhteessa noudatettu.

Sitten ed. Antvuori puhui harmaasta taloudesta. Työnantajalle pitäisi mielestäni antaa sanktio harmaasta taloudesta, sillä ei ole harmaata työntekijää, ellei ole harmaata työnantajaa. Jos tähän sanktioon päästäisiin eli keppiä myös sille puolelle, niin varmasti myös siltä puolelta saataisiin myös tuloja paljon enemmän.

Ed. Immonen (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Antvuori oli ilahtunut siitä, että työvoimahallinnossa nyt valvotaan ihmisiä, kuka haluaa töihin ja kuka ei. Olisi tietysti toivonut puheenvuorossa muistettavan myös sitä, että viime vuonna 150 yrityksessä työtaistelutoimin työntekijät yrittivät saada työpaikkansa jatkuamaan, etteivät tulisi työttömiksi. Eikö voitaisi hakea syyllistä jostakin muualta kuin näistä työttömistä, jotka ovat aikoinaan tapelleet ja ovat nyt työttömyyden uhreja?

Ed. Manninen: Arvoisa puhemies! Ensimmäisen vuoden talousarvioesityksessä todetaan, että hallinnon uudistuksen lähtökohtana on kansanvaltaisen ohjauksen turvaaminen sekä kansalaislä-

heisyyden painottaminen julkisessa palvelutuotannossa. Sen jälkeen budjetissa selostetaan valtion keskushallinnon ja eri ministeriöiden uudistussuunnitelmia. Eduskunnan kannalta suunnitelmista puuttuu kuitenkin kaikkein oleellisin: eduskunnan ohjauksen turvaaminen, sillä sehän muodostaa hallitusmuotomme mukaan kansanvallan perustan.

Valtionhallintoon on 90-luvulla istutettu tulosoajausjärjestelmä ministeriöihin, virastoihin ja alue- sekä paikallistasolle. Sen seurauksenaan budjettiesitysikin laaditaan raamiperiaatteella. Puuttumatta tässä yhteydessä lähemmin tulosoajauksen onnistumiseen kokonaisuutena on valittaen todettava, että eduskunnalle esitettävä budjetti on vasta alkeellinen versio todellisesta tulosoajausbudjetista. Käytännössä se on vain heikennetty kamreerimallin budjetti, toisin sanoen könttämäärärahavertailu ja sen taivaita sykeilevä selittely, jonka informaatioarvo on monesti kyseenalainen. Otan tähän muutaman esimerkin.

Yleisperusteluissa, sivu Y 25, todetaan sosiaali- ja terveysministeriön osalta seuraavaa: "Kuntien sosiaali- ja terveydenhuollon käyttökustannuksiin ehdotetaan 12 864,7 miljoonaa markkaa. Valtionosuuksia ehdotetaan korotettavaksi 2,8 prosenttia, mikä vastaa arvioitua kustannustason nousua." Sanallakaan ei mainita, että sosiaali- ja terveydenhuollon käyttökustannuksia leikataan 741 miljoonaa markkaa. Vastaavanlainen selostus on sisäasiainministeriön osalla, sivu Y 20. Perusteluhan on väärä, jopa valheellinen.

Toinen esimerkki on vaikuttavuuden arvioinnista. Metsähallituksen budjettiperusteluissa, sivu 255, todetaan seuraavaa: "Työllisyyden tukemiseksi Metsähallituksen puun korjuun koneellistamisaste on vuonna 1998 Itä- ja Pohjois-Suomessa noin 65 prosenttia ja koko maassa noin 70 prosenttia. Puhtaasti liiketaloudellista tasoa alempi koneellistamisaste aiheuttaa kustannuksia noin 35 miljoonaa markkaa, joka on otettu huomioon tulostavoitetta alentavana tekijänä." Tuntuu ihan hyvältä työllisyyden hoidolta. Mutta jos ottaa rinnalle vuoden 1997 budjetin, huomaa, että tänä vuonna koneellistamisaste Itä- ja Pohjois-Suomessa on enintään 55 prosenttia ja että liiketaloudellinen koneellistamisaste on 85 prosenttia. Todellisuudessa siis Metsähallitus vähentää työpaikkoja, vaikka se ei perustelusta ainakaan ensimmäisenä tule mieleen.

Toinen virheellinen informaatio, mikä tuohon sisältyy, on se, että prosenttierot antavat ymmärtää, että tämä 35 miljoonaa markkaa ai-

heutui Pohjois- ja Itä-Suomen koneellistamisasteesta, kun todellisuudessa koko Suomen koneellistamisaste on siinä hyvin merkittävä tekijä. Vastaavia esimerkkejä voi poimia vaikka kuinka paljon.

Eduskunnan tuleekin asettaa hallitukselle vakava kysymys: Miksi näin? Onko se kyvyttömyyttä, henkistä laiskuutta tai, mikä pahinta, tahallista eduskunnan aseman ja budjettivallan vähättelyä? Eduskunnan onkin ryhdistäydyttävä ja vaadittava hallitukselta, että asia pannaan kuntoon. Hallitus on tosin lähestynyt asiaa, mutta väärästä päästä, kun se esittää toimenpidekeromusten uudistamista. Seurantajärjestelmähän on täysin turha, ellei ole ensin tiedossa, mitä seurataan.

Todellisen tulosbudjetin tulisi sisältää selkeä tavoiteasettelu tunnuslukuineen. Näiden tunnuslukujen tulisi sisältää informaatiota resursseista, taloudellisuudesta, tehokkuudesta ja vaikuttavuudesta, eikä vain talousarviovuodelta vaan pidemmältä ajanjaksolta. Toivonkin, että hallitus ryhtyy välittömästi toimenpiteisiin valtion talousarvion saattamiseksi tulosoajausjärjestelmän edellyttämälle tasolle.

Arvoisa puhemies! Budjetin muotoon ja esitystapaan liittyvän arvioinnin ohella haluan kiinnittää huomiota lähinnä kuntatalouteen ja aluepolitiikkaan ja vähän toiseenkin a:han eli alkolipolitiikkaan.

Hallituksen lupaukset pitkäjänteisestä kunnallistaloudesta ovat osoittautuneet kevyiksi valtiovarainministeriön virkamiesten mainostamien tehokkaiden taktisten liikkeiden edessä.

Hallitus petti kunnat jälleen kerran toteuttamalla ylimääräisiä leikkauksia noin miljardilla markalla. Kaikkein hävyttömintä oli harkinnanvaraisten valtionapujen jättäminen 150 miljoonan luvatus 200 miljoonan markan sijaan. Toisaalta tunnen myötätuntoa ministeri Backmania kohtaan. Hänhän on sinänsä kunnioitettavalla tavalla kiertänyt maakunnissa pyytämässä anteeksi hallituksen petosta.

Ihmettelen vain, että ministeri Niinistö, joka helikopterikeskustelussa esitti äärimmäistä kunnioitusta eduskunnan hyvin pyöreää lausumaa kohtaan, ei osoittanut samaa kunnioitusta eduskunnan yksimielisesti hallituksen esityksestä hyväksymää täsmällistä lausumaa kohtaan. Sen mukaanhan harkinnanvaraisen valtionavun kunnille tulisi olla ensi vuonna 200 miljoonaa markkaa. Tiedän, että asianomainen ministeri on kaikin käytettävissä olevin keinoin pyrkinyt pitämään tästä lupauksestaan kiinni, joten aina-

kaan hänen selkensä taakse valtiovarainministeri ei voi mennä.

Ylimääräiset kuntaleikkaukset heikentävät työllisyystilannetta ensi vuonna arviolta 10 000 hengellä. Hallitus ei näköjään ymmärrä, että kohtuuttomat leikkaukset samanaikaisesti toteutetun rajun valtionosuusudistuksen kanssa ajavat suuren joukon kuntia katastrofin partaalle. Toivottavasti hallitus herää unestaan, ennen kuin on edessä pankkikriisin kaltainen kuntakriisi.

Haluan tässä yhteydessä jälleen kerran todeta, että valtionosuusudistuksen toteuttaminen päätetyssä aikataulussa ja muodossa oli vakava virhe. Se lisää kansalaisten välistä eriarvoisuutta ja vaarantaa monissa kunnissa kansalaisten oikeuden perusoikeusudistuksen edellyttämiin palveluihin. Verotuloprosenttien erot kuntien välillä tulevat lähivuosina kasvamaan nykyisestä valtionosuusjärjestelmästä johtuen. Sekö on tasa-arvolla ainakin ennen ylvästellneiden sosiaalidemokraattien linja?

Aluepoliittisesti hallituksen budjettiesitys on muutoinkin kelvoton. Maakunnan kehittämismääräraha on pienestä korotuksesta huolimatta edelleen alle vuoden 1995 tason. Määrärahasta on lisäksi sidottu entistä suurempi osa EU:n rakennerahastohankkeisiin, minkä vuoksi vapaasti päätettävä, ennestäänkin olematon osuus on edelleenkin supistunut.

Kehitysalueen investointituki yritystoimintaan on supistunut lähes kolmannekseen. Käytännössä se merkitsee melkein pä kansallisen rahoitusosuuden alasajoa. Bensiini- ja dieselveron korotukset rokotavat myös rankasti harvaan asuttujen seutujen kansalaisia.

Hallituksen aluepoliittinen linja näkyy myös Tielaitoksen toiminnoissa. Keski-Suomea ja Lappia uhkaavat työntekijöiden lomautukset jo tänä vuonna. Voikin kysyä, mikä poliittinen viisaus sisältyy sellaiseen työllisyyspolitiikkaan, että valtio itse lomauttaa omaa henkilöstöään. Esitänkin vakavan vetoamuksen, että hallitus ryhtyy pikaisesti toimenpiteisiin Tielaitoksen lomautusuhkien peruuttamiseksi. Se on mahdollista joko siirtämällä toteutuneita säästöjä tiepiirien käyttöön tai laatimalla lisätyöllisyysbudjetti. Lapissa ainakin nuo rahat tulisi kohdentaa vaikeimmilla alueilla oleviin kiireellisimpiin kohteisiin, joita on muun muassa Kilpisjärvellä, Muoniossa ja Kemijärvellä. Nyt on sekä liikenne- että työministerillä näytön paikka.

Arvoisa puhemies! Lopuksi muutama sana hallituksen alkoholipolitiikasta. Hallitushan

esittää mietojen viinien ja ns. välituotteiden verotason alentamista 17 prosentilla. Se vähentää valtion verotuloja 80 miljoonalla markalla. Veroale tukee kulutuksen kasvua. Tuo tuki tosin kohdistuu ensisijaisesti hyvätuloiisiin ylimpiin sosiaaliryhmiin. Alkoholipoliittisesti on paradoksaalista, että samanaikaisesti veroalen kanssa supistetaan terveyskasvatukseen sekä päihteiden käytön ja tupakoinnin vähentämiseen tarkoitettua määrärahaa 6 prosentilla eli 2 miljoonalla markalla. Hallituksenhan pitäisi toimia juuri päinvastoin, jos se haluaa kantaa huolta kansanterveydestä. Esitänkin, että hallitus luopuu mietojen viinien ja ns. välituotteiden veroalesta ja nostaa terveyskasvatukseen ja päihteiden käytön sekä tupakoinnin vähentämiseen tarkoitettua määrärahaa vähintään 5 miljoonalla markalla. Lopulokin tulonlisäykselle löytyy kyllä menoreikää, vaikka edellä aiemmin esittämiini kohteisiin.

Ministeri B a c k m a n : Arvoisa puhemies! En kommentoi ed. Mannisen alkoholipoliittista osuutta johtuen siitä, että en ole alan asiantuntija, mutta kuntapolitiikan ja aluepolitiikan osalta joitakin kommentteja.

Ennen sitä kuitenkin haluan yhtyä siihen kritiikkiin, jota ed. Manninen esitti meidän budjettitekniikkaamme, budjetointijärjestelmäämme ja siinä olevaa tulosohtausjärjestelmää kohtaan. Meillä on tällä hetkellä kuitenkin käynnissä ns. valtioyhteisöhanke, josta eduskunta tulee saamaan ensi kevättalvena hallintopoliittisen selonteon, jossa kiinnitetään erityistä huomiota poliittisen, kansanvaltaisen päätöksenteko- ja ohjausjärjestelmän vahvistamiseen. Itse pidän tuossa erittäin keskeisenä ei pelkästään valtioneuvoston, vaan myös eduskunnan aseman turvaamista sellaisen tulosohtausjärjestelmän johdossa, jossa on selkeästi määriteltävissä tavoitteet, joita asetetaan kullekin sektorille, ja joiden edellytyksenä on myös selkeästi mitattavat tulokset, joiden yhtenä osana jo tällä hetkellä korjataan nimenomaan sitä kertomusmenettelyä, jonka varassa eduskunta saa informaation aiemmista tuloksista.

En ole aivan yhtä vakuuttunut kuin ed. Manninen siitä, että tulospuolen mittaaminen olisi niin vähämerkityksellinen suhteessa tavoitteiden asettamiseen. Päinvastoin haluan korostaa sitä, että vain hyvä järjestelmä tulosten mittaamiseen antaa mahdollisuuden eduskunnalle tarkastella kulloisenkin vuoden osalta budjettia seuraavalle vuodelle.

Tässä suhteessa merkittävin muutos kerto-

musmenettelyssä tapahtuu aikataulujen osalta. Pyrimme saamaan kertomukset yhteen koottuna eduskuntaan sellaisessa aikataulussa, joka mahdollistaa niiden käsittelyn ennen seuraavan vuoden budjettikäsittelyä. Nykyisin tämä aikataulu on pikemminkin sellainen, että eduskunta käsittelee kertomuksia vasta vuoden myöhässä. Tällä tavoin ne eivät vaikuta seuraavan vuoden budjetin käsittelyyn ja siihen päätöksentekoon, jolla eduskunta ohjaa hallituksen toimintaa.

Tässä mielessä tuo tuleva hallintopoliittinen selonteko tulee käsittelemään myös niitä kysymyksiä, joilla on vaikutuksia suoraan budjetin informaatioarvoon. Siinä suhteessa olen sitä mieltä, että nykyinen budjetti ei ole riittävän kattava, ei informaatioarvoltaan, mutta ei myöskään ohjausarvoltaan.

Toisaalta budjetissa ei tule määritellä liian yksityiskohtaisesti perusteluosissa sellaisten määrärahojen käyttöä, joissa kysymys on kuitenkin päätösvallan delegoimisesta alue- tai paikallistalolle. Tältä osin on turhan kankeaa, että eduskunta määritteli asiat niin yksityiskohtaisesti, että niiden muuttaminen tarkoittaisi asian tuomista lisäbudjettina tänne eduskuntaan. Tästä hyvänä esimerkkinä on ed. Mannisen mainitsema maakunnan kehittämisraha, jonka osalta tälläkin hetkellä keskustelemme valtiovarainministeriön kanssa, että voisimme lisäbudjetissa muuttaa sen perusteluosaa juuri siitä syystä, että eduskunta on määritellyt sen liian tiukasti, ja tämä aiheuttaa pikemminkin ongelmia maakunnan kehittämisrahan käyttöön. Tältä osin kysymys ei ole aivan yksiselitteinen, pitääkö lisätä tulostuohjauksen määrittelyä ja tiukentaa sitä vai pitäisikö pikemminkin lisätä sitä informaatioainesta, mitä eduskunnan antamilla budjettivaroilla on tehty.

Kuntatalouden osalta aivan lyhyesti. Olen jo aiemmin todennut julkisuudessaakin, että kaikkien huonoin ratkaisu kuntatalouden osalta ja pieni, valtiontalouden kokonaisuudessa täysin mitätön kauneusvirhe on harkinnanvaraisen valtionosuuden nostaminen vain 50 miljoonalla markalla, kun osana valtionosuusuudistusta selkeästi oli ilmoitettu myös allekirjoittaneen ja hallituksen toimesta, että se on 200 miljoonaa markkaa tuleville vuosille.

Haluun kuitenkin tämän mittakaavan tuoda esiin. Kysymys on 50 miljoonasta markasta, ja kuntatalouden tilanne huomioon ottaen tämä 50 miljoonaa markkaa ei ole sillä tavalla ratkaisevaa, että se koko kuntakentän osalta tulisi aiheuttamaan ongelmia. Uskon, että selviämme ensi vuonna tällä 150 miljoonalla markalla.

Mitä tulee taas ennustettavuuteen, olen siitäkin samaa mieltä ed. Mannisen kanssa, että ennustettavuutta pitää lisätä, mutta tässä suhteessa tämänkin vuoden muutokset ovat olleet niin suuria riippumatta hallituksen päätöksistä, että tuo ennustaminen on melkoisen vaikeaa. Otan tästä muutaman esimerkin.

Helmikuussa tehtyyn yhteiseen arvioon verrattuna, siis yhteiseen Kuntaliiton, valtiovarainministeriön ja sisäasiainministeriön kesken, jouduimme keväällä korjaamaan kuntatalouden ennustetta johtuen yhteisöveron huomattavasta lisäkasvusta. Tuo kasvu oli yli 2 miljardia markkaa suoraan kuntatalouteen vaikuttavana. Tämän jälkeen teimme uudet arviot vielä juuri ennen budjettiriihtä, ja noihin arvioihinkin verrattuna nyt kaikkien näiden leikkausten jälkeen, joita budjettiriihessä on tehty, kuntatalouden tilanne on parempi juuri syyskuun alussa tehdyn arvion mukaan, kuin oli alkuperäinen helmikuun arvio, ja se on parempi kuin ennen budjettiriihtä tehty arvio.

Tässä suhteessa haluan korostaa sitä, että yleinen talouden kehitys, joka on kohentunut myös kuntatalouden näkökulmasta arvioituakin parempaan suuntaan, antaa sellaista liikkumavaraa, jossa valtio — kunta-kokonaisuutta myös valtion velkaongelman osalta voidaan ja pitää tarkastella tulevinakin vuosina siten, että puhutaan kokonaisuudesta julkisessa taloudessa. Mutta tietysti henkilökohtaisesti toivon, että se voitaisiin tehdä menettelytavallisesti siten, että asia käydään hyvässä järjestyksessä Kuntaliiton kanssa sillä tavoin läpi, että vallitsee yksimielisyyttä siitä pohjasta, johon uudet arviot tehdään. Nyt tässä suhteessa myönnän, että edettiin turhan nopealla aikataululla ja siten, että asiasta ei riittävästi Kuntaliiton kanssa käyty keskustelua.

Viimeisenä asiana haluan puuttua valtionosuusuudistukseen. Väite siitä, että nykyinen valtionosuusjärjestelmä kasvattaisi kuntien välisiä eroja siten, että se näkyisi esimerkiksi kunnallisveron hinnan kasvavina eroina, ei mielestäni pidä paikkaansa. Meidän valtionosuusjärjestelmämme keskeinen elementti, verotulon tasausjärjestelmä 90 prosenttiin saakka, pitää huolen siitä, että järjestelmä ei päästä eroja syntymään. Päinvastoin se tasaa hyvin voimakkaasti.

Tämänhetkinen ongelma on kuitenkin se, että kasvu tuloissa kohdistuu niin selkeästi yhteisöveron puolelle, että se jakaantuu kuntien kesken hyvin epätasaisesti, ja verotulon tasausjärjestelmä ottaa tämän kasvun huomioon jakaen sen

tasaaisesti kaikille kunnille vasta kolme vuotta takautuvasti. Tämän vuoksi monet kunnat saatavat nyt tehdä virheellisiä johtopäätöksiä vain yksittäisen vuoden lukujen perusteella joko siten, että käyttävät sellaista rahaa, joka käytännössä ei ole kyseisen kunnan rahaa, vaan tasausjärjestelmän kautta se raha tulee poistumaan kolmen, neljän tai viiden vuoden päästä, tai ryhtyvät ajamaan alas omaa palvelutuotantoaan, kun tänä vuonna eivät ole pystyneet saamaan yhteisöverotuotosta omaa osuuttaan eivätkä huomioi sitä, että tasausjärjestelmän kautta heille tulee tästäkin hyöty kolmen, neljän tai viiden vuoden päästä.

Tässä suhteessa virhearvioita tullaan varmasti tekemään, ja toivon, että näin ei olisi. Sen vuoksi ennakkointi kasvavilla uhilla yksittäisten kuntien tasolla ei toivottavasti ole se viesti, joka eduskunnastakin kuntiin lähtee, vaan pikemminkin se, että yksittäisten kuntienkin osalta valtionosuusjärjestelmä tasausjärjestelmänä tulee usean vuoden viiveellä kuitenkin huolehtimaan erojen pyymisestä melko siedettävänä.

Ed. A i t t o n i e m i (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Jos oikein ymmärsin, ministeri Backman puolusteli nykyistä budjettikäytäntöä, budjettikirjaa sillä tavalla, että siirretään mahdollisimman paljon valtaa eduskunnan käsittelyn jälkeisille tahoille, alueille ja virastoihin budjetissa määrättyjen varojen käytöstä. Tästä asiasta on täällä salissa puhuttu budjetin yhteydessä aikaisemminkin, ja viittaa Valtiontalouden tarkastusviraston lausumaan, joka on hiukan eri mieltä. Budjettimenettelyllä, joka nykyisin on, kun katsoo tätä kirjaa, tämän kirjan käsittelyllä me siirrämme 186 miljardia markkaa sillä tavalla, että tehdään kunniaa, terve vain, tästä ohi virastojen, laitosten ja alueiden käyttöön ja siellä sitten, niin kuin esimerkiksi Tielaitoksessa, määrätään kaikki. Meillä ei ole mitään muuta sananvaltaa kuin annamme rahat siihen suuntaan.

Tämä menettely, joka joskus 87 ensimmäisen kerran tuli tänne, oli liian tiukka, ja tämä on kulkenut positiiviseen suuntaan, ettei olla ihan kaikista rumpuasioista kovin tiukkoja budjetissa, ei niitä mainita. Mutta tässä on menty mahdolltomuuksiin. Ei eduskunnalla ole mitään muuta tehtävää kuin heittää rahat tästä ohi ja tervehtiä rahoja, jotka valtioneuvosto on tämän budjettikirjan muodossa antanut eduskunnalle. Tässä pitäisi palata hiukan tärkeämpään valvontaan eduskunnan taholta. Jos niin tiukkaan menään, että jokaisesta pienestä asiasta, joka muut-

tuu, täytyy lisäbudjetissa muuttaa perusteluita, jotta saadaan asia hoidettua käytännön vaatimalla tavalla, siihen kai saadaan myös säädösmuutokset, ettei sen tällä tavalla tarvitse tapahtua.

Mutta ihan summa summarum vielä: Minä katson, että eduskunnan budjettivalta on tänä päivänä hyvin heikko ja se näkyy tästä. Tämä on kertomus, jonkinlainen romaani, joka ei anna pohjaa millekään eduskunnan päätöksentekovalle 186 miljardista markasta.

Ed. M a n n i n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ministeri Backmanin vastauspuheenvuoron johdosta totean, että en ole vaatinutkaan budjetin yksityiskohtaistamista. Olen vaatinut vain, että siinä asetetaan tulostavoitteet ja tietyt tunnusluvut, ja mitä tulee seurantajärjestelmään, en ole myöskään väheksynyt seurantajärjestelmää. Mutta eihän seurantajärjestelmä onnistu, jos ei ole määritelty, mitä seurataan. Siis te puhutte vain jälkikäteisestä informaatiosta. Se on tietysti hyvä mutta ei riittävä. Tulosohejaus tapahtuu ensisijaisesti etukäteen, ja jälkikäteen kontrolloidaan, missä määrin tulokset on saavutettu.

Mitä tulee kuntatalouteen, kaikki luvut olivat hyvin tuttuja minulle, mutta totean lyhyesti, että uusi valtionosuusjärjestelmä johtuu osin yhteisöverotuksesta. Sehän on aiheuttanut sen, että lähes 350 kuntaa on verotulotasauksen piirissä, ja kun verotulot tasataan 90 prosenttiin ja vastavasti keskeisimmillä hallinnonaloilla vastuu markkaa per asukas on kaikilla sama, sehän tarkoittaa, että jos kaikki hoitavat samalla tavalla yhtä hyvin asiansa, näissä 350 kunnassa veroäyrin hinnan pitää olla 10 prosenttia korkeampi kuin keskimäärin. Jos keskimääräinen veroäyrin hinta on 17,4, sehän tarkoittaa, että noin 350 kunnassa veroäyrin hinta pitäisi olla 19 penniä, jotta ne pystyvät samanlaisen palvelutason turvaamaan. Sitähän nykyinen valtionosuusjärjestelmä tarkoittaa. Sen lisäksi tietysti tämä ero tulee vielä siitä, että jos Helsinki aikoo laskea yhteisöveron vuoksi veroäyrin hintaa 2 penniä, sitten todella haitaria tulee. Mutta Helsingin lasku, jos sellaista tapahtuu, johtuu tietysti yhteisöverosta.

Ed. R i m m i : Herra puhemies! Kun ensi vuoden budjettiesitystä tarkastelee ja kun on kuunnellut keskustelua, jota nyt on kahden päivän aikana käyty, on tullut mieleen ajatus, että olisi varmaan tarvittu arvokeskustelua ennen kuin

budjettia yleensä on lähdetty valmistelemaan. Arvokeskustelu olisi tarvinnut olla valmistelijoilta pohjana, koska näyttää siltä, että ei ole ainkaan täydellisesti tiedossa se, mitkä olisivat olleet kansanedustajien tahdot ja tavoitteet budjetille.

Meillä vasemmistoliitossa oli tietenkin selkeitä tavoitteita talousarvion valmistelulle. Niistä olivat ainakin muutamia mainitakseni tärkeimpinä ja päällimmäisinä paljon parempi työllisyys, työn jakaminen, oikeudenmukaisempi verotus, nimenomaan työllisyyttä tukeva verotus, eläkeläisten aseman huomioiminen ja ennen muuta heidän verotuksensa epäoikeuden korjaaminen jne., vain ihan joitakin mainitakseni.

Talousarvioesityksessä on hyviä asioita muun muassa se, että lääkkeiden arvonlisäveroa alennetaan. Se helpottaa huomattavasti eläkeläisten, lapsiperheiden ja muiden lääkkeitä paljon tarvitsevien tilannetta. Merkittävä mielestäni on myös kirjojen arvonlisäveron alennus. Se on hyvin huomattava helpotus opiskelijoille, joiden kirjakustannukset ovat suuria. Varsin merkittävänä pidän sitä myös kuntien kirjastohankintojen helpottumisen kannalta, koska viime vuosina on selkeästi ollut nähtävissä se, että kunnat ovat joutuneet kirjastomäärärahojansa jatkuvasti tinkimään.

Ainakin henkilökohtaisesti olen aika murheelinen siitä, että arvonlisäveroalea ei saatu ulotetuksi elintarvikkeisiin. Sillä olisi ollut myös varsin huomattava merkitys erikoisesti lapsiperheille ja pienituloisille henkilöille.

Talousarvioesityksessä on runsaasti sellaisia asioita, joita ei mitenkään voi ymmärtää, ei vallankaan, kun ajattelee, että Suomi pitää itseään sivistysvaltiona ja asettaa sitten tiettyjä asioita muiden tärkeiden asioiden edelle. Haluan nostaa näistä muutamia esiin.

Erityisen huonona pidän alle kouluikäisten esiopetuksen siirtämistä aloitettavaksi hamaan tulevaisuuteen. Kyseenalainen kunniä meillä on nyt jäädä Turkin kanssa samaan kuoppaan lasten varhaiskasvatuksen osalta. Suomi on jo nyt jäljessä muista EU-maista. Esiopetuksen kehittäminen on tärkeää lasten tasa-arvoisen kehityksen kannalta, eikä minulle vasemmistoliiton edustajana todellakaan riitä perusteluksi pelkkä määrärahojen niukkuus. Tässä on kyse arvovalinnoista, ennen muuta hyvin vahvasti arvovalinnoista, ja siitä, mitä pidämme tärkeänä ja toteuttamisen arvoisena. Valtiovarainministeriössä arvoperustelut ovat kaikuneet kuuroille korville, ja ministeri Niinistö on ollut kuuro vaatimukselle esiopetuksen aloittamiseksi. Toivon todella hartaasti,

että vielä koululakien käsittelyn yhteydessä kertaalleen punnitaan mahdollisuutta esiopetuksen aloittamiseen.

Lapsiin, nuoriin ja myös aikuisiin liittyy toinen syvä huolenaiheeni, nimittäin homekoulujen, -päiväkotien ja homevaurioisten asuntojen kohtalo tulevalla budjettikaudella. Ympäristöministeriössä on tehty ansiokkaita selvityksiä tämän vakavan ongelman laajuudesta. Tilanne on suorastaan kauhistuttava ja monin paikoin jopa monien ihmisten terveydelle syvästi vaarallinen. Näissä tiloissa, kouluissa, päiväkodeissa ja asunnoissa joutuvat ihmiset elämään kohtuuttomissa olosuhteissa, uhraamaan jopa koko terveytensä pakon sanelemana. Tämä on sellainen laaja ongelma, joka pitäisi ymmärtää koko yhteiskunnan kannalta.

Vastuuttomuus, että tähän asiaan ei ole määrätietoisemmin puututtu, tuntuu uskomattomalta. Jos tarkastellaan asiaa myös kansanterveyden näkökulmasta, miksi nyt sitten halutaan ummistaa silmät siltä tosiseikalta, että hoitamaton tai hitaasti hoidettu homeongelma nakuttaa kallista laskua tuleviin sairaanhoitomenoihin, puhumattakaan sairauden kohteiksi joutuvien kansalaisten henkilökohtaisista kärsimyksistä? Kuten jo sanoin, määräraha näiden ongelmien hoitamiseen on todella kohtuuttoman pieni.

Hämmästyttää, emmekö me päättäjät sitten ymmärrä vastuutamme, kun meidän kuitenkin tietääkseni pitäisi olla tietoisia ja olemme tietoisia näistä ongelmista. Meidän on tehtävä todella enemmän asian korjaamiseksi. Tällaista homekatastrofia, mikä ympäri Suomea tällä hetkellä on, voisi melkein verrata johonkin luonnonmullistukseen, ja niihinkin tartutaan määrätietoisesti. Tässä on kyse ihmisten erittäin vakavasta terveyteen vaikuttavasta asiasta. Ennen kaikkea olen miettinyt sitä, millä keinolla saataisiin valtiovarainministeriön virkamiehet ja valtiovarainministeri ymmärtämään ja välittämään jotakin tästä asiasta.

Asumiseen liittyy seuraavakin vakava asia. Olen erittäin huolestunut vuokra-asuntorakentamiseen suunniteltujen määrärahojen vähentämisestä. Tämä on erikoisen käsittämätöntä tilanteessa, jossa kaikki selvitykset ja käytännön elämä päivittäin osoittavat juuri sen, kuinka vuokra-asuntojen kysyntä on valtava ja koko ajan kasvussa. Vuokra-asuntojen puute on erittäin huomattava pääkaupunkiseudulla ja suurissa kaupungeissa. Muistaakseni jotain tilastoa katsoin, jossa kerrottiin vuokra-asuntojonossa olevan noin 80 000 ihmistä ja suurin piirtein kol-

mannes heistä pääkaupunkiseudulla. Kun puhutaan, että ihmisiä pitää kannustaa työhön ja saada heidät muuttamaan työn perässä, niin kuinka voi kannustaa työtöntä lähtemään työn perään, kun hänelle ei ole osoittaa asuntoa? Jos joku kolkka sattuukin löytymään, niin vuokra on aivan huikea ja nyt, kun asunnoista on puute, vuokrataso näyttää koko ajan kysynnän kasvassa vain kohoavan.

Budjettiehdotuksessa asetetaan asuntorakentamisen osalta erittäin suuria toiveita vapaarahoitteisen asuntotuotannon vilkastumiseen. Tavoitteena on 14 200 vapaarahoitteisen asunnon rakentaminen budjettikaudella. Vakavan asian kohdalla ei varmaan sopisi laskea leikkiä, mutta on pakko todeta, että Luoja ei ole kieltänyt suuria haaveilemasta. Minua ainakin pelottaa ennen muuta työllisyysnäkökulmasta tarkasteltuna juuri se, että asetettu tavoite ei toteudu. Ja miksi se ei toteutuisi? Ymmärtääkseni se ei toteudu juuri siksi, että taloudellinen epävarmuus on edelleenkin niin syvää, että omistusasunnon hankintaan ei yksinkertaisesti uskalleta ryhtyä nytkään, vaikka korkokanta on melkoisen alhaalla. Rakennusteollisuusliiton arviossa, jonka näin, lähdetään siitä, että budjettiesityksessä olevasta 14 200 asunnon tavoitteesta on realistinen näkemys se, että noin 7 000 asuntoa voisi toteutua ja nekin pääsääntöisesti omakotitaloja.

Kun Suomessa ollaan muuten ottamassa mallia EU:sta, niin miksi ei esimerkiksi vuokra-asuntojen rakentamisessa? Delorsin valkoisessa kirjassa todetaan, että mittava vuokra-asuntokanta on taloudellisen kehityksen ja työttömyyden vähentämisen tae ja se on erittäin hyvä työvoiman liikkumista helpottava asia. Ihmettelenkin, miksi Suomessa ei voida käyttää niinkin yksinkertaista keinoa kuin vuokra-asuntotuotantoa laskemaan ihmisten kynnystä siirtyä työn perässä vaikka lyhyemmäksi ajaksi.

Vaikka työttömyys on hiljalleen paranemassa, niin määräaikaiset työt, osa-aikatyöt, pätkätyöt ovat kuitenkin niin matalasti palkattuja ja toimeentulo niin epävarmaa, ettei niillä todellakaan makseta asuntolainoja eikä osteta omia asuntoja. On aika hämmästyttävää se, ettei asuntobudjettia valmisteltaessa — erikoisesti juuri valtiovarainministeriössä, jossa tiedän, että nämä tavoitteet, mitä sektoriministeriöillä on ollut, on tyrmäty — haluta nähdä tässäkin asiassa metsää puilta.

Arvoisa puhemies! Yhä uudelleen budjettiesitystä ruotiessa on palattava arvokysymyksiin. Valtion talousarviossa on esitetty, kuten on jo

moneen kertaan tuotu esiin, mutta en malta minäkään olla siihen puuttumatta, 7,8 miljardin markan tilausvaltuutta, josta lähes puolet kohdistuisi helikopterihankintaan. Uudet tilausvaltuuden maksut alkaisivat siis ensi vuonna, jolloin aloitettaisiin 18 miljoonalla markalla, kun kokonaisvaltuushan on lähes 8 miljardia. Tilausvaltuus sitoisi kahden seuraavan eduskunnan kädet. Ensi vuoden puolustusbudjetti rikkoo jo 10 miljardin rajan. Puolustusbudjetti ja siihen sisältyvä lähes 8 miljardin tilausvaltuus on erittäin taitavan valmistelun tulosta.

Pääosin varmaankin sotilaiden valmistelema puolustusselontekohan käsiteltiin viime keväänä eduskunnassa ja siihen on nyt vedottu ja ollaan esittämässä pitkälle ensi vuosituhatosen puolelle ulottuvaa tilausvaltuutta. Nyt näyttää siltä, että puolustushallinnon ala on ainoa alue, jossa uudistuksia viedään eteenpäin. Ministeri Taina tänään keskustelun alussa tosin yritti muuta asiasta selittää. Muilla budjetin alueilla valtiovarainministeri on ollut valmis jäädyttämään kaikki uudistukset.

Tähän astisessa tilausvaltuuden valmistelussa on painottunut mielestäni hyvin suppea asevarainen turvallisuusnäkemys. Siinä ei ole otettu huomioon esimerkiksi sitä, miten turvallisuuspoliittinen selonteko, joka aikanaan täällä hyväksyttiin, painottui myös sosiaaliseen, taloudelliseen ja ympäristöturvallisuuteen liittyviin seikkoihin. Jos joku ei tätä muista, kannattaa selonteko kavaa esiin ja tarkistaa.

Eduskunnassa ja julkisuudessa käyty keskustelu on selkeästi osoittanut ainakin sen, että tilausvaltuutta ei tulisi hyväksyä. Tähän on selkeitä perusteita. Ensinnäkin se, ettei valtiontalouden kannalta eikä myöskään puolustus- ja turvallisuuspoliittisista näkökohdista lähtien mielestäni tätä tulisi hyväksyä. Vai onko ministeri Niinistö valmis tekemään aivan samoin — ja näyttää, että hän olisi valmis tekemään samoin — kuin edeltäjänsä, joka totesi minulle silloin, kun Hornet-hankintoja tehtiin, että Hornet-hankinnat oli niin tärkeä seikka, että ne voidaan tehdä vaikka velaksi? Hiukan samanlainen tunne on nyt tässä tullut.

Itse henkilökohtaisesti kovastikin arvostan puolueettomuutta ja itsenäistä puolustusta, mutta mitä ja ketä tulevaa uhkaa varten tarvitaan yhä enemmän ja yhä kovempia välineitä. En näe, mistä se vihollinen tulisi ja itse epäilen, että nyt ollaankin lujaa vauhtia valmistautumassa Nato-jäsenyyteen, vaikka sitä ei halutakaan tunnustaa.

Arvoisa puhemies! Täällä käydyssä keskuste-

lussa valtiovarainministeri Niinistö on vähätellyt esimerkiksi juuri tuota 18 miljoonan markan määrärahaa ensi vuoden puolustusbudjettiin tämän valtion budjetin kokonaisuuden kannalta. Tässäkin kohdin on hyvä muistuttaa arvoista. Tuntuu nimittäin hyvin kummalliselta ja suorastaan tarkoitushakuiselta ministeri Niinistön suhtautuminen, kun budjettiriihessä käytiin erittäin kova keskustelu eräästä pienestä yksityiskohdasta, kokonaisuuteen nähden todella pienestä yksityiskohdasta. Nimittäin tämän eduskunnan hyväksymän tasa-arvo-ohjelman lisänä on väkivaltatahjoelman rahoittaminen. Ministeriö ja tasa-arvoministeri esittivät 3,5 miljoonaa markkaa tähän tarkoitukseen. Ministeri Huttu-Juntunen, jolle tasa-arvoasiat kuuluvat, joutui käymään aivan hirvittävän väännön tämän asian osalta, 3,5 miljoonan markan osalta onnistuen saamaan siihen 1,5 miljoonaa markkaa, jolla tämä väkivaltaprojekti saadaan jonkinlaiseen alkuun. Tämä kertoo myös niistä arvoista, kuinka suhtaudutaan esimerkiksi siihen, että lähes päivittäin, ainakin viikottain tässä maassa perheissä tapahtuu väkivallantekoja. Lapset, naiset, joskus miehetkin ovat väkivallan kohteena.

Arvoisa puhemies! Budjetin osalta voisi tietysti ruotia paljonkin. Tarkoituksella en ole puuttunut puheenvuorossani työttömyyteen, työttömyysturvaan ja moniin muihin ongelmiin, joita tässä budjetissa on. Niistä on käytetty vasemmistoliiton kansanedustajien osalta hyviä puheenvuoroja ja varmasti vielä käytetäänkin.

Oman kotikaupunkini ja vaalipiirini kohdalla voisi luetella pitkän rimpusun erittäin kiireellisiä ja valtion rahaa tarvitsevia erilaisia hankkeita esimerkiksi sosiaali- ja terveystieteiden ja opetusministeriön sektorilla. Me pirkanmaalaiset kansanedustajat tietenkin vielä yhdessä teemme kaikkemme, että joitakin muutoksia vielä budjettiin saataisiin.

Tätä budjettia on myös täällä käydyssä keskustelussa todella aika paljon ruodittu ihan oikeutetustikin. Meillä eduskuntana on mahdollisuudet korjata budjetin pahimmat virheet, jos niin yhdessä haluamme.

Ed. Kallio: Herra puhemies! Ryhmämme puheenjohtaja Erkki Tuomioja arvioi talousarvioesitystä vähintäänkin hyvin tyydyttäväksi. Itse voin kyllä tähän luonnehdintaan yhtyä. Kyllä tämä esitys edustaa tämän vuosikymmenen budjettien joukossa selkeästi eliittiä. Viime vuosien kokemukset huomioiden kyseessä on kohuullinen kokonaisuus.

Tämä talousarvioesityksen tasapainoisuus on ehkä näkynyt siinäkin, että itse budjetin peruslinjaa ei juurikaan ole asetettu kyseenalaiseksi, ja hyvin paljon on keskusteltu muusta kuin budjetin sisällöstä. Paljon porua ovat herättäneet eräät valmisteluun liittyvät työ- ja muutoseikat sekä se, että eräitä ratkaisuja on siirretty tulopoliittisen kierroksen yhteyteen.

Hyvin paljon on myös keskusteltu eräistä yksityiskohdista. Ehkä erityisesti helikopteriasia on muodostunut itseään suuremmaksi asiaksi. En viivy kauaa tässä helikopteriasia. Totean vain, etten ainakaan minä ole turvallisuus- ja puolustuspoliittisen selonteon tekstin hyväksyessäni antanut mitään tilausvaltuutta helikopterihankinnoille. Kyllä tämäkin asia täytyy perustella, valmistella ja päättää asianmukaisessa järjestyksessä ja aikanaan.

Herra puhemies! Sitten budjetin linjaan. Huh-tikuussa 1995 hallitus hallitusohjelmassaan asetti erääksi selkeäksi tavoitteeksi sen, että valtion velan bruttokansantuoteosuus käännetään tämän hallituskauden aikana laskuun. Näyttää siltä, että tässä tavoitteessaan hallitus selkeästi tulee onnistumaan, koska lakipisteensä velka tulee saavuttamaan ilmeisesti ensi vuonna. Se tulee olemaan silloin runsaat 70 prosenttia bruttokansantuotteesta ja tulee tämän jälkeen laskemaan. Seuraava askel onkin sitten se, että myös velan absoluuttinen määrä saadaan laskuun ja sekin tulee tällä vauhdilla tapahtumaan lähivuosina. Nythän valtio velkaantuu ensi vuonna vielä noin 14,5 miljardia markkaa, mutta se on kuitenkin aivan toista luokkaa kuin tämän vuosikymmenen alussa tapahtunut velkaantuminen, jolloin pahimmillaan valtio velkaantui vuosittain noin 80 miljardia markkaa. Eli näyttää siltä, että velkaantuminen ollaan saamassa hallintaan.

Entä sitten toinen suuri tai itse asiassa suurempi ongelmamme, korkea työttömyys? Työllisyys on selkeästi parantunut ja uusia työpaikkoja on tullut. Ongelmana on vain se, että tästä vauhdista ei oikein ota selkoa, kun ei tiedä, mitä tilastoja pitäisi lukea. Joka tapauksessa tällä hetkellä työllisyysnäkömät ovat meillä hyvät. Kasvu on erittäin vahvaa ja, mikä erittäin hyvä, kasvu on siirtymässä yhä enemmän kotimarkkinoille. Eli tässä mielessä en pidä hallituksen asettamaa tavoitetta 45 000 uudesta työpaikasta ensi vuoden aikana epärealistisena.

Kasvun ja työllisyyden riippuvuus ei ole kadonnut mihinkään. Meidän kansantaloutemme ja työllisyytemme kannalta onkin erittäin tärkeää se, millainen taloudellinen kehitys tulevina

vuosina tulee olemaan. Itse uskon, että meillä on hyvät mahdollisuuden vahvan kasvun kauteen. Kansainvälisessä taloudessa on tapahtumassa selvää elpymistä. Myöskin EU-maiden taloudellinen kasvu on vilkastumassa, ja tämä tulee merkitsemään sitä, että suomalaisilla tuotteilla tulee olemaan yhä enemmän kysyntää maailmanmarkkinoilla. Myöskin meidän korkotasomme on vakaalla, alhaisella tasolla.

On ehkä syytä todeta, että meidän lyhyet koromme ovat syksystä 1996 saakka olleet alemmalla tasolla kuin Saksan vastaavat korot, ja uskon, että tämä on ollut jonkinlainen yllätys monille taloustieteilijöillekin. Alhainen korkotaso merkitsee sitä, että meillä on hyvät edellytykset investoinneille, ja itse asiassa meidän investointiasteemme on tällä hetkellä aivan liian alhainen, ehkä noin 16 prosenttia. Sehän oli 80-luvun huippuvuosina kymmenkunta prosenttiyksikköä korkeammalla. On tietysti selvää, että tällaisiin lukuihin me emme missään vaiheessa tule pääsemään, mutta kyllä itse näen, että sellaisen terveen investointiasteen pitäisi olla vähintään 20 prosentin tasoa.

Tässä mielessä olen hieman kummastellut sitä, että hallitus on lähtenyt hillitsemään rakentamista. Tätä on perusteltu suhdannepoliittisilla syillä. Täytyy vain kysyä, mistä valtiovarainministeriö nyt löysi suhdannepoliittikan. Silloin, kun meidän taloutemme oli syösykierteessä ja olisi tarvittu suhdannepoliittisia ratkaisuja, niitä ei näkynyt. On myös huomattava, että tällä hetkellä meidän rakennusalan työttömyytemme on edelleen korkea, eli perustellusti voi kysyä, miksi rakentamista ollaan hillitsemässä sillä tavalla kuin tässä budjetissa tehdään.

Tuloverolinjauksistamme tiedämme tällä hetkellä, että tulee 2 prosentin inflaatiotarkistus, työmatkaverovähennyksiin tulee muutoksia ja myös on periaatelinjauksena, että mahdolliset verokevennykset tullaan kohdistamaan erityisesti pieni- ja keskituloisiin. Muut yksityiskohdat selkiytyvät tulopoliittisen ratkaisun myötä.

Minua on suuresti hämmästyttänyt se itku ja hammasten kiristys, mikä on liittynyt siihen, että hallitus on siirtämässä näitä veroratkaisuja tulopoliittisen kierroksen yhteyteen. Minun käsittääkseni ei meidän kansantaloutemme kannalta ole ollenkaan vähäpätöinen asia se, millaisen tulopoliittisen ratkaisun Suomi tulee saamaan tämän syksyn aikana. Jos me saamme aikaan ratkaisun, jolla työn hinta pysyy kohtuullisena ja jolla voidaan kuitenkin turvata kohtuullinen reaaliansioiden korotus, tällaista ratkaisua ei

pidä tärvätä muutoseikoilla. Kyllä tässäkin asiassa lopputulos on tärkeämpi kuin menettelytavat.

Arvonlisäveroratkaisuista toteaisin, että niissä on paljon sekä hyvää että huonoa. Täällä on hyvänä asiana tuotu esiin lääkkeiden arvonlisäveron aleneminen. Se on erityisen tärkeä vanhemmalle väestölle. Hyvä on tietysti myös kirjojen ja elokuvien arvonlisäveron aleneminen. Täytyykin vain toivoa, että kirjat yhä enemmän kuluvat kansalaisten käsissä ja kansamme viisastuu ja sivistys lisääntyy.

Sen sijaan en voi taputtaa mitenkään sille, että joukkoliikenteen arvonlisäverotusta ollaan korottamassa. Tämä on väärää politiikkaa. Päinvastoin, kyllä meidän pitäisi tehdä kaikkemme joukkoliikenteen toimintaedellytysten parantamiseksi. Kaiken kaikkiaan liikenteeseen kohdistuva verotus pitäisi ottaa jonkinlaiseen kokonaistarkasteluun. Käsittääkseni siellä joiltakin osin, erityisesti viittaan nyt polttoaineverotukseen, liikutaan jo äärirajoilla. Jos tällä linjalla jatketaan, käy niin, että itse verokertymä korotuksista huolimatta tulee pienenemään vähenevän kysynnän myötä.

Arvonlisäveroratkaisuista kaiken kaikkiaan voisi todeta sen, että niillä ei juurikaan työllisyyttä paranneta. Jos haluttaisiin tehdä työllisyyttä parantavia arvonlisäveroratkaisuja, kyllä se edellyttäisi erityisesti työvoimavaltaisten palvelualojen arvonlisäverokannan alentamista.

Kuntataloudesta voisi pitää pitkänkin mesun, mutta siihen puutun vain lyhyesti. Hallituksen esittämä lisäleikkaus ei ole saanut ymmärrystä kuntakentällä, ja niinhän tietysti on, että kyllä sovitusta linjoista tulisi pitääkin kiinni. Mutta toisaalta kyllä meidän pitää muistaa se, että valtio ja kunnat ovat samassa veneessä ja olisi ainakin kohtuullista, että ne soutaisivat samaan suuntaan, vaikkakin joskus vähän eri tahtiin. Tilannehan on se, että niin kauan kuin valtion velka pysyy tällä korkealla tasolla, vielä lisääntyikin, valtio tulee pitämään kunnat kyllä tiiviissä syleilyssä.

Itse leikkausten toteuttamistapaa eli sitä, että se kohdistetaan yhteisöverotuottoon, pidän kyllä parempana kuin valtionosuuksiin kaavailtua indeksileikkausta. Miksi? Siksi että yhteisövero jakaantuu tällä hetkellä erittäin epäoikeudenmukaisesti kuntien kesken ja meidän pitäisikin pikaapuoliin päästä siihen, että nämä jakoperusteet muutetaan. Sen pitäisi olla viimeistään seuraavan budjetin asia.

Yhteisöverosta voisi myöskin kysyä, vuotaa-

ko meidän järjestelmämme tällä hetkellä jotenkin eli onko perinteisiä palkkatuloja yhä enenevässä määrin pystytty muuntamaan pääomatuoloiksi. Ainakin tämän vuoden verotustiedot viittaavat siihen. Meillähan ei palkkaverojen kertymä ole ollut kovinkaan suuri, mutta sen sijaan yhteisöverojen tuotto on kasvanut aivan räjähdysmäisesti.

Lopuksi, herra puhemies, vielä pari asiaa.

Hallitus on tehnyt periaatepäätöksen siitä, että meidän tutkimusmäärärahojamme korotetaan 2,9 prosenttiin bruttokansantuotteestamme. Tämä edellyttää sitä, että näitä varoja lisätään 1,5 miljardilla markalla tästä vuodesta vuoteen 99. Pidän tätä linjausta erittäin hyvänä. Tärkeää vain olisi, että tutkimus- ja tuotekehitysvarat jakaantuisivat jatkossa alueellisesti tasapuolisemmin kuin tällä hetkellä. Niissä on selkeää ja liiallista keskittymistä tänä päivänä.

Täällä on jonkin verran vähätelty peruspäivärahaan ja työmarkkinatukeen tehtävää pientä korotusta. Haluaisin kuitenkin painottaa sitä, että pitkistä pitkistä aikaa näitä vähimmäisetuuksia ollaan korottamassa. Pidän myöskin hyvänä sitä, että ne tulevat indeksijärjestelmän piiriin.

Kyllähän tähän talousarvioesitykseen liittyy paljon muitakin positiivisia asioita. Siellä on uusia panostuksia muun muassa omaishoittoon ja pitkäaikaistyöttömiin. Kaiken kaikkiaan, herra puhemies, erittäin tyydyttävä budjetti.

Ed. K o k k o n e n : Arvoisa puhemies! Hyvät kollegat! Me syömme edelleenkin enemmän kuin tienaaamme. Tätä seikkaa on syytä korostaa tässäkin keskustelussa siitä syystä, että puheissa on esitetty monenlaisia ehdotuksia uusiksi menoiksi.

Viime vuonna ihmettelivät kansalaiset useissa keskusteluissa sitä, ettei tulonsiirtokeskusteluissa ollut riittävästi korostettu sitä, että velkarahaa me toinen toisillemme siirtelimme. Me olemme nykyisten säästökuurimme kanssa vasta tulossa tilanteeseen, jossa velkaantumisen kasvu pysähtyy. Valtiontalous pysyy vielä ensi vuonna alijäämäisenä. Velat pitää hoitaa myös tulevaisuudessa.

Työttömyys on edelleen huolestuttavan korkealla. Erityinen ongelma on pitkäaikaistyöttömyys. Hallituksen olisikin vakavasti paneuduttava tähän ongelmaan, joka kasaantuuksaan tietyille alueille on aikapommi. Työvoimatoimenpiteitä suunnattaessa ja tukia jaettaessa olisi painokkaasti otettava huomioon paitsi työttömien mää-

rä myös työttömyyden kesto. Luotaessa uutta tukijärjestelmää työttömille tulee huolehtia siitä, että järjestelmän piirissä olevilla on mahdollisuus siirtyä joustavasti järjestelmästä toiseen.

Tervetulleina on pidettävä hankkeita tarkistamaan nykyistä aktiivisemmin määräraikaishaastateluja, jotka ovat todella työmarkkinoiden käytettävissä ja jotka eivät. Joka päivä minulle kertovat helsinkiläiset työnantajat siitä, kuinka vaikeaa on saada työntekijöitä töihin suurista työttömyyslukuista huolimatta. Sairaata ja työkyvyttömiä on vihdoin poistettava työttömyystilastoista. Ne, jotka perusteettomasti kieltäytyvät työstä taikka ilmoittavat suostuvansa vain harmaaseen työhön, on saatava järjestykseen. Järjestelmämme ei kestä taloudellisesti eikä moraalilaisesti vapaamatkustajia.

Sain juuri Etlan uusimman suhdanneennusteen 3/97. Se on julkistettu tänään. Siinä Vartia vertaili työssä olevan ja työttömän ajankäyttöä. Hänen päätelmänsä oli, että työttömän ajankäyttö on monen yksilön kannalta niin paljon kannattavampaa, että taloudellisen kannustimen täytyy olla todella suuri, jotta työttömyys vaihdetaan työhönmenoon. Työtön saa lisähyötyä tekemällä muun muassa enemmän kotitöitä, ja lisäksi hänellä on runsaasti vapaa-aikaa.

Vartian mielestä siis ajankäyttöasia tulee huomioida työttömyyttä torjuttaessa eikä luottaa siihen, että jo pieni taloudellinen kannustin riittää työhalukkuuden kasvuun. Tämä toimii ainoastaan tilanteissa, joissa taloudellinen ahdinko tekee pienenkin lisätulon hankkimisen välttämättömäksi. Jos ja kun on näin, on meidän laskettava marka-arvo myös vapaa-ajalle ja palkkauksia työttömyyskorvauksiin ja muihin sosiaali-etuuksiin verrattaessa otettava laskelmiin mukaan myös vapaa-ajasta kertyvä laskennallinen tulo. Vain näin voimme verrata sitä, saavatko työssäkäyvät työstään kohtuullisen ansion.

Maalapakko kaupunkieihin on globaali ilmiö. Täällä on monessa yhteydessä tuotu esiin, että se olisi suomalainen ilmiö ja johtuisi meidän maaseutumme ilmapiiristä. Näin ei ole. Olen voinut perehtyä joihinkin muihinkin maanosiin tänä kesänä ja niissä harjoitettavaan politiikkaan ja voinut havaita, että muualla on aivan sama huoli: Ihmiset pakenevat joukolla kaupunkieihin. Siksi hallituksen olisikin paneuduttava meilläkin kaupunkipolitiikkaan selvästi nykyistä tomerammin.

Maaseudun kehittämistä tuetaan useiden hallinnonalojen toimenpitein. Siihen on budjetissa 56 miljoonan markan siirtomääräraha ja lisäksi

237,4 miljoonaa valtionosuutta EU:n osaksi rahoittamaan maaseudun kehittämiseen. Tämä on minusta oikein. En arvostele sitä sinänsä. Totta kai maaseutua pitää kehittää. Mutta kaupunkipolitiikasta on budjetissa vain mainintoja. Se saa budjetissa osakseen vain kauniita sanoja. Tämä ei mielestäni riitä. Painotuksen tulisi ilmetä budjetissa myös markkoina. Muuten puheet kaupunkipolitiikasta eivät ole uskottavia.

Hallituksen eräs tavoite on ollut ansiotulojen verotuksen alentaminen. Sen välttämättömydestä näyttää vallitsevan varsin laaja yhteisymmärrys. Valtiontalouden suuri alijäämä rajoittaa tavoitteen toteuttamista.

Oman ongelmansa aiheuttaa kuluvan syksyn tuloratkaisun odottelu. Julkisuudessa on hallitusta arvosteltu siitä, että se ottaa budjettipöytä neuvottelukumppaniksi tahon, jolla ei ole poliittista mandaattia kansalta. Asian voi mielestäni nähdä myös toisin. Hallitus on sanellut työmarkkinajärjestöille ehdot, joilla se on valmis alentamaan tuloverotusta. Hallituksen tehtävänä on vaalia valtiontaloutta ja kansantaloutta, katsoa kokonaisuutta. Tässä valtiontaloudellisessa tilanteessa pidän hallituksen ratkaisua tältä osin oikeana.

Sen sijaan katson, että eläkeläisten savamaksun alentamista ei olisi tullut kytkeä tähän yhteyteen. Muistutan, että asiasta on olemassa eduskunnan yksimielinen ponsi, eivätkä eläkeläiset ole työmarkkinajärjestöjen neuvottelupöydässä osapuolena.

Kauppa- ja teollisuusministeriön hallinnonalalle on kirjattu useita toimenpiteitä, joilla edistetään yritysten kilpailua, kansainvälistymistä, rahoitusta, tutkimus- ja kehittämistoimintaa. Hyvä niin! Keskeinen ongelma meillä näyttää kuitenkin olevan se, etteivät suomalaiset osaa myydä. Jos joku haluaa tuotteitamme, ne pitää ostaa. Millä hallinnonaloilla panostetaan myyntitykkitoimintaan? Ei kai millään, mutta nyt olisi mielestäni korkea aika panostaa siihen.

Riskirahoituksen edellytysten parantamisesta puhutaan paljon. Pankkikriisin jälkimainingeissa onkin riskinotto kyky maassamme tuntuvasti heikentynyt. Riskirahoituslaitoksetkaan eivät ole olleet valmiita toiminta-ajatuksensa mukaiseen toimintaan, vaan ovat mieltäneet itsensä tavallisiksi liikepankeiksi ja tulos on ollut sen mukainen.

Yrittäminen on päivän muotiasana. Joka niemessä ja notkossa pyritään suomalaisesta kuin suomalaisesta kouluttamaan yksityisyrittäjä. Yksityisyrittäjäkodissa kasvaneena voin todeta,

että kello 8:sta kello 4:ään -tyypistä ei ole yksityisyrittäjäksi.

Maassamme on melkoinen valmis yrittäjäkapasiteetti, jonka voimavarat ovat käyttämättä. Tarkoitan niitä yrittäjiä, jotka ovat pankkikriisin kiihkeimpinä vuosina tehneet kunniallisen konkurssin. He eivät voi nykyisten säännösten mukaan ryhtyä yrittäjiksi, vaikka olisi kuinka hyvä liikeidea, riskipääomaa kun ei heltä.

Eduskunta sääti naisyrittäjälainan. Mielestäni kunniallisen konkurssin tehneet yrittäjät olisi valmiiksi koulutettu ja kouliintunut ryhmä, joka nopeasti pystyisi luomaan suuren määrän lisää työpaikkoja, kunhan heidän ongelmaansa paneuduttaisiin ja heidän taloudellinen umpikujansa heille räätälöidyin säännösin ratkaistaisiin. Tähän haastan hallituksen vakavasti paneutumaan.

Hallituksen veteraanipaketti on oikean suuntainen. Kuntoutusmäärärahoihin tulee lisäystä ja muitakin pieniä etuuksia lisätään. On hyvä muistaa, että rintamaveteraanien keski-ikä on 78 vuotta. Kuntoutus on paitsi inhimillisesti myös taloudellisesti edullinen vaihtoehto laitoshoidolle, jonka kustannukset ovat jo lähes 200 000 markkaa vuodessa henkilöä kohti.

Rintamaveteraanien vähimmäiseläke-toimikunnan mietinnössään ehdottama pienituloisten rintamaveteraanien toimeentuloturvan parannus olisi kustannusvaikutuksiltaan vähäinen. Se olisi aiheellista toteuttaa. Niin sanottujen ohiamuttujen rintamaveteraanien taloudellinen tilanne on heikompi kuin vähäisenkin sotavamman saaneiden. Nykytietämyksen valossa on virheelistä ajatella, että rintamalta olisi ylipäättään voinut selvitä vammoita. Kaikki siellä olleet saivat taatusti jonkinlaisen vamman. Kaikki vammat vain eivät näy ulospäin.

Sosiaali- ja terveysvaliokunnassa ja valtiovainvaliokunnan sosiaalijaostossa toivottavasti paneudutaan näihin asioihin syvällisesti tänä itsenäisyyden juhluvuonna. Erittäin tervetullut ja symboliarvoltaan merkittävä uudistus on omaishoitajalle turvattava vähintään vuorokausi vapaata kuukautta kohti. Tämä on positiivinen signaali tällaisena aikana, jolloin uusia etuuksia ei juuri kyetä jakamaan.

Täällä on jo todettu se, että lääkkeiden ja kirjojen arvonnalisäveron laskeminen on myös hyvin tervetullut uudistus. Olen samaa mieltä. Kirjojen kohdalla toivoisin, että myös CD-rom-levykkeet rinnastettaisiin kirjoihin arvonnalisäverokysymyksessä. Toivon, että tämä kysymys tulee valiokuntakäsittelyssä vakavasti harkittavasti.

Tiedän, että tätä ovat aikaisemmin kirjakustantajat jossakin vaiheessa vastustaneet, mutta nyt olen ymmärtänyt, että hekin ovat kypsyneet tälle ajatukselle.

Hyvät kuulijat! Asuntojen korjausavustuksiin osoitetaan budjetissa 250 miljoonaa markkaa. Tähän tarkoitukseen on tulevaisuudessa valmistauduttava osoittamaan huomattavasti suurempi summa. Vanhenevasta väestöstämme asuu yhä suurempi joukko hissittömissä kerrostaloissa. He eivät voi kuntonsa heikentyessä asua niissä, vaan joutuvat turvautumaan laitoshoitoon vain liikuntavaikeuksien vuoksi. Talojen varustaminen hisseillä on kaikkien kannalta edullista. Vanhusväestö ei kuitenkaan nykyoloissa kykene yksin hissejä vanhoihin kerrostaloihin rahoittamaan.

Hallintoa kehitetään ja organisaatiota uudistetaan. Hallinnon uudistamisessa toivon erityistä huomiota kiinnitettävän valtiokonsernin, valtioyhteisön, toimintaan. Se kuva, minkä valtionhallinnosta on voinut kentällä virkamiehenä hahmottaa, on vain vahvistunut täällä eduskunnassa. Valtion hallinto toimii suurelta osin ministeriöitten ikimien putkien sisällä. Siinä tulee harvoin kokonaisuuden etu otetuksi huomioon. Tulosohjaus on vielä tätä toimintaa useissa tapauksissa kärjistänyt, kun lasketaan vain omat suoritukset ja omat suorat tulokset eikä sitä, miten on edesauttanut valtiokonsernin tuloksen kartuttamisessa.

Valtion työnantaja- ja henkilöstöpolitiikkaa ilmoitetaan kehitettävän ja lisää maksullisia palveluja kaavailaan eri hallinnonaloille. Hallinnon kehittämistoimintaan sopii huonosti se, että tässä budjetissa on yllättäen kohdistettu supistuksia siirtomäärärahoihin juuri kun on kasvanut uusi virkamiessukupolvi, joka on alkanut uskoa siihen, että valtionhallinnossakin voi toimintaa suunnitella yhtä vuotta pitemmällä tähtäimellä. Niitä, jotka ovat eläneet suunnitelmallisesti ja säästään, lyödään näpeille. Tämä on huonoa asiain hoitoa ja se voi tulevaisuudessa maksaa paljon.

Valtion keskushallintoa uudistettaessa toivon ennakkoluulotonta suhtautumista. Esiopetus ja lasten päivähoito limittyvät tällä hetkellä kahdelle hallinnonalalle. Kannattaisi miettiä ennakkoluulottomasti, voitaisiinko asiat hoitaa paremmin, jos vastuu pienten lasten päivähoidosta siirrettäisiinkin opetusministeriön hallinnonalalle. Lapsihan on varhaisimpina vuosinaan varsin vastaanottavainen kaikille virikkeille. Hän ei voi olla oppimatta. Käsitykseni mukaan esiopetuk-

sen järjestäminen kaatui tavallaan hallinnonalojen välisiin ongelmiin. On vaikea uskoa, ettei valtion budjetista olisi opetusministeri Heinosen esittämiä varoja löytynyt, jos olisi voitu katsoa koko konsernin voimavarat.

Surullisinta asiassa on se, että me hukkaamme arvokkainta kansallista pääomaamme jättämällä käyttämättä pienten lasten rajattoman oppimisen ja oppimiskapasiteetin. Tähän asiaan on myös eduskunnassa paneuduttava sille kuullavalla arvolla.

Vielä eräs asia: Kun valtion hallintoa kehitetään kilpailevaan ja kilpailuttavaan suuntaan ja monopoleja ollaan purkamassa, olisi syytä olla tässäkin johdonmukainen. Postipankilla on monopoli valtion maksuliikenteessä. Miksei valtio kilpailuta maksuliikenteensä hoitoa? Miten on ajateltu selvittävän tulevaisuudessa euromaailmassa? Olisi kiintoisaa tietää, onko valtiovarainministeriöllä jo suunnitelmia tämän asian suhteen.

En malta lopuksi olla sanomatta muutamaa sanaa pankkituesta. 50 miljardia on maksettu kuluvan vuoden kesäkuun loppuun mennessä. Lisäksi on voimassa valtioneuvoston myöntämiä takauspäättöksiä noin 18 miljardia. Pankkikriisin jälkipuintina valtio on nostanut lukuisia vahingonkorvauskanteita säästöpankkien henkilökuntaa vastaan. Niitä kai on käynnistynyt ainakin 27 oikeudenkäyntiä tällä hetkellä.

Vaikka alioikeudessa olisi kaikki valtion vaatimukset hylätty eikä mitään rikokseen tai holtittomaan menettelyyn viittaavaa olisi todettu, on valtio silti lähtenyt prosessaamaan muun muassa alioikeudessa vastaajalle maksettaviksi tuomituista oikeudenkäyntikuluista, joita valtion asianajaja ei ole edes alioikeudessa vaivautunut kiistämään. Lisäksi valtion asianajaja on ilmoittanut huomattavan laskun valtiolle kirjoitettuaan aikovansa sisällyttää mahdolliset muutoksenhakuoikeudenkäynnin kustannukset jo aikaisempaan laskutukseensa. Eikö valtion etua näissä oikeudenkäynneissä valvo kukaan? Miten paljon veronmaksajien varoja aiotaan vielä käyttää näiden oikeudenkäyntien pyörittämiseen? Niistä ei kansakunnalle näytä olevan mitään hyötyä. Ikävä sanoa, että oman ammattikuntani juristit tosin näyttävät näistä oikeudenkäynneistä kovastikin vaurastuvan.

Ed. I m m o n e n : Arvoisa puhemies! Aluksi huomio ministeri Niinistön huomautuksesta, että edustajat eivät tiedä taikka hänen sanojensa mukaan oikeastaan tässä salissa kukaan ei tiedä,

mikä on keskustan työreformi. Mielestäni se on kansanedustajien aliarvioimista, ainakin niiden kansanedustajien, jotka työttömyydestä ja työllisyydestä ovat avoimesti huolestuneita. Kyllä meillä on tarve kiinnostua ja lukeakin kaikki ne vaihtoehdot, mitä esitetään. Mitä mieltä niistä ollaan, on sitten toinen asia.

Mitä työreformiin tulee, niin olen siihen tutustunut ja mielestäni se kyllä monelta osin on kelvoton eikä palvele työllisyyttä. Päinvastoin se palvelee isäntävaltaa nimenomaan siitä syystä, että kaikki alle viiden hengen yritykset olisivat yleissitovuuden ulkopuolella. Tämä kertoo karua kieltään. Tämän päivän lakot osoittavat, että suurissakin yrityksissä, joissa on paljon työntekijöitä, yritetään polkea työntekijöiden palkkoja, vaikka tiedetään vastarinta. Jos yrityksessä on ihmisiä alle viisi, niin on ihan varmaa, että joudutaan tekemään työtä sellaisella palkalla, että huomispäivästä ei ilman jonkun ystävän tukea selviä. (Ed. Kääriäinen: SAK:n johto on toista mieltä!)

Ed. Kokkoselle sanoisin — hän lähti täältä pois — että hän on varmaan elänyt jossain työmarkkinoiden ulkopuolella, koska juuri tänään kävi valtuuskunta, joka oli huolestunut työttömyydestä ja kertoi, että Helsingin alueella kävi Kuhmosta ammattiosasto bussilla hakemassa töitä eikä niitä löytynyt. Tämä yhtenä esimerkkinä monista kertoo, että kysymys on jostain muusta kuin ylikuumenemisesta, ja se jokin muu minun mielestäni on se, että yritetään maksaa palkkaa, jolla ei tule toimeen. Ei suinkaan semmoisella tervejärkinen tämän päivän sivistynyt Suomen kansalainen töihin mene, mieluummin kerjää.

Budjetti on rajoitettu kooste lukuisista eri toiveista eikä siten voi ehkä ollakaan kovin yhtenäinen. Kuitenkin juuri nyt käsiteltävään budjettiin sisältyy suuria ristiriitoja. Budjetti osittain parantaa, mutta valitettavasti heikentää etupäässä pienituloisten kansalaisten toimeentuloa. Myös monilla uudistuksilla on kahdet kasvot. Ne pahentavat ja parantavat tilannetta.

Budjetti sisältää työvoimapolitiisesti myös onnistuneita ratkaisuja. Työvoimatoimistojen 150 uudella viralla toivottavasti taataan uusien palvelumuotojen saanti. Virkoja täytettäessä olisi ehdottomasti huomioitava työvoimatoimistoissa työskennelleet ja siten työn pätevoittämät työntekijät, vaikka akateeminen loppututkinto puuttuisikin. Mielestäni työvoimatoimistojen asiakaspalvelu on jäljessä yrityselämän asiakaspalvelusta. Useasti työtön tarvitsee teknisten pal-

velujen lisäksi myös puhdasta rohkaisua. Ilman soveltuvuutta asiakaspalveluun tämä ei onnistu, joten pelkkä oppiarvo ei ole pätevyyden mitta.

Työnantajille suunnatun uuden yhdistelmä-tuen tulisi työllistää pitkäaikaistyöttömiä tasapuolisesti ilman ikärasismia. Myös työn keston on palveltava tekijän työttömyysturvaa mahdollisen työttömyyden kohdatessa. Vuorotteluvaapaakoikeilu mahdollistuu myös ensi vuodeksi, mikä on tarpeellista käytännön suosion ja toimevouden vuoksi. Pienipalkkaisen vuorotteluvaapaalle jäävän korvauksen tulisi kompensoitua, jotta toimeentulo olisi turvattu vuorotteluvaapaalla ollessakin. Pienipalkkainen voi tarvita tul-lakseen toimeen usein vielä toisenkin työn, kuten esimerkiksi postinkannon tai siivouksen, joten vuorotteluvapaan laajentaminen pienituloisille useammankin työn tekijöille on välttämätöntä.

Työttömien päivärahan korotus parantaa pien-
nuudestaan huolimatta työttömän perusturvaa. Päivärahan korotuksen rahoittaminen kuitenkin tapahtuu tavalla, jota en voi hyväksyä. Rahat otetaan ansiosidonnaisesta päivärahasta, sairauspäivärahoista sekä työstä kieltäytymisestä seuraavan karenssin pidennyksestä. Näin ollen tämä korotus on poissa samasta kukkarosta, johon se juuri tipahti.

Valitettavasti budjetti sisältää myös puhtaita kömmähdyksiä työllisyyskehityksen kannalta. Työvoimahallinnon työllistämispalvelu, joka tänään on ollut jo esillä, on työllistänyt kymmeniä tuhansia pitkäaikaistyöttömiä eri kansalaisjärjestöissä. Tätä toimintaa ollaan lakkauttamassa ja rahoja siirtämässä projektipäälikköjen palkkaukseen. Mielestäni näin ei saisi tehdä, koska se lakkauttaa useiden järjestöjen sosiaalisen toiminnan ja vapaaehtoistyön. Turun alueella näitä kansalaisjärjestöjä, joille työllistämispalvelu on välittänyt ihmisiä, on lähes 200 erilaista.

Työttömien oma ruohonjuuritasolta organisoitu apu muutettaisiin nyt valitettavasti hierarkiseksi ja virkamiesvetoiseksi palveluksi. Näin ainoastaan siirretään ongelmat kunnille ja sosiaalinen turvattomuus kasvaa. Vuosi sitten presidentti Ahtisaari korosti Oulussa vapaaehtois-työn merkitystä ja sitä kautta myös työllisyyttä. Tällä lakkauttamistoimenpiteellä presidentin vetoisuus halutaan heittää kaivoon.

Rakentamismäärärahoista puhuttaessa ei ole kysymys ainoastaan siitä, miten paljon rakennetaan. Jokaisella rakennushankkeella on voimakkaat työllistämisaikutuksensa. Rakentamismäärärahojen leikkaaminen vaikuttaa negatiivisesti koko työllisyystilanteeseen, sillä rakennus-

hankkeet tuovat aina työtä myös muille kuin rakennusalan työntekijöille.

Rakennusalan työttömyys on yhä edelleen noin 40 prosenttia, joten tarvetta tukitoimenpiteille on. Rakennusalan ylikuumenemista ei ole havaittavissa, joten se ei käy perusteluksi rakentamismäärärahojen leikkauksille. Esimerkiksi työvoimapulaa huutaneet Varsinais-Suomen putkifirmat eivät ole noteeranneet 50-vuotiasta putkimiestä.

Kovanrahan asuntotuotannon kasvu on vielä kovin epävarmaa, joten hallituksen tulisi arvioida tilanne uudelleen heti ensi vuoden alkupuolella. Toisaalta kovan rahan asuntotuotannon mahdollinenkaan kasvu ei riitä suhteessa asuntoa tarvitsevien toiveisiin. Vuokra-asunnoille on kysyntää ympäri valtakuntaa. Ihmisten taloudellinen turvattuus on johtanut vuokralla asumisen suosintaan. Ihmisten tarpeisiin ja toiveisiin tulisi vastata riittävällä määrällä vuokra-asuntoja.

Toimeentulotukeen sisällytettävällä 7 prosentin omavastuulla on valitettavasti kaksinaiset seuraukset. Osalle toimeentulotuen saajista tämä merkitsee lisämarkkoja, kun taas toisaalta on huomioitava osan menettävän uudistuksen myötä.

Moottoribensiinin sekä dieselöljyn veron nostaminen kohdistuu ikävällä tavalla juuri maaseudulla asuviin. Maaseutu tarjoaa vain harvoin työn ja tarvittavat palvelut. Autioituvalla maaseudulla asuvien työmatkat tulevat liian kalliiksi, kun ottaa huomioon, että matkakustannuksien omavastuukin nousee 3 000 markkaan. Ennen muuta ministeri Jaakonsaaren korostama asia, että lyhyetkin työt kannattaa vastaanottaa, kärsii tässä tuomion, koska pätkätöiden vastaanottaminen 30—40 kilometrin päästä on hyvin kyseenalaista, koska siitä ansaittu palkka menee jo matkakustannuksiin.

Kiireellisille hankkeille, kuten lapsivaltuutetun viran perustamiselle, ei osoiteta budjetissa varoja, vaikka tarvittava summa on ainoastaan 1,1 miljoonaa markkaa. Lapsivaltuutetun viran täyttämiseksi on löydettävä rahoitus, sillä kaikki ovat havainnet lapsen heikon aseman omassa oikeusvaltiossamme. Eduskunta on yksimielisesti päättänyt kyseisen viran perustamisesta. Viime aikoina on noussut esiin vanhempien hätä omasta roolistaan kasvattajina. Näin ollen on erittäin tärkeää, että jatkossakin kaikki alle kouluikäiset lapset ovat oikeutettuja päivähoitoon.

Väkivallan vastainen ohjelma, veteraanipaketti ja omaishoitajien vapaapäivä ovat tärkeitä

hankkeita, jotka oikeudenmukaistavat ja tasa-arvoistavat omaa yhteiskuntaamme. Nämä hankkeet saavat kuitenkin rahaa hyvin vähän.

Armeijalle tulossa oleva miljardien tilausvaltuus ensi vuoden budjettiin on törkeää, ovathan Ahon hallituksen Hornet-hävittäjäkaupatkin vielä maksamatta. Ei ole kovin järkevää tehdä päätöksiä suurista puolustushankinnoista ja jättää laskut muiden tulevien hallitusten maksettavaksi. Näin laaja ja hintava asevarustelu vie rahoituksen monelta hankkeelta, jolla olisi suurempi merkitys kansamme hyvinvoinnille ja sivistykselle.

Verojen kevennys tulee osoittaa pieni- ja keskituloisille, eikä myöskään saa unohtaa tässä yhteydessä työttömiä ja eläkeläisiä. Rahat voidaan ottaa korottamalla pääomaverotusta 3 prosentilla, ja yrityspoistojen vähentäminen olisi oikeudenmukaista suhteessa niihin leikkauksiin, jotka kohdistuvat pienituloisiin.

Ed. Ala-Nissilä (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Immonen lähti liikkeelle työllisyydestä ja viittasi työreformiin. Kuten tiedämme, ministeri Niinistö on sen täällä runtanut lyttyyn ja sanonut, että kukaan ei tiedä mitä se sisältää. Itse hän totesi, että hän on siihen tutustunut.

Työreformi, jos sitä nimeä käytetään, on asiakirja, joka elää ja uudistuu. Perimmältään on kysymys siitä, että meidän on pakko raivata työllistymisen, työllistämisen ja yrittäjyyden edellytyksiä Suomessa, jos me aiomme massatyöttömyyden voittaa, sitä parantaa. Tilannehan on se, että elämme todellista etsikkoaikaa, ensi vuonna viidettä kasvuvuotta ja ollaan menossa kuulemma Emuun ilman merkittäviä puskureita. Jos me menemme laman oloissa tällaisella massatyöttömyyden tasolla, me joudumme todellisiin vaikeuksiin, puhumattakaan näistä ihmisistä, pitkäaikaistyöttömistä. Sen takia, ed. Immonen, tarvitsemme välttämättä uudistuksia, joilla voimme luoda työpaikkoja.

Ei työreformissa, niin kuin väitetään, olla murtamassa yleissitovuutta. Siinä on esitetty ajatus siitä, että alle viiden hengen yrityksiin voitaisiin luoda jonkinlainen oma sopimusmalli. Siitäkin voidaan keskustella ja sitä kehittää. Me olimme SAK:ssa tästä keskustelemassa. Mielestäni SAK:n johto ymmärsi, mistä työreformissa on kysymys. Sielläkin nähdään, että ei tällä tavalla yhteiskunta toimi, että meillä 200 000 pitkäaikaistyötöntä eriytyy tästä yhteiskunnasta. Pakko on mennä sellaisiin rakenteellisiin uudistuksiin,

että töitä saadaan. Ei näillä tempputyöllistämällä, herra puhemies, ratkaista työttömyyttä.

Ed. Karjalainen: Arvoisa puhemies! Muutama kommentti käytyyn keskusteluun.

Täällä on puhuttu paljon hallituksen esityksestä, jossa rajoitetaan lasten tukia heidän asuaan vanhempiensa omistamassa asunnossa. Sitä on kritisoitu. Minä omalta osaltani sanon, että asiahan on sinänsä kohtalaisen monimutkainen, mutta kun mekin olemme tässä salissa, minä muitten mukana, kritisoineet tätäkin hallitusta, että se leikkaa pienituloisten etuja, niin esitän kysymyksen: Ovatko tässä kyseessä pienituloiset, joiden eduista on kysymys? Pienituloiset eivät pysty ostamaan lapsilleen asuntoja. Toinen kysymys: Onko oikein, että velkarahoilla, meidän yhteisillä rahoillamme, kasvatetaan loppujen lopuksi hyvin varakkaitten kotien lasten perintöosuusasia asumistuen ja toimeentulotuenkin kautta? Esimerkiksi kaupungeissa on hyvin paljon esimerkkejä siitä, kuinka osaavasti varakkaat ihmiset käyttävät tätä porsaanreikää hyväksi. Minusta on syytä olla tyytyväinen silloin, kun myös varakkaita ihmisiä kutsutaan talkoisiin kansallisessa kriisissämme. (Ed. Ala-Nissilä: Köyhätkin joutuvat ostamaan asunnon, kun vuokra-asuntoja ei saa!)

Toinen kommenttini on ed. Kokkosen puheenvuoroon. Siinä oli minusta aivan oikeaa kritiikkiä valtionhallinnon putkiin tuodusta tulosoikeudesta, joka toimii sinne sopimattomalla liiketalousperiaatteella. Yhdyn tuohon kritiikkiin. Sen sijaan esille ottamastanne kaupunkipolitiikan ja muuttoliikkeen yhdistelmästä sanoisin, että ymmärrän kyllä, että kaupungistuminen on historiallinen ja myönteinen ilmiö, mutta hallitsematon muuttoliike on sittenkin lähinnä kehitysmaitten ilmiö. Meidän olosuhteissamme parasta kaupunkipolitiikkaa on huolehtia siitä, että maassamme käynnissä oleva muuttoliike pysyy terveissä rajoissa. Omalta osaltani katson, että tällä hetkellä se ei ole täysin tervettä. (Ed. Kääriäinen: Oikeaa puhetta!)

Herra puhemies! Katson, ettei ole syytä tehdä budjetin yleisarviota. En käytä siihen aikaa. Toisaalta pidän myös tukemani hallituksen aliarvioimisena sitä, jos sen 500-sivuisesta budjetista hyvät puolet kokoaisiin muutaman minuutin puheenvuoroon. Tämä olkoon selityksenä sille, että puheenvuorossani tulee muutama kriittiseksi luonnehdittava huomio.

Ongelmistamme suurimman, työttömyyden, osalta sanoisin, että budjettiesitys on rutiinibud-

jetti. Se nojaa Ahon hallituksen jo aloittamaan mekaaniseen säästötekniikkaan toiveena ennen kaikkea valtiontalouden vakaus ja valtionvelan kasvun taittaminen. Tähän ideaan kuuluu odotus kasvusta ja sen mahdollisena seurauksena työllisyyden paranemisesta. Hyvällä tahdolla voi hallituksen tapaan nähdä merkkejä mahdollisuuksista näiden toiveiden suuntaan. Mutta ongelmien mittavuuden edessä ja kulutettuun aikaan katsoen saavutuksiin ei pidä kuitenkaan olla tyytyväinen, varsinkin kun muistetaan, että toiveen toteutumiselle otollinen kasvu on jatkunut jo vuosia ja että markkinatalouksiin kuuluva taantuma on tämän järjestelmän lakien mukaan vääjäämättömästi lähestymässä. (Ed. Ala-Nissilä: Etsikko aika menee hukkaan, jos ei kohta tehdä jotain!)

Ei ole syytä vähätellä työministeriön ohjelmaa työvoimapolitiittisen järjestelmän uudistamiseksi. Se on omalta osaltaan hyvää tarkoittava ja toivottavasti jotakin tuottavakin. Sen heikkous on siinä, että sen taakse yritetään paeta todellista ongelmaa, sillä työttömyyden todelliseksi vähentäjäksi siitä ei valitettavasti ole.

Budjettiesitykseen sisältyy edelleen elementtejä, jotka ylläpitävät tai tuottavat työttömyyttä. Valtionosuusleikkaukset, olipa niiden muoto tässä vaiheessa mikä tahansa, muuttuvat juuri tässä tilanteessa suurella prosentilla työttömyydeksi.

Korkojen alhaisuus on myönteinen asia, mutta kun se asetetaan yritystoiminnassa korkeiden työvoimakustannusten rinnalle, muodostuu asetelma, jossa koneistaminen voittaa työllistämisen. En edellytä korkojen nostoa, vaan kysyn eikö työllistämiskynnyksen korkeutta ole syytä jo madaltaa. (Ed. Kääriäinen: Työreformi!) — Työreformista ed. Immonen esitti erittäin osuvan arvion ja sanoisin, että siltä osin yhdyin valtiovarainministeriin. Minäkin olen kuunnellut herkillä korvalla asiaa, joka on tärkeä, mutta täytyy sanoa, että kun te, arvion keskustalaiset, esitätte siitä arvioitanne, niin nuo tulkinnot ovat joka kerta hiukan erilaisia, ja loppujen lopuksi olennaiseksi asiaksi jää se, mihin ed. Immonen viittasi: perimmäinen haave murtaa työntekijän työsuhdeturvaa on näkyvin osa sitä. (Ed. Kääriäinen: Parantaa sitä tosiasialla!)

Myöskään budjetin työmatkaliikenteeseen vaikuttavat ratkaisut eivät ainakaan vähennä työttömyyttä. Niiden voi perustellusti väittää vaikeuttavan työllistymistä.

Hallitus perustelee valtiontalouden lisäsäästöjä muun lisäksi suhdannepolitiikalla. Mutta mik-

si saman suhdannepolitiikan nimessä ei kajota yritystoiminnan suuriin voittoihin tai suurituloisille kerääntyvään varallisuuteen? Sekin olisi oikeaoppista suhdannepolitiikkaa.

Tässä tosin haluan toiveikkaasti ottaa todesta pääministeri Lipposen veropoliittisen linjauksen pieni- ja keskituloisten puolesta. Veroratkaisun siirtäminen tuporatkaisun yhteyteen antaa kuitenkin suurituloisiakin edustaville järjestöille option, jota ne tulevat käyttämään. Kokoomuksen verolinjaan tässä en luota. Voi sanoa, että Holkerin hallituksen ratkaisusta lähtien kokoomus on ollut osavastuussa sarjasta suhdannepoliittisesti päättömiä veroratkaisuja. Ensinnä hurjassa nousussa helpotuksia hyvin pitkälle suurituloisille, sen jälkeen laskussa äkkijarrutus aina olosuhteita kärjistäen.

Herra puhemies! Ihan lopuksi helikopterihankinnoista. Siinä varmaan itse kukin edustaja on miettinyt, mihin tässä on sitouduttu. Olen itsekin yrittänyt selvittää, mihin minä olen sitoutunut, mihin eduskunta on sitoutunut. Oma tulkintani ristiriitaisten tulkintojen joukossa on, että eduskunta ei ole antanut avointa valtakirjaa millaisiin helikoptereihin tahansa, mihin määrään helikoptereihin tahansa eikä mihin hintaan tahansa. Minun näköpiirissäni ei ole sellaista tilannetta, jolla helikoptereita voitaisiin hankkia muutoin kuin velaksi.

Ed. Ala-Harja (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Karjalainen syytti kokoomusta huonosta veropolitiikasta erikoisesti Holkerin hallituksen aikana. Olen toista mieltä. Kun Holkerin hallitus aloitti sinipunahallituksen vetämisen, oli verotaso Suomessa hyvin korkea. Se oli vuosien mittaan noussut, ja kun oli ollut inflaatio ja jatkuvat devalvaatiot ja progressiivinen verotus, niin se jo vähensi työhaluja. Tehtiin verouudistus, jossa kokoomuksen periaatteen mukaan veroja alennettiin kaikissa tuloluokissa ja aivan oikein. Myös Lipposen hallituksen ohjelmassa on tämä sama periaate. Kaikissa tuloluokissa alennetaan, mutta painopisteenä on pieni- ja keskituloiset, minkä pääministeri Lipponen tämänkin budjetin yhteydessä on lausunut ja mikä on kokoomuksen ryhmäpuheenvuorossa. Se on meidän periaattemme, että nyt kannattaa painopiste olla pienissä ja keskituloisissa, koska sillä tavalla kannustetaan heitä työntekoon.

Se, että myös suurituloisilla täytyy olla veroalennus, on hyvä sen takia, että aiovienti on nyt jo lähtenyt käyntiin. Hyvätuloiset, yrittäjät, tieteentekijät lähtevät täältä pois, koska heillä on

mahdollisuus valita asumispaikka muuallekin, sellaiseen maahan, jossa on alempi verokanta. Se on meille menetystä. Monet maat, joissa on viisautta, antavat veroalennuksia myös suurituloiselle saadakseen sitä kautta säilytettyä maassa sekä tieto- ja tutkimustasoa että myös yrityksiä. Se on meidän kaikkien eduksi.

Ed. Kokkonen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Karjalainen viittasi puheenvuorooni koskien kaupunkipolitiikkaa ja totesi, että kehitysmaissa ihmiset muuttavat muista syistä kuin esimerkiksi Suomessa kaupunkeihin. Käsitykseni mukaan heillä on kaikkialla sama päämäärä: He haluavat parantaa omia olosuhteitaan. Kyllä he etsivät sieltä parempaa elämää. Kysymys on arvoasetelmasta ja siitä, mitä kukin paremmalla elämällä tarkoittaa.

Minun mielestäni kuitenkin jo nyt Suomessa kaupungeissa monilla paikoilla asuvien tilannetta tulee parantaa. Meillä rakennettiin 60—70-luvuilla kivistä maita, nukkumalähiöitä, jotka oli tarkoitettu lähinnä ihmisten yöpymiseen ja lepo- paikoiksi työstä raskautetuille. Nyt ihmiset ovat noissa lähiöissä toimeettomina, eivätkä ne tarjoa sellaista virikkeellistä ympäristöä, jossa he voisivat aikaa viettää mielekkäästi, joten kaupunkipolitiikan aika on mielestäni nyt.

Puhetta on ryhtynyt johtamaan puhemies Uosukainen.

Ed. Karjalainen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ensinnäkin puheenvuorossani sanoin veroista, että ratkaisut ovat olleet suhdannepoliittisesti väärin ajoitettuja ennen kaikkea, ja siinä kokoomus on ollut osavastuussa viimeaikaisista ratkaisuista. (Ed. Ala-Harja: Yhdessä demareiden kanssa!) — Osavastuussa.

Mihin luotetaan? Minäkin pyrin luottamaan pääministeri Lipposeen. Minusta vain vanhat kokemukset eivät anna kovin rohkaisevaa oikeutta luottaa kokoomuksen verolinjaan. Sen totesin.

Kaupunkipolitiikasta sen verran vielä, että kun ed. Kokkonen sanoi, että kaupungeista haetaan parempaa elämää, näin on. Mutta meidänkin kaupunkimme, tiedän kotikaupungistani Oulusta, ovat siinä tilanteessa, että niillä alkaa olla vaikeuksia. Ne eivät ehdi antaa sitä parempaa elämää silloin, kun muuttoliike on hallitsematon. (Ed. Kokkonen: Siksi tarvitaan kaupun-

kipolitiikkaa myös Ouluun.) Siksi minä sanoin, että parasta kaupunkipolitiikkaa on pitää muuttoliiikettä järkevissä rajoissa.

Ed. Kääriäinen: Arvoisa puhemies! Budjetin valmistelu on hallinnut yllättävän paljon tätä budjettikeskustelua. Varsinkin hallitusryhmien kesken on käyty yllättävää nakkelua siitä, minkälaista valmistelu on ollut. Se on yksi ja sama, miten tämä budjettikirja on syntynyt. Lopputulos kuitenkin ratkaisee, se kirja, mikä meidän edessämme on. Hallitusryhmien keskinäinen kinastelu ja syytely valmistelun ongelmista on hämäävä. Sillä ainakin osittain pyritään siirtämään keskustelun kärki sivuasioihin, pois polttavimmista ongelmista taikka polttavimmasta ongelmasta. Puheen paljous kertoo myös osaltaan hallituksen rivien hermostuneisuudesta. Mikähän ripuli on vuoden päästä, kun vaaleihin on aikaa enää muutama kuukausi — meinaan hallitusryhmien sisällä? (Ed. Ala-Harja: Kaikkien ryhmien!) — Me olemme rauhallisia, koska tiedämme, mitä tapahtuu puolentoista vuoden päästä.

Lipposen ja Niinistön budjetin pääheikkous on se, että sillä ei yritetä murtaa suurtyöttömyyden, korkeiden verojen, pahan velkaantumisen ja työnsä alle nääntyvien ihmisten väsymyksen noidankehää. Niin pitkään kuin hallitus on kyvytön ratkaisemaan massatyöttömyyttä, niin pitkään tämä noidankehä on suljettu: Verot pysyvät korkealla, velka ja alijäämä jäytävät, ihmiset nääntyvät, hyvin monet nääntyvät työnsä alle. Tämä noidankehä pitää pystyä murtamaan.

Suurtyöttömyys, joka on tämän noidankehän avainasia, puolestaan voi nujertua, se on meidän arviomme, vain radikaalin yrittäjäyspolitiikan kautta. Siihen puolestaan Lipposen-Niinistön hallitus ei ole pystynyt, ja nyt tuntuu siltä, että ei oikein haluakaan.

Valtiovarainministeri tekeytyi todellakin eilen tietämättömäksi siitä, mitä on työreformi. Kyllä hän sen tietää. Hän on nokkeluutensa puheissaan osoittanut. Mutta kysymys onkin siitä, että hän ei halua mitään työreformipolitiikkaa, koska ei siihen pysty. Tekeytyminen ymmärtämättömäksi tai tietämättömäksi on liian halpaa politiikkaa valtiovarainministeriltä. Kysymyksenä on vain siitä, että työn tekemisen ja työn teettämisen täytyy kannattaa, muuten ei tule uusia työpaikkoja. Työn tekemisen täytyy aina voittaa kannattavuudessaan muut elämäntilanteet.

Ed. Karjalainen sanoi äsken, että täytyy alen-taa työllistämiskynnystä, se on avainasia. Se on

työreformin avainvaade. Te olette työreformipolitiikkoja, ed. Karjalainen.

Lipposen ja Niinistön budjettikirja on uusliberalistinen oikeistolainen linjanveto. Budjetteja, siis myös aiempia, muutakin politiikkaa, myös Emu-politiikka mukaan lukien, hallitus tekee vahvojen ehdoilla voittajien menestykseksi. Se ei ole politiikkaa tavalliselle kansalle, niille väestöryhmille, jotka tarvitsevat eniten tukea, auttamista ja vahvan myötäelämisen politiikkaa. Tällä politiikalla Lipposen ja Niinistön hallitus tekee kansastamme monen kerroksen väkeä, kun suunnan pitäisi olla aivan päinvastainen, siis eheyden suuntaan. (Ed. Kanerva: Oliko?) — Olette mukana siinä politiikassa, ja siinä oli hiukan oikeita oivienia.

Kokoomus ylvästelee sillä, että Lipposen ja Niinistön hallituksen politiikka on sille mieleen ja että kokoomuksen aidoimmat tavoitteet vihdoin toteutuvat. Tuolle ylvästelylle on tiettyjä perusteita olemassa. Kysymys ei ole kuitenkaan pohjimmiltaan siitä, että kokoomus olisi niin taitava ja niin osaava, että se panee SDP:n kontalleen ja että se tuottaa hallituksessa kokoomuslaista politiikkaa, siis politiikkaa menestyjille ja voittajille. Syvempi syy on siinä, että ajan henki on suosinut kokoomuslaista ajattelua. Kokoomuksen pisteiden keruuta tietysti helpottaa se, että pääministeri antaa siekailematta suojeluksensa tällaiselle politiikalle. Ilman sitä kokoomus ei voisi ylvästellä saavutuksillaan.

Mielenkiintoisinta tässä asetelmassa onkin sosialidemokraattien asema. SDP:n eduskuntaryhmä ja kenttäväki on kieltämättä ahtaassa rassa. SDP, joka on taitava puolue, kohtalaisen hyvä puolue, on ratkaissut tämän pulmansa kaksien rattaiden politiikalla. Ilman tätä taustaa ryhmän puheenjohtajan Erkki Tuomiojan eilispäiväinen puhe olisi aivan käsittämätön puhe. Sehän oli selkeähkö oppositiopolitiikan puheenvuoro. Seuraava askel siitä kriittisyyden suuntaan olisi tarkoittanut epäluottamuslausetta, sen osoittamista Lipposen hallitukselle. Ja sitä askeltahan ed. Tuomioja ei ole tehnyt eikä hevin kyllä teekään.

Tämä on kaksien rattaiden politiikka: Yhtäällä on Lipposen toteuttama virallinen hallituspolitiikka, jonka SDP tulee nielemään tänäkin syksynä jokaisen budjettiasian osalta veroja myöten. Nyt kakistellaan ja hirvistellään, ollaan kriittisiä, mutta kun tulee tosipaikka vähän ennen joulua, ruodussa olette. Toisaalla on sitten ed. Tuomiojan oppositiohenkinen hyvin kriittinen politiikka, jonka kautta kanavoituvat hyvin

paljossa SDP:n eduskuntaryhmän ja kenttäväen perimmäiset tunnot. Näin pidetään tilannetta hallinnassa, puoluetta kasassa ja hallituksessa.

Sama koskee myös tulevaa Emu-ratkaisua. Lipponen jyrää Emu-kantansa läpi, oma puolue, ay-liike, tulee perässä. Jälleen kriittisyys kana-voituu Tuomiojan ja hänen kaltaistensa esiintymisten kautta. Mutta se osoittaa hyvin suoraan, ettei SDP:n eduskuntaryhmä eikä myöskään ryhmän puheenjohtaja voi irtisanoutua Lipposen — Niinistön politiikasta, vaan he kyllä kantavat eturivin vastuun hallituksen politiikasta ja sen seurauksista.

Uusliberalistinen ilmapiiri, se on arvioni, on kuitenkin hiljakeen hiipumassa, ajan henki on muuttumassa. Ehkä se vaatii vielä jonkin aikaa kypsyämistä ja ehkä myös ylikypsyämistä. Muutos tulee varmasti, sellainen muutos, jossa tavallisen kansan toiveilla on määräävin painoarvo, jossa työllisyyden ja yhteisvastuun tavoitteilla on merkitystä muualla kuin hallitusohjelmissa, lupauksissa ja puheissa. Myötelämisen ja yhteisvastuun politiikan aika tulee.

Arvoisa puhemies! Pari sanaa Itä-Suomesta. Lipposen ja Niinistön budjetissa ei ole noteerattu käytännössä yhtäkään Itä-Suomi-työryhmän aikanaan esittämää erityistoimenpidettä, korostan: erityistoimenpidettä. Budjetin linja Itä-Suomen näkövinkkelistä on hienoista mutta jatkuvaa alasajoa. Hallituksen kuntiin, yritystukiin, aluepolitiikkaan ja maaseutuun suuntaamat leikkaukset kohdistuvat suhteellisesti ottaen kaikkien rankimmin juuri Itä-Suomeen, jonka asutus- ja elinkeinorakenne on se mikä on. Kun vastaavasti hallitus ei osoita Itä-Suomelle mitään erityiskohtelua, jota Niskasen työryhmä esitti, lopputulos on nopeasti laskettavissa, se on aika synkkä.

Ikävintä on se — ja tämä on laajempi aluepoliittinen kannanotto — että hallitus on käytännössä kokonaan lopettanut kansallisen aluepolitiikan. Se on varannut määrärahoja aluepolitiikkaan kutakuinkin vain sen verran, mitä EU-rahoitus edellyttää, mutta sen yli menevää omaa aluepolitiikkaa Suomessa ei enää ole, mitä tulee määrärahoihin. Se on historiallinen saavutus tältä hallitukselta, negatiivisimmasta päästä. Itä-Suomessa se iskee erityisesti Kuopion seutukuntaan, Kuopion — Siilinjärven alueelle, seutukuntaan, joka tarvitsisi eräänlaisena tuon alueen veturina myös kansallista aluepolitiikkaa. Nyt se ei ole mahdollista.

Itä-Suomen kysymys kiteytyy siihen, onko Lipposen ja Niinistön hallitus valmis antamaan

erityiskohtelun Itä-Suomelle. Se puolestaan hui-pentuu verokysymykseen. Yritysten sijoittumisen ja laajentumisen kannalta määrääkaikaisilla verohelpotuksilla olisi kaikkein tehokkain vaikutus. Valtiovarainministeri Niinistö on moneen kertaan tyrmännyt tämän keinon käytön, vaikka Itä-Suomen työryhmä sitä on moneen kertaan esittänyt kaikkein järeimpänä, kaikkein tärkeimpänä keinona. Valtiovarainministeriltä irtoaa ihan oikein tukea telakoille. Niin pitää irrotakin. Me tuemme sitä, mutta vähintään samanlaista, saman tasoista erityiskohtelua tarvitsee Itä-Suomi vähän eri syistä.

Nyt hallitus on siirtänyt itäsuomalaisen toiveet Agenda 2000 -asiakirjaan ja rakennerahastouudistukseen. Hallitus lataa korkeita odotuksia, että Itä-Suomi kokonaisuutena voisi olla ykköstukialuetta ja saada sieltä aikanaan mannaa. Toivottavasti näin käy. Varmuutta siitä ei ole. Jotta tästä tulisi jotakin, olisi ihan välttämätön asia, että maan hallitus ottaisi kokonaisuutena pikapuoliin kantaa Itä-Suomen ykköstukiratkaisun puolesta. Sitä me toivomme.

Johtopäätös on — tässä on vähän savolaista epäilyä mukana — että hallitus epäonnistuttuaan Itä-Suomi-työryhmän esityksen toteuttamisessa siirtää nyt ihmisten toiveita vuosilla eteenpäin, viittaa Agenda 2000 -asiakirjaan, sen asioihin, päästäkseen irti ja eroon nyt tästä pälkähästä.

Ministeri B a c k m a n : Arvoisa puhemies! Ed. Kääriäinen epäili hallituksen suhtautumista Itä-Suomen tilanteeseen ja kysyi esimerkiksi suhtautumista EU:n mahdolliseen ykköstukialueeseen Itä-Suomen osalta. Hallitus selkeästi tukee tätä. Keskustan osalta vastaavanlaista tukea en ole kuullut, ja epäilenpä, että en tule kuulemaan. Voisin kysyä vastaan: Tuokeo keskusta yksiselitteisesti sitä, että Itä-Suomi nostetaan EU:n ykköstukialueeksi tulevassa rakennerahastouudistuksessa? Yksiselitteinen vastaus kysymykseen: Tuokeo vai ei?

Itä-Suomen kehitys ei ole tällä hallituskaudella lähtenyt alaspäin vaan se on lähtenyt nimenomaan aiemmin alaspäin. Mitkä olivat ne erityistoimenpiteet, jotka ed. Kääriäisen ollessa hallituksen jäsenenä kohdistuivat Itä-Suomeen? Mitkä olivat ne erityistoimenpiteet?

Tämän hallituksen aikana Itä-Suomi on otettu ja se pidetään koko ajan erityistoimenpiteiden kohteena, mutta ne erityistoimenpiteet eivät ole enää sellaista aluepolitiikkaa, jota ed. Kääriäisen kaipa takaisin, ei sellaista aluepolitiikkaa,

jolla tuetaan vain niitä vanhoja rakenteita, jotka ovat itse asiassa syynä Itä-Suomen jälkeenytyteen, sellaisia rakenteita, jotka eivät ole riittävästi tuoneet lisää hyvinvointia Itä-Suomeen. Tämän vuoksi Itä-Suomikin kaipaa sen tyyppistä uutta aluepolitiikkaa, jossa tuodaan nimenomaan kehittämisen edellytyksiä, ei vain pelkkää suoraa tukea kyseiselle alueelle.

Sen vuoksi hallitus panostaa hyvin voimakkaasti tutkimus- ja tuotekehitystoimintaan, sellaiseen toimintaan, jota kautta syntyy uutta yritystoimintaa, uutta vaurautta, jota kautta on mahdollisuus myös harjoittaa sellaista tasaamispolitiikkaa, jolla maan eri osat pidetään asuttuina ja näitä voimavaroja voidaan suunnata jatkossakin eri osiin maata. Tältä osin 500 miljoonan markan lisäys vuodessa seuraavien kolmen vuoden aikana, yhteensä siis kolmen vuoden päästä 1,5 miljardia markkaa tutkimus- ja tuotekehityspanostuksiin, on tärkein kehittämisen avain jatkoa ajatellen. Tässä suhteessa Itä-Suomen osalta erityisesti Kuopion yliopisto ja Joensuu yliopisto ovat niitä keskeisiä toimijoita, joiden varassa kehitys Itä-Suomessa tutkimuksen ja tuotekehityksen osalta tapahtuu. Jonkin verran myös yksityisen yritystoiminnan osalta tähän on mahdollisuuksia.

Budjettikirja nykyisellään on sillä tavalla hankala, kun sieltä yrittää etsiä yksittäisiä hankkeita nimettyinä eri osiin maata, että niitä ei kovinkaan paljon löydy. Se, mitä sieltä löytyy, on valtion omat rakennuskohteet, rakennushankkeet. Niistä tierakentamisen osalta ensi vuonna aloitetaan kolme kohdetta. Näistä kolmesta kohteesta kaksi on Itä-Suomeen, yksi muualle. En kovin paljon kovempaa painotusta pysty enää Itä-Suomeen tässä suhteessa pistämään. Jos tähän löytyy joitakin muita uusia avauksia keskustan taholta, mielelläni niitä myös kuulen.

Myös muilta osin se rakennustoiminta, joka tapahtuu sosiaali- ja terveystoimen ja sivistystoimen osalta valtion tukena kuntien omaan rakennustoimintaan, tulee painottumaan nimenomaan Itä-Suomeen. Näin kyseiset ministeriöt ovat selkeästi ilmoittaneet. Sama koskee myös kauppa- ja teollisuusministeriön sellaista tukitoimintaa, jolla annetaan kehittämisen edellytyksiä esimerkiksi matkailutoimintaan, joka Itä-Suomessa rakennemuutoksessa on erittäin tärkeä osa-alue. Tältäkin osin ne löytyvät niiltä pitkiltä momenteilta, joita ei ole erikseen kirjattu valtion budjetissa. Tässä mielessä budjettikirja ei pidä sisällään yksittäisiä kohteita. Sellaisia erityistöimenpiteitä nyt helposti ed. Kääriäinenkin kai-

paa. Voin kuitenkin vakuuttaa, että hallitus tulee omalta osaltaan vastaamaan niihin Itä-Suomipainotuksiin, joita on toivottu, mutta samalla haluan korostaa, että paljon tärkeämpää on saada mukaan yksityinen elinkeinoelämä, paljon tärkeämpää on saada Itä-Suomi yhdessä tekemään sellaisia painotuksia, joilla Itä-Suomea saadaan nousuun.

EU:n tulevan rakennerahastouudistuksen osalta haluan vielä painottaa sitä, että tämä hallitus tulee pohjaamaan tuon uudistuksen valmistelun puhtaasti olemassa olevaan tilanteeseen ilman, että se tekee poliittisia painopistevalintoja katsoessaan, mitkä alueet tulevat minkäkin tukiohjelman piiriin. Tässä suhteessa edellisessä ratkaisussa edellisellä vaalikaudella ei välttämättä näin menetelty. Esimerkiksi nykyisen kuutostukialueen osalta se lista, joka toimitettiin Brysseliin, jolla perusteltiin Suomen kuutostukialueita, oli Pohjois-Savon osalta toinen kuin tuli olemaan se lopullinen lista, jossa tällä hetkellä nuo kuutostukialueet ovat. Eräät Pohjois-Savon alueet vaihtuivat viime vaiheessa Suomen pään käsittelyssä eräisiin Keski-Suomen alueisiin.

Ed. Ala-Harja (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Kääriäinen puheenvuorossaan arvosteli hallitusta työttömyyspolitiikasta, ja siinä hän on osittain oikeassakin. Tehottomiksi ovat käyneet konstit, mutta konsti, jota ed. Kääriäinen ehdotti, eli radikaali yrittäjyys on teoriassa tietysti aivan oikein, mutta ei hallituksen komennuksella voi kukaan ruveta yrittäjäksi.

Lipposen hallitus on satsannut hyvin paljon koulutukseen, tutkimukseen, tuotekehittelyyn ja sitä kautta luo mahdollisuuksia yrittäjyyden, suurteollisuuden ja korkeaa teknologiaa vaativan teollisuuden työpaikkojen syntymiseen Suomeen, joten tämä on hallituksen tavoite ja myös se toteutuu vähitellen. Tulokset tulevat vähän hitaammin.

Työreformista, josta nyt kuuntelin ed. Kääriäistä, ei minulle selvinnyt, mitä se tarkoittaa. Kun ed. Ala-Nissilä sanoi, että työreformi elää koko ajan, silloin minulle selvisi, että kun keskustaa liikeaika-laissa on työreformin periaatteita vastaan, ilmeisesti työreformi, mitä se sitten tarkoittaa, elää koko ajan, mutta olisi oikein hyvä tietää, mitä se tarkoittaa ja mitä kustantaisivat työreformilla.

Se, että työn tekemisen täytyy olla aina kannattavaa, on myös hallituksen ja myös kokoomuksen periaate. Ei sitä tarvitse sanoa miksikään

työreformiksi. Se on niitä periaatteita, joilla me toimimme.

Ed. Lehtosaari (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Kääriäinen käytti totuttuun tyyliin hyvän puheenvuoron, johon on hyvin helppo yhtyä kaikilta osin.

Kuitenkin oli eräs asia, jota pikkuisen hämmästelin, ja se oli se, että minä oletin, että kun ed. Kääriäinen käsitteli Itä-Suomi-kysymystä, hän todella jyrähtää asiasta. Nyt tätä jyrinää ei tältä osin tullut. Se oli minulle pieni pettymys.

Ed. Kääriäinen itäsuomalaisena edustajana tuntee erittäin hyvin Itä-Suomen ongelmat, niin kuin hän totesikin. Työttömyys siellä on lähes suurinta. Muuttoliike on erittäin kova. Bkt on maan alhaisin. Näyttää siltä, että talouskasvusta Itä-Suomi taitaa jäädä paitsi, siitä talouskasvusta, joka tällä hetkellä valtakunnassa on. Minä oletin, että ed. Kääriäinen tästä todella jyrähtää täällä salissa.

Ministeri Backman puolusteli hallitusta ja totesi, että hallitus on ottanut Itä-Suomen asiat vahvasti esille. Minä haluaisin uskoa ja uskon myös, että ministeri Backman on omalta osaltaan tehnyt kaikkensa Itä-Suomen ongelmien kohentamiseksi. Viittaan vaikka siihen, että ministerin toimesta Itä-Suomi-työryhmä aikoinaan perustettiin. Mutta jos hallituksen toiset vahvat ministerit ovat vastaan näitä esityksiä, joilla Itä-Suomen oloja kohennetaan, ei silloin lopputulos voi olla se, mitä Itä-Suomessa olisi toivottu. Näin Itä-Suomi-kysymyksessä valitettavasti on käynyt.

Ed. Tiusanen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Kääriäisen puheenvuoro oli monella tavalla mielenkiintoinen ja mielestäni ihan hyvä. Tosin se kohta siinä, kun hän kritisoi nykyhallitusta erilaisesta tukipolitiikasta ja viittasi parempaan, jäi ikään kuin soimaan tänne ilmapiiriin vähän isona kysymyksenä, tarkoittaako hän sellaista politiikkaa, jota edellisen hallituksen kauppa- ja teollisuusministeri toteutti tukiessaan esimerkiksi Iisalmen seudulla harjoitettavaa panimoteollisuutta, mikä sinänsä aika tavalla herätti ainakin muualla päin Suomea kysymyksiä, miksi tällaista yritystä tuettiin. Mutta yhdyin siihen kohtaan teidän puheenvuorossanne, ed. Kääriäinen, jossa puhuitte uusliberalismin kohtalosta. Englanti osoittaa, että englantilaiset ovat saaneet kyllikseen siitä, Ranskassa ei haluta siihen jne. Uskon tähän arvioon tältä osin.

Ed. Kääriäinen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ministeri Backmannille muutamia kommentteja ja vastauksia.

Ensinnäkin keskusta eduskuntaryhmänsä kokouksessa Rovaniemellä otti yksimielisesti kannan Itä-Suomen tulosta kokonaisuutena ykköskutialueeseen. Se oli ryhmämme yhteinen kanta kesäkokouksessa.

Toiseksi, jos halutaan tehdä järeää myönteistä jälkeä Itä-Suomen investointiedellytysten parantamiseksi, silloin pitää tehdä veroratkaisuja. Se on muun muassa kauppa- ja teollisuusministeriön yksimielinen, vahva kanta, että näin on tehtävä. On ikävä asia, että valtiovarainministeri tyrmaa tämän erityiskohtelun jatkuvasti kummallisilla perusteilla.

Kolmanneksi olen yhtä mieltä siitä kanssanne, että Tekes on aluepolitiikan välineistä kaikkein järein jatkossa, mutta ongelmahan on siitä, että Tekesin määrärahoista vain kuutisen prosenttia suuntautuu laajaan Itä-Suomeen. Minusta pitäisi hallituksen jossakin määrin tarkistuttaa Teke-sin toimintapolitiikkaa ja lainojen ja avustusten myöntämiskriteereitä, jotta jonkin verran suurempi osa voisi suuntautua myös Itä-Suomeen.

Mitä tulee nimettyihin budjettikohteisiin, kylähän se on niin, ministeri Backman, että ne olisivat tulleet sinne joka tapauksessa ihan luontaista latuaan. Siinä ei ole mitään erityistä Itä-Suomen suosimista. Siinä yhdyin myös ministeri Backmanin kantaan, että hyvin pitkälle on kysymys siitä, että Itä-Suomenkin täytyy olla itse erittäin omaloitteinen hankkeiden ja ideoiden esiin nostamisessa ja ajamisessa.

Ed. Saarnio: Arvoisa rouva puhemies! Kun lukee hallituksen esitystä valtion ensi vuoden budjetiksi, sen yksityiskohdista löytyy hyvin paljon tavallisten ihmisten kannalta kielteistä mutta myös myönteistä. Yhdyin kuitenkin niihin arvioihin, jotka toteavat, että on valitettavaa, että hallituksen sisällä on omaksuttu sellainen ajattelutapa, että budjetti on rikkomaton kokonaisuus, jonka virheitäkään ei voisi tässä salissa korjata. Näin ei voi olla. Eduskunnalla täytyy olla oikeus puuttua budjetin yksityiskohtiin ja muuttaa niitä. Onhan budjetti tietenkin aina kokonaisuus, ja tämän kokonaisuus on puutteistaan huolimatta hyväksyttävissä toivottavasti korjattuna.

Hallitus on asettanut ohjelmassaan vuonna 1995 koko vaalikauden keskeiseksi tavoitteeksi työttömyyden merkittävän alentamisen. (Ed. Ala-Nissilä: Puolittamisen!) Osa hallituksesta

on ollut tässä asiassa ihan selvästi tosissaan. Osa hallituksesta ja hallituspuolueista on suhtautunut työttömyyteen kuin aikoinaan Suomen ja Neuvostoliiton hyviin naapurisuhteisiin eli joidenkin ministereiden suu jauhaa työttömyyden alentamisen liturgiaa kaikissa sopivissa ja sopimattomissakin tilanteissa ja paikoissa, mutta he eivät kannata itse asiasta tuon taivaallista eivätkä maallista huolta, eivätkä itse asiassa ole valmiita tekemään ongelman ratkaisemiseksi yhtään mitään. Päinvastoin heidän ideologiaansa kuuluu köyhien kyykyttäminen yhä syvempään.

Hallituksen liturgiakin on kuitenkin parempi kuin opposition, kepun, työelämän uudistamis- ja reformipuheet, joiden tavoitteena ei ole työllisyyden parantaminen vaan työehtojen ja työelämän viimeisenkin turvallisuuden romuttaminen. Vaikka budjetissa on pahojakin yksittäisiä puutteita, on helpompi samaistua hallituksen esitykseen kuin pääoppositiipuolueen esityksiin kokonaisuutena.

Ennakkolupauksista huolimatta valtiovalta panee jälleen ensi vuonna kätensä kuntien taskuun. Vaikka onkin totta, että kunnallistalouden tila on parempi kuin valtiontalouden tila ja kunnat ovat, toisin kuin valtio, jopa alentaneet velka- taakkaansa, tämä ei ole kuitenkaan tapahtunut mustelmitta. Ei ole riittänyt, että kuntien taloudesta ja hallinnosta laman aikana leikattiin viimeisetkin löysät pois, vaan vaikutukset näkyvät tänään kuntien asukkaalleen tarjoamien palvelujen määrässä ja laadussa. Kuntalaiset eivät saa enää läheskään kaikkia tarvitsemiaan palveluja ja palvelujen laatu on valitettavasti heikentynyt. Tästä ei kuitenkaan voi syyttää kuntien työntekijöitä, vaan syy on nimenomaan tässä kiristyspolitiikassa.

Kielteinen seuraus on, että kuntien henkilöstön määrää on alennettu siten, että voidaan puhua aikapommista. Seuraukset saattavat olla katastrofaaliset vielä työssä olevan henkilöstön välisessä ja eläköityessä ennen aikojaan. Kunnallistalouden tila ei siis ole niin vahva, että sitä voidaan ilman vakavia seurauksia jatkuvasti rokot- ta. Kaikkien ennusteiden mukaan kunnallistalous tulee lähivuosina kiristymään ilman valtion lisäleikkauksia.

Kuluvan vuoden budjetin teon yhteydessä, kun kuntien valtionosuuksia leikattiin, kunnallishallinnon edustajat ymmärsivät, että valtiovalta lupautui silloin olemaan keksimättä hallituskautensa aikana uusia kunnallistalouteen kohdistuvia leikkauksia. Myöhemmin päämi-

nisteri on useassa yhteydessä vahvistanut, että kuntien edustajat ymmärsivät tämän keskustelun aivan oikein. Kukaan kokenut kunnallispolitiikko ei ole enää kuitenkaan pitkään aikaan luottanut valtiovaltan antamiin lupauksiin. On valitettavaa, että kokemus on johtanut tähän. Olen seurannut henkilökohtaisesti kuntien ja valtion välisiä neuvottelumenettelyjä kunnallistaloudesta jo runsaan parinkymmenen vuoden ajan. Siksi ymmärrän hyvin, mistä epäluottamus on syntynyt.

Yhteisöveron tuoton jakoperusteiden muuttaminen merkitsee kunnallistaloudelle eri laskelmien mukaan 1,4—1,7 miljardin markan menetystä. Helsinkiä leikkaus kohtelee tosi kaltoin. Helsinki menettäne leikkauksen seurauksena kaikkiaan noin 0,5 miljardia markkaa. Totta on, että Helsingin kaupungilla menee paremmin kuin monella muulla kunnalla. Yhtä totta on, että helsinkiläisillä menee keskimääräisesti suhteellisen hyvin — mutta vain keskimäärin. Henkilökohtaisesti en tunne kovinkaan monta keskiarvohelsinkiläistä.

Helsingin työttömyyden keskiarvoprosentti on maan keskiarvoa vähän alhaisempi. On kuitenkin syytä huomata, että Helsingin sisäinen eriarvoisuus on maan kärkevin. Helsingissä on kaupungin itäisellä puolella asuma-alueita, joiden työttömyysaste on maan korkeimpia. Näillä alueilla pitkäaikaistyöttömyys on maan pahimpia ja mikä pahinta, se on yhä vaarallisesti kasvussa.

Nämä alueet eivät ole asukasmäärältään pieniä. Jokainen niistä yksinäänkin vastaa suurehkoa suomalaista kaupunkia ja ne yhteensä maakuntaa. Näillä alueilla lopullinen syrjäytyminen alkaa olla todellinen uhkatekijä. Tilanteessa, jossa työttömyys alkaa muuttua perinnölliseksi, suurimpana uhkatekijänä on nuorison keskuudessa syntyvät uudet selviytymisstrategiat. Ne eivät suinkaan perustu koulutuksen korostamiseen, työpaikoista kilvoittelun tai muihin niin sanottuihin yleisesti hyväksyttyihin ja moraalisesti korkeisiin arvoihin. Nämä nuorison uudet selviytymismallit eivät tule olemaan yhteiskunnalle miellyttäviä eivätkä valitettavasti myöskään halpoja. Tästä meillä on selvästi ja riittävästi kansainvälistä kokemusta. Siksi on hyvin vaarallista, että hallitus puuttuu kuntien tulopohjaan ja latistaa näiden mahdollisuuksia hoitaa tautejaan. Tällainen politiikka tulee yhteiskunnalle pitemmällä aikavälillä todella kalliiksi.

Hallituspuolueen vastuunalaisena kansanedustajana esittäessäni budjetin menopoolen li-

säystä, tai paremminkin menojen supistuksesta luopumista, esitän vastaavasti tietysti toiseen kohtaan menopuolelle supistusta, tai paremminkin lisäysten leikkaamista.

Hallitus esittää puolustusministeriön hallinnonalalla, että eduskunta myöntäisi taisteluhelikopterien hankintavaltuudet. Täällähän on koko ajan roottorit tänäänkin pyörineet. Ensi vuonna tarvittava määräraha olisi vielä suhteellisen pieni, mutta se kasvaisi kokonaisuudessaan nyt annetun arvion mukaan noin 4 miljardiin markkaan. Jos Hornetien hankinnoista ja muista aikaisemmista tilausvaltuuksista voidaan hiukan ennakoita, todellinen summa nousee huomattavasti suuremmaksi.

Maan tulevaisuuden ja sisäisen turvallisuuden kannalta on paljon parempi, että sotilaskopterien hankinnasta luovutaan ja näin säästyvät varat käytetään kuntien valtionosuuksiin ja siten esimerkiksi suurten kaupunkien nukkumalähiöitä uhkaavan syrjäytymisen ja sen seurausten estämiseen. Joka tapauksessa tilausvaltuuksien antamisesta tulisi tässä vaiheessa luopua.

E erityisen ongelmallista hallituksen talousarvioesityksessä on myös joukkoliikenteen arvonlisäveron korottaminen 6:sta 8 prosenttiin. Syyksi on ilmoitettu EU:n vaatima veroportaiden vähentäminen ja päätyminen kaksiporlaiseen verotukseen. Sitä ei kuitenkaan ole pakko toteuttaa poistamalla alempi veroaste. Veroprosentin korottaminen yhdessä dieselveron 19 pennin korotuksen kanssa aiheuttaa kustannuspaineita joukkoliikenteen matkalippujen hintojen ja kuljetuskustannusten yleiselle korottamiselle. (Ed. Ala-Nissilä: Bensiiniveron korottaminen merkitsee enemmän pitkällä etäisyyksillä!) — Ilmeisesti kylä.

Valtiontalouden kannalta korotuksille saatava olla perusteensa, mutta liikennepoliittisesti ne ovat nurinkurisia. Päinvastoin joukkoliikenteen palveluja tulisi määrätietoisesti vuodesta toiseen tukea ja niiden tukea liikennepoliittisista syistä jopa lisätä. Uudellemaalle ja pääkaupunkiseudulle, niin kuin muillekaan tihenalueille, ei ole lainkaan yhdentekevää, mikä on joukkoliikenteen, linja-auto- ja raideliikenteen kilpailukyky. Tästä syystä kaikista sellaisista toimista, joilla näiden matkustusmuotojen asemaa horjutaan, tulisi luopua. Ilta elokuvissa tai kirjan ääressä ei korvaa jokapäiväistä matkustamistarvetta, vaikka elokuvan ja kirjojen arvonlisäveron alentaminen ja näin hintojenkin mahdollinen aleneminen on pantava myönteisten seikkojen piikkiin.

Ed. Ala-Nissilä (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Ed. Saarnio puhui ansiokkaasti kunnallistaloudesta. Kiinnitäkin huomiota siihen osaan, kun hän puhui työttömyydestä. Mielestäni eduskunnan talousarviokeskustelussa on tähän tämän vuoden talousarvioon elikkä budjettiin, tähän asiakirjaan, työreformikäsitemennyt hyvin lävitse. Täällä kaikki nyt tuntevat tämä käsitteen ja se on jo hyvä asia. Kun vielä pääsemme puhumaan sen sisältökysymyksistä, joihin ed. Saarnio ei ollut riittävästi vielä paneutunut, niin se on askel taas eteenpäin. Se on, ed. Saarnio, sillä tavalla, että kun meillä on pitkäaikaistyöttömyys Helsingin kaupungissa, Pukinmäessä jne. erittäin iso ongelma, niin jos me emme tee enemmän, kun näemme, että kasvu ei riitä, niin työttömyys jatkuu ikuisesti. Jos me emme tee enemmän rakenteelle, nimenomaan rakenteellisia uudistuksia, niin silloin se on poliittinen valinta, että me hyväksymme massatyöttömyyden.

Ei työreformi ole mitään ihmeellistä. Esimerkiksi veropolitiikassa se on juuri sitä, että alamme työverokiilaa leikkaamaan voimakkaasti matalapalkka-aloilta, painotuksena käytämme verokannustimia kotityön mahdollistamiseksi jne. Sitten taas työelämässä ja ansiosidonnaisen sosiaaliturvan muuttamisessa se tarkoittaa hyvin arkipäiväisiä, järkeviä asioita. Näistä voidaan aina keskustella ja niitä kehittää.

Arvoisa puhemies! Mutta tulen siihen, että jos me emme ole valmiita raivaamaan työllistymisen edellytyksiä enemmän, silloin se on hallitukselta ja sitä tukevilta kansanedustajilta poliittinen valinta, valitaan massatyöttömyyden säilyminen.

Ed. Saarnio (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Olen joutunut kuuntelemaan eri yhteyksissä keskustan taholta puhetta työreformista. Olen kyllä ymmärtänyt sen sisällön aika tarkasti. Noin helsinkiläisen näkökulmasta sanoisin, että meidän ongelmamme on juuri se, että Helsingissä on tapahtunut työreformi ilman, että siihen olisi kukaan voinut vaikuttaa. Eli ihmiset on pantu sellaisiin pätkätoihin ja niin pienille palkoille, että he tänä päivänä joutuvat kääntymään sosiaaliturvan puoleen. (Ed. Ala-Nissilä: Ei se ole työreformi, vaan päinvastoin!) — Sanoisin juuri, että sellainen on tämä työreformi, mikä on toteutunut.

Olen ymmärtänyt, kun te puhutte siitä, että pitäisi sopia pienissä yksiköissä vielä alemmista ansioista, että tähän se ajautuisi vielä pitemmälle. Minä huomautan, että Helsingissä viime vuonna

sai toimeentulotukea, siis sosiaaliluukulta tukea, 84 000 helsinkiläistä. Eivät ne ole kaikki työttömiä, koska työttömien määrä meillä on kuitenkin alle 50 000.

Ed. Partanen: Arvoisa rouva puhemies! En malta ennen puheenvuoroani olla käsittelemättä muutamaa budjetin yhteydessä käytettyä puheenvuoroa. Täällä on ainakin vähintään hämmästyttäviä asioita otettu esille.

Ed. Kokkonen puhui työttömistä ja heidän elämästään tavalla, joka ylittää — tai alittaa — kaiken suhteellisuudentajun ja normaalin moraalikäsityksen ja jonkin ryhmän kunnioituksen, ymmärtämisen. Nimittäin onhan merkillinen asia — tai sitten minun pitää pyytää etukäteen jo anteeksi, jos tämä tarkoittaa sitä, etten ole ymmärtänyt, mitä sanottiin — että työttömän vapaa-ajalle pitäisi ruveta muodostamaan markka-arvo. Näin hän sanoi.

Kun kelvottomat yritykset eivät ole pärjänneet, työnnetään yksilö pihalle yrityksestä, tai kun kelvottomat kunnanhallitsijat eivät ole kyenneet hoitamaan kuntabisnestään, työnnetään työntekijät pihalle. Sen jälkeen kun ihminen on työtön, pitää ruveta laskemaan markka-arvoa sille ajalle, jolloin hänelle ei ole tarjota työtä. Mikä on tämän markka-arvo, ostovoima, tässä uudessa mallissa, sitä minä kysyn. Mahtaako sillä olla jokin ostovoima, ja miten tätä markka-arvoa verotetaan, luppoaikaa? Eihän siinä voi tehdä mitään muuta kuin sen, että näille tällaisille työttömille on tehtävä lyhyemmät päivät; se on se vero-osuus. Päivää pitää lyhentää. En usko, että marketista löytyy hyllyä, josta voidaan työttömän luppoajan markka-arvolla ostaa. Ei ole olemassa vielä erikseen tuotteita näille.

Kyllä melkoisen käsittämätön ajatusmaailma on tämän asian ympärillä ollut, kun näin on halveerattu ihmisiä, jotka eivät varmasti ole omasta tahdostaan joutuneet kilometritehtaalle. Kyllä pitää kysyä, onko tämä koko kokoomuksen moraalinen linja sitä kansanosaa kohtaan, joka on joutunut vähiten omasta syystä tämän kohtelun kohteeksi, ettei työtä ole. Jos näin on, niin vanha sanonta näyttää pitävän paikkansa, että köyhät kyykkyyn, että herrat voivat porskuuttaa.

Tähän voi sisällyttää historian takaisia ajatuksia ja näkemyksiä, mitä vielä tällakin hetkellä on keskuudessamme, ei niin, että voidaan osoittaa moraalisesti sormella, mutta kuitenkin moraalisesti voi sanoa, että voi osoittaa sormella. Työttömyyden maassa meillä on ihan riittävästi vielä

yhden tai useamman ammatin harjoittajia. En ole syynännyt toisten taskuja, kun omatkin ovat syynäämättä, mutta mahtaa olla jopa tässäkin talossa ja tämän ympyrän sisällä olevilla toimeentuloasioita, jotka syntyvät muualta kuin täältä. Sitten moralisoidaan niitä, joille ei ole annettu mahdollisuutta edes yhdestä paikasta saada normaalia toimeentuloa. Kyllä tässä mennään jo pikkuisen liian pitkälle ja loukataan ihmisarvoa.

Päivällä käytettiin puheenvuoroja, mutta onkohan tuo vimpain rikki pöydässäni, kun en saanut vastauspuheenvuoroa siihen aikaan, eli jos rouva puhemies sallii, niin muutaman kommentin esitän.

Ed. Räsänen puheenvuorossa tuli ammattiyhdistysliikettä kohtaan hyvin voimakkaita syytöksiä nimenomaan, kun puhutaan sosiaaliturvan ympärillä olevista asioista. Vähiten häneltä olisi odottanut tällaista puhetta. Joka tapauksessa ei historiaa tarvitse kovin kauaksi mennä taaksepäin, mutta jos katsotaan, miten sitä on tehty, niin vähemmän tekivät ne, jotka eniten nauttivat tänä päivänä niistä etuuksista, jotka on tähän maahan luotu. Ei siinä oltu ainakaan porvarien taholta, ja vielä vähemmän siinä on keskusta ollut mukana.

Joka tapauksessa sosiaaliturvan, eläkepolitiikan ja eläketurvan — lapsilisiä myöten — syntymiseen Suomeen on ratkaisevasti vaikuttanut ammattiyhdistysliike. Ilman sitä ajassa olevaa voimatekijää ei näitä järjestelmiä tässä maassa tässä muodossa olisi silloin alettu kehittää. Jos historia halutaan ottaa sellaisena kuin se on, niin näin se on. (Ed. Aittoniemi: Alkio kehitti!) — No, komisario, kaikissa asioissa ei kuitenkaan alkiot ole ne, jotka panevat käyntiin. Alkio on kyllä Alkio. Ei tältä puolelta sen enempää. On eri asia oppia menneisyydestä kuin piehtaroida siinä, on joku viisas sanonut.

Minusta tämä budjetti on ainakin sosialidemokraattien kannalta suurin piirtein sanottu siinä puheenvuorossa, jonka ed. Tuomioja ryhmästäme eilen käytti. Mutta sisällä on sellaisia rakenteellisia tekijöitä, joihin minäkään en voi yhtyä. Nämä muutokset ovat hyvin pieniä summiltaan ja suuruudeltaan, mitä tahtoisin nähdä vielä ennen kuin lopullisesti kirja lyödään kiinni.

Mutta samalla kun niitä katsotaan, verotuksen ympäriltä kyllä soisi haettavan myös kaikkien edustajien yhteistä näkemystä verotuksen oikeudenmukaisuuteen. Siitä on kyllä täällä puhuttu riittävästi, mitä se on, onko verotuksen oikeudenmukaisuus sellaista, että ne, joilla on

paljon, tulevat saamaan myös verotuksen muutoksessa vielä enemmän kuin köyhät. Minä en usko, että siinä on paljon oikeudenmukaisuutta.

On myös puhuttu verotuksen vaikutuksista aivovienttiin. En ole kyllä nähnyt sellaista vientiä Suomesta kuin aivoja. Ei täältä ole aivovientiä ollut eikä ole näköpiirissäkään, mutta kokemukset osoittavat kyllä sen, että kun teollisuutemme 80-luvulla kirmasi oikein rivakasti tuonne maailman turuille viemään niitä oppeja, jotka suomalaisilla aivoilla tänne on rakennettu, kansainvälisiä firmoja johtamaan, hyvin nöyrästi sieltä on tultu takaisin. Jos se on sitä aivovientiä, niin se on. Meillä on muutamia menestyneitä esimerkkejä kotimaassa, kun puhutaan tästä puolesta; muutamista voi todella kansainvälisesti nauttia, mutta itse tämmöistä aivovientiä ei ole tapahtunut.

Mutta järjestelmät ovat pakottaneet lähtemään fiksuimman osan kansaa, ne jotka todella ovat osanneet rakentaa tässä maassa niilläkin vaatimattomilla voimavaroilla, mitä täällä on. He ovat kehitelleet uusia tuotteita ja innovaatioita, joita se aivojen ulos valumisella peloteleva osa porukkaa ei ole osannut edes täällä hyödyntää. Näitä täältä on lähtenyt. Se on meillä nimittäin aivan käsin havaittavissa, että tämmöisillä, jotka ovat tehneet omilla alueillaan perustavaa tutkimusta ja työtä, ei ole tuotteen valmiiksi saamiseen asti ollut riittävää tukea, ei yhteiskunnasta eikä yritysmaailmasta.

Täälläkin hetkellä valioikunnassa eräältä asiantuntijalta toisessa yhteydessä kysyin tätä, eikä se tietysti mikään fiksu vastaus ollut, että kyllä Partanen tietää, mitä nämä suhteet on. Mutta en tiedä; joka tapauksessa hän näin vastasi. Täällä on satoja sellaisia innovaatioita, jotka on kehitelty täällä romuttuneitten yritysten raunioille ja jotka pankkikriisin yhteydessä pantiin polvilleen. Sanoisinpa, että on suorastaan typeryyttä, että niille ei löydy jatkorahoitusta. Se osa ja ymmärtämys budjetin sisällä on meillä köyhää. Nämä ihmiset, joilla näitä innovaatioita on, ovat sijoittaneet omaisuutensa ja vielä pantanneet omakotitalonsa ja velan päältä vieneet tuotteen siihen elinkaaren vaiheeseen, että markkinointiin pitäisi päästä.

Ei tässä maassa työllisyys tule koskaan nousemaan, jollei näitä satoja erilaisia uusia ideoita ja kehitysmalleja ja tuotteita kyetä viemään maailmalle. Kotimaassa ei niille näy ostajia eikä näy olevan edes kunnon teettäjiä ja tekijöitä. Näitä rahoja, joita valtionyhtiöitten myynnistä nyt on kerätty, on tallessa muutama miljardi. Jos niitä

allettaisiin viimeinkin käyttää tämmöisen uuden luovuuden löytämiseksi, niin siltä puolelta kyllä löytyisi paljon. (Ed. Aittoniemi: Kekkosen perintö uudelleen käyttöön!) — Tässä olen komisari- on kanssa samaa mieltä, ed. Aittoniemi. Olette tutkinut niitä, jotka aikanaan tuhosivat niitä perinteitä.

Veroista nyt vain puhutaan hirveästi, että tämä on niin kuin autuaaksi tekevä rakennelma, ja kyllähän se niin onkin. Jos hallitusohjelmaa katsotaan, niin löytyyhän sieltä. Jos näille, joittenka vuosiansiot pyörivät 500 000:n ja miljoonan paremmalla puolella, mennään taulukoita rukkaamaan samoilla suhteilla kuin viime kerrallakin, niin kyllä pitää olla moraalissa kynässä köykäinen muste. Viime kerralla saivat 40–50 markkaa kuukaudessa nämä pienimmät, markkoissa, täällä kun ei arvioimattomalla olotilalla voi ostaa mitään, ja parhaimmille tarjottiin jo laajassakin mittakaavassa tuhansia markkoja, kymmeniätuhansia markkoja kuukaudessa verohelpotuksia. Minä en kyllä tiedä, mitä ne niillä tekevät, jos kansakunnalla menee huonosti. Voin saada rouva puhemieheltä nuhteita, mutta eräs mökkiläinen sanoi puhekierroksella: "Onko tämä laitaa, Erkki, että me matkustetaan ykkösluokassa helvettiin tällä menolla?" Näin hän sanoi. Siltäkö se rupeaa kansasta tuntumaan; ensimmäisessä luokassa sinne h-sanalle?

Tässä yhteydessä on vähintäänkin kohtuullista yrittää ymmärtää nyt näitä todella vähäosaisia. Minusta on hultatonta humputtaa sen enempää demareitten, kokoomuksen kuin muittenkaan, jotka nyt ovat niin sanotusti vastuussa, mistään suurista taulukkoalennuksista. Se on itsensä pettämistä ja se on kansan pettämistä. Mutta paljon rahaa pitää käyttää, että tehdään köyhä kansa onnelliseksi.

Meillä on yksi verorakennelma, jonka ympärillä tämä on mahdollista tehdä niin, että se on varmasti tasapuolinen kaikille: Kaikilla on nälkä, ja kaikki syömme. Ruoan arvonlisäveron pudottaminen 8 prosenttiin kerrallaan on kova rojaus, mutta se on se, mikä tuo näille köyhemille ja vähäosaisille todellista elämää ja ostovoimaa. Kikkailemalla jos nyt lähdetään taulukoitten kanssa leikkimään, niin taas pitää mennä kuntapuolelle. Nyt on valtio budjetissa rempassut 2,8 miljardia kunnilta pois. Näille pienemmil- le, jotka eivät tule valtionverotuksen piiriinkään enää, kun ovat sellaisissa tuloluokissa, seuraava vaihtoehto on taas jälleen mennä kuntapuolelle rassaamaan. Siellä parin prosentin veivaaminen

tietää aina 400:aa miljoonaa lisää tämän taakan päälle. Kenellä on otsaa tänä päivänä mennä tammöistä esittämään? Minä en kyllä usko, että kuntapuolelle on varaa enää mennä rassaamaan. Kun nyt on viimeisiä tietoja kaupunkien ja kuntien budjettien ennakkovalmisteluista saanut, niin tämä vertaus, että ykkösluokassa ajetaan sinne — jääköön nyt sanomatta — tuntuu olevan enemmän kuin yhden ja kymmenen paikan ja kaupungin asia tänä päivänä.

Tämä ehdotettu tapa toimia elintarvikkeiden arvonlisäveron ympärillä maksaa. Prosentti on 420 miljoonaa, 9 prosenttia on 3,6 miljardia, vähän päälle, arvio. Mitä tämä tarkoittaa, jos tämän pukisi ihan kansanomaiseksi? Ainakin väki siellä mailla ymmärsi, kun siitä puhuin. Sehän tarkoittaa sitä, että 1 000 markan ruokaostoksista tällä suhteella jää 90 markkaa lisää käytettäväksi, kun huolehditaan siitä, että alennus menee myös hintoihin, etteivät tätä sitten välistä rosvot vedä.

Kun tiedustelin kokouksessa läsnä olleilta, mitkä heidän todelliset vuotuiset ruokakulunsa suunnilleen ovat, ja ne olivat ihan tavallisia perheitä, ne eivät olleet mitään suurperheitä, niin haarukka oli 25 000:n ja 35 000:n välillä. Ne olivat lapsiperheitä. Sen verran ne käyttivät vuodessa ruokaan rahaa tai tukiaisia tai mitä hyvänsä, mitä saivat, ehkei kaikki syntynyt työsuhteista. Mutta joka tapauksessa tämän verran oli käyttöarvo. Tällä laskuopilla sehän tarkoittaisi sitä, että sille kansanosalle, joka käyttää 30 000 ja vähän päälle, syntyy uutta ostoarvoa arvonlisäveron alentamisen kautta vuositasona 3 000 markkaa, vähän päälle. Minkälaisilla verotaulukoilla ihmisille voidaan esittää tammöisiä, asteikkojen muutoksia? Näissä ammateissa, joissa pienituloiset vielä ovat, minkälaisilla palkankorotuksilla voidaan ruveta järjestämään tällaista muutosta reaalisessa ostovoimassa? Minä olen jopa valmis sanomaan sen, että jos tällainen ratkaisu kyettäisiin yhteisesti yhteiskunnassa tekemään, tämän hinta on se — en ole tätä räknännyt, mutta näin lonkaltani — että vähintäänkin sen pitää tupopöydässä vastata puoltatoista, kahta markkaa, jos halutaan vaatimukset mitoittaa reaalisen käyttövaran mukaan. Vähintään puolitoista markkaa sille voi laskea myös työehtosopimushintaa, koska kaikki, jotka ostavat ruokaa, tulevat myös sen saamaan, nekin, joille työehtosopimus tehdään.

Minä luulen, että jos tämä meillä näin pain sosiaalisesti ajateltaisiin, kuten nyt sanon, ehkä tämä olisi vuosisadan ratkaisu tämän kaamok-

sen ympärillä, missä kansakunta on todella tpuuttanut vuosikymmeniä.

Ajatellaan vielä, mitä me tarjoamme työttömille, kahta markkaa. Mutta tällä suhteella jo työttömätkin saavat osan elämästä. Samaten tämä koskettaa eläkeläisiä. Myös voi sanoa, että ehkä terveellisempään ruokatottumusten suuntaan opiskelijoilla ja muilla olisi mahdollisuus liikkua tammöisen ratkaisun yhteydessä. Se on varsin laaja sektorikunta, joka tulisi nauttimaan tästä. 4,6 miljardia on iso raha. Se on justinsa sen verran kuin tässä pitäisi nyt lähteä tuulettimia ostamaan. Meillä on niin vähän itikoita täällä Etelä-Suomessa, että emme me noin paljoa väkkäroitä tarvitse kuin sotilaat esittävät. Unohdetaan nämä hankinnat riittävän pitkäksi aikaa.

Tämä on myös laskettu VM:n puolella, mitä vaikuttaa sijoitettuna tammöinen potti tälle kansanosalle, joka käyttää sen ja sen osan, joka jää käyttämättä. Sen vaikutus on puolitoistakertainen suhteessa meno-osaan. Verojen ja näitten kautta kerättäväksi tähän jäisi noin 1,6 miljardia. Sillä on niin paljon elvyttävä merkitys yhteiskuntaan, jos tammöinen kierros tehdään. Eikä mitään jos ja jos, sehän riippuu teistä, ollaanko tähän valmiit. Ei jossittelemalla mitään synny. (Ed. Kankaanniemi: Riippuu demareista!) — En tiedä, kun tässä on kuunnellut, ei ihan kaikki ole demareitten vika. Nimittäin sosialidemokratia on tässä maassa ollut aina se porukka, samoin vasemmisto, joka on puolustanut vähäosaisia, ja on edelleenkin, on varmasti. (Ed. Aittoniemi: Ei ole enää, vain keskusta puolustaa vähäosaisia!) — Keskusta puolustaa reformia, muttei vähäosaisia.

Puolustustaistelussa joutuu tietysti tulemaan monenlaisille asioille. Kun minulta veljet kysyivät keväällä, eikö nyt olisi aika näyttää, että pannaanpas vähäksi aikaa virta poikki valtakunnassa, minä totesin, että en kiistä, että näpit syyhyvät, annetaanko aloitusmerkki, mutta sen verran tässä on oppinut, ettei pidä semmoista aloittaa, mitä ei itse ole lopettamassa. Se on viisautta ainakin tänä päivänä. Jos aloittaa, pitää olla myös tilanne semmoinen, että voi sen lopettaa. Siinä pöydässä pitää olla silloin, kun viimeisiä rusinoita jaetaan, viestinä tuonne maailmalle.

Kuitenkin tänä päivänä on aivan uusia ilmiöitä. Jos minä nyt olen oikein tutkinut ja lukenut viestivälineitä, onkohan tämä nyt oikea nimi, täällä on osakekauppiaita, meinasin sanoa kei-

misaario sanoo, onko tämä oikein. Maahan on luotu tällainen osakelainausjärjestelmä, joka näyttää näin yhtäkkiä maallikon lukemana uudelta huijausjärjestelmältä. Meillä firmat, jotka ovat saamassa osinkoja, lainaavat osakkeensa bulvaanifirmalle, joka nostaa osingot ja siirtää ne toimituspalkkioita vastaan takaisin sille firmalle. Siinä järjestelmässä kun on kaikki edut käytetty verottajaan päin, niitä ei ole, ja on firmoja vielä, joissa on veroetuhyötyjä käyttämättä. Silloin raha kierrätetään bulvaanifirmojen kautta. Tänä ja ensi vuonna tullaan menettämään satoja miljoonia tällaisen huijauksen seurauksena verotuloja. (Ed. Kankaanniemi: Mitä demarit tekevät?) — Mitä? Mitä demarit tekevät? (Ed. Kankaanniemi: Niin, mitä demarit tekevät?) — Minun on ehkä parempi lopettaa.

Tästä helikopterihommasta kuitenkin piti, jos rouva puhemies sallii, sanoa. Minä en ymmärrä, että meillä on varaa ottaa velkaa sotavälineisiin tällaisessa tilanteessa, kun kansa matkustaa ensimmäisessä luokassa — jonnekin.

Ed. A l a - H a r j a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Partasen puheenvuorosta huokui kokemus, ja kunnioitan hänen mielipiteitään, mutta en voi hyväksyä sitä, että hän itse oikeutetusti syyttää kokoomusta. Jos ed. Kokkonen puheenvuorossa oli — en kuunnellut niin tarkkaan — tällaisia termejä, ei se tarkoita sitä, että se on kokoomuksen kanta. Kyllä kokoomus kantaa huolta työttömistä ja pitää työttömiä ihmisinä, mutta kokoomus myös hyväksyy sen, että Suomi on rakennettu niin porvareiden kuin duunareiden ja myös viljelijöiden kovalla työllä. Koko kansa on ollut siinä rakentamassa.

Aivovienti on todellisuutta. Sivistysvaliokunta kävi Hollannissa. Siellä oli yhdessä paikassa kahdeksan suomalaista professoria. He eivät ole muuttaneet pelkästään veron korkeuden vaan myös työn puutteen takia Suomesta.

Siitä olen samaa mieltä ed. Partasen kanssa, että Suomessa tehdään paljon keksintöjä ja niiden saamisessa tuotetasolle on aukko, johon tarvittaisiin juuri tukea. Sillä tavalla voitaisiin luoda paljon työpaikkoja. Nämä pienyrittäjät eivät pääse eteenpäin, koska heillä ei ole resursseja, ei varaa, joten tässä kannatan sitä, mitä ed. Partanen sanoi.

Ed. I m m o n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Partanen puuttui puheenvuoronsa alussa työttömien aliarvioimiseen. Toki tätä tapahtuu valitettavan usein tässä salis-

sa. Minun käsitykseni onkin se, että valitettavan vähän kansanedustajat henkilökohtaisesti tuntevat työttömyyttä. Se on tietysti toisaalta hyväkin, mutta on ikävää, että ne viestit tulevat niin epätoellisiksi. Tällä tarkoitan sitä, että kun on työttömänä, useasti on hyvin vähän rahaa, aikaa on paljon, motivaatio elämiseen alkaa järkkyä varsinkin pitkäaikaistyöttömänä. Kun siihen tulee vielä ryöppy syylistymisestä, siinä kyllä elämän arvot ovat heikoilla.

Toinen asia, mihin ed. Partanen aluksi puuttui, oli ay-liikkeen toiminta ja sen merkitys. Kyllä toki on historiassa niin, että ilman ammattiyhdistysliikkeen toimintaa Suomi varmuudella olisi sekaisin. Tässä saankin sillan paljon keskusteltuun työreformiin. Työreformia voitaisiin parantaa sillä, että siihen otettaisiin ehdottomana käytäntönä luottamusmiesjärjestelmä.

Ed. R i m m i (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Ed. Partasen puheenvuoro oli hyvä ja pohdiskeleva. Olisin halunnut puuttua hänen pohdintaansa elintarvikkeiden arvonlisäverosta.

Kun ministeri Arja Alho toi julkisuuteen uudelleen kesällä elintarvikkeiden arvonlisäveron alennustavoitteensa, todella silloin itse julkisuuteen lähetin myös viestiä siitä, että lämpimästi sitä kannatin, ja nimenomaan juuri siitä syystä, minkä ed. Partanenkin toi esiin, että siitä pääsisivät nauttimaan kaikki. Tosin hyvätuloisille ihmisille sen merkitys ei olisi ollut niin huomattava kuin esimerkiksi juuri pienituloisille, lapsiperheille, eläkeläisille ja niille sadoille työttömille, jotka leipäjonoissa edelleen ovat.

Ed. Partanenkin esitti toivomuksen, että asiaan voitaisiin vielä palata. En kovin paljon jaksa siihen uskoa, mutta tietysti mielelläni hänen näkemykseensä tässä asiassa yhdyn.

Mitä tulee hyvinvointi-Suomen rakentamiseen, siinä lämpimästi myös hänen näkemystään tuen siitä, että suomalainen ammattiyhdistysliike yhdessä tässä talossa tehtyjen päätösten kanssa on vahvasti tätä yhteiskuntaa ollut rakentamassa.

Ed. P a r t a n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Minulla jäi tuossa puheenvuorossa mainitsematta eräs tärkeä asia kuntasektorin puolelta. Mainitsin, mitä tapahtuu sillä puolella, mutta meiltä tulee ehdotus sinne, että kunnan harkinnanvaraiseen rahan lisätään sen verran, että se kerralla tuntuu heikompien kuntien osalta. Sinne on tarkoitus ehdottaa määräraha nostettavaksi noin 500 miljoonaan, koska nyt

ovat tulossa lisäykset vielä taulukkojen kautta, jotka vievät rahat sieltä. Muuten tästä ei tule mitään.

Ed. K a n t a l a i n e n : Arvoisa rouva puheemies! Hyvät läsnä olevat kollegat! Ehkä ensi alkuun ennen tätä varsinaista puheenvuoroa muutama kommentti. Kun äsken vastauspuheenvuoroa ei myönnetty, niin ed. Partasen analyttistä mietiskelyä maailman menosta ja historiallisista taustoista lähinnä siinä mielessä haluaisin oikaista muutamien kysymysten osalta, kun hän otti esiin verotuksen oikeudenmukaisuuden ja mietiskeli sitä, millä tavalla verotus on epäoikeudenmukaista tai ei ole oikeudenmukaista, aivan kuinka tahansa, ja mietti, että suurituloisia on aivan hirvittävän paljon. Ainakin Veronmaksajien Keskusliiton ja Tilastokeskuksen tilaston mukaan tarkasteltaessa tuloveron maksajista Suomessa yli 150 000 markkaa ansaitsevia on 10,3 prosenttia ja heidän kauttaan tuloverokertymästä tulee 38,5 prosenttia. Minun mielestäni tämä osoittaa varsin selkeästi sen, että varsin hyvin progressiivisuus toimii, ja progressiivisuuden pitäisi toimia minun mielestäni myös sillä tavalla, että kun verotusta kiristetään, niin kun se sitä kautta kiristää suhteellisesti enemmän niitä, joiden ansiotaso on korkeampi, yhtä lailla verotusta alennettaessa pitäisi tapahtua samalla tavalla.

Toinen asia, mikä tästä puheenvuorosta tuli esille, on tietyn tyyppinen demokratiavaje, johon täytyy kantaa ottaa siinä mielessä, kun kovin voimakkaasti nostettiin näitä asioita esille. Minun mielestäni, jos suomalaista yhteiskuntaa halutaan hyvin tasapuolisesti kehittää, niin kyllä meillä työmarkkinoiden ja muiden asioiden yhteisiä suunnitelmia ja toteuttamista tehtäessä tulisi kolmikantajärjestelmä uudistaa niin, että pöydässä olisivat edustettuina myös ne puoli miljoonaa työtöntä ihmistä sekä valtaosa suomalaisesta pientyönantajakentästä; tällä hetkellähän siellä on edustettuna alle 10 prosenttia työnantajista. Tässäkin mielessä voitaisiin sitten miettiä asioita.

Kolmas näihin liittyvä kysymys on se, että tässä esitettiin aika monta kysymystä siitä, kuinka voitaisiin jakaa hyvinvointia. Jakotaloushan meillä on hyvin tuttu ja sen takia meillä on 440 000 miljoonaa tässä yhteiskunnassa velkaa, kun me olemme hyvinvointia pitäneet yllä. Joskus pitäisi miettiä sitä, millä tavalla varmistamme, että yhteiskunnan tulonmuodostus toimii. Siihen liittyvät juuri kysymykset verotuksen oi-

keudenmukaisuudesta ja järkevyydestä sekä kysymykset aivoviennistä ja osaamisesta.

Mutta, arvoisa puhemies, ne on todettu talousarvokeskustelun yhteydessä, joka on painottunut varsin selkeästi työttömyyden ja valtion velkatilanteen analysoimiseen sekä myös hyvin paljon Puolustusvoimien hankintoihin. Omalta osaltani haluaisin tarkastella meidän tilannettamme lähinnä yhteiskunnan keskeisimmän ongelma-alueen eli työttömyyden osalta. Työttömyyshän on asia, jonka nujertaminen mielestäni on meidän yhteiskuntamme ykköshaaste. Tässä mielessä, kun omaan vastuualueeseeni selkeästi kuuluu seurata työhallinnon kehitystä, haluaisin näitä asioita hieman lähemmin tarkastella.

Kansainvälisten vertailujen mukaan massatyöttömyyden kanssa kamppailevissa maissa työmarkkinat ovat rakenteeltaan ja luonteeltaan hyvin saman tyyppiset. Kun tarkastellaan asioita, voidaan todeta, että näissä maissa työvoima ikääntyy, kasvava osa työssä olevista on ns. epätyypillisissä työsuhteissa ja yhteiskunnan ehkä suurimmaksi huolenaiheeksi näissä hyvinvointimaissa on nousemassa ja jo nyt noussut pitkäikaistyöttömyys sekä aivan erityisesti työttömyydenhoitokustannukset.

Työmarkkinoiden saman kaltaisuudesta näissä maissa seuraa myös se, että eri maiden työllisyysstrategioissa ja niistä saaduista kokemuksista on runsaasti yhteisiä piirteitä. Sellainen yhteinen ja yleinen havainto näyttäisi olevan, että pelkästään talouskasvuun tai alhaiseen korkotasoon, maltilliseen tulosopimukseen nojaava taluspolitiikka ei ole riittänyt työttömyyden nujertamiseen. Tämä asiahan on meille suomalaisille hyvin tuttu. Me olemme suomalaisessa taluspolitiikassa ekonomistien toimesta saaneet toistuvasti kuulla sitä, että keskeinen työttömyyden laukaisija, keskeinen voima tässä asiassa on talouskasvu, joka tämän asian ratkaisee.

Täällä näissä puheenvuoroissa, mitä tänäänkin on pidetty, on tuotu hyvin esimerkillisellä tavalla myös uuden tyyppiset keinot, muun muassa kumppanuussopimukset ja nämä kysymykset. Eli tänä päivänä voidaan todeta, että talouden kasvu ei enää merkitse samalla tavalla työllisyyden kasvua kuin mitä se teki vielä viime vuosikymmenellä. Tämä johtuu siitä, että työmarkkinoilla muutos kansainvälisesti, globaalisesti tässä kilpailuympäristössä on poikkeuksellisen nopea. Tämä muutos vaatii joustavuutta, haluamme me sitä tai emme. Me emme ole yksin yksinäisenä saarekkeena päättämässä näistä asioista.

Onkin nähtävissä, että työmarkkinoilla syntyvät uudet tehtävät ovat entistä useammin sellaisia, joihin työllistyvät pääsääntöisesti hyvin koulutetut, nuoret ihmiset, emme enää välttämättä me keski-ikäni ylittäneet eivätkä eritoten pitkäaikaistyöttömät, eli osaaminen tässäkin mielessä on hyvin keskeinen asia. Tässä mielessä kunnioitan hyvin paljon sitä näkökulmaa, mikä meidän budjettikirjastamme löytyy elinikäisen oppimisen ja yleensä koulutuspanosten osalta. Nämä ovat hyvin tärkeitä kysymyksiä.

Suomessa harjoitettu työllistämispolitiikka on kuitenkin rakentunut paljolti massatoimenpiteiden varaan. Erilaisten työllistämistoimien piirissä, muun muassa keskeisenä tukityöllistäminen ja työllisyyskoulutus, on hallitusohjelman mukaisesti ollut noin 5 prosenttia työvoimasta eli kuluvana vuonna 122 500 henkeä ja tulevana vuonna eli uudessa budjetissa 118 000 ihmistä. Työvoimakoulutuksessa käytettäviä oppilaspäiviä kulutetaan tänä vuonna runsaat 8,3 miljoonaa ja ensi vuonnakin yli 7 miljoonaa niin, että kun koulutuksessa keskimäärin tänä vuonna on 36 500 ihmistä, ensi vuonna on suunnitelmien mukaan 30 000 ja rapiat päälle. Tämä osoittaa, että ei tässä maassa ainakaan koulutus lopu. Suomi on yksi Oecd:n ahkerimpia kouluttajia. Meidän panoksemme koulutuksessa on Oecd:n huipulla. Kärjessä ovat Kanada ja Suomi, joiden koulutuspanos bruttokansantuotteesta on hiukan rapiat 7 prosenttia. Näillä erityistoimilla on tietysti pyritty edesauttamaan pitkäaikaistyöttömien mahdollisuutta hakeutua ja pysyä työmarkkinoilla ja ennen kaikkea estää myös syrjäytymistä.

Kun verrataan työllisyyden hoitoon käytettyjen kokonaismenojen rakennetta, on aktiivisten toimien osuus Suomessa kuitenkin lähellä passii-visimman työvoimapolitiikan maiden tilannetta. Avoimille työmarkkinoille sijoittui 90-luvun puolivälissä tehdyissä selvityksissä, kun tarkasteltiin asioita kolme kuukautta työllistämisen tai koulutustoimenpiteen jälkeen, meillä vain keskimäärin noin viidennes tukityöllistetyistä ja työllisyyskoulutuksessakin olleista. Tukityöllistämisen tosiasialliseksi tehtäväksi käytännössä on muodostunutkin ansiosidonnaisen työttömyyskorvauksen uudistaminen.

Työllisyyden hoidossa tarvitaan kipeästi innovatiivista, uutta tuoretta ja tervettä otetta, rohkeutta rakenteellisiin uudistuksiin sekä työllistämisen ja työllistymisedellytysten parantamista. Tässä mielessä työministeriön budjettiesitys on oikean suuntainen askel. Se on juhlallisesti ni-

metty Suomen-malliksi. Selvitysmiesten Skogin ja Räisäsen pohjatyöhön perustuva uudistus onkin kieltämättä perusteellisesti ottanut huomioon Suomen nykyisen työllisyystilanteen ja työttömien rakenteen. Uudistuksen tavoitteena on siirtyä massatoimenpiteistä yksilöllisempiin ja yritysکوhtaaisempiin työpaikkoja tukeviin ja työntekijöiden ammattitaitoa sekä aktiivista työnhakua lisääviin toimintamalleihin. Selvitysmiehet ansaitsevatkin tästä työstään kiitoksen, mutta kiitoksen ansaitsee myös hallitus siitä, että se poisti tästä raportista rönsyt mutta jätti siihen selkeän ytimen johdannoksi tulevaisuuteen.

Selvitysmiehet ovat itse todenneet, että heidän esityksensä lähtee siitä poliittisesta todellisuudesta, jota me nyt elämme, ja käytännössä kaiketi tämä poliittinen todellisuus täällä eduskunnassa tarkoittaa sitä, mitä me poliitikot voimme toteuttaa astumatta korporaattien ja ay-liikkeen varpaille. Onhan sitä tässä selvitysten ja selvitysten luvatussa maassa tehty hyvin paljon ja runsaasti erilaisia tutkimuksia, joilla on pyritty vaikuttamaan työllistymisen ydinkysymyksiin eli työntöön kannattavuuteen, ja tämä on se keskeinen kysymys. Mutta tietysti olisi voinut toivoa ja odottaa esimerkiksi sitä, että työttömyyden torjuntaan tehty aivan erinomaisen hyvä raportti, Leppäsen työryhmän raportti, olisi voitu ottaa selkeästi pohjaksi, kun näitä asioita tarkastellaan eteenpäin.

Kaikessa työllisyyskeskustelussa tulee kuitenkin muistaa, että työllisyys paranee vasta silloin, kun työn tarjonta ja kysyntä kohtaavat eli kun työn hinta, sen tekemisen ja teettämisen pelisäännöt kohtaavat. Eli tätä suomalaista mallia ei voi eikä tulekaan verrata niihin uudistuksiin, mitä on toteutettu Isossa-Britanniassa tai Hollannissa tai Uudessa-Seelannissa, joissa on tartuttu hyvin pitkälle ja pidemmälle vietyihin rakenteellisiin kysymyksiin. Mutta meillä Suomen-malli huolimatta näistä asioista, joita edellä totesin, ei ole ansioton, vaan siinä on hyvin paljon hyviä puolia ja se on selvä edistysaskel nykytilanteeseen nähden.

Uudessa mallissa työttömien oikeudet ja velvollisuudet määritellään tavalla, jossa työnvälitystä pyritään tehostamaan, ja tämä on hyvin keskeinen kysymys. Lisätyillä voimavaroilla ja työttömän aktiivisuutta edesauttamalla jokaisen työttömän työllistymismahdollisuudet määrättyihin kartoitetaan. Palvelussa pyritään, kuten sanottu, siirtämään massatoimenpiteistä yksilökeskeisyyteen ja korostamaan myös työttömän omaa vastuuta näissä kysymyksissä.

Uudistuksessa halutaan panostaa myös ns. kolmanteen sektoriin, ja näin ollen uusi yhdistelmätuki antaa niille työttömille, joilla on halukkuutta työskennellä harrastustoiminnan piirissä, nyt siihen hyvän mahdollisuuden. Yhdistelmätuki ei silti ole mikään lottovoitto mutta on sillä varmasti myös elämän sisällöllistä merkitystä. Yhdistelmätuki ei saa taloudellisesti olla niin heikko, että sen sijasta kannattaisi jatkaa työttömänä oloa, mutta sen ei myöskään pidä olla niin hyvä, että yhdistelmätueltä ei kannattaisi siirtyä perinteisen työn pariin takaisin.

Kolmannelle sektorille suunnattava yhdistelmätuki tulee mielestäni kohdistaa niin, että se ei huononna palveluyritysten ja palveluyrittäjien asemaa. Koska verotuskäytäntö yrittäjillä ja kolmannen sektorin tyypillisillä edustajilla eli vapaamuotoisilla yhdistyksillä on täysin erilainen, tukea ei tule myöntää muuta kuin sellaisiin tilanteisiin, missä ei kilpailla markkinoilla normaalisti toimivien yritysten ja yrittäjien kanssa. Sen sijaan tukea tulee kohdistaa sellaisiin töihin, jotka muutoin jäisivät kokonaan tekemättä.

Arvoisa puhemies! Työvoimatoimistot hyödyntävät entistä enemmän tietotekniikan mahdollisuuksia työnvälityksessä ja työhallinnon budjettiin on nytkin tehty esityksiä ja sisälle rakennettu lisää panostusta tietotekniikkainfran rakentamiseen, ja tämä on aivan oikein, koska tietoyhteiskuntaan siirryttäessä työnhakijat ja työntekijät kohtaavat entistä enemmän ja entistä paremmin ja helpommin myös Internetissä. Tämä on nähty meillä ja eri puolilla maailmaa. Tosin tältä osin olemme vielä reilusti jäljessä amerikkalaisia, missä yksityisen työnvälityksen, työpaikkapankin ja työnhakijoiden kyky- ja osaamistiedostojen yhdistämisen kautta on oleellisesti voitu nopeuttaa ja helpottaa perinteistä työnvälitystoimintaa. Esimerkiksi viime toukokuussa amerikkalaisessa työpaikkapankki ja kyky-yhdistelmässä Internetin välityksellä oli yli 28 miljoonaa kävijää.

Myös Suomessa työnvälitykseen on tulossa kilpailua, kun monikansallinen Manpower tulee kotimaisille markkinoille. Näin ollen työvoimatoimistojen on kehitettävä omia palveluitaan säilyttääkseen kilpailukykyisyytensä mahdollisesti uusien toimijoiden kanssa. Kansainvälinen suuntaus näyttää olevan sellainen, että avoimelle sektorille työllistyvien työnhakijoiden työnvälitys ja pysyväksi sosiaaliseksi ongelmaksi muodostunut pitkäaikaistyöttömyys eriytyvät entistään.

Näin tulee tapahtumaan myös meillä ja työ-

voimatoimistojen asiakaskunta on selvästi jakautumassa kahtia niihin, jotka etsivät parempaa työpaikkaa ja joille työllistyminen on helpompaa, sekä niihin, joille työttömyys uhkaa muodostua pysyväksi olotilaksi. On itsestään selvää, että näin erilaiset ryhmät tarvitsevat erilaisia palveluita. Näin ollen suomalaisen työnvälityksen on panostettava omaan ammatilliseen osaamiseensa, sen on erikoistuttava, vaikka yhtiöittämisten kautta, ja toimittava asiakaslähtöisin ehdoin aina palvelujen saatavuutta eli aukioloaikoja myöten. Tällöin on myös työhallinnon henkilöstöä rekrytoitaessa otettava uudelleen käyttöön selkeät pätevyysvaatimukset, jotta osaaminen vastaa paremmin nopeasti muuttuvan toimintaympäristön vaatimuksia aivan samalla tavoin kuin myöskin avoimilla markkinoilla tapahtuu.

Siirtyminen massatoimenpiteistä yksilökeskeiseen palveluun vaatii, kuten sanottu, panostusta, mutta se vaatii aivan erityistä panostusta laatuun. Juuri tätä tarkoitusta vartenhan meillä budjetissa esitetään myönnettäväksi 35 miljoonaa markkaa uusia ns. akateemisia virkoja varten. Tällä akateemisella taustalla halutaan varmistaa viranhaltijoiden riittävä teoreettinen tietämys työmarkkinoiden vaatimuksista, mikä on äärimmäisen tärkeää, kun halutaan luoda uusia työpaikkoja yhdessä yritysten kanssa.

Arvoisa puhemies! Toivon, että työministeriön malli, Suomen-malli, lähtisi ripeästi liikkeelle ja johtaisi hyviin tuloksiin, jotta työttömyysongelmaan saataisiin helpotusta. Mutta samalla odotan erityisellä mielenkiinnolla, että työvoima- ja elinkeinokeskukset omalta osaltaan kykenisivät tuomaan merkittävän priistysruiskeen, merkittävän avun etenkin kiemuraisten EU-tukiasioiden hallintaan sekä yrityspalvelun hallintoihin maakunnissa.

Se, että koulutukseen panostetaan, on äärimmäisen tärkeää, esimerkkinä, kuten sanottu, tuotekehitys- ja tutkimusrahat. Mutta meidän ei tule missään vaiheessa unohtaa sitä, että vaikka tekisimme kuinka oivallisia tuotteita, niin jos niitä ei pystytä markkinoille myymään, niiden arvo on huono. Tässä mielessä kannan suurta huolta siitä, että KTM:n budjetista ollaan kuitenkin karsimassa yritysten kansainvälistymisrahoja ja -resursseja pois.

Ed. A i t t o n i e m i (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Kantalaisen ja omat näkemykseni lähenivät puheen loppuosassa toisiaan niin paljon, että mietin, löytyykö tässä enää

vastauspuheenvuoron aineksia, mutta löytyy sentään kyllä.

Minun mielestäni yksi työllistämistoiminnan este on ollut se, että työvoimatoimistot ovat olleet byrokraattisia virastoja, joilla ei ole ollut sellaisenaan mitään tulostavasta; palkka tulee, työllistit tai et. Mutta jos työvoimatoimistot yksityistettäisiin sillä tavalla, että palkkio olisi sen mukaan, mitä tapahtuu työllistämisen suhteen: Jos et työllistä, ei tule tuloja, jos työllistät paljon ja pystyt hankkimaan työntekijän ja työnantajan välisiä kontakteja, silloin tulot ovat myös samantaiset. Olen varma, että silloin alkaisi olla toisenlainen vipinä näissä nykyisin haudanhiljaisissa byrokraattisissa työvoimatoimistoissa, jotka ovat olleet vähän samanlaisia kuin ennen oli ehdonalaisten valvoja, jonka luona käytiin passi leimauttamassa kerran kuukaudessa.

Tässä nyt kuitenkin, niin kuin ed. Kantalaisen puheenvuorosta kävi selville, alkaa tulla jonkinlaista kilpailua myös työvoiman välittämisessä. Mutta nämä voitaisiin yksinkertaisesti yksityistää pois valtion byrokratiasta ja antaa ihmisten

kokeilla, pystyvätkö elättämään itsensä työvoiman välittämisellä. Se auttaisi erittäin paljon.

P u h e m i e s : Asian käsittely keskeytetään.

Poistoja päiväjärjestyksestä

P u h e m i e s : Päiväjärjestyksestä poistetaan 2)—6) asia.

P u h e m i e s : Eduskunnan seuraava varsinainen täysistunto on huomenna torstaina kello 18. Valtioneuvoston kyselytunti on huomenna kello 16.30.

Täysistunto lopetetaan kello 23.04.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

Jouni Vainio

